

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΕΔ' | ΤΕΥΧ. Α' | ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308 | 1/15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1987 | ΑΡΙΘ. 12

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΡΧΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΝΟΙΚΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Π Ρ Ο Σ

- ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟΝ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
'Αξιότιμον Κύριον Χρῆστον Σαρτζετάκη
- ΤΟΝ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΝ
'Αξιότιμον Κύριον Ἀνδρέαν Γ. Παπανδρέου
- ΤΟΝ ΑΡΧΗΓΟΝ ΤΗΣ ΑΕΙΩΜ. ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΕΩΣ
'Αξιότιμον Κύριον Κωνσταντῖνον Μητσοτάκη
- ΤΟΥΣ ΑΡΧΗΓΟΥΣ ΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ
- ΤΟΥΣ ΠΡΟΕΔΡΟΥΣ ΤΩΝ ΑΝΩΤΑΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ
- ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟΝ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
- ΤΟΥΣ ΠΡΥΤΑΝΕΙΣ ΤΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ

'Εξοχώτατε Κύριε Πρόεδρε, 'Εξοχώτατε Κύριε Πρωθυπουργέ, 'Εντιμότατοι Κύριοι,

'Εν τῷ ὄνοματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ χαίρετε πάντοτε

Ἡ τοπικὴ Σύνοδος τῶν 77 ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν συνεδρία αὐτῆς τῆς 4ης Ἰουνίου 1987 ἀπεφάσισε ὁμόφωνα νὰ ἀπευθυνθῇ μετὰ αὐτὸ τὸ δημόσιο κείμενο πρὸς Σᾶς, μετὰ κύριον σκοπὸν, ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ Σᾶς καταστήσῃ κοινωνοὺς τῆς ἐντόνου ἀνησυχίας τῆς γενικῆς ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως τῶν πιστῶν γιὰ τὸ προσφάτως δημιουργηθὲν «Ἐκκλησιαστικὸ Ζήτημα», ἀφ' ἑτέρου δέ, μετὰ γνώμονα τὴν περὶ τῆς οὐσίας καὶ τῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ διδασκαλία τῆς ὀρθοδόξου Θεολογίας, νὰ Σᾶς παρακαλέσῃ νὰ συντελέσετε θετικὰ στὴν εἰρηνικὴ διευθέτησιν τοῦ σοβαρωτάτου αὐτοῦ προβλήματος.

'Ἐνῶ ἡ τόσο πολυτίμη ἱστορικὴ πεῖρα διδά-

σκει εὐγλωττα, πὼς ἡ κυριώτερη προϋπόθεσις γιὰ τὴν ἐπιβίωσιν καὶ τὴν μεγαλοεργία τῶν ἐθνικῶν κρατῶν, καὶ ἰδιαίτερα μάλιστα τῶν μικροτέρων ἀπὸ αὐτά, εἶναι ἡ ἐνότητις τοῦ λαοῦ των καὶ ὁ στηριγμὸς αὐτῶν ἐπάνω στὰ ἀμετακίνητα θεμέλια τῆς πνευματικῆς των παραδόσεως καὶ τῆς πολιτιστικῆς των δημιουργίας, ἐμεῖς ὅλοι παρέχουμε τὴν εἰκόνα, ὅτι πορευόμεθα ψυχροὶ καὶ ἀδιάφοροι πρὸς τὴν πολυδιάσπασιν καὶ τὸν διχασμὸν. Ἡ προσφυὴς ἀγιογραφικὴ ἀλήθεια, «εἰ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὑπ' ἀλλήλων ἀναλωθῆτε» (Γαλ. ε' 15), δὲν φαίνεται νὰ μᾶς συγκινῇ. Τὸ ἔτος 1987, ἕνα ἀπὸ τὰ τελευταῖα σκαλοπάτια γιὰ νὰ φθάσωμε στὴν ἀνατολή τοῦ καινούργιου αἰῶνα, θὰ ἔχη τὸ θλιβερὸ πρόνό-

μιο να είναι τὸ ἔτος μιᾶς σοβαρᾶς καὶ ἐπικινδύ-
νου ρήξεως στὶς σχέσεις τῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλη-
σίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Πολι-
τείας. Ἡ πολυτιμότερη γιὰ τὴν ἐπιβίωση καὶ
τὴν πορεία τοῦ Ἑλληνισμοῦ συνεργασία τῶν δύο
αὐτῶν κορυφαίων παραγόντων τῆς πνευματικῆς
καὶ ἐθνικῆς μας ὑποστάσεως, διεκόπη ξαφνικά
καὶ ἀπροσδόκητα, δημιουργῶντας ἓνα τεράστιο
κενὸ στῆ συνείδηση τοῦ ὀρθοδόξως θρησκευομένου
λαοῦ μας. Οἱ τεράστιες εὐθύνες γιὰ τὸ ἀνοιγμα
αὐτοῦ τοῦ χαώδους χάσματος βαρύνουν ἐπάνω
στοὺς ὄμους ὄλων μας. Παρὰ τὶς ἐπίμονες καὶ
ἐπὶ τῆς συνταγματικῆς ἐπιταγῆς καὶ τῶν κανό-
νων τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου θεμελιούμενες
ἀντιρρήσεις τῆς Ἐκκλησίας, ἡ Πολιτεία προχώ-
ρησε στὴν ψήφιση καὶ στὴ δημοσίευση τοῦ Νόμου
1700)1987 μὲ σχεδὸν ἀναληθῆ ὄνομασία. Ἡ
διάσταση ἐπισημοποιήθηκε. Ὁ νόμος αὐτὸς ἀπο-
τελεῖ πλέον τὴν ἀπειλητικὴ σπάθη στὰ χέρια
τῆς κρατικῆς ἐξουσίας γιὰ τὴν μονομερῆ ἐπιβολὴ
τῆς βουλήσεως τοῦ νομοθέτη εἰς βάρος τῆς Ἐκ-
κλησίας. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, παντελῶς
ἀνίσχυρη ἀπὸ κοσμικὴ ἐξουσία, ἀλλὰ ἰσχυρὴ πνευ-
ματικά, κομίζουσα στὰ χέρια τῆς τὰ ἱερώτατα
ὄπλα τοῦ Εὐαγγελίου, τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ
τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεώς της, ἀπευθύνθηκε πρὸς
τὸν εὐσεβῆ λαό, τὸν ἀγρυπνο καὶ δοκιμασμένο φύ-
λακα τοῦ πολιτεύματος αὐτῆς, γιὰ νὰ ζητήσῃ
βοήθεια. Καὶ ὁ λαὸς αὐτός, παρὰ τὴν λυσσαλέα
προπαγάνδα καὶ τὸν σκληρότατο πόλεμο ποὺ διε-
ξάγεται ἀπὸ ὀξείς, ἀλλὰ παράφρονες καλὰ μους,
ἀπὸ ρητορικά, ἀλλὰ ἀπύλωτα σὲ ὕβρεις στόματα
ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας, αὐτὸς ὁ ὑπέροχος ὀρθό-
δοξος ἑλληνικὸς λαὸς ἐστήριξε τὴν Ἐκκλησία
του. Ἀγκάλιασε ὀφειλετικά καὶ εὐγνωμόνως τὴν
στοργικὴ Μάννα του, ἐγένεμισε τοὺς ναοὺς ἀσφυ-
κτικά, ἀπήνθνε πρὸς τὸν Θεὸ προσευχῆς καὶ πα-
ρακλήσεις, ἐξέβαλε εἰρηνικὲς ἰαχές, περιεθρίγκω-
σε τὴν Ἐκκλησία καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ
ὁ φύλακας αὐτῆς. Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ποιμένες
καὶ ὁ εὐσεβῆς λαὸς ἐφήρμοσαν στὴν πράξη τὴν
ἀγιοπατερικὴ διδασκαλία: «Υπέικομέν σοι [ὦ
Πολιτεία] ἐν τοῖς κατὰ τὸν βίον πράγμασι, φό-
ροις, τέλεσι, δοσιληψίαις, ἐν οἷς σοι τὰ καθ' ἡ-
μᾶς ἐγκχεύριστα: ἐν δὲ τῇ ἐκκλησιαστικῇ κα-
ταστάσει ἔχομεν τοὺς λαλήσαντας ἡμῖν τὸν λό-
γον καὶ τυπώσαντας τὴν ἐκκλησιαστικὴν θεσμο-
θεσίαν. Οὐ μεταίρομεν ὄρια αἰώνια, ἃ ἔθεντο οἱ
Πατέρες ἡμῶν» (Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός).

Ἡ πραγματικότητα ὅμως γιὰ τὴν ζωὴ τοῦ
λαοῦ καὶ τοῦ τόπου μας, μὲ ἀφορμὴ αὐτὴ τὴν
διάσταση, εἶναι σκληρὴ. Εἶναι ἐπὶ πλέον ἀπειλη-
τικὴ γιὰ τὸ μέλλον ὀλοκλήρου τοῦ Ἑλληνισμοῦ.
Ἡ κοινὴ ροὴ μέσα στὴν κοίτη τῆς ἱστορίας τῶν
δύο μεγάλων εὐεργετικῶν ποταμῶν, τῆς Ὀρθο-
δόξου Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ποὺ ἄρ-
δευσαν πλουσιοπάροχα ἐπὶ δέκα ἐπτὰ αἰῶνες τὶς
φυτεῖες τόσων γενεῶν τοῦ Ἔθνους τῶν Ἑλλή-
νων, κινδυνεύει νὰ διακοπῇ. Τὰ ζωογόνα νερὰ
παροχετεύονται σὲ πλήμμυρες καὶ βάλτους. Ὁ
τόπος μας κινδυνεύει νὰ μείνῃ χέρσα γῆ, χωρὶς
καρπούς, χωρὶς ζωὴ. Ἡ εἰκόνα εἶναι ἀνέλπιστη
καὶ τραγικὴ. Τὰ αἴτια ἀσήμεντα καὶ οἱ ἀφορμὲς
ἀδικαίωτες.

Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ δὲν πολεμεῖ καὶ
δὲν μάχεται, οὐδὲ κὰν αἰσθάνεται ἐχθρικά ἐναν-
τίον οἰουδὴποτε. Ἡ Ἐκκλησία ἀγαπᾷ ὄλους ἀδια-
κρίτως. Ἡ Ἐκκλησία ἀγαπᾷ καὶ τοὺς ἐχθροὺς
της, οἱ ὁποῖοι ἄλλωστε ἐπλήθυναν κατὰ «τὸν πα-
ρόντα αἰῶνα, τὸν ἀπατεῶνα». Ἡ Ἐκκλησία εὐ-
χεται ὑπὲρ ὄλων καὶ εἰρηνεύει μὲ ὄλους. Ἡ δη-
μιουργικὴ αἰτία τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς φανερώ-
σεως τῆς Ἐκκλησίας μέσα στὴν ἱστορία ἀπὸ τὸν
Ἰησοῦ Χριστό, εἶναι ἡ ἀγάπη γιὰ τὸν ἄνθρωπο
καὶ ἡ εἰρήνη γιὰ ὄλο τὸν κόσμο. Αὐτὰ τὰ οὐράνια
δωρήματα τῆς Ἐκκλησίας καθορίζουν τὴν σωτη-
ριώδη πορεία της ἐντὸς τοῦ κόσμου καὶ τελεσφο-
ροῦν φιλανθρώπως, ὅταν διασφαλίζεται ἡ ἐλευ-
θερία της. Γι' αὐτὸ ἡ Γραφὴ λέγει, ὅτι οἱ Χρι-
στιανοί, ὡς μέλη τῆς Ἐκκλησίας «ἐπ' ἐλευθε-
ρίᾳ ἐκλήθησαν» (Γαλ. ε' 13). Ἡ ἐλευθερία εἶναι
συνυφασμένη μὲ τὴν ὑπαρξὴ τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ
ἀγιογραφικὴ προτροπὴ εἶναι σαφῆς: «μὴ πάλιν
ζυγῶ δουλείας ἐνέχεσθε» (Γαλ. ε' 1). Ἡ ἐλευ-
θερία τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἐγγύηση γιὰ τὴν
ἐλευθερίαν τοῦ λαοῦ, τοῦ Ἔθνους ὀλοκλήρου. Γι'
αὐτὸ ἡ ἀγαπῶσα καὶ εἰρηνεύουσα Ἐκκλησία τοῦ
Χριστοῦ κηρύσσει στρατεία ἀντιστάσεως, ὅταν
κινδυνεύῃ ἡ ἐλευθερία της. Ἡ Ἐκκλησία τῆς
Ἑλλάδος οὔτε ἐπεδίωξε, οὔτε προεκάλεσε, οὔτε
ἠθέλησε τὴν προμνησθεῖσα ρήξη στὶς σχέσεις της
μὲ τὴν Ἑλληνικὴ Πολιτεία. Ἀντελήφθη καὶ ἔ-
κρινε ἡ Ἐκκλησία ὅτι «παρεῖσατοι ψευδάδελφοι»
«παρεῖσηλθον κατασκοπῆσαι τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν
ἢν ἔχομεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα ἡμᾶς καταδου-
λώσωνται» (Γαλ. β' 4). Ἡ ἀπροκαλύπτως ἐκ-
δηλωθεῖσα πολιτειοκρατικὴ βούληση γιὰ τὴν κα-
τάρχηση τῆς αὐτονομίας καὶ τῆς αὐτοδιοικήσεως

τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὠδήγησε ἀναποτρέπτως στὴν ἀσκήση τοῦ ἠθικοῦ δικαιώματος τῆς ἀμύνης γιὰ τὴν προάσπιση τοῦ ὑψίστου ἀγαθοῦ τῆς ἐλευθερίας τῆς. Βεβαίως ἡ Γραφή ὀρίζει «πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω» (Ρωμ. ιγ' 1), ἀλλὰ ἡ ὑπακοὴ τῶν Χριστιανῶν «πρὸς τοὺς ἄρχοντας ἔχει τὰ ὄριά τῆς» (Ἰ. Καρμίρης), ἰδίως ὅταν οἱ θεσπιζόμενοι νόμοι ἀντιτίθενται στὸ θεῖο νόμο καὶ στὴν Παράδοξη τῆς Ἐκκλησίας. Στὶς περιπτώσεις αὐτὲς οἱ Χριστιανοὶ καλοῦνται νὰ ἐφαρμόσουν ὄχι «τὸν τοῦ κρατοῦντος νόμον, ἀλλὰ τὸν τοῦ κτίσαντος» (Γρηγόριος Ναζιανζηνός), κατὰ τὸ «πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις» (Πράξ. ε' 29). Ἐκεῖ ἐστηρίχθη ἡ γνωστὴ πράξη καὶ ἡ παροιμιώδης διακήρυξη τοῦ Ἀμβροσίου Μεδιολάνων γιὰ τὸν Μ. Θεοδοσίο: «Imperator intra Ecclesiam, non supra Ecclesiam est».

Ὁ χαρακτήρας τοῦ ἔργου καὶ τῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας εἶναι καὶ παραμένει πάντοτε κατ' ἐξοχὴν πνευματικός. Καὶ ὅταν κατὰ τίς ἀνάγκες τῶν καιρῶν ἡ Ἐκκλησία πολιτεύεται, καὶ ὅταν πρὸς ἀποτίναξη βαρβαρικοῦ ζυγοῦ καὶ ἀπελευθέρωση τῶν παιδιῶν τῆς ἐκ τῆς δουλείας ἀγωνίζεται, καὶ ὅταν πρὸς ἀποτροπὴ τῆς ἐπιβολῆς δεσμῶν στὴ ζωὴ τῆς ἀνθίσταται, ὡς παρεμβολὴ Κυρίου, ἔργο πνευματικὸ ἐπιτελεῖ. Οὔτε ἱεροκρατικές τάσεις ἔχει ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, οὔτε πιστεύει ὅτι ἡ λύση ὅλων τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων ἀνήκουν σ' αὐτήν. Ἐνδιαφέρεται ὅμως ἡ Ἐκκλησία ζωηρῶς γι' αὐτὰ καὶ ζητῶντις κοινωνικὲς καὶ πολιτικὲς καὶ ἐθνικὲς περιπέτειες τοῦ λαοῦ τῆς. Ἐφ' ὅσον δὲ τὴν Ἐκκλησία συγκροτοῦμε καὶ οἱ ἀποτελοῦντες τὴν ἐθνικὴ κοινότητα καὶ οἱ ἀπαρτίζοντες τὴν ἐλληνικὴ κοινωνία Χριστιανοὶ καὶ οἱ ἀσκοῦντες τίς πολιτικὲς ἐξουσίες τοῦ Κράτους, ἡ Ἐκκλησία ἐργάζεται μὲ δικὰ τῆς μέσα καὶ ζητεῖ τὴν πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ συγκρότηση καὶ ἀναμόρφωση τῶν μελῶν τοῦ κοινωνικοῦ σώματος καὶ αὐτῶν πού χειρίζονται τὰ πολιτικὰ καὶ τὰ κοινὰ ζητήματα τοῦ τόπου μας. Καὶ ὅλα αὐτὰ χωρὶς ἡ Ἐκκλησία νὰ διεκδικῆ δικαιώματα ὑπὲρ αὐτῆς ἐπὶ τῆς πολιτικῆς διοικήσεως καὶ τῆς κοινωνικῆς διοργανώσεως. Ἐτσι ἡ Ἐκκλησία ἐργαζομένη καὶ δρῶσα, συντελεῖ θετικὰ στὴν καλὴ πολιτικὴ διοίκησιν τῆς Χώρας καὶ στὴ λύση τῶν λεγομένων κοινωνικῶν προβλημάτων.

Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ὡς συγκροτημένη πνευματικὴ ἀρχὴ καὶ ἐξουσία, τηρεῖ ἀπέναντι

τῶν ἐκπροσώπων τῆς Πολιτείας τὴν στάση, ἡ ὁποία ὀρίζεται στοὺς λόγους τοῦ θεοῦ Ἰδρυτοῦ τῆς: «ἀπόδοτε τὰ τοῦ καίσαρος τῷ καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ». Ἡ θέση καὶ ἡ ἐξουσία, μᾶλλον δὲ ἡ διακονία τῆς Ἐκκλησίας ὑπάρχει «θεῖω δικαίω ἐπὶ τῆς γῆς». Τὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας εἶναι κατ' ἐξοχὴν πνευματικὸ καὶ τὴν ἀποστολὴ καὶ τὴν ἐγκόσμια δράση τῆς ὀρίζουν ἀρχές καὶ κανόνες «οἵτινες ἀρῶνται τὸ κύρος αὐτῶν ἔξωθεν καὶ δὴ καὶ ἐκ θείας ἀποκαλύψεως». Τοῦτο δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ἀγνοήσῃ ἡ Ἐκκλησία μετατρέπουσα ἑαυτὴν σὲ κρατικὸ ὄργανισμὸ ἢ σὲ τυπικὸ νομικὸ πρόσωπο ἢ σὲ ἠθικοκοινωνικὴ ὀργάνωση. Καὶ οἱ ἀρχές καὶ οἱ σκοποὶ τῆς Ἐκκλησίας καίτοι ζῆ καὶ δρᾶ μέσα στὸν κόσμον εἶναι ἐξωκόσμιοι. Καὶ ὅπως σημειώνει ὁ παλαιὸς πανεπιστημιακὸς διδάσκαλος Κων. Δουβουινιώτης «Ἡ Ἐκκλησία οὐσα καθίδρυμα θεῖον, κέκτηται ἴδιον πολίτευμα, ὅπερ ὡς θεῖον, ἄτε προερχόμενον ἀμέσως ἐκ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἢ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν κανονικῶν αὐτῶν διαδόχων, ἐμπνεομένων ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος δὲν ὑπόκειται εἰς τὴν αὐθαιρεσίαν τῆς ἀνθρωπίνης βουλήσεως, ἀλλ' ἔχει ἀπόλυτον κύρος». Γι' αὐτὸ ὁ αὐτοκράτορας Μαρκιανὸς εἶπε στὴν Δ' Οἰκουμενικῇ Σύνοδο: «εἴ τι δ' ἂν τυπώσῃ ἡ ἁγία Οἰκουμενικὴ Σύνοδος καὶ ἐπιδῶ μοι ἐγγράφως, τ ο ὔ τ ο ι ς σ τ ο ι χ ῶ, τ ο ὔ τ ο ι ς π ι σ τ ε ῦ ω, τ ο ὔ τ ο ι ς σ τ ἔ ρ γ ω».

Τὸ «ἴδιον πολίτευμα» καὶ τὸ «ἀπόλυτον κύρος» ἐδράζεται ἐπάνω στὴν ἔννοια τῆς Ἐκκλησίας ὡς «σώματος τοῦ Χριστοῦ», ἡ ὁποία ἀποτελεῖ καὶ τὸ κέντρον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησιολογίας. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ὁμιλεῖ ρητῶς περὶ τοῦ «σώματος τοῦ Χριστοῦ, ὃ ἐστὶν ἡ Ἐκκλησία» καὶ «αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας» (Κολ. α' 24). Γι' αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη πατερικὴ παράδοση «ἀσάλευτος καὶ ἀήττητος καὶ ἀκατάλυτος καὶ ἀναλλοίωτος καὶ ἀφθορος καὶ ἀνώλεθρος, ὡς ἐκ τούτου δὲ καὶ αἰώνιος» (Ἰ. Καρμίρης). Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος γράφει: «Ἐκκλησίαν ἔαν πολεμῆς, νικῆσαι σε ἀμήχανον· ὁ Θεὸς γάρ ἐστὶν ὁ πάντων ἰσχυρότερος... Ὁ Θεὸς ἔπηξε, τίς ἐπιχειρεῖ σαλεύειν;». Ἐτσι μόνον ἐξηγεῖται καὶ ἡ δύναμις τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν σωτηρία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Στὸν Ρωμαϊκὸν χρόνον ἡ Ἐκκλησία ἔσωσε τὸν Ἑλληνισμὸν πού κατέρρευε καὶ τὸν ἀνέδειξε κυρίαρχο ἐπὶ τοῦ ρωμαϊκοῦ πνεύ-

ματος. Στους Βυζαντινούς χρόνους αγωνίστηκε σκληρά ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐναντίον τῶν Σλαύων, τῶν Ἀράβων καὶ τῶν Φράγκων, διέσωσε τὰ ἀριστουργήματα τῆς πνευματικῆς δημιουργίας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἔδωκε ὑπόσταση καὶ πνοή σὲ ὅλες τὶς μορφές τῆς τέχνης. Στὰ χρόνια τῆς σκληρῆς δουλείας διετήρησε τὴν γλῶσσα, ἐθέρμανε τὴν πίστη γιὰ τὴν ἐλευθερία, ἐκράτησε τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα τοῦ λαοῦ μας, ἐκαλλιέργησε τὰ γράμματα, συνετήρησε τὸν σύνδεσμο μὲ τὴν ἀρχαιότητα, αὐτὴ ἡ Ἐκκλησία ὑπῆρξε ἡ ζωογόνος καὶ κινητήρια δύναμη στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἐθνική μας ἀνεξαρτησία. Πορφυρωμένη ἀπὸ τὰ αἵματα τῶν θυσιῶν της ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ δὲν ἀρνήθηκε ποτέ τὶς εὐεργετικὲς ὑπηρεσίες της στὸ ἐλεύθερο Ἑλληνικὸ Κράτος. Ἡ ἡγεσία τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας οὐδέποτε ἐχωρίστηκε ἀπὸ τὸ Ἔθνος, οὐδέποτε ἀρνήθηκε νὰ θεραπεύσει πληγές, νὰ προσφέρει ὅ,τι πνευματικὸ καὶ ὑλικὸ εἶχε. Εἶναι ἀλήθεια ἀδιάψευστη ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐσήκωσε στοὺς ὤμους της τὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος καὶ ἐπλήρωσε ἀκριβὰ τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος. Γι' αὐτὸ ὁ Χρῆστος Ἀνδρουτσος γράφει: «Οὐδεμία τῶ ὄντι Ἐκκλησία καὶ πάλαι καὶ νῦν ἔπραξε τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα ὑπὲρ τοῦ Ἔθνους, ὅσα καὶ οἷα ἡ Ἑλληνική, ὡς καὶ οὐδὲν ἀφ' ἐτέρου κράτος καὶ πάλαι καὶ νῦν ἐδείχθη τοσοῦτον ἀχάριστον πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ὅσον τὸ Ἑλληνικόν». Ἐὰν ἀντέχη ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος τὴν ἀγνώμονα μεταχείριση καὶ τὴν συναισθηματικὴ πίκρα, αὐτὸ ὀφείλεται στὴ θεία ὑπόστασή της, στὴν οὐράνια πρόνοια τοῦ Ἰδρυτοῦ της καὶ στὴν παρηγοριὰ πού τῆς παρέχει ὁ πιστὸς λαὸς της. Ἀντὶ ὅλων αὐτῶν τῶν παλαιῶν καὶ προσφάτων πικριῶν, ἡ Ἐκκλησία ζητεῖ σήμερα ἀπὸ τοὺς ἀσχοῦντες τὶς πολιτικὲς ἐξουσίες σεβασμὸ καὶ τιμὴ. Αὐτὴ θὰ εἶναι ἡ οὐσιαστικὴ συμπόρευση μὲ τὰ αἰσθήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Διότι θὰ εἶναι πολὺ λυπηρὸ καὶ ἐπικίνδυνον νὰ διαπιστωθῇ κάποτε, ὅτι ἄλλη εἶναι ἡ βούληση τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ὡς πρὸς τὴν ἐνσωματοῦσα τὴν πίστη του Ἐκκλησία, καὶ ἄλλες οἱ περὶ αὐτῆς ἀντιλήψεις καὶ ἡ ἀπέναντι αὐτῆς στάση τῶν ἀσχοῦντων τὶς πολιτικὲς ἐξουσίες στὸ Ἑλληνικὸ Κράτος. Ὀρθῶς ἐλέχθη ὅτι «ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ μεγάλη καὶ ἱερά σημαία περὶ τὴν ὁποῖαν συνέρχεται ὁ Ἑλληνισμός». Θὰ συμ-

πληρώναμε ἀγιογραφικὰ «ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης» (Α' Τιμ. δ' 8).

**

Ἡ κρίση στὶς σχέσεις τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας κατὰ τὸ ἔτος 1987 ἦταν ἡ δυσμενέστερη καὶ ἡ πλέον ἀνέλπιστη ἐξέλιξη τῶν τριβῶν πού προϋπῆρξαν μεταξὺ τῶν μὲ κύρια αἰτία τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιουσία. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ περιουσία σήμερα εἶναι ὅ,τι ἀπέμεινε μετὰ ἀπὸ ἀλλεπάλληλες ἐκούσιες καὶ ἀκούσιες παραχωρήσεις τῶν σημαντικωτέρων τμημάτων αὐτῆς, ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία πρὸς τὴν Πολιτεία. Ἡ ὕπαρξη καὶ ἡ χρῆση περιουσιακῶν στοιχείων ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὴν ψευδῆ κατηγορίαν μάλιστα τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν γιὰ ἰδιοτελεῖς σκοποὺς ὑπὸ τῶν ἐκπροσώπων αὐτῆς, ὑπῆρξε κατὰ τὴν τελευταία εἰκοσαετία τὸ ἰσχυρότερο ὄπλο τῆς ἀντιεκκλησιαστικῆς προπαγάνδας στὴν Ἑλλάδα. Καὶ εἶναι περίεργο ὅσο καὶ ἀδικο, ὅτι ὅλα σχεδὸν τὰ πολιτικὰ κόμματα πού ἔγιναν κυβερνήσεις στὴ Χώρα μας, ἀπὸ τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ μέχρι σήμερα, ἀπέβλεψαν στὴν ἀρπαγὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, μὲ τὸ πρόσχημα τῆς ἀξιοποιήσεως, θεωρῶντας τὴν πράξη τους κατόρθωμα ὑπὲρ τῶν διεκδικήσεων τοῦ λαοῦ καὶ ἀξία λαϊκῆς ἐπιδοκιμασίας! Καὶ αὐτὸς ὁ ἐπίμαχος νόμος 1700)87 φέρει τὴν ὀνομασία «ρύθμιση θεμάτων ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας». Ἐπειδὴ δὲ εἶναι πανελληνίως γνωστὴ ἡ θέση τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος γιὰ τὴν παραχώρηση μεγάλου μέρους τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας στοὺς ἀκτήμονες, στοὺς πολυτέχνους καὶ στοὺς ἀγρότες, θὰ ἔπρεπε λογικὰ ἡ Ἱεραρχία νὰ ἀποδεχθῆ τὶς διατάξεις τοῦ εἰδικοῦ αὐτοῦ νόμου, χωρὶς διαμαρτυρίες. Δυστυχῶς ὅμως, μὲ τὶς διατάξεις τοῦ νόμου αὐτοῦ, ἐπιχειρεῖται τέτοια πρωτοφανῆς καὶ τόσο ἀνελεύθερη ἐπέμβαση στὴ διοίκηση καὶ στὴν ἐσωτερικὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ὥστε ἡ ἀντίδραση σ' αὐτὲς προσέλαβε ἐκρηκτικὸ χαρακτήρα. Ἐνα τέτοιο ἀπροκάλυπτο νομοθέτημα γιὰ τὴν ἐπιβολὴ πολιτειοκρατικοῦ συστήματος στὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας, τότε μόνο θὰ μπορούσε νὰ δικαιωθῆ, ἐὰν κατώρθωνε ὁ ἐμπνευστὴς του νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὁ Χριστὸς τὸ «ποίμαινε τὸ πρόβατά μου» τὸ ἀπήρθυνε στὸν Ἡρώδη καὶ ὄχι στὸν Ἀπόστολο Πέτρο. Ὁ νόμος θέτει «ἐκποδῶν» τὶς θεμελιώδεις διατάξεις τοῦ Συντάγματος περὶ τοῦ τρόπου διοικήσεως τῆς

Ἐκκλησίας, τοὺς ἱερούς Κανόνες καὶ τὴν μακράιωνα παράδοση τῆς Ὁρθοδοξίας. Εἶναι ὅμως γνωστό, πῶς γιὰ νὰ ἀποτελῆ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος «μέρος τῆς καθόλου Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας» ἀπαιτοῦνται δύο βασικὲς προϋποθέσεις. Πρῶτο νὰ ὀρθοδοξῆ περὶ τὴν πίστη καὶ δεύτερο νὰ τηρῆ τοὺς αὐτοὺς κανόνες καὶ τὶς ἴδιες παραδόσεις, ὅσες τηροῦν οἱ συναποτελοῦσες τὴν Ὁρθοδοξία αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες. Ἡ ἀθέτηση ἑνὸς κανόνος ἢ μιᾶς παραδόσεως δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ ἀπὸ τὴν Ἑλλαδικὴν Ἐκκλησία μόνη, ἀλλὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ὅλην Ἐκκλησία, τῆς ὁποίας ἀνωτάτη ἀρχὴ εἶναι οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἰσχύον Σύνταγμα σαφῶς ὀρίζει ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος «τηρεῖ ἀπαρασαλεύτως τοὺς ἱερούς ἀποστολικούς καὶ συνοδικούς Κανόνες καὶ τὰς ἱεράς παραδόσεις».

Ἄν καὶ γνωρίζομε ὅτι Σεῖς πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπευθυνόμεθα εἰσθε ἐμπειρότατοι γνωστές τῶν δημοσίων ζητημάτων τῆς πατρίδος μας, —ἐκ τῶν ὁποίων ὀξύτερο εἶναι τὸ ἐπίκαιρο ἐκκλησιαστικὸ πρόβλημα—, ἀλλὰ καὶ ἐγκρατέστατοι ἐπιστήμονες καὶ δημόσιοι λειτουργοί, ἐν τούτοις θέτομε ὑπ' ὄψης Σας, γιὰ ἐνημέρωση καὶ ἀξιολόγηση, μόνον δειγματοληπτικά, μερικὲς διατάξεις τοῦ νόμου 1700)87. Σύμφωνα μὲ αὐτὲς 1. Ἡ Ἐκκλησία ἀποξενοῦται καὶ γιὰ τώρα καὶ γιὰ τὸ μέλλον τῶν δικαιωμάτων τῆς ἐπὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, ἀκόμη καὶ ἐπ' αὐτῆς πού θὰ ἀποκτηθῆ ἀργότερα. 2. Ὁ ἐκάστοτε ἀρχιεπίσκοπος ἀπομακρύνεται τῆς προεδρίας τοῦ ΟΔΕΠ καὶ ἡ πλειονοψηφία τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου αὐτοῦ θὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ μέλη ὀριζόμενα ὑπὸ τῆς Πολιτείας. 3. Παρέχεται τὸ δικαίωμα νὰ συγκροτῆ τὸ Μητροπολιτικὸ Συμβούλιο καὶ τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Ἐνοριακὰ Συμβούλια καὶ ὁ πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Δικαστηρίου τῆς περιοχῆς. 4. Δύναται νὰ προεδρεύῃ τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου τὸ δικαστικὸ μέλος αὐτοῦ καὶ νὰ προεδρεύῃ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἐνοριακοῦ Συμβουλίου, ὅταν δὲν ὑπάρχῃ ἱερεὺς, λαϊκὸς ἐπίτροπος πού ἐπλειοψήφησε στὶς ἐνοριακὰς ἐκλογές. 5. Θὰ καθορίζωνται μὲ Προεδρικὸ Διάταγμα, πού ἐκδίδεται μὲ πρόταση τοῦ ὑπουργοῦ Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων καὶ μὲ ἀ π λ ῆ γ ν ὡ μ ῆ τῆς Ἱεράς Συνόδου, τὰ ἀφορῶντα στὴν ἀνάδειξη τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτρόπων μὲ ἐκλογές στὶς ἐνορίες. Γι' αὐτὲς καὶ μόνο τὶς διατάξεις τίθεται αὐτομάτως τὸ ἐρώτημα: Ποιὰ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία στὸν κό-

σμο μπορεῖ νὰ ἀποδεχθῆ ποτὲ τέτοιες πρωτοφανεῖς διατάξεις, πλὴν τῶν περιπτώσεων πού ἢ αὐτοβούλως ἀποδέχεται τὴν ὑποδούλωσή της ἢ ὑποκύπτει ἀναγκαστικὰ στὰ κελεύσματα κάποιου ὀλοκληρωτικοῦ καὶ ἀνελευθέρου πολιτεύματος; Ἐνώπιον μιᾶς τόσο ἀνελευθέρης πολιτειοκρατικῆς τακτικῆς, πού δημιουργεῖ ἀσφυξία στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ τῶν Ὁρθοδόξων Ἑλλήνων, ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἀναγκασμένη νὰ ὑπενθυμίση ὅσα ἔγραψε ὁ Κορδούης Ὁσιος πρὸς τὸν Μ. Κωνσταντῖνο: «Μὴ τίθες σεαυτὸν εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ μηδὲ σὺ περὶ τούτων ἡμῖν παρακελεύου, ἀλλὰ μᾶλλον παρ' ἡμῶν σὺ μάθανε ταῦτα. Σοὶ βασιλείαν ὁ Θεὸς ἐνεχείρισεν, ἡμῖν τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐπίστευσε· καὶ ὡσπερ ὁ τὴν σὴν ἀρχὴν ὑποκλέπτων ἀντιλέγει τῷ διαταξαμένῳ Θεῷ, οὕτω φοβήθητι μὴ καὶ σὺ τὰ τῆς Ἐκκλησίας εἰς ἑαυτὸν ἔλκων ὑπεύθυνος ἐγκλήματι μεγάλῳ γένη». Ἡ ἐμφαντικὴ ἀναφορά μας στὸ πρόβλημα πού δημιουργεῖται ἀπὸ τὴν ἐπέμβαση τοῦ νόμου στὴ ζωὴ καὶ στὴ διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας, δὲν σημαίνει ὅτι ὑποτιμᾶται ἡ σπουδαιότης τοῦ κεφαλαίου «ἐκκλησιαστικὴ περιουσία». Διότι καὶ ἐπ' αὐτοῦ ὁ νόμος εἶναι τόσο ὀλοκληρωτικὸς καὶ τόσο ἄδικος, ὥστε ἐκτὸς ἀπὸ τὸ νὰ ἀντιβαίνει στοὺς ἐκκλησιαστικούς Κανόνες, εἶναι καὶ ἀντισυνταγματικός, κατὰ τὴ γνώμη διακεκριμένων νομομαθῶν.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος οὔτε τὴν ἱεροκρατία ἀποδέχεται, οὔτε τὴν πολιτειοκρατία εὐνοεῖ. Ἡ Ἁγία Γραφή δὲν φαίνεται σὲ καμμιά περίπτωση νὰ ἀποδίδῃ στὴν Ἐκκλησία δικαίωμα κυριαρχίας ἐπὶ τοῦ Κράτους. Ἡ Ἐκκλησία ἀσκήσε πολιτειακὰ δικαιώματα μόνον ὡς ἔθναρχοῦσα ἀρχή, καὶ αὐτὸ χάριν τοῦ λαοῦ τῆς. Εἰδικὰ σήμερα δὲν σφετερίζεται καμμιά πολιτειακὴ ἐξουσία. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ Βυζαντίου, ἐπιδιώχθηκε στὶς σχέσεις Κράτους καὶ Ἐκκλησίας ἡ μορφή τῆς συναλληλίας. Αὐτὸς ὁ κορυφαῖος Μέγας Κωνσταντῖνος, ἐνῶ ἀποκαλοῦσε τὸν ἑαυτό του «ἐπίσκοπον τῶν ἐκτὸς» —ὑπονοῶν γενικὰ καὶ ἀόριστα τὰ ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας πράγματα— ὅταν οἱ Δονατισταὶ ἐπικαλέστηκαν τὴν ἀθνητία του γιὰ νὰ ἀκυρώσῃ τὴν ἐναντίον τους ἀπόφαση τῆς Συνόδου τῆς Ἀρελάτης, ἀρνήθηκε μὲ τὴν ἐξῆς σημαντικωτάτη δήλωσι: «Sacerdotum iudicium ita debet haberi, ut si ipse Dominus residens iudicet». Δηλαδή, ἡ δικαιοσύνη γιὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ πρόσωπα καὶ ζητήματα κατὰ τέτοιο τρόπο ὀφεί-

λει νὰ ἀπονέμεται, ὡς ἐὰν ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς καθήμενος στὴν ἔδρα ἐδίκαζε. Μετὰ ἀπὸ πολλοὺς αἰῶνες καὶ γιὰ τὸ ἴδιο πρόβλημα, ὁ Montalembert διεκήρυξε στὴν Εὐρώπη τὸ 1863 τὴν καλύτερη ἀρχή. «L' église libre dans l' état libre», «Ἡ Ἐκκλησία ἐλεύθερη μέσα στὸ ἐλεύθερο Κράτος». Εἶναι ἄραγε ὑπερβολικὴ ἢ ἀπαίτηση νὰ εἶναι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐλεύθερη στὴν ἀσκηση τῆς ἐπίγειας καὶ οὐράνιας ἀποστολῆς τῆς, μέσα σὲ ἓνα ἐλεύθερο Ἑλληνικὸ Κράτος, γιὰ τὴν ἐλευθερία τοῦ ὁποῖου ἢ ἴδια ἐθυσιάστησε;

Ἐξοχώτατε Κύριε Πρόεδρε,

Ἐξοχώτατε Κύριε Πρωθυπουργέ,

Ἐντιμότατοι Κύριοι,

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εὐρίσκειται σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς δυσκολώτερες περιόδους τῆς ἱστορίας τῆς. Ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ ἐλευθέρου Ἑλληνικοῦ Κράτους καὶ μέχρι σήμερα, μὲ ἐξαίρεση τοὺς νόμους Σ' καὶ ΣΑ' τοῦ 1852, τοὺς στηριζομένους στὶς ἀνορθόδοξες ἐκκλησιαστικὲς ἀντιλήψεις τῆς ἀντιβασιλείας τοῦ Μάουερ, ἡ Ἐκκλησία μας δὲν ἐγνώρισε ἀμεσώτερη ἀπειλὴ καὶ σκληρότερη μεταχείριση ἀπὸ αὐτὴν ποὺ τῆς ἐπιφυλάσσει ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία μὲ τὸν νόμο 1700)87. Ἡ Ἐκκλησία λυπεῖται, διότι, καὶ ἂν ἀκόμη ἤθελε, δὲν δύναται νὰ ἐφαρμόσῃ τὸν 1700)87 νόμο τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, ἐναντι οἰασθήποτε θυσίας. Καὶ ὅταν γράφωμε ἐδῶ Ἐκκλησία, ἐννοοῦμε τὸν ἱερό κληρο καὶ τὸν εὐσεβῆ λαὸ τῆς. Καὶ οὔτε δέχεται ἡ Ἐκκλησία νὰ τρέχη ὡς φτωχὴ ἐπαίτις στὰ κοσμικὰ δικαστήρια γιὰ νὰ διεκδικήσῃ τὰ δικαιώματά τῆς, τὰ ὁποῖα παραμένουν ἀπὸ αἰῶνων ἀπαραχάρακτα, ὡς ἀποτελοῦντα τὴν συνέπεια τῆς θείας ὑποστάσεώς τῆς καὶ τὰ συστατικὰ στοιχεῖα τῆς ἀποστολῆς τῆς. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος δὲν διαπράττει ἐπὶ τοῦ προκειμένου παράβαση τοῦ κρατικοῦ νόμου. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐπιχειρεῖ ὑπέρβαση τοῦ νόμου, μὲ τὴν φιλοσοφικὴ μόνον ἔννοια τοῦ ὄρου. Κρίνει δηλαδὴ ἐκ τῶν προτέρων τοὺς ὄρους

ὑπὸ τοὺς ὁποίους θὰ συνεχίσῃ νὰ ἀσκῇ στὴν πράξη τὶς δικαιοδοσίες τῆς. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀποστέργει τὴν δουλικὴ ὑποταγή. Διακηρύσσει τὴν ἀμετακίνητη πίστη τῆς στὴ θεόδοτη ἐλευθερία τῆς καὶ διαδηλώνει ὅτι θὰ ἀγωνισθῇ γι' αὐτή.

Ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, παράλληλα πρὸς τὰ ἀνωτέρω, διακατέχεται ἀπὸ τὴν εἰλικρινῆ ἐπιθυμία νὰ ἐξευρεθῇ τρόπος, ὥστε νὰ σταματήσῃ ἢ συνεχίσῃ τῆς συγκρούσεως μεταξὺ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας. Ἡ Ἱεραρχία ἐκτιμᾷ, ὅτι ἐὰν ἡ σύγκρουση συνεχισθῇ, οἱ συνέπειες γιὰ τὴν ἐνότητα καὶ τὴν πνευματικὴ καὶ τὴν ἐθνικὴ ζωὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, θὰ εἶναι ὀλέθριες. Ἡ Ἱεραρχία ἐξ ὀνόματος τοῦ πιστευόντος στὴν Ἐκκλησία εὐσεβοῦς λαοῦ καὶ σὲ ἐφαρμογῇ τῆς ἐντολῆς τοῦ Ἰδρυτοῦ τῆς Ἰησοῦ Χριστοῦ γιὰ τὴν ἐπικράτηση τῆς εἰρήνης, ἐπιζητεῖ εἰρηνικὸν τρόπο γιὰ τὴν ἐξοδὸ ἐκ τοῦ ἀδιεξόδου. Γι' αὐτὸ καὶ ἀπευθύνεται σὲ Σᾶς, τοὺς ὑπευθύνους, τοὺς ἀρμοδίους καὶ τοὺς δημοσίους ἄνδρες τῆς Πατρίδος μας. Σ ἄ ς π ρ ο τ ε ἴ ν ο μ ε καὶ Σ ἄ ς π ρ ο σ κ α λ ο ὕ μ ε ν ἄ σ υ ν τ ε λ ἔ σ ε τ ε ἄ μ ε σ α καὶ θ ε τ ι κ ἄ σ τ ῆ ν ἔ ξ ε ὑ ρ ε σ η λ ὄ σ ε ω ς τ ο ὗ ὀ ξ υ τ ἄ τ ο υ ἐ κ κ λ η σ ι α σ τ ι κ ο ὗ π ρ ο β λ ῆ μ α τ ο ς. Ὅταν κυριαρχοῦν οἱ ἀγαθὲς προθέσεις στὶς συνειδήσεις τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι μάλιστα βαρύνονται μὲ τὴν ιδιότητα τῶν ὑπευθύνων λειτουργῶν τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος καὶ τῶν ἀποφασιστικῶν παραγόντων τοῦ γενικωτέρου δημοσίου βίου τῆς Χώρας μας, τότε δὲν ὑφίστανται ἄλυτα προβλήματα. Βοηθήσατε νὰ εἰρηνεύσωμε, νὰ εἰρηνεύσῃ ἡ Ἐκκλησία καὶ ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ. Τὸ χάσμα ποὺ ἀνοίξε ὁ σεισμὸς πρέπει νὰ κλείσῃ μὲ τὴν πνοὴ τῆς εὐαγγελικῆς εἰρήνης. Αὐτὸς εἶναι ὁ καλύτερος δρόμος γιὰ νὰ ὀδηγηθῶμε ὡς Ἐκκλησία καὶ ὡς Ἔθνος «ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ» (Ρωμ. η' 21).

ΕΥΧΕΤΗΣ

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ
ΤΗΣ ΙΕΡΑΡΧΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

† Ο ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Σ Ε Ρ Α Φ Ε Ι Μ

ΑΘΗΝΑΙ, ΙΟΥΛΙΟΣ 1987

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΚΑΙ ΘΕΟΛΟΓΙΑ*

Δ'

γ') Εἶναι πολὺ γνωστὲς οἱ παραδεδομέναι ἀλληλεξαρτήσεις κλάδων τῆς Θεολογικῆς καὶ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς σὲ γραμματολογικά, παλαιογραφικά, ἱστορικά, φιλολογικά, λαογραφικά, ἀρχαιολογικά, παιδαγωγικά, ψυχολογικά καὶ πολλὰ ἄλλα θέματα. Ἐν συναρτήσει πρὸς τὰ θέματα αὐτὰ ὁ κύκλος τῆς Θεολογίας εἶναι ἐφαπτόμενος ἢ καὶ τεμνόμενος πρὸς ἄλλους ἐπιστημονικοὺς κλάδους, πού καλλιεργοῦνται ὑπὸ τῆ σκέπη τῶν Τμημάτων τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς.

δ') Ἰδιαιτέρως πρέπει νὰ μνημονεύσωμε τὴν σχέσιν τῆς Θεολογίας πρὸς τὴν Φιλοσοφία, ἣ ὁποία τρόπον τινὰ εἶναι ὁ κύριος πληρεξούσιος ἐκπρόσωπος τῶν διαφόρων ἐπιστημῶν στὴ συνάρτησί τους μετὰ τὸν θεολογικὸν στοχασμόν. Ὁ Nietzsche ἔλεγε ποιητικά: «Ὁ φιλόσοφος ἐπιδιώκει νὰ ἀντηγήσῃ μέσα τοῦ ὁ συνολικοῦ ἤχου τοῦ κόσμου γὰρ νὰ τὸν μεταδώσῃ ἀπὸ μέσα τοῦ μεῖνους»²². Ἡ Θεολογία διευκολύνει τὴν ἀντήγησιν αὐτὴν κρούοντας τὶς χορδὰς τοῦ ἐμφύτου φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ. Εἶναι χαρακτηριστικὸν ὅτι ἀναρίθμητοι φιλόσοφοι πυροδότησαν τὸ φιλοσοφικὸν ἐνδιαφέρον ξεκινώντας μετὰ θεολογικὴν ἐνασχόλησιν ἢ καὶ μετὰ εἰδικὰς θεολογικὰς σπουδὰς. Περιορίζομαι σὲ νὰ ὑπενθυμίσω γνωστὰ ὀνόματα τεθνεώτων ἐκπροσώπων τοῦ φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ στὸν ἑλληνικὸν χῶρον. Ὁ Θ. Βορέας ξεκίνησε ὡς Ὑφηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς. Ὁ Χρ. Ἀνδρουτσοῦ καὶ ὁ Ν. Λούβαρις ἦσαν Θεολόγοι-Καθηγητὲς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ὁ Ἱ. Θεοδωρακόπουλος ξεκίνησε ὡς σπουδαστὴς τῆς Ριζαρίου Σχολῆς. Ὁ Εὐδ. Παπανοῦτσος ἦταν πτυχιούχος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς. Ἄς φέρωμε τὴν σκέψιν μας καὶ πρὸς τὸν προσφάτως ἐκδημήσαντα πρὸς Κύριον ἀγαπητὸ φίλον καὶ συνάδελφον Ν. Νησιώτην, ὁ ὁποῖος ἦταν

γνωστὸς ὄχι μόνον διότι προώθησε τὸ ἀθλητικὸν ἰδεώδες καὶ τὴν Ὀλυμπιακὴν ἰδέαν, ἀλλὰ καὶ διότι ἐναρμόνιζε τὸν θεολογικὸν καὶ τὸν φιλοσοφικὸν στοχασμόν²³.

Ἡ συνειδητοποίησις τῆς διακρίσεως μεταξὺ μορφῆς (εἴδους) καὶ περιεχομένου (ὕλης) τῆς Φιλοσοφίας ὀδηγεῖ ἀβιάστως σὲ συμπέρασμα, ὅτι ἀπὸ ἀποψι μορφῆς ἢ Θεολογία υἱοθετεῖ καὶ ἀφομοιώνει τὸ φιλοσοφεῖν (ὡς «θαυμάζειν» καὶ «ἐξετάζειν») ἑκατὸν τοῖς ἑκατόν. Ἀπὸ ἀποψι ὅμως συγκεκριμένου περιεχομένου ἢ Θεολογία, λαμβάνουσα θέσιν ἀπέναντι στὴ Φιλοσοφία, δὲν εἶναι κατ' ἀρχὴν ἀρνητικὴ, οὔτε δουλικῶς θετικὴ ἢ φιλικὴ, ἀλλὰ κριτικὴ καὶ ἐκλεκτικὴ. Ὅτι δὲν συμβιβάζεται πρὸς τὴν Χριστιανικὴν Θεολογία, Ἀνθρωπολογία, Κοσμοθεωρία, Βιοθεωρία καὶ Φιλοσοφία τῆς Ἱστορίας ἢ τοῦ Πολιτισμοῦ δὲν γίνεται δεκτόν, ἐνῶ τὰ ἐκλεκτικῶς καταφασκόμενα καὶ προσλαμβανόμενα στοιχεῖα τῆς ὀρολογίας ἢ τοῦ περιεχομένου τῆς Φιλοσοφίας ἐντάσσονται στὴν ὑπερκειμένη ὀλοκληρία τῶν πνευματικῶν συναρτήσεων τῆς Χριστιανικῆς Θεολογίας καὶ Φιλοσοφίας.

ε') Ὑπενθυμίζομε ἰδιαίτερα τοὺς τομεῖς τῆς Γνωσιολογίας καὶ τῆς Γενικῆς Ἀξιολογίας.

Ἡ Φιλοσοφικὴ καὶ ἡ Θεολογικὴ Γνωσιολογία συναρτῶνται στὸν τονισμὸν τῶν περιωρισμένων ὀρίων τῆς γνώσεως: «Ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους» (Α' Κορ. ιγ', 12). Ἡ Θεολογία προσθέτει, ὅτι οἱ γνωστικὲς δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τὴν πνευματικὴν «κάθαρσιν» ἐξυγιαίνονται καὶ ὀδηγοῦν — κατὰ τὶς ἐκφράσεις τῶν ὀρθοδόξων ὕμνων — στὴν «κρείττονα σοφίαν» καὶ «ἀμείνονα φιλοσοφίαν» καὶ κορυφώνονται στὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, τῆς κοινωνίας αὐτῆς τῶν προσώπων, πού ἐπικοινωνοῦν μετὰ τὸν Οὐράνιον Πατέρα,

23. Γιά τοὺς καθηγητὲς Ν. Λούβαρι καὶ Ν. Νησιώτη βλ. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ὁ Νικόλαος Λούβαρις ὡς διδάσκαλος καὶ ὀδηγός, Ἀθῆναι 1986. Τοῦ ἰδίου, Νίκος Νησιώτης (1925-1986), Ἀθῆναι 1986.

*Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 421 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11 τεύχους.

22. Johannes Hessen, Lehrbuch der Philosophie, τόμ. 1: Wissenschaftslehre, München-Basel 1950, σ. 22.

ένωμένα με τον Χριστό εν άγίω Πνεύματι²⁴.

“Όσον άφορᾶ στη Γενική 'Αξιολογία ή Φιλοσοφία τῶν αξιῶν, ή θεολογική σκέψις βοήθησε νά έγκαταλειφθῆ ή νεοκαντιανή για τις αξίες αντίληψις, πού δίκαια σκανδάλιζε τούς θεολόγους²⁵, και νά γίνεται κατά τό μᾶλλον ή ήττον δεκτό σήμερα, ότι οί αξίες, πού αίσθητοποιοῦνται, υλοποιοῦνται και ένσαρκώνονται στό διάφορα άγαθά, έχουν τό έσχατο όντικό τους θεμέλιο στην πραγματικότητα τοῦ Δημιουργοῦ Θεοῦ, ό 'Όποιος δέν είναι μόνον «ό 'Ων», τό άπόλυτο Ens a se, αλλά — μέ τις άκτιστες θείες ένεργείες Του — και τό Summum Bonum, τό «ύψιστο 'Αγαθό», «ή Αυτόαγαθότης» (Γρηγόριος Νύσσης), ή «άξία τῶν αξιῶν» (valor valorum κατά τόν Nicolaus Cusanus), άπ' την όποία προέρχεται «πάσα δόσις άγαθή και πᾶν δώρημα τέλειον». Κατά τόν Max Scheler «όλες οί δυνατές αξίες θεμελιώνονται πάνω στην άξία ένός άπειρου προσωπικοῦ Πνεύματος»²⁶. Στην Θεότητα «είναι και αξίες άποτελοῦν άνώτερη ένότητα»²⁷. Οί αξίες είναι τρόπον τινά «άνταύγειαι τῶν μαρμαρυγῶν» και «άπειροπληθεῖς τόν χρωματισμόν διαθλάσεις τοῦ αἰώνιου φωτός»²⁸.

στ') “Όσον άφορᾶ ειδικώτερα στην Αίσθητική ή Φιλοσοφία τοῦ 'Ω-

24. Εὔαγγέλου Δ. Θεοδώρα, 'Η Φαινομενολογία τῶν Σχέσεων Θεολογίας και Φιλοσοφίας, 'Αθήνα, 1983, σ. 11-12.

25. Για τή Νεοκαντιανή 'Αξιολογία βλ. περισσότερα στό έργο: Εὔαγγέλου Δ. Θεοδώρα, Κριτική Είσαγωγή εις τό ζήτημα τῶν σχέσεων Θρησκείας και Γνώσεως - Συμβολή εις την Φιλοσοφίαν τῆς Θρησκείας και την Χριστιανικήν 'Απολογητικήν, έν 'Αθήναις 1956, σ. 26-32, όπου υπάρχει εὔσυνοπτη κριτική παρουσίασις τῆς σχετικῆς διδασκαλίας τόσο τῶν Νεοκαντιανῶν τῆς Σχολῆς τοῦ Marburg (Cohen, Natorp, Górland), όσον και τῶν Νεοκαντιανῶν τῆς Σχολῆς τῆς Βάδης (Windelband, Rickert, Bauch).

26. Max Scheler, Der Formalismus in der Ethik und die materiale Wertethik, Halle 1916, σ. 92 έξ.

27. Εὔαγγέλου Δ. Θεοδώρα, Χριστιανικός 'Ανθρωπισμός, 'Αθήναι, 1951, σ. 47. Τοῦ ίδιου, 'Εγχειρίδιον Φιλοσοφίας, Τεύχος Α': Είσαγωγικά-Γνωσιολογία-Γενική 'Αξιολογία, έν Θεσσαλονίκη 1967, σ. 96. Τοῦ ίδιου, Τό πρόβλημα τῆς σχέσεως αξίας και όντος: «Φιλοσοφία» ('Επετηρίς τοῦ Κέντρου 'Ερεῦνης τῆς 'Ελληνικῆς Φιλοσοφίας τῆς 'Ακαδημίας 'Αθηνῶν), άρ. 13-14, 'Αθήναι, 1983-1984, σ. 28.

28. Ν. 'Ι. Αούβαρι, 'Αξία: Μεγ. 'Ελλην. 'Εγκυκλοπ., τόμ. 5, σ. 39-40. Τοῦ ίδιου, Νοσταλγικά περιπλανήσεις, 'Αθήναι, 1937, σ. 68.

Για τόν θεολογικό προσανατολισμό τῆς 'Αξιολογίας βλ. επίσης τά έξῆς: Γρηγορίου Παπαμιχαήλ, 'Η τριάς τῶν

ραίου, ή όποία πρέπει νά έμφυχώνη λ.χ. τή Φιλολογία, την 'Αρχαιολογία, την 'Αρχιτεκτονική, την Ζωγραφική, τή Μουσική και όποιαδήποτε Σχολή Καλῶν Τεχνῶν ή Θεωρία τῆς Τέχνης, ή συνάρτησις της πρὸς τή Θεολογία είναι έκδηλη πρὸ πάντων στό έξῆς σημεῖα: 1) Τό 'Ωραίο είναι άπόρροια τοῦ «πανυπερτελείου κάλλους» τοῦ Θεοῦ (Μ. Βασίλειος). 2) Τά πλεῖστα τῶν άριστουργημάτων τῆς Τέχνης είναι έκφρασις θρησκευτικῶν βιωμάτων. 3) 'Η Θεολογία χρησιμοποιεῖ την Αίσθητική κατά τή μελέτη τῶν συνυφασμένων μέ τή λατρεία έκκλησιαστικῶν τεχνῶν (πρβλ. τή Βυζαντινή και τή Χριστιανική 'Αρχαιολογία, την 'Υμνολογία, τή Μουσικολογία, τή Θεολογία τῶν εικόνων κ.λπ.). 4) 'Η σημερινή θετική αξιολόγησις τῆς 'Ορθοδόξου 'Εκκλησιαστικῆς Τέχνης συντελέσθηκε, διότι ή σημερινή Αίσθητική, έκτός τοῦ καλλιτεχνικοῦ νατουραλισμοῦ, θεωρεῖ ως παραδεκτές και καλλιτεχνικές τάσεις (λ.χ. τοῦ έμπρεσσιονισμοῦ και τοῦ έξπρεσσιονισμοῦ), πού ξεφεύγουν άπό τά πλαίσια τῆς τεχνικῆς τῆς πιστῆς αντιγραφῆς τῶν ανατομικῶν περιγραμμάτων ή αναλογιῶν και τῶν πραγματικῶν ένδοκοσμικῶν προοπτικῶν ή φυσικῶν καταστάσεων. 5) Σήμερα έχει επίσης κατανοηθῆ, ότι για την καλλιτεχνική έκφρασι τῶν θρησκευτικῶν βιωμάτων πολὺ καταλληλότερη άπό την αίσθητική κατηγορία τοῦ κλασσικῶς ωραίου είναι ή αίσθητική κατηγορία τοῦ υπερόχου ή τοῦ ύψηλοῦ, πού διασπᾶ κάθε φυσιοκρατικό «κομορμισμό», παρουσιάζει έσωτερικό δυναμισμό και υπερπηδᾶ τά όρια τῆς στατικῆς φυσικῆς μορφῆς. 'Ετσι ή κατηγορία τοῦ υπερόχου ή τοῦ ύψηλοῦ προσιδιάζει περισσότερο πρὸς έκφρασι τοῦ γνησιοῦ θρησκευτικοῦ βιώματος, τό όποιο, κατά τή γνωστῆ κλασική διατύπωσι τοῦ Rudolf Otto, είναι ή βίωσις τοῦ mysterium tremendum και συγχρόνως τοῦ mysterium

ύψιστων αξιῶν τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ καλοῦ και τοῦ ἀγαθοῦ άπό τῆς χριστιανικῆς σκοπιᾶς, έν 'Αθήναις 1946. Εὔαγγέλου Δ. Θεοδώρα, Χριστιανικός 'Ανθρωπισμός, σ. 38 έξ. Τοῦ ίδιου, 'Αξία: Μεγάλη 'Ελλην. 'Εγκυκλοπ., συμπληρ. τόμ. Α', σ. 592-593. Τοῦ ίδιου, 'Εγχειρίδιον Φιλοσοφίας, τεύχος Α', σ. 63 έξ. Τοῦ ίδιου, Τό πρόβλημα τῆς σχέσεως αξίας και όντος, «Φιλοσοφία» (1983-1984), σ. 28 έξ. Johannes Heisen, Lehrbuch der Philosophie, τόμ. 2: Wertlehre, München 1948. M. Reding, Metaphysik der sittlichen Werte, Düsseldorf 1949.

fascinosum. 6) 'Η Αίσθητική συναρτάται πρὸς τὴ Θεολογία, ὅταν συνδέη τις αίσθητικὴ ἀξία πρὸς τὸ "Ἄγιο, τὴν 'Αλήθεια καὶ τὸ ἠθικῶς Ἄγαθὸ καὶ ὅταν τονίζῃ ὅτι ἡ διάδοσις τῆς ἠθικῆς καθαριδίνης ἐν ὀνόματι τοῦ δόγματος «'Η Τέχνη γιὰ τὴν Τέχνη» (L'art pour l'art) εἶναι ἐξ ἴσου ἀπαράδεκτη, ὅπως εἶναι ἀπαράδεκτη ἡ διάδοσις ἐξοντωτικῶν γιὰ τὸ ἀνθρώπινο γένος χημικῶν οὐσιῶν ἐν ὀνόματι τυχόν τοῦ δόγματος «'Η Χημεία γιὰ τὴ Χημεία». 7) 'Η Αίσθητικὴ κἀνει δεκτὴ τῇ διατύπωσι τοῦ Ἐγγέλου, κατὰ τὴν ὁποία τὸ Ὁραῖο εἶναι μορφή πού ἐκφράζει νόημα καὶ προϋποθέτει τὸ συνταίριασμα τῆς μορφῆς καὶ τῆς ιδέας τοῦ περιεχομένου. Ἐπομένως εἶναι ἄστοχο τὸ ὅτι τόσον ἀπὸ τεχνοκρίτες, ὅσον καὶ ἀπὸ θεολόγους συχνὰ προβάλλεται ἓνα εἶδος δυϊσμοῦ κατὰ τὴν μελέτη τῶν Χριστιανικῶν καλλιτεχνικῶν ἔργων. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι γνησίως αίσθητικὴ ἡ θεώρησις τοῦ χριστιανικοῦ καλλιτεχνικοῦ ἔργου, ἐὰν δὲν εἶναι συγχρόνως καὶ θεολογικὴ, ἐὰν δὲν ἐξετάζῃ δηλαδὴ τὸ καλὸ ἢ τὸ κακὸ συνταίριασμα τῆς καλλιτεχνικῆς μορφῆς του μὲ τὸ θεολογικὸ περιεχόμενό του. Ἐπομένως κατὰ τὴν ἀξιολόγησι ἐνὸς ἔργου Χριστιανικῆς Τέχνης εἶναι ἄστοχο νὰ πῆ κανεὶς: «Ἐξετάζω τὸ ἔργο ὄχι ὡς esthète, ἀλλὰ ὡς θεολόγος» ἢ ἀντιστρόφως «Ἐξετάζω ὡς esthète καὶ ὄχι ὡς θεολόγος»²⁹.

ζ') Ἐπίσης πολλὰ εἶναι τὰ σημεῖα ἐπαφῆς τῆς Φιλοσοφικῆς Ἠθικῆς καὶ τῆς Θεολογικῆς Ἠθικῆς. Ἡ ἠθικὴ συνείδησις τοῦ ἀνθρώπου γενικῶς καὶ τὰ κριτήρια τῆς Φιλοσοφικῆς Ἠθικῆς ἔχουν ἐκ-

29. Περισσότερα σχετικῶς βλ. στὰ ἐξῆς: E. Bahr, Poiesis. Theologische Untersuchungen der Kunst, Stuttgart 1961. H. U. v. Balthasar, Herrlichkeit. Eine theologische Ästhetik, I-IV, Einsiedeln 1961 ἐξ. A. Halder, Kunst und Kult, Freiburg i. Br./München 1964, Εὐαγγέλου Δ. Θεοδωροῦ, Τέχνη καὶ Ἐλευθερία (Αἰσθητικὸ Δοκίμιο), Ἀθήνα, 1976. Τοῦ ἰδίου, Τέχνη καὶ ἠθικαὶ ἀξίαι, Ἀθήνα 1972. Τοῦ ἰδίου, Ὁ Χριστιανισμὸς καὶ τὸ Ὁραῖο, Ἀθήνα, 1972. Τοῦ ἰδίου, Ἡ Αἰσθητικὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, Ἀθήνα, 1971. Πρβλ. καὶ τὸ πλῆθος τῶν δημοσιευμάτων ἐκείνων, πού εἰδικῶς ἀσχολήθηκαν μὲ τὴν Χριστιανικὴ καὶ Βυζαντινὴ Ἀρχαιολογία (λ.χ. κατ' ἀλφαβητικὴν σειράν Ν. Δραυδάκη, Κ. Καλοζύρη, Π. Μιχαελεῖ, Ν. Μουτσόπουλου, Α. Ευγυροπούλου, Ἀ. Ὁρλάνδου, Δ. Παλλά, Γ. Σωτηρίου, Ε. Χατζηδάκη).

λεπτυνθῆ ὑπὸ τὴν μακραίωνα ἐπίδρασι τοῦ χριστιανικοῦ ἠθικοῦ ιδεώδους, τὸ ὁποῖο ἐξ ἄλλου δύναται διὰ τῆς γλώσσης τῆς Φιλοσοφικῆς Ἠθικῆς νὰ διατυπωθῆ ὡς συμφωνία τῆς ὑποκειμενικῆς βουλευτικῆς ἐνεργείας πρὸς τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν τῶν ἀξιῶν, κατὰ τὴν ὁποία οἱ κατώτερες ἀξίαι πραγματοποιοῦνται πρὸς χάριν τῶν ἀνωτέρων, ὑποτασσόμενες σ' αὐτὰς (Πρβλ. τῇ διατύπωσι τοῦ ἐκκλησι. ὕμνου: «Τὸ χεῖρον καθυποτάξαι τῷ κρείττονι, τὴν δὲ σάρκα δουλώσαι τῷ πνεύματι»). Ἡ Θεολογία δείχνει τι εἶναι μεταβλητὸ καὶ τι ἀμετάβλητο στὴν ἠθικὴ δεοντολογία. Ἐπὶ πλεόν ὑποβοηθεῖ τὴν πρόληψιν ἢ τὴν θεραπεία τοῦ ἀξιολογικοῦ δαλτωνισμοῦ καὶ συντελεῖ, ὥστε τὰ ἀξιολογικὰ κίνητρα, πού προκαλοῦν τὴν ἐλεύθερη καὶ ὑπεύθυνη ἀπόφασιν, συνενούμενα νὰ ἐνεργοῦν μὲ μεγαλύτερη ἀπελευθερωτικὴ δύναμι, ἐφ' ὅσον συναποτελοῦν ἓνα ἐνιαῖο ὀργανικὸ ὅλο, πού κινητοποιεῖ τὴν ὁλότητα τῆς ἀνθρωπίνης υπάρξεως καὶ ἰδίως ἕλες τις ἀνώτερες πνευματικὲς δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου εἰς τρόπον, ὥστε νὰ γίνεταὶ αὐτὸς «καινὴ κτίσις». Ἀντίθετα ἡ «ἄνευ Θεοῦ Ἠθικὴ» δὲν ἔχει τέτοιο δυναμισμό, στερεῖται ρεαλισμοῦ καὶ ἔχει οὐτοπιστικὸν χαρακτῆρα³⁰.

η') Γενικῶς ἡ Πρακτικὴ Θεολογία, γιὰ νὰ διατυπώσῃ μιὰ συγχρονισμένη θεωρία καὶ δεοντολογία τοῦ θείου κηρύγματος, τῆς χριστιανικῆς λειτουργικῆς ἀγωγῆς, τοῦ ἐνοριακοῦ καὶ καθ' ὅλου ποιμαντικοῦ ἔργου τῆς ἱερᾶς ἐξομολογήσεως, τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ διακονικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ἔργου, τῆς ἐξωτερικῆς ἱεραποστολῆς κ.λπ., πρέπει νὰ λαμβάνῃ σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν τὰ δεδομένα ὅλων τῶν Ἀνθρωπολογικῶν Ἐπιστημῶν, λ.χ. τῆς Βιολογίας, τῆς Ψυχοφυσιολογίας, τῆς Σωματικῆς καὶ Ψυχικῆς Ὑγιεινῆς, τῆς Φιλοσοφικῆς Ἀνθρωπολογίας, τῶν διαφόρων κλάδων τῆς Ψυχολογίας (Γενικῆς

30. Περισσότερα σχετικῶς βλ. στὰ ἐξῆς: Εὐαγγέλου Δ. Θεοδωροῦ, Χριστιανισμὸς καὶ Πολιτισμὸς, Ἀθήνα, 1980, σ. 19-20. Τοῦ ἰδίου, Σχεδιάγραμμα Θεωρίας τῆς Ὁρθόδοξου Ἠθικῆς Ἀγωγῆς, Ἀθήνα, 1987. J. Gründel, Wandelbares und Unwandelbares in der Moralthologie, Düsseldorf 1967. J. M. Gustafson, Christ and the Moral Life, New York 1968. P. L. Lehmann, Ethics in a Christian Context, New York 1963. F. Tillmann (ἐκδ.), Handbuch der Katholischen Sittenlehre, τόμ. 1-5, Düsseldorf 1947-1953.

Ψυχολογίας, Ψυχολογίας τοῦ βάρους, Ψυχολογίας τοῦ παιδιοῦ, Ψυχολογίας τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας, Κοινωνικῆς Ψυχολογίας, Ψυχολογίας τῶν ἀτομικῶν διαφορῶν κ.τ.τ.), τῆς Ψυχοπαθολογίας καὶ τῆς Ψυχιατρικῆς, τῆς Κοινωνιολογίας, τῆς Κοινωνικῆς Παθολογίας, τῆς Ἑγκληματολογίας, τῆς Ἐθνολογίας καὶ Ἀνθρωπογεωγραφίας, τῆς Ἱστορίας τοῦ πολιτισμοῦ κ.λπ.³¹.

θ') Γνωστὴ εἰδικώτερον εἶναι ἡ σχέσις Θεολογίας καὶ Παιδαγωγικῆς. Ἡ πρώτη στὸν κλάδο τῆς Κατηχητικῆς ἢ Χριστιανικῆς Παιδαγωγικῆς θὰ πάρῃ ἀπὸ τῆ δεύτερη πολλὰ εἰδολογικὰ στοιχεῖα, ἰδίως ἐκεῖνα ποὺ σχετίζονται πρὸς τὴ Θεωρία καὶ τὴ Μεθοδολογία τοῦ διδασκτικοῦ ἔργου. Ἐξ ἄλλου ἡ Θεολογία θὰ παρουσιάσῃ στὴν Παιδαγωγικὴ τὴν ὠλοκληρωμένη ρεαλιστικὴ Ἀνθρωπολογία τῆς καί, θεραπεύοντας τὴν ἀξιολογικὴ μυωπία ἢ δυσχρωματοψία, θὰ ἀποκαλύψῃ σ' αὐτὴ τὸ πλήρωμα καὶ τὴν ὀρθὴν ἱεράρχησι τῶν μορφωτικῶν καὶ πολιτιστικῶν ἀξιών³².

ι') Εἶναι φανερὸ ὅτι ἡ ὑπόδειξις ἀπ' τὴ Θεολογία τοῦ πληρώματος καὶ τῆς ἱεραρχήσεως τῶν ἀξιών εἶναι ὠφέλιμη στὴν Πολιτειολογία ἢ στὴ Φιλοσοφία τοῦ Κράτους, ἡ ὁποία πρέπει νὰ προβάλῃ ὅτι ἡ οὐσία τῶν πολιτικῶν ἀξιών δὲν εἶναι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ ἐξουσία, ἡ δύναμις, ἡ αὐθεντία, ποὺ δημιουργεῖ τὸ λεγόμενο «κράτος τῆς δυνάμεως (ἐξουσίας)» (Machtsstaat), οὔτε ἡ ἐπιβολὴ μὲ τὴ δύναμι αὐτὴ τῆς τάξεως στὸ «κράτος τοῦ δικαίου» (Rechtsstaat) ἢ ἡ οἰκονομικοκοινωνικὴ ἀνάπτυξις καὶ ἐξισορρόπησις τῆς ἱκανοποιήσεως τῶν ἀτομικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀναγκῶν στὸ

«κοινωνικὸ κράτος» (Sozialstaat) ἢ στὸ «κράτος τῆς προνοίας» (Wohlfahrtsstaat ἢ Versorgungsstaat). Ὅλα τὰ οὐσιώδη αὐτὰ στοιχεῖα τῆς Πολιτείας εἶναι μόνον ἡ ἀναγκαῖα ὑποδομὴ, τὸ ἀναγκαῖο ποιητικὸ αἶτιο, ποὺ δὲν πρέπει ν' ἀπολυτοποιῆται ὡς αὐτοσκοπός, ἀλλὰ πρέπει ν' ἀνοίγῃ τὸ δρόμο στὸ τελικὸ αἶτιο, δηλαδὴ στὸ νὰ ἐπιδιωχθῆ ἡ δημιουργία τοῦ «κράτους τοῦ πολιτισμοῦ» (Kulturstaat), ποὺ θὰ εἶναι ὀργανωμένο κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ ἐξασφαλίζεται τὸ bonum commune, νὰ προάγεται τὸ κοινὸ καλὸ, νὰ δημιουργοῦνται περισσότερα πολιτισμικὰ ἀγαθὰ, νὰ βιώνονται καὶ πραγματώνονται οἱ θεμελιώδεις ὑλικές καὶ πνευματικές ἀξίες στοὺς διαφόρους τομεῖς τοῦ πολιτισμοῦ ἰσόρροπα καὶ κατὰ τρόπον σύστοιχο πρὸς τὴν ἱεραρχικὴ διαβάθμισι καὶ κλιμάκωσί τους. Ἐπίσης ἡ Θεολογία θὰ ὑπενθυμίζῃ ὅτι τὸ πρόβλημα τῆς ποιότητος τῆς πολιτείας εἶναι σὲ τελευταία ἀνάλυσι πρόβλημα ἠθικῆς ποιότητος τῶν ἀρμοδίων φορέων τῆς, τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν πολιτῶν³³.

ια') Ἀκόμη καὶ γιὰ τὶς Οἰκονομικὲς Ἐπιστήμες εἶναι χρήσιμη ἢ χριστιανικὴ θεολογικὴ σκέψις, ἡ ὁποία, συνδυάζοντας τὶς ἀρχές τῆς ἀγάπης, τῆς ἰσότητος, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἐλευθερίας, καταδικάζει λ.χ. τόσον τὸ laissez faire, laissez passer τοῦ ἀχαλινώτου καὶ ἀνεξελέγκτου «οἰκονομικοῦ φιλελευθερισμοῦ», ὁ ὁποῖος κατὰ τὸ παρελθὸν ἐκφυλίσθηκε σὲ λιμπερτινισμό καὶ ἐξεκόλαψε τὸν μαμωνιστικὸ καὶ ὑλιστικὸ «καπιταλισμὸ» καὶ τὸ σύστημα ἀμοιβῆς τῶν ἐργαζομένων μὲ τὸ κριτήριον τοῦ «ὀρίου λιμοκτονίας» (starvation limit), ὅσον καὶ τὸν Λεβιάθαν τοῦ ἀθέου μαρξιστικοῦ ἢ «σο-

31. Γιὰ τὴ σημασία τῶν Ἀνθρωπολογικῶν Ἐπιστημῶν στὸ ἔργο τῆς Πρακτικῆς Θεολογίας πρβλ. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδωροῦ, *Μαθήματα Κατηχητικῆς ἢ Χριστιανικῆς Παιδαγωγικῆς*, ἐν Ἀθήναις 1978, σ. 38, 63 ἐξ.

32. Περισσότερα σχετικῶς βλ. στὰ ἐξῆς: Εὐαγγέλου Δ. Θεοδωροῦ, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 63 ἐξ., 131 ἐξ., 171 ἐξ. Τοῦ ἰδίου, *Χριστιανικὴ Παιδεία: Μεγάλῃ Παιδαγωγικῇ Ἑγκυκλοπαιδείᾳ*, τόμ. 5, ἐκδ. Ἑλληνικὰ Γράμματα-Herder, Ἀθήναι, 1968, σ. 616-618. F. Delekat, *Theologie und Pädagogik*, München 1956. A. Sironval, *Pour une Pédagogie Catéchétique*, Casternmann 1963. Alex Stocck, *Religionspädagogik als Wissenschaft*, 1975. R. Voeltzel, *Education et Révélation. Introduction aux problèmes de la Pédagogie chrétienne*, Paris 1960.

33. Τὰ σημειούμενα γιὰ τὴ σχέσι Θεολογίας καὶ Πολιτειολογίας κατανοοῦνται καλύτερα μὲ τὰ ἀναπτυσσόμενα σὲ εἰδικὰ ἔργα, λ.χ. στὰ ἐξῆς: Κωνσταντίνου Τσάτσου, *Πολιτικὴ-Θεωρία πολιτικῆς Δεοντολογίας. Δεύτερη ἐκδοσὴ βελτιωμένη*, Ἀθήνα 1975. Τοῦ ἰδίου, *Ἑλληνικὴ Πορεία-Πολιτικά δοκίμια*, Ἀθήναι, 1953. Νίκου Φαρσούδακη, *Γιὰ μιὰ χριστιανικὴ δημοκρατία*, Ἀθήναι, 1977. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδωροῦ, *Χριστιανισμὸς καὶ Πολιτικὴ*, Ἀθήναι, 1984. H. Cox, *Stadt ohne Gott?* Stuttgart 1967. A. Görlich, *Politikwissenschaftliche Propädeutik*, 1972. Martin Kriele, *Einführung in die Staatslehre*, Reinbeck 1975. W. Kühneth, *Politik zwischen Dämon und Gott. Eine christliche Ethik des Politischen*, 1961. D. Sölle, *Politische Theologie*, 1971. E. Wilkens, *Theologie und Politik*, 1964.

Η ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΝΙΚΑΝΟΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΕΙΜΗΛΙΟΦΥΛΑΚΕΙΟΝ ΑΥΤΗΣ(*)

Διὰ τοῦ παρόντος γράμματός μου φανερώνω ἐγὼ ἡ ἀγνή θυγατέρα τοῦ γεώργη μπακάλη, καὶ γυνὴ τοῦ ἀλεξίου νίκου φίρφυρα πὺς τὸ ὁσπήτιον μου ὅπου εἶχα ἀγορασμένον ἀπὸ ἄνδρα μου ἀλεξίου νίκου εἰς τοὺς 1756: Ὁκτωβρίου 9 ὡς φαίνονται καὶ φανερώσων καὶ τὰ γράμματα του ὁμολογίαν του, καὶ χοιζὲς ὅπου μοῦ ἐχρεωσοῦσεν ἀπὸ προικιά μου καὶ παιρικὰ μου ἄσπρα, καὶ ἐγὼ ὡς οἰκοκυρὰ καὶ ὡς ἴδιον κτῆμα μου τὸ ἐπούλησα μὲ τὴν θέλησιν μου τὸν ἡγούμενον κύριον μεθόδιον, καὶ εἰς τοὺς ἄλλους πατέρας εἰς τὴν ζάμπουρδα εἰς τὸν ἅγιον νικάνωρα διὰ 350 ἄσπρα ἤγουν τριακόσια πενήντα ἀπὸ τὰ ὅποια ἔλαβα τὰ διακόσια καλὰ μετρητὰ καὶ τὰ ἔδωσα εἰς τὸ χρέος μου ὅπου ἐχρεωσοῦσα τὰ δὲ ἑκατὸν πενήντα ἄσπρα τὰ ἔδωσα εἰς τὸ μοναστήρι διὰ τὴν ψυχικὴν μου σωτηρίαν, καὶ γὰρ μὲ ζωτοροφύσων ἕως τὸν θάνατον μου, καὶ μετὰ τὸν θάνατόν μου γὰρ μοῦ κάθουν καὶ ὄλαις ταῖς ἀκολουθίαις τῆς ψυχῆς μου ἕως εἰς τὴν ἀνακομιδὴν μου κατὰ τὴν τάξιν τῆς Ἐκκλησίας μας ὡς καθὼς ἐσυμφωνήσαμεν. τὸ ὅποιον ὁσπήτιον ἔχει συνορητίας ἀπὸ τὸ κάτω μέρος ὁσπήτιον τοῦ γιῶργη φίρφυρα καὶ ἀπὸ τὸ δεύτερον μέρος ὁσπήτιον τοῦ νίκου φίρφυρα ὅπου τὸ ἔχειν κληρονομίαν ὁ ἀλέξιος νίκου, καὶ ἀπὸ τὸ ἀπάνον μέρος τοῦ κῦρ δούλου δήμου ὁσπήτιον, καὶ ἀπὸ τὸ τέταρτον μέρος τοῦ μηχάλη Τριανοθουνοῦ τόπος καὶ ἡ σιράτα, καὶ τὸ ὁσπήτιον ἔχει ἀπάνον ἕναν ὄντιαν' καὶ κελάρι, καὶ ἕναν στρωτὸν ὄντιαν' καὶ κατωγικάτου καὶ κῆπον μὲ διάφορα ὠπωρικά καὶ 4 περγουλλαῖς καὶ ἕνα χα-

γιάτι μὲ τὴν μεγάλην πόρταν καὶ παραθύρη, ἀκόμη καὶ ἕνα ἀμπέλι εἰς τὸν πέτωρον νιοννούμι ἕνα καὶ ἔχει συνορητίας ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος τὸν Χρησιτόδουλον γιάννη καὶ ἀπὸ τὸ β' μέρος τὸν δήμου τράχον καὶ ἀπὸ τὸ τρίτον μέρος τοῦ γιάννη κωντοροῖδου ἀμπέλη καὶ ἀπὸ τὸ τέταρτον μέρος χωράφι καὶ αὐτὸ μαζὴ εἰς τὴν ἄνωθεν ποσώτητα καὶ ἔμεινα ὑχαριστημένη καὶ πληρωμένη καὶ δὲν ἔχω ἀπὸ τὴν συχαριστήριον καὶ πληρωμένη τοῦ μοναστηρίου ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τοὺς ἔδωσα καὶ ἕνα θαγένη φοριώματα δώδεκα, καὶ ἕνα ποσιάθη καὶ ἕνα ἀλευράμπαρον καὶ διὰ τοῦτο ἔδωσα τὸ παρόν μου εἰς χεῖρας τοῦ ἡγουμένου κῦρ μεθοδίου καὶ λοιποὺς πατέρας κατέμπροσθεν τῶν κάτωθεν ὑπογεγραμμένων μαρτύρων, κάμνω καὶ ἐπίτροπον γὰρ τοὺς δίνη τὸ χοιζέτι ὁ Θεόδωρος Ἐμμανουὴλ ἀπὸ τὴν βασιλικὴν κρήσιν καὶ ἔστω εἰς ἔνδειξιν

1770 μαρτίου α σιάτιστα

ἀγνή γεωργίου μπακάλη καὶ γυνὴ ἀλεξίου φίρφυρα μὴν ἰεζούριτας γὰρ γράφω διὰ χεῖρας τοῦ θεοδώρου Ἐμμανουὴλ θεβαιώνω ὡς ἄνωθεν Θεόδωρος Ἐμμανουὴλ ἔγραφα καὶ μαρτυρῶ καὶ ἐπίτροπος τοῦ χοιζέτιου, Χ:ζγαννης Κωνσταντήνου μαρτυρῶ, Μιχάλης ζυγοῦρη μαρτυρῶ, Ἰωάννης θεοδώρου μαρτυρῶ, Νάσος πιταξῆς μάρτυς, λάζαρος ἀλεξίου μαρτυρῶ.

† Ἐπειδὴ κατὰ τὸ κυριακὸν λόγιον, ὁ θάνατος ὡς κλέπτῃς ἔρχεται διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ ἡ ἀλέξια φύρφυρα, τὸ ἄωρον, ἐξαφνικόν, καὶ ἀνέλπιστον στοχαζομένη τὸ θάνατον, ἵνα μὴ ἀνετίμως ἔχουσαν εὐ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 434 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11 τεύχους.

σιαλιστικοῦ) κολλεκτιβιστικοῦ καὶ γραφειοκρατικοῦ κράτους. Ἡ Θεολογία θὰ τόνισῃ ὅτι ἡ ποιότης τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἠθικῆς ποιότητος τῶν κριτηρίων, ποὺ τὴν διέπουν καὶ ὅτι ἡ ἀξιολόγησις τῆς ἰδιωτικῆς ἢ τῆς κρατικῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῶν διαφόρων οἰκονομικῶν ἀγαθῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ τρόπου κτήσεως καὶ τρόπου χρήσεως αὐτῶν³⁴.

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

34. Γιὰ τὴν κρατικὴ οἰκονομικὴ πολιτικὴ ἔχομε ἐπισημάνει τὰ ἐξῆς: «Τὸ ἐὰν ἡ πολιτικὴ δομὴ ἔχη σοσιαλιστικὸν ἢ συλλογικὸν χαρακτήρα καὶ συγκεντρωτικὴ ὕψη· τὸ ἐὰν ἐνθαρρύνῃ ἢ ἔχει τὴν διοικητικὴ ἀποκέντρωσις ἢ τὴν αὐτοδιαχείρισις· τὸ ἐὰν ἔχη ἢ ἔχει ὁμοσπονδιακὴν ὀργάνωσις· τὸ ἐὰν

ἔχη ἕνα καθαρμένο, λογικὸ καὶ μετριάσμένο νεοφιλελευθερισμό, ἐλεγχόμενο καὶ ὑποκείμενο σὲ αὐξημένο κρατικὸ παρεμβατισμό· τὸ ἐὰν θὰ κρατικοποιούνται τὰ μεγάλα συγκροτήματα παραγωγῆς ἢ θὰ ἐποπτεύονται ἀπὸ ἐκπροσώπους τῆς Κυβερνήσεως, ποὺ θὰ συμμετέχουν στὰ διοικητικὰ τοὺς συμβούλια· τὸ ἐὰν θὰ κοινωνικοποιούνται τὰ κέρδη τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων μὲ μεγαλύτερη ἄμεση φορολογία· τὸ ἐὰν ἀποφεύγοντας κάθε δογματισμὸ καὶ μονολιθισμὸ μπορεῖ ἡ κρατικὴ ὀργάνωσις νὰ κάμῃ ἐκλεκτικὴ σύνθεσις τῶν θετικῶν στοιχείων τοῦ λιμπεραλισμοῦ καὶ τοῦ σοσιαλισμοῦ, τῆς ἀτομικῆς πρωτοβουλίας καὶ τοῦ συνεταιριστικοῦ πνεύματος σὲ μίαν καινούρια δομὴ, ποὺ θὰ εἶναι ἐν πάσῃ περιπτώσει δημοκρατικὴ καὶ ἔχει μονοκομματικὴ ἢ ὀλοκληρωτικὴ — αὐτὸ εἶναι κάτι, ποὺ ἀπὸ ἀποψὶ χριστιανικὴ εἶναι ἀδιάφορο». Ἐπομένως ἀπὸ χριστιανικὴ σκοπιὰ ἀπαιτεῖται μόνον νὰ μὴ καταπατοῦνται οἱ ἀρχές τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀγάπης, τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἐλευθερίας. «Ἀπὸ ἐκεῖ καὶ πέρα οἱ πολιτικοὶ εἶναι ἐλεύθεροι γιὰ τὴς συγκεκριμένους ἐπιλογές τους, ὅπως οἱ ἱατροὶ σ' ἕνα ἱατρικὸ συμβούλιο. Μπορεῖ νὰ εἶναι ἐξ Ἰσοῦ χριστιανικὰ προσανατολισμένοι, νὰ ἀντιμετωπίζουσι μὲ τὸ ἴδιο χριστιανικὸ πνεῦμα μὴ νόσο καὶ ὅμως νὰ ἔχουν διαφορετικὴ ἐπιστημονικὴ γνώμη στὸ ἐὰν ἢ α' ἢ β' θεραπευτικὴ καὶ διαιτητικὴ ἀγωγή εἶναι ἡ καταλληλότερη γιὰ τὴν ἀρρώστια αὐτῆ» (Εὐαγγ. Θεοδωροῦ, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 78-79). Πρβλ. καὶ τὰ ἐξῆς: G. Schilling, Christliche Wirtschaftsethik, München 1954. H. C. Setts (ἐκδ.), Christian Social Responsibility, London/New York 1957.

ρημεν, και μείπος τὰ ἔμμαντοῦ ἀδιόρθωτα, και ἀτελῆ, ἔτι σῶας ἔχουσα τὰς φρένας μου και τὸν νοῦν μου ὑγιᾶ, και τὴν γλῶσσαν μου καθαρῶς λαλοῦσαν, ποιῶ τὴν παρούσαν μου διάταξιν, και ὀλοῦστερινὴν θέλησιν, τὴν ὁποίαν θέλω νὰ ἔχη τὴν ἐνέργειαν τῆς ἀπαρασάλευτον. και τῶρα λοιπὸν πρῶτον μὲν ὁμολογῶ ὅτι εἶμαι χριστιανὴ εὐσεβῆς και Ὁρθόδοξος, κατὰ πῶς πιστεύει και λατρεύει ἡ ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, ἔπειτα ἀφίνω, εἰς ὅλους τοὺς χριστιανούς, ἐξ ὅλης καρδίας, μικροὺς και μεγάλους, Ἱερωμένους και λαϊκοὺς εἰς ὅσα μὲ ἔπαισαν, ἢ παρεπίκραναν ἢ λόγῳ ἢ ἔργῳ συγχώρησιν. Παρακαλῶ δὲ και ἐγὼ νὰ μὲ συγχωρέσουν και αὐτοὶ εἰς διὰ τοὺς ἔπαισα, ἢ ἀδικησα, ἢ παρεπίκρανα και ὡς ἄνθρωπος τοὺς ἐλύπησα. Τὸ μὴ γὰρ ἁμαρτῆσαι μόνῳ Θεῷ δέδοται και τοίνυν παραδίδωμι εἰς χεῖρας τοῦ Ἰησοῦ μου τὴν ἁμαρτωλὸν μου ψυχὴν, παρακαλῶ αὐτὸν νὰ τὴν τάξῃ ἐν κόλπῳις ἀβραάμ νὰ μὲ συγχωρήσῃ τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν μου. ὅσα ἐν βίῳ ὡς ἄνθρωπος ἤμαρτιον. ἀπὸ ἐκεῖνα δὲ τὰ ὀλίγα βιοτικά ὅπου ὁ Θεὸς μοὶ ἐξάρτισεν ἀφίνω τὸν ἅγιον δεσπότην μου διὰ νὰ μὲ ἔχη εἰς τὴν Ἱερὰν αὐτοῦ μνήμην ἐν ὁσπῆτιον, τὸ ὁποῖον εἶναι πλησίον ἀπὸ τὸ ὁσπῆτιον τοῦ παπᾶ - ἀγόρα, και χριστοδοῦλενας. Τὸν ἐνορῆτην μου παπᾶ - μυχάλην τέσσερα λεγκέρια, τὸ ζωνάρι ἀφίνω τοὺς ἁγίους Ἱερεῖς διὰ τὸ σαρανταλείτουργον μου ἀφίνω και ἕνα ρακοκάζανον διὰ τὴν ἀνακομοιδὴν μου. Τὴν ἀνεριάν μου Θεοδώραν ἕνα θαένιον πεντηάριον. Τὴν νύμφη μου μαρόλινα ἀφίνω ἕνα τεσσάρικον θαένι. Τὴν δὲ ἀνεριάν μου ἀλεξάνδρα τῆς ἀφίνω ἕνα μισὸ δουλούμι ἀμπέλι ὅπου εἶναι εἰς τὴν μάρα και ἕνα ποκρόδι και μίαν θελέντζαν και ἕνα σεντούκι καρύτικο, ἕνα δουλεμάν ἕνα κουκλί, και ἕνα τζηποῦνι, τὴν δὲ ρηθῆσα νύμφην μου ἔτι ἀφίνω ἐν γκιούμι. Τὰ δὲ ὅσα ἔξοδα θέλουσιν τρέξῃ εἰς τὴν κήδενσιν μου παρακαλῶ νὰ ἀποκριθῇ ὁ τιμιότατος κῦρ Τάιζος, και νὰ τὰ ζητήσῃ ἀπὸ τοὺς καλογέρους τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου Ζάπροδα και ἀπάνω εἰς ὅλα αὐτὰ κατασταίνω ἐπίτροπον διὰ νὰ τὰ κωδεργήσῃ ἐν φόβῳ Θεοῦ τὸν ρηθέντα Τάιζον και ὅποιος δὲ ἤθελε τοιλήσῃ, νὰ ἐναντιωθῇ εἰς τὴν παρούσαν μου διαθήκην, νὰ κρίνεται μετὰ τοῦ προδότην Ἰούδα ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως νὰ δίδῃ ἀπολογία.

αφρη' (1788) Ἰουνίου κε', ἐγὼ ἡ ἀλέξαινα φέρφουρα διὰ χειρὸς τοῦ πνευματικοῦ μου θεβαιώνω:

Παρθένιος Ἱερομόναχος, γράφας και μαρτυρῶ μυχαήλ Ἱερεὺς μαρτυρῶ
Τάιζος Παλαγόρας μαρτυρῶ.

Εἰς ἕτερον μικρὸν χειρόγραφον κείμενον τοῦ ἔτους ἀφπθ (1789) Μαρτίου α', μόλις ἐν ἔτος ἀπὸ τὴν σύνταξιν τῆς τελευταίας διαθήκης τοῦ 1788, τῆς Ἀγνῆς συζύγου Ἀλέξῃ Φέρφουρα, γίνεται λόγος περὶ ἐκτελέσεως τοῦ περιεχομένου τῆς διαθήκης τῆς, πλέον, ἀποθανούσης Ἀλέξαινας Φέρφουρα και ὅτι «παρὰ τοῦ ἡγουμένου κῦρ Ζαχαρίου Ἱερομονάχου ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Μοναστηρίου τῆς Ζάμπουρδας ἐλάβομεν τὸ ψαλτικὸν τῆς ἀποθανούσης». Τὸ ὅλον κείμενον ἔχει ὡς κάτωθι:

† γίνεται δῆλον, διὰ παρὰ τοῦ ἡγουμένου κῦρ ζα-

χαρίον Ἱερομονάχου ἀπὸ τοῦ Ἱεροῦ μοναστηρίου τῆς Ζάμπουρδας ἐλάβομεν τὸ ψαλτικὸν τῆς ἀποθανούσης ἀλέξαινας φέρφουρα, ἐπειδὴ καθὼς γράφουσι τὰ γράμματα και μαρτυροῦσι μάρτυρες, πρὸ χρόνων ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἀλέξῃς φέρφουρας ἔτι ζῶν ἀφιέρωσεν εἰς τὸ μοναστήριον τῆς Ζάμπουρδας τὸ ὁσπῆτιόν του ὁμοῦ μὲ τὰς περιοχὰς του και ἔμεινεν ἄλλο ἐν σπητιόπλον πλησίον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς ἀποθανούσης ἀλέξαινας τὸ ὁποῖον ζητεῖ νὰ τὸ κληρονομήσῃ ἡ μπιλαίνα και καθὼς λέγουσι τὸ ἀφιέρωσεν εἰς ἡμᾶς ἡ ἀλέξαινα φέρφουρα. Ὄθεν λαβόντες, παρὰ τοῦ ἡγουμένου τὸ ψαλτικὸν μας τὸ ἀφίνωμεν αὐτὸ τὸ σπητιόπλον νὰ εἶναι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ μοναστηρίου τῆς Ζάμπουρδας και δὲν ἔχομεν τοῦ λοιποῦ νὰ ζητοῦμεν τίποιτες οὔτε ἀπὸ τὸ μοναστήριον, οὔτε ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς τῆς ἀλέξαινας φέρφουρα και ἔστω εἰς ἔνδειξιν.

† Ὁ Σισανίου και Σιατίστης Κύριλλος θεβαιοῖ, ἀφπθ μαρτίου α'.

Κάνο θημηση πος εγο ω Μπραχημης Σπαχης του καρκαλο πος επηρα το κωσημη από τους καλογηρους το μηραδη μου απο το παλοχορη το κονιθο δηνο τον ιεσκερε μου στα χεργηα τους και να μη τους γενη κανενας μανης το πουλησα και τους δηνο την βουλα μου στα χεργηα τους και αν θηγη κανενας και χαλειψη να μη του δοκουν κανενα παρα δεν τοχο πουλημενο κανενου το πουλησα και αν θη κανενας κλεφτης και ρθη και χαλειψη τηπωτας να μη του δοκιητε τα πηρα εγο νηκοκηρης και δηνο το ιεσκερε στα χεργηα τους γηα σηγοργηα τους τον καλογερον απο μαναστηρη Ζαπρουτα τους επουλησα.

1975 μαρτης προτη - 1 (ΤΣ) Ἰπραχιμης Κακαλος.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Γρεβενῶν ΣΕΡΓΙΟΣ

ΕΡΜΗΝΕΙΑΙ ΕΥΣΕΒΕΙΣ

τοῦ ψυχωφελεστάτου καὶ θαυμαστοῦ βιβλίου
ὀνομαζομένου

ΠΕΡΙ ΜΙΜΗΣΕΩΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

μὲ στόχασες πνευματικαῖς καὶ κατάνυξιν
εἰς κάθε κεφάλαιον

Ἡ «Μίμησις» αὐτῆ τοῦ Χριστοῦ διαφέρει βασικῶς ἀπὸ ὅλες τῖς μέχρι τῶρα μεταφράσεις εἰς τὴν ἑλληνικὴν. Εἶναι ἡ πληρεστέρα, ἀπὸ ὀρθοδόξου ἐπόψεως.

Ἀνατύπωσις καλαίσθητος κατὰ τὸ πρωτότυπον ἐκδόσεως Ἑνετίας, ἔτους 1770. Μὲ ἔγκρισιν καὶ εὐλογίαν τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας μας.

Σελίδες 532, ἐξώφυλλον εἰς τετραχρωμίαν, δρχ. 800 (πλέον ταχυδρομικά).

Κεντρικὴ διάθεσις: Ἀποστολικὴ
Διακονία, Ἰαίου 1, 115 21 Ἀθήνα, τηλ.
722.8008.

Η ΙΕΡΑ ΠΟΡΕΙΑ ΑΓΑΠΗΣ ΤΗΣ Α.Θ.Π. ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΣΤΑ ΠΡΕΣΒΥΓΕΝΗ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ (22.5 — 6.6.1987)

Στήν Ἑλληνική Πρεσβεία.

Τὸ βράδυ ὁ Πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος στὸ Κάιρο κ. Ἀντώνιος Νομικός παρέθεσε στὴν Πρεσβευτική Κατοικία στὸ Ζαμάλεκ δεῖπνο, στὸ ὁποῖο ἐκτός τῶν δύο Πατριαρχῶν καὶ τῶν συνοδιῶν τους παρακά-
θησαν τὰ μέλη τῆς Πρεσβείας καὶ προσωπικότητες τῆς καίρινης κοινωνίας. Τὸν Παναγιώτατο προσφώ-
νησε ὁ κ. Νομικός μετ' ἰδιαίτερη συγκίνηση λέγοντας:

«Παναγιώτατε,

Μακαριώτατε

Σεβασμιώτατοι,

Φίλοι καὶ συνάδελφοι τῆς Πρεσβείας,

Γιὰ τοὺς συνεργάτες μου ὅλοι στὴν Πρεσβεία καὶ τὰ Γενικά Προξενία, τὴν γυναίκα μου κι ἐμένα εἶναι μεγάλη ἰδιαίτερη χαρὰ καὶ τιμὴ πὸν φιλοξενού-
με ἀπόψε ἐδῶ τὴν κορυφὴ τῆς Ὁρθοδοξίας τὴν Α.Θ.Π. τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχη κ. κ. Δημήτριον καὶ τὴν ἀκολουθίαν του καὶ τὴν Α.Θ.Μ. τὸν Πατριάρχη Ἀλεξανδρείας κ. κ. Παρθένιον καὶ τὴ συνοδία του.

Σὰς χαιρετίζομε ὅλους ἐγκάρδια στὸ Ἑλληνικὸ σπίτι ἀπόψε.

Παναγιώτατε,

Ἀρχίσατε χθὲς μιὰ ἱστορικὴ περιοδεία, μιὰ περι-
οδεία μεγάλης σημασίας γιὰ τὴν Ὁρθοδοξία, τὸν διάλογο τῶν Ἐκκλησιῶν, τὴν ὁποῖαν θεωροῦμεν μιὰ περιοδεία καλῆς θελήσεως, ἀγάπης καὶ εἰρήνης. Σὰς παρακολουθοῦμεν ὅλοι στὸ μεγάλο σας ἔργο καὶ πρέπει νὰ πιστεύετε ὅτι ὅλοι εἶναι μαζί σας.

Ἐπίσης χαιρετίζομεν ὅλη τὴ μεγάλη προσπά-
θεια πὸν γίνεται γιὰ τὸν διάλογο τῶν Ἐκκλησιῶν, ὑπὸ τὴν φωτεινὴν ἠγεσίαν σας ἐκεῖ ἀκριβῶς ὅπου καὶ ὁ Μακαριώτατος ἔχει διαδραματίσει καὶ πιστεύω ὅτι θ' ἀρχίσει νὰ διαδραματίζει ἓνα μεγάλο ρόλο.

Εἶναι μεγάλη ἡ ἡμέρα αὐτὴ σήμερα διότι πρὶν 30 περίπου χρόνια εἶχε ἐπισκεφθεῖ τὴν Αἴγυπτον ὁ ἀοίδιμος Μεγάλος Ἀθηναγόρας καὶ σήμερα ὅλοι μας ἐδῶ χαιρετίζομε τὴν Ὑμετέρα Παναγιώτητα κι εὐχόμαστε ὅλοι μας ὅπως ὁ Θεὸς σὰς δίδει δύναμη σὰς προστατεύει καὶ σὰς ἐνισχύει εἰς τὸ μεγάλο ἔργο πὸν ἔχετε ἀναλάβει,

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 439 τοῦ ὑπ' ἀρ. 11 τεύχους.

Μακαριώτατε,

Μεγάλη εἶναι ἡ χαρὰ πὸν ὑποδεχόμεθα καὶ σὰς σήμερα.

Πρὶν ἀπὸ λίγους μῆνες ἡ Ὁρθοδοξία καὶ γενικώ-
τερα ὁ κόσμος τῆς Χριστιανισμοῦ χαιρέτισε μετ' ἄλλοι ἱκανοποίησι τὴν ἐκλογή σας στὸν ἱστορικὸ Θρόνον τῆς Ἀλεξανδρείας. Καὶ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι μετ' ἄλλοι βοήθεια τοῦ Θεοῦ θὰ γίνετε ὁ Μεγάλος Ὁδηγὸς στὴ προσπάθεια αὐτὴ πὸν χρειάζεται τὸ Πατριαρχεῖον γιὰ ἀνόρθωση καὶ πρόοδο.

Οἱ εὐχὲς μας ὅλων σὰς συνοδεύουν στὸ μεγάλο αὐτὸ ἔργο πὸν ἀναλάβατε.

Εἶναι, ὅπως εἶπα, μεγάλη αὐτὴ ἡ ἡμέρα, σήμερα γιὰ μᾶς, διότι νομίζω ὅτι αὐτὴ ἡ στέγη δὲν εὐτύχησε ποτὲ νὰ ἔχει τέτοια μεγάλη καὶ σημαντικὴ συρροὴ ἡγετῶν τῆς Ὁρθοδοξίας.

Χαιρετίζομεν ὅλους τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἐπι-
σκόπους πὸν εἶναι μαζί μας σήμερα.

Θὰ μοῦ ἐπιτραπῆ νὰ κάμω μιὰ προσθήκη νὰ μνημονεύσω εἰδικὰ ἕνα Ἀρχιερέα, μιὰν ἰδιαίτερη μορφή τῆς Ὁρθοδοξίας, τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς, μετ' ὅποιον ἔχω τὴ τύχη νὰ συνδέομαι ἀπὸ 30 καὶ πλέον χρόνια. Καὶ ὅταν ἤμουνα στὴν Οὐάσιγκτων πρὶν ἀπὸ δέκα καὶ πλέον χρόνια εἶχα τὴν εὐ-
καιρία νὰ παρακολουθῆσω τὸ μεγάλο ἔργο πὸν ἐπι-
τελεῖ στὴ περιοχὴ του.

Δὲν θὰ πῶ περισσότερα Παναγιώτατε, Μακα-
ριώτατε, Σεβασμιώτατοι. Ἦθελα ἀπλῶς μετ' ἄλλοι αὐτὰ λόγια νὰ σὰς χαιρέτισω ἐδῶ, νὰ ἐκφράσω τα-
πεινὰ τὴν ἀγαλλίαση καὶ τὴν τιμὴν πὸν αἰσθανόμαστε πὸν σὰς ἔχομεν κοντὰ μας, νὰ σὰς εὐχαριστήσω θερμὰ διότι εἴσθε μαζί μας καὶ νὰ προσκαλέσω ὅλους νὰ σηκώσουν τὸ ποτήρι του γιὰ νὰ πιοῦμε στὴν ὑγείαν, τὴν μακροημέρευσή σας, τὴν πρόοδο εἰς τὸ μεγάλο ἔργο, πὸν ἔχετε ἀναλάβει στὸν διάλογο τῶν ἐκκλησιῶν καὶ στὸν διάλογο μεταξὺ τῶν δικῶν μας θρησκείων.

Ἐῶμαι ὁ Θεὸς νὰ σὰς ἐνισχύει, Παναγιώτατε, στὸ μεγάλο σας ἔργον.

Εἰς ὑγείαν σας».

Στὴν προσφώνηση τοῦ πρέσβυ κ. Νομικοῦ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἀπάντησε:

«Κι ἐγώ, Κύριε Πρέσβυ, δὲν θὰ ἤθελα νὰ πῶ πολλὰ λόγια, ἀλλὰ ἀπλῶς νὰ σὰς εὐχαριστήσω. Νὰ ἐκφράσω τὴν χαρὰ καὶ συγκίνηση πὸν μᾶς δίδετε στὴν ἀποφινὴ

βραδιά, νὰ βοηθοῦμε ἐδῶ στὸ σπῆτι ἡμῶν, ἡμεῖς καὶ ὁ ἐν Χριστῷ ἀδελφός Ἅγιος Ἀλεξάνδρειας μὲ τοὺς περὶ ἡμᾶς συνοδοὺς καὶ νὰ χαροῦμε τὶς λίγες στιγμὲς ποὺ μᾶς ἐμπνέει μὲ ὑπερηφάνεια, τὸ Γένος ἡμῶν.

Πραγματικὰ εἶναι λίγες οἱ στιγμὲς, τὶς ὁποῖες ἡμεῖς ζοῦμεν ἀληθινά. Μέσα στὴ ψυχὴ μας τὴ ζοῦμε πάντοτε πολὺ ζωντανὰ καὶ ἐσχόμαστε στὸν Κύριο, τὸ Γένος αὐτό, τὸ πολυτυραννισμένο καὶ τὸ πολυβασανισμένο νὰ τὸ ἔχει ἐνωμένο ὁ Θεός, νὰ τὸ ἐνισχύει ὁ Κύριος, νὰ τὸ βοηθεῖ ἢ χάρις του, νὰ τὸ φωτίζει τὸ πνεῦμα του, νὰ τὸ ἐνδυναμώνει ἢ παρσθενουργὸς δύναμὶς του καὶ νὰ τὸ ὁδηγεῖ ἐκεῖ ὅπου πρέπει νὰ ὁδηγηθεῖ.

Εἶναι τὸ Γένος, τὸ ὁποῖον ἔχει κεφάλαια, καὶ τὰ κεφάλαια εἶναι πρῶτα-πρῶτα αὐτὸ τὸ Γένος, ὁ Λαός, ὁ ὁποῖος εἶναι πιστός, ἀφοσιωμένος, θρησκευόμενος μεγαλεῖο πλημμυρισμένος. Κι ἔχει κατόπιν τοὺς πολιτικοὺς καὶ θρησκευτικοὺς ἀρχηγούς ἔχει τὸν Κλήρον, ἔχει καὶ τὸ λαὸ τὸ Γένος μας. Μόνο ἢ ἐνότῃς εἶναι ἢ δύναμις τοῦ Γένους. Ἦνωμένο Γένος, μπορεῖ νὰ θαυματοουργήσει καὶ θαυματούργησε διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Θαύματα ἔκανε καὶ ἐπετέλεσε τὰ ὅποια θαυμάζει ὁ κόσμος, ἔστω καὶ ἂν τὰ ξεχνᾷ πολλές φορές.

Θέλω μόνο νὰ πῶ γιὰ νὰ σᾶς εὐχαριστήσω γιὰ τὴν χαρὰ ποὰ μᾶς δώσατε σήμερα καὶ νὰ εὐχηθῶ ὅπως εὐτυχίας σας καὶ μακροημερεύσεως Ὑμῶν καὶ τῆς Ἐξοχωτάτης Κυρίας σας. Καὶ εἶθε ὁ Κύριος νὰ εἶναι πάντα μεθ' ὑμῶν».

Μετὰ ἔλαβε τὸν λόγο ὁ Μακ. Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ. Παρθένιος, ὁ ὁποῖος εἶπε:

«Παναγιώτατε Δέσποτα,

Γνωρίζω καὶ ζῶ αὐτὲς τὶς λίγες μέρες καὶ στὴν Πόλη ποὺ ἤμουνα καὶ ἐδῶ στὴν Ἀλεξάνδρεια, στὸ Κάιρο αἶριο. Ζῶ τὴν ἀπλότητα σας, ζῶ τὴν ταπεινότητά σας, καὶ τὴν σεμνότητά σας. Εἶναι ἀρετὲς Ἅγιες αὐτὸς ποὺ συμβολίζετε τοῦ Γένους μας. Καὶ σηκώνετε καὶ βαστάζετε τὸ βάρος κληρονομίας ὀρθοδόξου καὶ πρέπει νὰ τὸ πῶ ἐλληνικῆς.

Δὲν θέλω νὰ νομίζετε ὅτι λέγω κάτι παραπάνω ἀπὸ ὅ,τι πρέπει. Λέγω πολὺ πῶς λίγο ἀπὸ ὅ,τι πρέπει. Γιατὶ ἢ ὥρα αὐτὴ καὶ θὰ εἶναι γιὰ σᾶς, Κύριε Πρόσβν, ἢ ὥρα αὐτὴ, τὶς λίγες μέρες ποὺ θὰ ζήσετε ἀκόμη μαζί μας. Εἶναι μιὰ μεγάλη εὐλογία γιὰ τὴν ἀποστολή σας ἐδῶ στὴν ἀποδημία τῶν Αἰγυπτιωτῶν Ἑλλήνων. Τιμὴ νὰ ἔχετε κοντὰ σας τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη, θὰ σᾶς ἀκολουθεῖ. Κι ὅλους μας θὰ ἀκολουθεῖ.

Παναγιώτατε, καλύτερα νὰ σιωπήσω. Δὲν ἔχω τὴ δύναμη νὰ πῶ αὐτὰ ποὺ πρέπει, ἀλλὰ τὰ νοιώθω τόσο πολὺ, τόσο πολὺ καὶ πιστεύω ὅτι τὰ νοιώθουν τόσο πολὺ καὶ ὅλοι ὅσοι εἴμεθα ἐδῶ σήμερα.

Νοιώθουμε τὸ μεγαλεῖο σας τὸ Ἅγιο. Νοιώθουμε τῆς Πόλης τῆς εὐλογημένης τὴν μαρτυρία καὶ διακονία. Νοιώθουμε τὸ Ρωμῆ τῆς Πόλης. Καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμε καὶ σᾶς προσκυνοῦμε. Ὁ Θεὸς νὰ εἶναι μαζί σας».

Ἀκόμη μίλησε ὁ Σεβ. Γέρον Ἀρχιεπίσκοπος Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς κ. Ἰάκωβος, ὁ ὁποῖος εἶπε:

«Παναγιώτατε, Πάτερ καὶ Δέσποτα, Μακαριώτατε Ἅγιο Ἀλεξάνδρειας, Σεβασμιώτατοι καὶ τιμιώτατοι Ἱεράρχες, Ἐξοχωτάτε Κε Πρόσβν τῆς Κύπρου, Ἐντιμώτατοι Κύριοι Γενικοὶ πρόξενοι, Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί,

Ἀνήκομε ὅλοι σὲ μιὰ οἰκογένεια ποὺ μᾶς δίνει τὸ δικαίωμα νὰ ὀνομάζομεν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ἀδελφός. Ἐπιτρέψτε μου νὰ εὐχαριστήσω, Παναγιώτατε καὶ Μακαριώτατε, ἐκ μέρους τῶν ἀδελφῶν Ἀρχιερέων, τὴν Α.Ε. τὸν κ. Πρόσβν, τὴν εὐγενεστάτην Κυρίαν του μολονότι δὲν μοῦ ἔδωκε Ἀπλ-σοῦντελ, ἀλλὰ μᾶς ἔδωκαν κάτι πολὺ οὐσιαστικότερο, πολὺ γλυκύτερο, πολὺ ψυχικότερο, μᾶς ἔδωκαν τὸν ἑαυτό τους. Διότι ὅταν ἀνοίγει κανεὶς τὴν καρδιά του, ἔτσι ποὺ τὴν ἀνοίξει ἢ κα Νομικοῦ καὶ ὁ κ. Νομικός, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ζητήσῃ κανεὶς τίποτε ἄλλο.

Ὁ Παναγιώτατος μίλησε ἀπόψε σὰν Πατριάρχης πλέον τοῦ Γένους, μὲ πόνο ἀλλὰ καὶ μὲ προσευχόμενη καρδιά. Καὶ νὰ μὴ χωριστοῦν ποτὲ ὁ ἕνας ἀπὸ τὸ ἄλλο. Προσευχήθηκε ἀκόμη καὶ ὁ Χριστὸς ὁ ἴδιος νὰ μείνωμεν «ἡμεῖς ἐν αὐτῷ καὶ ἐκεῖνος ἐν ἡμῖν...».

Τοὺς χρειαζόμεθα εἰς τοὺς δισχειμένους χρόνους περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ. Ἡ παρουσία μου ἀνάμεσά σας ποὺ μοῦ χαρίζει τόση εὐτυχία ὀφείλεται στὴν πατριώτικη καὶ στοργικώτατη πρόσκληση τοῦ Παναγιωτάτου πρὸς τὴν ταπεινότητά μου νὰ ἔρθω καὶ ἐγὼ καὶ νὰ τὸν συνοδεύσω στὴν ἱερὰ αὐτὴ πορεία μαζί μὲ τοὺς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀδελφούς.

Χθὲς στὴν Ἀλεξάνδρεια ζήσαμε στιγμὲς ἐξοσεως. Καὶ θάλαγα ἀκόμη κατανύξεως, ὅταν βοηθήκαμε μέσα στὸν Πατριαρχικὸ Ναὸ τοῦ Ἁγίου Σάββα καὶ κατόπιν στὸν μεγαλοπρεπῆ ναὸ τοῦ Ἐὐαγγελισμοῦ καὶ ἀργότερα στὸ Ἀρχιεποφυλάκιο, Ὁστεοφυλάκιο, τὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας. Πῆγε ὁ νοῦς ὁλονῶν μας στὶς μέρες ἐκεῖνες, ποὺ ἢ Ἀλεξάνδρεια ἦταν ἢ πρωτεύουσα ὅλου τοῦ κόσμου.

Χάρις σ' ἓνα Ἑλληνα νεαρὸ στρατιωτικὸ ἀπὸ τὴν Μακεδονία, θέλησε νὰ ἐλληνοποιήσει, καὶ τὸ κατώρθωσε στὸ σύντομο χρόνον τῆς ζωῆς του. Εἶτε τὸ θέλομεν εἶτε ὄχι, ὑπάρχει πάνω ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια ἓνα νέφος Μαρτύρων καὶ ἓνα χρυσὸ νέφος, χρυσὴ νεφέλη, πατέρες τῆς ἐκκλησίας μᾶς ἔδωκαν τὴν θεολογία, μᾶς ἔδωκαν τὴν φιλοσοφία τῆς χριστιανικῆς μας θρησκείας, ὅπως ὁ Ὁριγένης, μᾶς ἔδωκαν τὴν ἀγιοσύνη καὶ τὸ μαρτύριο καὶ τὴν δόξα τοῦ Μαρτυρίου ὅπως ὁ Μ. Ἀθανάσιος, τὴν Ἀγιότητα καὶ τὴν ὁμορφιὰ τοῦ μοναχικοῦ βίου, ὅπως ὁ Ἅγιος προστάτης τοῦ κ. Πρόσβεως, ὁ Μέγας Ἀντώνιος, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε ὁ ἀρχαιομιστὴς τῆς ἐρήμου καὶ ἔτσι γιὰ μᾶς, ποὺ ζήσαμε πάντα μὲ ὄνειρα στὴν κατακαμμένη Πόλη, ὑπῆρξε ἓνα εἶδος πνευματικοῦ ἀναβαπτίσματος. Τὴν παρουσία μας ἐδῶ τὴν ὀφείλομεν

Η ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ κ. ΘΕΟΚΤΙΣΤΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΕΓΑΛΗΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ(*)

Διὰ τὴν ψυχικὴν οἰκοδομὴν τῶν πιστῶν τυπώνονται πολλὰ βιβλία καὶ πρὸ πάντων ἡ Ἁγία Γραφή καὶ τὰ ἔργα τῶν Ἁγίων Πατέρων μεταφρασμένα εἰς τὴν ρουμανικὴν. Αἱ πέντε Μητροπόλεις ἐκδίδουν, ἐκάστη ἀνὰ ἓν, περιοδικόν, ἐνῶ τὸ Πατριαρχεῖον ἐκδίδει τρία τοιμηριαῖα περιοδικά: τὸ ἐπίσημον δελτίον τῆς Ὁρθοδόξου Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας, ἐν περιοδικόν ἀφιερωμένον εἰς τὰ διορθόδοξα, διαχριστιανικά καὶ οἰκουμενικά θέματα, καὶ ἐν περιοδικόν τῶν Θεολογικῶν Ἰνστιτούτων. Ἡ Ἐκκλησία μας ἐκδίδει ἐπίσης ἐν θρησκευτικόν φύλλον. Εἰς τὸ Βιβλικόν Ἰνστιτούτον τοῦ Πατριαρχείου τυπώνονται ἐπίσης λειτουργικά βιβλία, θεολογικά ἐγχειρίδια διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν Θεολογικῶν Σεμιναρίων καὶ διὰ τοὺς φοιτητὰς τῶν Θεολογικῶν Ἰνστιτούτων.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ρουμανικὴ Ἐκκλησία ἔχει ὑπὸ τὴν ἰδικὴν τῆς δικαιοδοσίαν μίαν σπουδαίαν ρουμανικὴν διασποράν, εἰς τὴν Κεντρικὴν καὶ Δυτικὴν Εὐρώπην, εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ εἰς τὴν Αὐστραλίαν, ἢ ὅποια εἶναι ὀργανωμένη εἰς μίαν Ἀρχιεπισκοπὴν ἐν Παρισίοις καὶ εἰς μίαν ἄλλην Ἀρχιεπισκοπὴν εἰς τὸ Δετρόιτ τῆς Ἀμερικῆς. Αἱ σχέσεις μας μετὰ τὴν διασποράν εἶναι πράγματι στενότεραι καὶ ἀδιάκοποι, τὰς ὁποίας δύναται κανεὶς νὰ παρομοιάσῃ μετὰ τὰς σχέσεις τῶν μελῶν τοῦ αὐτοῦ σώματος. Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μας ὑπάρχοντες ἐπίσης δύο Ὁρθόδοξα Ρουμανικά Βικαριάτα, εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν καὶ εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, καθὼς καὶ μερικαὶ μεμονωμένα ἐνορία, ὅπως εἶναι ἐκείνη τῆς Σόφιας ἐν Βουλγαρίᾳ, τὰ ρουμανικά καθιδρύματα εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ἐν μοναστικόν ρουμανικόν κοινόβιον εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ρουμανικὴ Ἐκκλησία καλλιεργεῖ καὶ ἀναπτύσσει εἰς τὸν ἐσωτερικόν χῶρον σχέσεις

συνεργασίας μετὰ τὰ χριστιανικά καὶ μὴ θρησκευτά τῆς Χώρας.

Εἰς τὸν ἐξωτερικόν χῶρον, ἡ Ὁρθόδοξος Ρουμανικὴ Ἐκκλησία διατηρεῖ ἀδελφικὰς σχέσεις μετὰ τὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας, καὶ δὴ μετὰ τὸ Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ συμμετέχει εἰς ὄλους τοὺς διαλόγους μετὰ τὰς χριστιανικὰς Ὁμολογίας καὶ μετὰ τὰς μεγάλας Θρησκείας. Συμμετέχει ἐπίσης εἰς τὴν δραστηριότητα ὄλων τῶν μεγάλων ἐκκλησιαστικῶν καὶ θρησκευτικῶν παγκοσμίων Ὁργανισμῶν.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ρουμανικὴ Ἐκκλησία δίδει μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν προετοιμασίαν τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδοξίας. Εἰς τὸν τομέα αὐτὸν ἡ συνεργασία μετὰ τὸ Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον ἀπεδείχθη ὄλον ἐν καὶ πλέον καρποφόρος. Σχετικῶς θὰ ἐπεθυμούμεν νὰ ὑπογραμμίσωμεν ὅτι ὁλόκληρος ὁ Ὁρθόδοξος κόσμος ἀναγνωρίζει τὴν ἰδιαίτερον πρόνοιαν καὶ τὰς ἰδιαίτερας προσπάθειας, τὰς ὁποίας ἡ Ὑμετέρα Παναγιότης καταβάλατε διὰ τὴν προετίαν καὶ διὰ τὴν καλὴν διεξαγωγὴν τῶν πρώτων τριῶν Προσνοδικῶν Πανορθόδοξων Διασκέσεων. Προσωπικῶς, ὡν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Ἀντιπροσωπείας τῆς Ὁρθόδοξου Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν Δευτέραν Προσνοδικὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν, τὸ ἔτος 1982, εἰς ἐπὶ τῆ ἐγκαιρία λόγον μου, εἶπον μεταξὺ ἄλλων: Ἡ Β' Προσνοδικὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις ἀποτελεῖ καρπὸν τῆς παρουσίας καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ τὸ φῶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐνέπνευσε τὴν Αὐτοῦ Παναγιότητα, τὸν Πατριάρχην Δημήτριον Α', νὰ συγκαλέσῃ ταύτην. Διὰ τοῦτο ἡμεῖς, ὡς Ἀντιπροσωπεία τῆς Ὁρθόδοξου Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας, εἴμεθα βαθύτατα εὐγνώμονες». Ὁμοῦ μετὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ὁρθόδοξου Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας ἐκφράζομεν τὴν

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 448 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11 τεύχους.

ὄλοι οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ Φαναριοῦ, εἰς τὴν Α.Θ. Παναγιότητα τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχη.

Εἶπατε, Μακαριώτατε, ὅτι χαρακτηρίζει τὴν Παναγιότητά του μιὰ μοναδικὴ ἀπλότης, τί δμορφὴ ποὺ εἶναι αὐτὴ ἡ ἀπλότης. Τὴν εἶχε ὁ Χριστὸς ὁ ἴδιος, ποτὲ δὲν ἔκανε θεολογία ὁ Χριστὸς. Βγήκε στὸν ἄνθρωπο, περπατοῦσε μαζί του, πονοῦσε μαζί του. Προσευχόταν μαζί του.

Ἡ ὄλη πορεία ἦταν μιὰ πορεία πὸν σκόρπιζε ζωὴ, ὅχι μονάχα ἀκτίνες μετὰ τὸ πέρασμά Του. Τὸ ἴδιο κάνει καὶ ὁ Παναγιώτατος χορὸς νὰ τὸ παραδεχθῆι ποτὲ ὁ ἴδιος. Πολὺ καλὰ τὸν χαρακτηρίσατε, Πατριάρχα Ἁγιε Ἀλεξανδρείας, λέγοντας ὅτι ἡ Ἐκκλησία

δὲν ἔθα λησμονήσει τὴν ἱερὰ πορεία γιατί εἶναι μιὰ συνέχεια τῆς παλαιᾶς πορείας καὶ τῆς ἀτέλειωτης πορείας τοῦ Γένους. Ἐμεῖς δὲν ἀγαποῦμε τὴ στασιμότητα. Κι ὅταν σταθοῦμε κάπου κρατοῦμε τὸ Σταυρὸ δύνατά στοὺς ὄμους καὶ φέρνομε, ὅπως πολὺ εὐγλωττα εἶπατε, τὴ μαρτυρία καὶ τὴ διακονία τῆς Ἐκκλησίας στὸν ἄνθρωπο.

Σὰς εὐχαριστῶ πολὺ».

(Συνεχίζεται)

Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗΣ

Διευθυντῆς τοῦ Γραφείου Τύπου
τῆς Ι. Σ. τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ικανοποίησίν μας διὰ τὰ ἀποτελέσματα τῆς Τρίτης Πανορθόδοξου Διασκέψεως, ἡ ὁποία ἔλαβε χώραν μεταξύ 28ης Ὀκτωβρίου καὶ 6ης Νοεμβρίου 1986 εἰς Chambesy.

Ἡ Διάσκεψις αὐτὴ ἐξέδωκε κείμενα-ἀποφάσεις μεγάλης σπουδαιότητος διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὸ μέλλον ὄχι μόνον τῆς Ὀρθοδοξίας, ἀλλὰ καὶ ὁλοκλήρου τῆς Χριστιανοσύνης καὶ ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου γενικώτερον. Ἐτοιμαζόμεθα τώρα, μετὰ πάσης σοβαρότητος, διὰ τὴν Τετάρτην Προσυνοδικὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν καὶ δεόμεθα τοῦ Κυρίου ὅπως καὶ αὕτη στεφθῆ ὑπὸ ἐπιτυχίας, ἵνα πραγματοποιηθῆ τελικῶς ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδος καὶ διὰ τοῦ τρόπου τούτου νὰ δώσωμεν ζωντανὴν καὶ ἐμφανῆ μαρτυρίαν τῆς ζωτικότητος τῆς Οἰκουμενικῆς Ὀρθοδοξίας.

Ἡ Ὀρθόδοξος Ρουμανικὴ Ἐκκλησία εἶναι ἐπίσης στρατευμένη εἰς τὴν προώθησιν τῶν χριστιανικῶν ιδεωδῶν εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀδελφότητος καὶ τῆς ἀγάπης μεταξύ τῶν λαῶν καὶ ἄρσιν τῶν φυλετικῶν διακρίσεων. Ὅλοι ἔχομεν τὴν συνείδησιν τοῦ κινδύνου διὰ τὴν ἀνθρωπότητα ἐνὸς πολέμου, ὁ ὁποῖος ὑπὸ τὰς σημερινὰς συνθήκας, ἀπειλεῖ αὐτὴν ταύτην τὴν ζωὴν ἐπὶ τῆς γῆς. Τὰ Πατριαρχεῖα μας συμμερίζονται τὴν γνώμην ταύτην καὶ ἐν συμφωνίᾳ ἐνεργοῦν, ἔχοντα βαθεῖαν πεποίθησιν ὅτι διὰ τὴν διάσωσιν τῆς ἀνθρωπότητος ἐπιβάλλεται ἡ συνεργασία ὅλων τῶν ἀνθρώπων καλῆς θελήσεως τοῦ κόσμου. Ἐκ τῆς στάσεώς μας ταύτης πηγάζει καὶ ἡ προσήλωσις τῶν Ἱεραρχῶν, τοῦ κλήρου καὶ ὅλων τῶν ὀρθόδοξων ρουμάνων πιστῶν εἰς τὰς ἐνεργείας καὶ πρωτοβουλίας τοῦ Προέδρου τῆς Σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας τῆς Ρουμανίας κυρίου Νικολάου Τσαουσέσκου, διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῆς εἰρηνικῆς συνεργασίας μεταξύ τῶν λαῶν τοῦ κόσμου.

Παναγιώτατε,
Σεβασμιώτατοι,
Πανοσιολογιώτατοι καὶ Αἰδεσιμώτατοι πατέρες,
Ἀγαπητοὶ χριστιανοί,

Ἡ ἐπίσκεψις τῆς Ἀντιπροσωπείας τῆς Ὀρθόδοξου Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ἑδραν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπιφέρει εἰς τὴν συνείδησίν μας τὴν σπουδαιότητα καὶ τὸ κύρος τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τὸν ρόλον τῶν τοπικῶν Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν εἰς τὴν μαρτυρίαν τῆς ὀρθῆς πίστεως, εἰς τὴν διακονίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων. Συνειδητοποιοῦμεν ὅτι αἱ συνεχεῖς μεταβολαὶ εἰς τὴν ζωὴν τῆς κοινότητος ἀπαιτοῦν μίαν συνεχῆ παρουσίαν καὶ ἀνταπόκρισιν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν ἀξιομένων πιστῶν τῆς.

Διὰ τοῦτο θὰ ἐπεθυμοῦμεν ὅπως ἡ συνάντησίς μας ἀποτελέσῃ μίαν ἐπιβεβαίωσιν τῆς σημερινῆς δυνατότητος τῆς Ὀρθοδοξίας, ἐν ἐμφανῆς σημείον τῆς διαθέσεώς μας νὰ ἀνταποκριθῶμεθα εἰς τὰ αἰτήματα τοῦ συγχρόνου κόσμου, μίαν εὐκαιρίαν νὰ ὁμολογήσωμεν τὴν ἀπόφασίν μας νὰ εἴμεθα πράγματι ὠφέλιμοι εἰς

τὸν κόσμον. Ἐν πλήρει ἀρμονίᾳ αἱ ἀδελφαὶ Ἐκκλησίαι ἡμῶν ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ διαδοματίζον καὶ σήμερον, ἕνα σημαίνοντα ρόλον, πρὸς δόξαν Θεοῦ καὶ πρὸς ὄφελος τῶν ἀνθρώπων.

Ἐπειδὴ τῷ ὄντι εἶναι λίαν προσφιλὴς εἰς ἡμᾶς ἡ διατήρησις τῆς πλήρους πανορθόδοξου ἐνότητος πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι προκαλοῦν εἰς ἡμᾶς λύπην αἱ περιπτώσεις ἐκεῖναι, κατὰ τὰς ὁποίας καταπατοῦνται οἱ ἱεροὶ κανόνες διὰ τῆς ἀποδοχῆς εἰς τοὺς κόλπους ὠρισμένων τοπικῶν Ἐκκλησιῶν ἱερέων, τοὺς ὁποίους ἡ κανονικὴ Ἐκκλησία τῶν ἔχει καθαιρέσει, προκαλουμένην τοιοῦτοτρόπως προβλημάτων εἰς τὰς πανορθόδοξους σχέσεις.

Ἡ Ὑμετέρα Παναγιότης διευθύνει μὲ πολλὴν ζῆλον καὶ μὲ ἀποστολικὴν σοφίαν τὸν κέντρον τοῦτο τῆς Οἰκουμενικῆς Ὀρθοδοξίας ἐντὸς τῶν ταρασσομένων κυμάτων τοῦ κόσμου τούτου, πρὸς τὸν βασικὸν στόχον, ὅστις εἶναι ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ἐπὶ μίαν δεκαπενταετίαν προσεύχεσθε, Παναγιώτατε, ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ Οἰκουμενικοῦ τούτου Θρόνου (ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου) καὶ (ὑπὲρ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως), ὑπὲρ τῆς ζωῆς ἡμῶν καὶ ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου. Καὶ ὄχι μόνον προσεύχεσθε, ἀλλὰ ἐνδυναμούμενος ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐνισχύεσθε καὶ λαμβάνετε ἀποφάσεις, ἀποβλεπούσας εἰς τὴν πρόοδον καὶ εἰς τὸ κάλλος τῆς ἀποστολῆς τῆς Ὀρθοδοξίας, διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν εὐαγγελικῶν λόγων: «ἵνα ζωὴν ἔχωσι καὶ περισσὴν ἔχωσι» (Ἰω. 10,10). Ἡμεῖς ἐκφράζομεν βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην διὰ τὴν εὐλογημένην προσφορὰν τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος, τὴν ἀφιερωμένην εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τὴν ὁποίαν ποιμαίνετε, εἰς τὰς Ὀρθόδοξους Ἐκκλησίας, εἰς ἄλλας Χριστιανικὰς Ἐκκλησίας, ἕως ὁλόκληρον τὸν κόσμον.

Γνωρίζομεν ὅτι μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἡ Ὑμετέρα Παναγιότης ἀρχίζει μίαν σειράν ἐπισκέψεων πρὸς ὅλας τὰς ἀδελφὰς Ὀρθόδοξους Ἐκκλησίας. Γνωρίζομεν ὅτι τὸ φθινόπωρον θὰ ἐπισκεφθῆτε καὶ ἡμᾶς εἰς τὴν Ρουμανίαν. Δύναμαι νὰ εἶπω ἀπὸ τοῦδε ὅτι Σᾶς ἀναμένομεν μὲ πολλὴν ἀγάπην, διὰ νὰ προσθέσωμεν ἕνα ἀκόμη πολῦτιμον λίθον (μαργαρίτην) εἰς τὸν στέφανον τῶν μακροαίωνων δεσμῶν τῶν ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν μας καὶ διὰ νὰ μεταφέρετε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν Χώραν μας τὴν ὑψηλὴν καὶ ἁγίαν Οἰκουμενικὴν Πατριαρχικὴν εὐλογίαν Σας.

Εὐχαριστοῦμεν διὰ μίαν εἰσέτι φορὰν διὰ τὴν φιλοξενίαν, τὴν ὁποίαν μᾶς ἐπεφυλάξατε μὲ πραγματικὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην, δεόμεθα τοῦ Πανοικτιμόνου καὶ πολυεσπλάγγχου Θεοῦ νὰ καταπέμψῃ τὴν οὐράνιον εὐλογίαν Αὐτοῦ ἐπὶ τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα, ἐπὶ τὴν περὶ Αὐτὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον, ἐπὶ τὸν κλήρον καὶ ἐπὶ τὸν εὐλαβέστατον λαὸν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Μὲ τὰς σκέψεις αὐτάς, ἐν ὄνοματι τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας τῆς Ρουμανίας, τῶν πιστῶν καὶ τῶν λειτουργῶν τῶν Ἱερῶν Ναῶν τῶν ἐνοριῶν καὶ τῶν Μονῶν, Σᾶς ἀσπάζομαι μετὰ μεγάλης χαρᾶς καὶ Σᾶς ἀπευθύνο

τὴν χριστιανικὴν δοξολογίαν: «Χριστὸς Ἀνέστη! Ἀληθῶς Ἀνέστη!».

ρίας καὶ εἰρήνης τοῦ ἐγγενοῦς Ρουμανικοῦ Ἔθνους. Εἰς πολλὰ ἔτη! Χριστὸς Ἀνέστη!

Π Ρ Ο Π Ο Σ Ι Σ

ΤΗΣ ΑΥΤΟΥ ΘΕΙΟΤΑΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ,
ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ
κ. κ. Δ Η Μ Η Τ Ρ Ι Ο Υ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΠΡΟΣ ΤΙΜΗΝ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ
κ. κ. Θ Ε Ο Κ Τ Ι Σ Τ Ο Υ
ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΙΣ ΓΕΥΜΑ
(17 Μαΐου 1987)

Μακαριώτατε, ἅγιοι ἀδελφοί,

Οἱ Ὁρθόδοξοι θεολόγοι λέγουν ὅτι ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἡ Ἐκκλησία ὁμοιάζει πρὸς μίαν οἰκογένειαν, ἣ ὅποια μεγαλώνει καὶ γεννᾷ νέα τέκνα. Εἰς αὐτὴν τὴν Ἁγίαν Οἰκογένειαν τὰ τέκνα δὲν ἀπορρίπτουν τοὺς γονεῖς. Αἱ θυγατέρες δὲν λησμονοῦν τὰς μητέρας καὶ αἱ μητέρες δὲν ἀγνοοῦν, οὔτε παραβλέπουν τὰ ἰδιαίτερα χαρίσματα τῶν θυγατέρων των. Δυνάμεθα, λοιπόν, νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ πατερικὴ διάστασις τῆς Ἐκκλησίας, ἰδίως εἰς τὴν οἰκουμενικὴν της δομὴν, στηρίζεται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὅπως μίᾳ οἰκογένειᾳ ἀδξάνουσα ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν καὶ ἀπὸ ἀνθρώπου εἰς ἄνθρωπον.

Σήμερον ἐδῶ εἰς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν ὑποδεχόμεθα μετ' ἐξαίρετον τιμῆς καὶ ἀγάπης ἐν τῷ ὑψηλῷ προσώπῳ τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος καὶ τῶν τιμίων συνοδῶν Αὐτῆς μίαν προσφιλεστάτην θυγατέρα ἐν Χριστῷ, τὴν Ἁγιωτάτην Πατριαρχικὴν Ἐκκλησίαν Ρουμανίας, μετὰ τὰ πολλὰ καὶ πολύτιμα χαρίσματα, ἣ ὅποια ὄχι μόνον δὲν ἀπέρριψε τὴν Μητέρα αὐτῆς Ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ καὶ μετὰ σεβασμοῦ καὶ ἀφοσιώσεως περιέβαλε καὶ περιβάλλει αὐτὴν καὶ δίδει εἰς αὐτὴν τὸ δικαίωμα νὰ κανχᾶται ἐν Κυρίῳ διὰ τὰ ἔργα αὐτῆς, τὰ φέροντα κλάδους ἀγαθοεργίας.

Ἐὰν εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Χριστοῦ δὲν συνεχρῶντο Ἰουδαῖοι Σαμαρείταις, ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐντεῦθεν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ Σαμαρείταις, οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ρουμάνοι, οἱ Ἀραβες καὶ οἱ Σλαῦοι, καὶ ὅλοι οἱ πιστεύοντες εἰς Αὐτὸν ὡς Θεὸν καὶ Σωτῆρα, ὄχι μόνον συγχρῶνται, ἀλλὰ καὶ εἶναι ὑπαρξιακῶς ἠνωμένοι εἰς ἐν σῶμα, τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ἐν τῇ ὅποια «οὐκ ἐν Ἰουδαίῳ οὐδὲ Ἕλληνι, οὐκ ἐν δοῦλῳ οὐδὲ ἐλεύθερῳ, οὐκ ἐν ἄρσεν καὶ θήλῳ», διότι πάντες εἰς ἔσμεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ (Γαλ. 3,28).

Ὡς μέλη, λοιπόν, τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ καὶ ὡς ἀδελφοὺς ἐν Αὐτῷ πεφιλημένους δεχόμεθα Ὑμᾶς ἐν μέσῳ ἡμῶν, ἀσπασόμεθα Ὑμᾶς φιλήματι ἁγίῳ, εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν πρόφρονα ἐπίσκεψιν καὶ ὑποδέμεν τὸ κύπελλον ἡμῶν ὑπὲρ ὑγείας τῆς Ὑμετέρας γεραῆς Μακαριότητος, ὑπὲρ εὐσταθείας τῆς ἥς ἐπαξίως προκάθεται Αὐτὴ Ἐκκλησίας καὶ ὑπὲρ εὐημε-

ΚΟΙΝΟΝ ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ

Ὁ Πατριάρχης Ρουμανίας Θεόκτιστος, ἀνταποκρινόμενος εἰς σχετικὴν πρόσκλησιν καὶ ἀρχόμενος τῶν μετὰ τὴν ἀνάρρησιν αὐτοῦ εἰς τὸν Πατριαρχικὸν Θρόνον τῆς Ρουμανίας ἐπισήμων ἐπισκέψεων πρὸς τὰς κατὰ τόπους ἀδελφὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας, ἐπεσκέφθη μετὰ τῆς συνοδείας αὐτοῦ, μετὰ 15-20 Μαΐου 1987, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ὅπου ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου μετὰ πολλῆς ἀγάπης καὶ τιμῆς καὶ ἀντήλλαξε μετ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφικὸν ἐν Χριστῷ Ἀναστάντι ἀσπασμόν.

Κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην οἱ δύο Προκαθήμενοι εἶδον τὴν εὐκαιρίαν ἀνταλλαγῆς ἀπόψεων ἐπὶ τῶν συγχρόνων προβλημάτων τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ γενικώτερον τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ κόσμου, τὸ ἀποκορύφωμα δὲ τῆς κοινωνίας αὐτῶν ὑπῆρξεν ἡ συλλειτουργία αὐτῶν ἐν τῷ ἐν Φαναρίῳ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Σαμαρείτιδος, 17ην Μαΐου. Εἰς τὸ τέλος τῆς Λειτουργίας ταύτης ἀντηλλάγησαν μετὰ τῶν δύο Πατριαρχῶν ἐπίσημοι προσφωνήσεις καὶ ἀναμνηστικά δῶρα.

Ὁ Πατριάρχης Ρουμανίας προέστη κοινῆς συσκέψεως τῆς συνοδείας αὐτοῦ μετὰ τῆς ἐπὶ τῶν Ὁρθοδόξων Ζητημάτων Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καθ' ἣν ἐξητάσθησαν διμερῆ θέματα καὶ ἡ πορεία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον αὐτῆς, ἰδιαίτερος ἐξαρθείσης τῆς ὑπὸ τῆς Γ' Προσσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως ἐπιτυχοῦς καὶ ὁμοφώνου ἀντιμετωπίσεως τῶν σπουδαίων θεμάτων τῆς ἡμερησίας διατάξεως αὐτῆς, ἀντηλλάγησαν δὲ ἀπόψεις ἐπὶ τῶν ἐναπομενόντων πρὸς ἐξέτασιν τεσσάρων θεμάτων πρὸ τῆς συγκλήσεως τῆς Συνόδου, διὰ τὴν ἐπίλυσιν τῶν ὁποίων δέον ὅπως καταβληθῇ πάσα δυνατὴ προσπάθεια ἀπὸ μέρους τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἐν πνεύματι κατανοήσεως καὶ ἀλληλοοικοδομῆς καὶ ἐν ἀκριβεῖ ἐκτιμῆσει τῆς σπουδαιότητος τῶν θεμάτων καθ' ἑαυτά, ἅτινα καὶ ἐπιλυόμενα θετικῶς ἐν πανορθοδόξῳ συμφωνίᾳ θὰ σφραγίσωσι τὴν ἀναφαίρετον ἐνότητα τῆς Ὁρθοδοξίας.

Συμφώνως καὶ πρὸς τὸ τέταστον κείμενον τῆς ὡς ἄνω Γ' Προσσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως, ὑπεγραμμίσθη ἡ ἀνάγκη συνεχίσεως τῶν προσπάθειων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς ἐπικράτησιν τῆς εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφότητος καὶ τῆς ἀγάπης μετὰ τῶν λαῶν καὶ πρὸς ἄρσιν τῶν φυλετικῶν διακρίσεων, τοῦτο δὲ ἵνα γένηται τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἵνα ἐπεκταθῇ ἐπ' αὐτῆς ἡ βασιλεία Του, βασιλεία καταλλαγῆς καὶ εἰρήνης, εἰρήνης διαρκοῦς καὶ μὴ διασαλευομένης ἐκ τῶν παντὸς εἶδους καταστροφικῶν ἐξοπλισμῶν, τῶν ἐπαπειλούντων αὐτὴν ταύτην τὴν ζωὴν καὶ ὑπαρξιν τῆς ἀνθρωπότητος. Πρὸς τὸν

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΤΙΚΑΝΟΝΙΚΟΤΗΤΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ 1700/87 ΔΙΑ ΤΗΝ «ΡΥΘΜΙΣΗ ΘΕΜΑΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ»

Β' Έκ του Συνοδικού Τόμου του 1850, τής Πατριαρχικής και Συνοδικής Πράξεως του 1928 και του Καταστατικού Χάρτου τής Έκκλησίας τής Ελλάδος (Ν. 590/1977).

α) Έκ του Συνοδικού Τόμου του 1850:

«...Όρισάμεν τῇ δυνάμει τοῦ Παναγίου καὶ Τελεταρχικοῦ Πνεύματος διὰ τοῦ παρόντος Συνοδικοῦ Τόμου, ἵνα ἡ ἐν τῷ Βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἀρχηγὸν ἔχουσα καὶ κεφαλὴν, ὡς καὶ πᾶσα ἡ Καθολικὴ καὶ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τὸν Κύριον, καὶ Θεόν, καὶ Σωτῆρα ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὑπάρχη τοῦ λοιποῦ κανονικῶς αὐτοκέφαλος, ὑπερτάτην Ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν γνωρίζουσα Σύνοδον διαρκῆ, συνισταμένην ἐξ Ἀρχιερέων προσκαλουμένων ἀλληλοδιαδόχως κατὰ τὰ πρᾶξιμα τῆς χειροτονίας, πρόεδρον ἔχουσαν τὸν κατὰ καιρὸν Ἱερώτατον Μητροπολίτην Ἀθηνῶν καὶ διοικοῦσαν τὰ τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς Κανόνας ἐλευθέρως καὶ ἀκωλύτως ἀπὸ πάσης κασμικῆς ἐπεμβάσεως».

«...Κατὰ δὲ τὰς Κανονικὰς καὶ Πατροπαράδοτους διατυπώσεις, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἱεράς Συνόδου ἀναγορευόμενος ὀφείλει ἐπιστέλλειν τὰ ἀναγκαῖα Συνοδικὰ γράμματα πρὸς τε τὸν Οἰκουμενικὸν καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς Πατριάρχας, καθὼς καὶ οὗτοι ἀναγορευόμενοι τὸ αὐτὸ ποιήσουσιν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς συμπίπτουσιν Ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι τοῖς δεομένοις συσκέψεως καὶ συμπράξεως πρὸς κρείττονα οἰκονομίαν καὶ στηριγμὸν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἤρεσεν ἵνα ἡ μὲν ἐν Ἑλλάδι Ἱερά Σύνοδος ἀναφέρηται πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην καὶ

τὴν περὶ αὐτὸν Ἱεράν Σύνοδον· ὁ δὲ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν ἀγίας καὶ ἱεράς Συνόδου, παρέχη προθύμως τὴν ἐαυτοῦ σύμπραξιν, ἀνακοινῶν τὰ δέοντα πρὸς τὴν Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Τὰ δὲ πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν Ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν ἀφορῶντα, οἷα, φέρ' εἰπεῖν, τὰ περὶ ἐκλογῆς καὶ χειροτονίας Ἀρχιερέων, περὶ ἀριθμοῦ αὐτῶν, καὶ ὀνομασίας τῶν θρόνων αὐτῶν, περὶ χειροτονίας Ἱερέων καὶ Ἱεροδιακόνων, περὶ γάμου καὶ διαζυγίου, περὶ διοικήσεως Μοναστηρίων, περὶ εὐταξίας καὶ ἐκπαιδεύσεως τοῦ ἱεροῦ Κλήρου, περὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ θείου λόγου, περὶ ἀποδοκιμασίας ἀντιθρησκευτικῶν βιβλίων, ταῦτα πάντα καὶ τὰ τοιαῦτα κανονισθῶσιν παρὰ τῆς Ἱεράς Συνόδου διὰ συνοδικῆς πράξεως, μὴ ἀντιβαίουσης τὸ παράπαν τοῖς ἱεροῖς Κανόσι τῶν ἀγίων καὶ ἱερῶν Συνόδων καὶ τοῖς Πατροπαράδοτοις ἐθίμοις, καὶ ταῖς διατυπώσεσι τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας».

β) Έκ τῆς Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Πράξεως τοῦ 1928:

«Ἀκλόνητον τὴν βᾶσιν τῆς κανονικῆς τάξεως ἔχουσα καὶ διαφυλάττουσα ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐν τῇ τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως οἰκονομίᾳ, οἷδε καὶ εἴωθεν ἐν τῇ ἐμμελεῖ αὐτῆς περὶ τῆς ἀπανταχοῦ Ἱεράς εὐταξίας καὶ καταστάσεως φροντίδι εὐθετίζει καὶ διέπειν τὰ ἐπὶ μέρους κατὰ τὰς ἀνάγκας καὶ τοὺς καιροὺς, ἐναρμόνιον πάντοτε στοχαζομένη ἀποφαίνειν πανταχοῦ κατὰ τὴν χρείαν τῶν καιρῶν καὶ τῶν πραγμάτων, τὴν Ἱεράν τάξιν, ἥπερ ἡ ἐκκλησιαστικὴ κατάστασις καθωραϊζέται».

«...ἐγνωμεν καὶ ἀπεφασίσαμεν Συνοδικῶς, ὅπως, τηρουμένου τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐπαρχιῶν τούτων ἀνωτάτου κανονικοῦ δικαιώματος τοῦ Ἁγιοτάτου Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ἡ διοίκησις ἐν τοῖς ἐπὶ μέρους τῶν ἐπαρχιῶν τούτων διεξάγεται ἐφεξῆς ἐ π ι -

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 432 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11 τεύχους.

σκοπὸν τοῦτον οἱ δύο Πατριάρχαι ἐξέφρασαν τὴν βούλησιν καὶ ἀπόφασιν αὐτῶν ὅπως αἱ Ἐκκλησιαὶ των συνεργαζόμεναι μὲ ὄλας τὰς λοιπὰς Ἐκκλησίας καὶ θρησκείας καὶ μὲ ὄλους τοὺς ἀνθρώπους καλῆς θελήσεως, προαγάγουν τὴν εἰρηρικὴν συνύπραξιν καὶ ἀδελφοσύνην εἰς τὸν κόσμον, ἐπ' ἀγαθῶ τῶν πιστῶν των καὶ συνόλης τῆς ἀνθρωπότητος.

Ὁ Πατριάρχης Ρουμανίας καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐξέφρασαν τὴν βαθεῖαν χαρὰν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ εὐλαβεστάτου λαοῦ τῆς Ρουμανίας ἐπὶ τῇ προσεχεῖ κατὰ Σεπτέμβριον ἀντεπισκέψει τοῦ Οἰκουμενικοῦ

Πατριάρχου πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον Ρουμανίας, ἥτις θὰ συμβάλῃ εἰς τὴν περαιτέρω σύσφιγξιν τῶν ἀδελφικῶν σχέσεων τῶν δύο Ἐκκλησιῶν.

Ἐν Φαναρίῳ, ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 20ῇ Μαΐου 1987.

Ὁ Οἰκουμενικὸς
Πατριάρχης
Δημήτριος

Ὁ Πατριάρχης
Ρουμανίας
Θεόκτιστος

τροπικῶς ὑπὸ τῆς πεφιλημένης Ἀγιωτάτης ἀδελφῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, προφρόνως ἀποδεξαμένης, συναινούσης καὶ κυρούσης καὶ τῆς Ἐντίμου Ἑλληνικῆς Πολιτείας, ὅπως κατὰ τὴν παράκλησιν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας ἀναλάβῃ τὴν ἐντολὴν ταύτην, ἐνεργουμένην ἐπὶ τοῖς ἐξῆς κυρωθεῖσιν ἐκκλησιαστικῶς τε καὶ πολιτικῶς γενικῶς ὅροις:».

γ) Ἐκ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Ν. 590/1977).

Ἄρθρον 1

1. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, οὕσα θεῖον καθίδρυμα καὶ ἔχουσα κεφαλὴν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, εἶναι ἀναποσπάστως ἠνωμένη δογματικῶς μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλῃς καὶ πάσης ἄλλῃς Ὁρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, στοιχοῦσα τῇ διδασκαλίᾳ τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τηροῦσα ἀπαρσαλεύτως, ὡς καὶ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι, τὰ δόγματα, τοὺς ἱεροὺς ἀποστολικοὺς καὶ συνοδικοὺς κανόνες καὶ τὰς ἱεράς παραδόσεις.

2. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἶναι αὐτοκέφαλος, αὐτοδιοικεῖται δέ, ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν περὶ θρησκείας ἄρθρων τοῦ Συντάγματος, διὰ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολιτῶν αὐτῆς.

3. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος περιλαμβάνει τὰς Μητροπόλεις τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, συμφώνως πρὸς τὸν ἀπὸ 29ης Ἰουνίου 1850 Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν Τόμον καὶ τὰς ἀπὸ Ἰουλίου 1866 καὶ Μαΐου 1882 Πατριαρχικὰς Συνοδικὰς Πράξεις καὶ τὰς Μητροπόλεις τῶν Νέων Χωρῶν, συμφώνως πρὸς τὴν ἀπὸ 4ης Σεπτεμβρίου 1928 Πατριαρχικὴν καὶ Συνοδικὴν Πράξιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ἔχει ὡς μέλη πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῇ περιοχῇ αὐτῶν Ὁρθοδόξους Χριστιανούς.

4. Κατὰ τὰς νομικὰς αὐτῶν σχέσεις, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, αἱ Μητροπόλεις, αἱ Ἐνορίαι μετὰ τῶν Ἐνοριακῶν αὐτῶν Νάων, αἱ Μοναί, ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία, ὁ ΟΔΕΠ, τὸ TAKE, τὸ Διορθόδοξον Κέντρον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, εἶναι Νομικὰ Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου. Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Ὁρφανοτροφεῖον Βουλιαγμένης, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ Ἐκκλησιαστικὰ Καθιδρύματα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ τῶν Μητροπόλεων, τὰ λειτουργοῦντα μέχρι τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος καὶ κεκτημένα νομικὴν προσωπικότητα, εἶναι Νομικὰ Πρόσωπα Ἰδιωτικοῦ Δικαίου, λειτουργοῦν δὲ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑφισταμένων μέχρι σήμερον ὀργανισμῶν αὐτῶν, οἵτινες δύνανται νὰ συμπληρῶνται καὶ νὰ τροποποιῶνται ἐφ' ἐξῆς διὰ κανονιστικῶν ἀποφάσεων, ἐκδιδομένων ὑπὸ τοῦ οἴκειου Ἀρχιερέως, δι' ὧν θὰ ρυθμίζονται τὰ τῆς διοικήσεως, διαχειρίσεως, ἐλέγχου καὶ ἐν γένει λειτουργίας αὐτῶν, ὡς καὶ τὰ τῆς ὑπηρεσιακῆς ἐν γένει καταστάσεως τοῦ προσωπικοῦ αὐτῶν.

5. Ἡ εἰς Κρήτην, Δωδεκάνησον καὶ Ἄγιον

Ὅρος κρατοῦσα Ἐκκλησιαστικὴ κατάσταση, διεπομένη ὑπὸ τοῦ ἰσχύοντος ἐν αὐτοῖς πατριαρχικοῦ καθεστῶτος, δὲν θίγεται διὰ τοῦ παρόντος.

Ἄρθρον 2

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος συνεργάζεται μετὰ τῆς Πολιτείας, προκειμένου περὶ θεμάτων κοινοῦ ἐνδιαφέροντος, ὡς τὰ τῆς χριστιανικῆς ἀγωγῆς τῆς νεότητος, τῆς ἐν τῷ στρατευματι θρησκευτικῆς ὑπηρεσίας, τῆς ἐξυψώσεως τοῦ θεσμοῦ τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογενείας, τῆς φροντίδος διὰ τὴν περίθαλψιν τῶν δεομένων ἐν γένει προστασίας, τῆς διαφυλάξεως τῶν ἱερῶν κειμηλίων καὶ ἐκκλησιαστικῶν καὶ χριστιανικῶν μνημείων, τῆς καθιερώσεως, νέων θρησκευτικῶν ἑορτῶν, ζητεῖ δὲ τὴν προστασίαν τῆς Πολιτείας ὡς αἰκίς προσβάλλεται ἢ θρησκεία.

Γ'. Ἐκ τῶν Ἱερῶν Κανόνων.

Ἀποστολικὸς Κανὼν ΑΗ'

Ὁ Ἐπίσκοπος διοικῆτω τὰ τῆς ἐκκλησίας.

Πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὁ ἐπίσκοπος ἐχέτω τὴν φροντίδα, καὶ διοικεῖτω αὐτὰ, ὡς τοῦ Θεοῦ ἐφορῶντος· μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ σφετερίζεσθαι τι ἐξ αὐτῶν, ἢ συγγενέσιν ἰδίους τὰ τοῦ Θεοῦ χαρίζεσθαι· εἰ δὲ πένητες εἴεν, ἐπιχορηγείτω ὡς πένησιν, ἀλλὰ μὴ προφάσει τούτων τὰ τῆς ἐκκλησίας ἀπεμπολείτω.

Ἀποστολικὸς Κανὼν ΜΑ'

Ὁ ἐπίσκοπος ἐξουσιαζέτω τὰ τῆς ἐκκλησίας. Προστάσομεν, τὸν ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων. Εἰ γὰρ τὰς τιμίας τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς αὐτῷ πιστευτέον, πολλοῦ ἂν δέη περὶ τῶν χρημάτων ἐντέλλεσθαι, ὥστε κατὰ τὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν πάντα διοικεῖσθαι, καὶ τοῖς δεομένοις διὰ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ διακόνων ἐπιχορηγεῖσθαι μετὰ φόβου Θεοῦ, καὶ πάσης εὐλαβείας...

Γάγγρας Κανὼν Ζ'

Εἰ τις καρποφορίας ἐκκλησιαστικὰς ἐθέλοι λαμβάνειν, ἢ διδόναι ἔξω τῆς ἐκκλησίας παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ ἐγκεχειρισμένου τὰ τοιαῦτα, καὶ μὴ μετὰ γνώμης αὐτοῦ ἐθέλοι πράττειν, ἀνάθεμα ἔστω.

Γάγγρας Κανὼν Η'

Εἰ τις διδοῖ, ἢ λαμβάνει καρποφορίαν παρεκτός τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ ἐπιτεταγμένου εἰς οἰκονομίαν εὐποιίας, καὶ ὁ διδοὺς καὶ ὁ λαμβάνων, ἀνάθεμα ἔστω.

Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου Κανὼν ΙΒ'

Εἰ τις ἐπίσκοπος εὐρεθῆι, ἢ ἡγούμενος, ἐκ τῶν αὐτουργίων τοῦ ἐπισκοπείου, ἢ τοῦ μοναστηρίου, ἐκποιούμενος εἰς ἀρχοντικὴν χεῖρα, ἢ ἐτέρω προσώπῳ ἐκδιδοῦς, ἄκυρον εἶναι τὴν ἐκδοσιν, κατὰ τὸν κανόνα

των Άγιων Άποστόλων, τὸν λέγοντα: Πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὁ ἐπίσκοπος ἔχεται τὴν φροντίδα, καὶ διοικεῖται αὐτὰ ὡς Θεοῦ ἐφορώντος· μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ σφετερίζεσθαι τι ἐξ αὐτῶν, ἢ συγγενέσιν ἰδίους τὰ τοῦ Θεοῦ χαρίζεσθαι· εἰ δὲ πένητες εἶεν, ἐπιχορηγεῖται ὡς πένησιν, ἀλλὰ μὴ προφάσει τούτων τὰ τῆς ἐκκλησίας ἀπεμπολεῖται. Εἰ δὲ προφασίζονται ζημίαν ἐμποιεῖν, καὶ μηδὲν πρὸς ὄνησιν τυγχάνειν τὸν ἀγρόν, μὴδ' οὕτω τοῖς κατὰ τόπον ἄρχουσιν ἐκδιδόναι τὸν τόπον, ἀλλὰ κληρικοῖς, ἢ γεωργοῖς. Εἰ δὲ πανουργία πονηρᾶ χρήσονται, καὶ ἐκ τοῦ κληρικοῦ, ἢ τοῦ γεωργοῦ ἀνήσχηται ἄρχων τῶν ἀγρῶν, καὶ οὕτως ἄκυρον εἶναι τὴν πράσιν, καὶ ἀποκαθίστασθαι τῷ ἐπισκοπεῖ, ἢ τῷ μοναστηρίῳ· καὶ ὁ ἐπίσκοπος, ἢ ὁ ἡγούμενος τοῦτο ποιῶν, ἐκδιωχθήτω· ὁ μὲν ἐπίσκοπος τοῦ ἐπισκοπεῖου, ὁ δὲ ἡγούμενος τοῦ μοναστηρίου· ὡς διασκορπίζαντες κακῶς, ἀ οὐ συνήγαγον.

Άντιοχείας Κανῶν ΚΔ'

Τὰ τῆς ἐκκλησίας τῇ ἐκκλησίᾳ καλῶς ἔχειν φυλάττεσθαι δεῖ μετὰ πάσης ἐπιμελείας, καὶ ἀγαθῆς συνειδήσεως, καὶ πίστεως τῆς εἰς τὸν πάντων ἔφορον καὶ κριτὴν Θεόν. Ά καὶ διοικεῖσθαι προσήκει μετὰ κρίσεως καὶ ἐξουσίας τοῦ ἐπισκόπου, τοῦ πεπιστευμένου πάντα τὸν λαόν, καὶ τὰς ψυχὰς τῶν συναγομένων...

II.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Ἐπειδὴ α) ἡ ὀρθὴ ἐπιστημονικὴ κρίσις περὶ τῆς κανονικότητος καὶ συνταγματικότητος ἢ μὴ τῶν διατάξεων τοῦ ἐν λόγῳ νόμου ἀπαιτεῖ τὴν συνεργασίαν πλειόνων εἰδικῶν, οἵτινες καὶ θὰ ἠδύνατο νὰ βοηθήσουν τὴν Πολιτείαν εἰς τὴν ἀρτιωτέραν καὶ ὀρθοτέραν κατάρτισιν τοῦ νόμου, ἐὰν προσεκαλοῦντο¹,

Ἐπειδὴ β) δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀγνοηθοῦν καὶ νὰ μὴ περιληφθοῦν εἰς τὴν παροῦσαν Γνωμοδότησιν — ὡς συμβαίνει εἰς τὰς ἐκθέσεις τῶν ἀρμοδίων Πολιτειακῶν παραγόντων—, πρῶτον τὰ κείμενα τῶν σχετικῶν Ἰ. Κανόνων καὶ τῶν Συνταγματικῶν διατάξεων, δεύτερον τὰ σχετικὰ σημεῖα τοῦ Συνοδικοῦ Τόμου περὶ ἀνακηρύξεως τοῦ Ἀυτοκεφάλου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος,

Ἐπειδὴ γ) ἡ μὴ μνεῖα τῶν ἀνωτέρω κειμένων παρουσιάζεται ἀναιτιολόγητος εἰς τὰς ἐκθέσεις τῶν ἀρμοδίων πολιτειακῶν παραγόντων καὶ τῆς Κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀφοῦ μάλιστα πρόκειται περὶ τοιαύτης σημασίας, διὰ τὰς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, νομοθετήματος,

1. Καθ' ὅσον γνωρίζομεν οὐδεὶς εἰδικὸς Καθηγητὴς τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου, ἢ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας προσεκληθῆναι νὰ προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ κειμένου τοῦ Ν. 1700/87. Τοῦτο ἀσφαλῶς ἐξηγεῖ καὶ τὰς ἀνιστορητους, ἀντικανονικὰς καὶ ἀντισυνταγματικὰς διατάξεις του.

διὰ τοῦτο κατέστη ἀναπόφευκτον νὰ παρατεθῶσι τὰ κείμενα² ταῦτα πρὸς στήριξιν τῆς παρούσης γνωμοδοτήσεως, ἀλλὰ καὶ πρὸς εὐχερεστέραν ἀξιολόγησιν των ὑπὸ παντὸς ἐνδιαφερομένου.

2. Οἱ ἱεροὶ Κανόνες³ ἐν συνόλῳ⁴ περιλαμβάνονται εἰς τὴν κατοχυρωμένην συνταγματικῶς Ἱερὰν Παράδοσιν⁵, ὁμοῦ δὲ μετὰ τοῦ συνταγματικῶς κατοχυρωμένου⁶ Συνοδικοῦ Τόμου τοῦ 1850⁷ ἐπιβάλλ-

2. Πρέπει νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα ὅτι δὲν παρατίθενται ὅλα τὰ σχετικὰ κείμενα, ἀλλὰ μόνον ὅσα ἐπελέγησαν ὡς minimum πρὸς σύνταξιν τῶν ἐν τῇ γνωμοδοτήσει ταύτῃ θέσεων. Ἄλλὰ καὶ τῶν παρατιθεμένων κειμένων δὲν γίνεται πλήρης καὶ λεπτομερὴς ἀνάλυσις, οὔτε ἀναπτύσσεται τὸ σύνολον τῆς προβληματολογίας, τῆς γνωστῆς ἐκ τῆς σχετικῆς Βιβλιογραφίας καὶ Νομολογίας. Ὁ ἐνταῦθα ἀναπεριορισμὸς εἰς ὀρισμένα μόνον ἀπὸ τὰ σχετικὰ θέματα, δὲν ἐμποδίζει, ὡς εἶναι φυσικόν, τοὺς συντάκτας τῆς παρούσης γνωμοδοτήσεως, νὰ ἀναπτύξουν, ἐὰν θελήσουν, τὰς ἀπόψεις των λεπτομερέστερον διὰ τὸ σύνολον τοῦ Ν. 1700/87 ἢ ἐπὶ μέρους σημεία αὐτοῦ.

3. Ὁ ἐνταῦθα χρησιμοποιούμενος ὅρος «ἱεροὶ κανόνες», περιλαμβάνει μόνον τοὺς κανόνες οἱ ὅποιοι ἐθεσπίσθησαν ἢ ἐπεκυρώθησαν ὑπὸ Οἰκουμενικῆς τινος Συνόδου. Πρβλ. Παν. Μ π ο ὄ μ η, Τὸ κύρος καὶ ἡ ἰσχὺς τῶν ἱερῶν κανόνων, Ἄθῆναι 1985, σελ. 15 ἐξ.

4. Βλ. κατωτέρω ὑπὸ στοιχ. 5.

5. Συνήθως διαφεύγει τῆς προσοχῆς τῶν εἰδικῶν ὅτι οἱ ἱεροὶ κανόνες ἀποτελοῦν μέρος τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως, ἐπίσης συνταγματικῶς κατοχυρωμένης. Οὕτω δυνάμεθα νὰ ὀμιλῶμεν διὰ τ ρ ι π λ ἦ ν κατοχυρωσιν τῶν ἰ. κανόνων εἰς τὸ Σύνταγμα καὶ δῆ: α) α ὕ τ ο τ ε λ ὡ ς κ α ἰ ἀ μ ε σ ω ς (ἄρθρ. 1 § 1: «...τηροῦσα ἀπαρασάλευτος... τοὺς ἱεροὺς ἀποστολικούς καὶ συνοδικούς κανόνες») β) ὡς τμήμα τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως (ἄρθρ. 1 § 1) καὶ γ) ὡς κείμενα, ἢ ἐφαρμογὴ τῶν ὁποίων, εἶναι ἀπαραίτητος, πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ ἀτομικοῦ δικαιώματος τῆς θερησκευτικῆς ἐλευθερίας (ἄρθρ. 13. Πλεονα κατωτέρω ὑπὸ στοιχ. 12).

Ἡ ὑπὸ τινων διαίρεσις τῶν ἰ. κανόνων εἰς δογματικούς, λατρείας, διοικήσεως κλπ. εἶναι ἀνιστόρητος (βλ. ὑπὸ στοιχ. 5) καὶ αὐθαίρετος. Μετὰ τὸ κριτήριον αὐτὸ θὰ ἠδύνατο νὰ περιορισθῇ ἀκόμη καὶ ἡ συνταγματικὴ κατοχύρωσις τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς, εἰς μόνας τὰς δογματικὰς ἢ εἰς τὴν λατείαν ἀναφερομένας ἐντολὰς αὐτῆς. Τοιαῦται ὅμως αὐθαίρετοι διακρίσεις καὶ «λύσεις» μόνον ὡς ἄστοχοι, ἀνιστόρητοι, ἀτεκμηρίωτοι, ἀθεολόγητοι καὶ κυριολεκτικῶς «ἀλλάζοντες τὴν πίστιν» τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν δύνανται νὰ χαρακτηρισθοῦν, ὀποθενδήποτε καὶ ἀν προέρχωνται. Ἄλλοίμονον δὲ ἀν ἕκαστον Κράτος, εἰς τὸ ὅποιον ζοῦν ὀρθόδοξοι, προέβαιναν εἰς τὴν κατάργησιν ὀρισμένων ἱερῶν κανόνων, πρὸς ἐξυπηρέτησιν ἐφημέρων σκοπιμότητων. Δὲν θὰ ἔμνε τίποτε ὀρθιον.

6. Ἡ ἕκτασις τῆς συνταγματικῆς κατοχυρώσεως τοῦ Συνοδικοῦ Τόμου τοῦ 1850 ἀμφισβητεῖται. Τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας περιορίζει ταύτην μόνον εἰς τὸν τρόπον συγκροτήσεως τῆς ΔΙΣ (ΣτΕ 3178/1976, 545/1978, 546/1978). Ἱστορικὴ ἐν τούτοις ἐρμηνεία ἐπιβάλλει τὴν ἐπέκτασίν της καὶ εἰς τοὺς ὅ ρ ο υ ς, ὑπὸ τοὺς ὁποίους παρεχωρήθη ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον τὸ «αὐτοκέφαλον» εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, διότι ἀκριβῶς αὐτοὶ οἱ ὅροι διαμορφῶνουν καὶ τὸ οὐσιαστικὸν περιεχόμενον του, τὸ ὅποιον κατοχυροῦται εἰδικῶς εἰς τὸ Σύνταγμα, ὡς ἀκριβῶς εὔρε τοῦτο ὁ Συνταγματικὸς Νομοθέτης προϋπάρχον τῆς σχετικῆς συνταγματικῆς διατάξεως.

7. Τὸ πλήρες κείμενον τοῦ Συνοδικοῦ Τόμου τοῦ 1850 βλ. ἀντὶ ἄλλων ἐν Ἐμμ. Κωνσταντινίδου, Ἡ ἀνακηρύξις τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας (1850) καὶ ἡ θέσις τῶν μητροπόλεων τῶν «Νέων Χωρῶν» (1928), Ἐν Ἀθήναις 1974, σελ. 74 ἐξ. Τὰ πρακτικὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἱερᾶς καὶ Μεγάλῃς Συνόδου, ἢ ὅποια ἀπεφάσισε τὴν χορήγησιν τοῦ αὐτοκεφάλου, βλ. αὐτόθι, σελ. 53 ἐπ.

λουν τήν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς Κανόνας ἐλευθέρως καὶ ἀκωλύτως ἀπὸ πάσης κοσμικῆς ἐπεμβάσεως)⁸.

3. Ἡ Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἶναι θεῖον καθίδρυμα⁹, εὐρισκόμενον ἐν ταυτοτητι Πίστεως, Διοικήσεως, λατρείας καὶ ἡθους, πρὸς τὰς λοιπὰς Αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας καὶ ἐδραζόμενον ἐπὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὡς αὐθεντικῶς ἡρμηνεύθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ἐπὶ τῶν δογμάτων, τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ τῆς Ἀποστολικῆς καὶ Ἐκκλησιαστικῆς Πατερικῆς Παραδόσεως, ἡ ὁποία δὲν διακρίνει τούτους εἰς δογματικούς, λατρείας, διοικητικούς κ.λπ., διότι ἅπαντες ἔχουν ἐκκλησιολογικὸν περιεχόμενον, με οἰκουμενικὸν κύρος¹⁰, ἀποτελοῦντες κατὰ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, ἐνιαίαν καὶ ἀδιάσπαστον ἐνότητα¹¹.

4. Ἡ συνταγματικὴ ἀναγνώρισις τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας ἐρμηνεύεται εὐκόλως ἱστορικῶς, ἔνεκα τῶν ἀκαταλύτων δεσμῶν δύο περίπου χιλιετηρίδων τῆς Ἀρχαίας Καθολικῆς (Ὁρθοδόξου) Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους (ὑποτεταγμένου ἀπὸ τὸ 146 π.Χ. εἰς τοὺς Ρωμαίους), τὸ ὁποῖον ἠνώθη, διεσώθη καὶ ἀνεγεννήθη πολλάκις μέχρι τοῦ 1821 χάρις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν του¹². Ἡ ἀναγνώρισις αὕτη, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀνάγκη τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, εἶναι πολυτίμος παράγων τῆς ζωῆς του καὶ σήμερον, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν Οἰκουμενικὴν Ἑλληνικὴν Παιδείαν, διὰ τὴν διαφυλάξιν τῆς ἐνότητος, πνευματικότητος, τῶν ἡθῶν καὶ τῆς ταυτοτητός τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὴν Ἡνωμένην Εὐρώπην.

5. Τὸ δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι ἀρχαῖον καὶ πρωτογενές, δι' ὃ καὶ δικαίως εἰς τὸ θεοκρατικὸν Βυζάντιον — ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ

Μαρκιανοῦ (450-457)¹³ κατέστη τμήμα ἀναπόσπαστον τοῦ δικαίου τοῦ Βυζαντίου, βραδύτερον δὲ καὶ τοῦ δικαίου τοῦ Νεοελληνικοῦ Κράτους.

Ἐνταῦθα δέον νὰ τονισθῇ ὅτι εἰς τὸ Βυζάντιον ὑπῆρχε κατοχύρωσις εἰς τοὺς νόμους ὄλων ἀδιακρίτως τῶν ἰ. κανόνων. Ἀπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ μάλιστα καὶ ἐξῆς εἰς περιπτώσιν συγκρούσεως νόμων καὶ ἱερῶν κανόνων ἐπεκράτουν οἱ ἱεραὶ κανόνες¹⁴, χωρὶς καμμίαν διάκρισιν τῶν τελευταίων εἰς κανόνας δόγματος, λατρείας, διοικήσεως, κ.λπ. Ἄρα πᾶν τὸ ἀντικανονικὸν ἦτο καὶ παράνομον. Αὕτη ἀκριβῶς ἡ ρύθμισις ἐπανελήφθη καὶ εἰς τὸ νεώτερον Ἑλληνικὸν Κράτος, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπανετέθησαν ἐν ἰσχύϊ οἱ νόμοι τῶν (ἀειμνήστων Χριστιανῶν αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως)¹⁵. Τὴν πραγματικότητα ταύτην υἰοθέτησαν ἐν συνεχείᾳ ὅλα τὰ ἐπακολουθήσαντα Συντάγματα τῆς Ἑλλάδος (πλὴν ἐκείνου τῆς δικτατορίας τοῦ 1968/73)¹⁶. Συνεπῶς πᾶσα διαίρεσις τῶν ἰ. κανόνων εἰς δογματικούς, λατρείας, διοικήσεως κ.λπ. καὶ ἡ δῆθεν συνταγματικὴ κατοχύρωσις μόνον τῶν ἰ. κανόνων δόγματος καὶ λατρείας, ἀποτελεῖ αὐθαίρετον καὶ ἀνιστόρητον ἐρμηνείαν τῶν σχετικῶν συνταγματικῶν διατάξεων.

6. Κατὰ τὴν ὀρθὴν ἐρμηνείαν τῶν ἰ. Κανόνων, οὐδεὶς δύναται νὰ καταργήσῃ τούτους, οὔτε ἡ Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, οὔτε βεβαίως καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία. Οἱ σχετικοὶ πρὸς τοῦτο κανόνες εἶναι σαφεῖς¹⁷. Ἐχουσα τοῦτο συνείδησιν ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἔθεσε μεταξὺ τῶν ὄρων (7 τῶν ἀριθμῶν), διὰ τὴν ἀνακήρυξιν (οὐχὶ δὲ ἀναγνώρισιν) τοῦ Αὐτοκεφάλου τοῦ 1850, καὶ τὸν ὅρον, ὅτι ἡ ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησία θὰ διοικῆται «κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς Κανόνας ἐλευθέρως καὶ ἀκωλύτως ἀπὸ πάσης κοσμικῆς ἐπεμβάσεως»¹⁸.

7. Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω: α) Πᾶσα ρύθμισις ἢ πρᾶξις τῆς Ἐκκλησίας, ἐφ' ὅσον εἶναι κανονικὴ, εἶναι αὐτομάτως καὶ συνταγματικὴ. β) Τούναντίον πᾶσα πρᾶξις ἢ διάταξις δικαίου ρυθμίζουσα θέματα τῆς Ἐκκλησίας, εἴτε μεμονωμένως εἴτε

8. Ἀτυχῶς ὁ ὅρος οὗτος (ὅρος Α' Βλ. Ἐμμ. Κωνσταντινίδου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 66 καὶ 76) καὶ οἱ ἰ. κανόνες, πολλάκις παρεβιάσθησαν ὑπὸ τῆς Πολιτείας, ἡ ὁποία δι' αὐθαίρετων, ἀντικανονικῶν κατὰ καιροῦ νομικῶν κατασκευασμάτων ἐπεχείρησε καὶ ἐν τινι μέτρῳ ἐπέτυχε νὰ καταστήσῃ δεσμίαν τὴν Ἐκκλησίαν, συρομένην εἰς τὸ ἄρμα τῆς Πολιτείας. Διὰ εὐστόχως ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ παρατηρεῖ σχετικῶς: «Ἡ πρόσδεσις τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸ ἄρμα τῆς Πολιτείας ἐπεσώρευσε κατὰ καιροῦς πλεῖστα ὅσα δεῖν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν». (Πλείονα ἐπ' αὐτοῦ βλ. ἐν Π. Χριστινάκη, Ἑλληνικὸ Ἐκκλησιαστικὸ Δίκαιο, Ἀθήνα 1985, σελ. 173).

9. Περὶ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τούτου, ὁ ὁποῖος σαφῶς συνάγεται ἐκ τοῦ ἄρθρ. 1§1 τοῦ Συντάγματος καὶ ρητῶς ἀναγράφεται εἰς τὸν Καταστατικὸν Χάρτην τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Ν. 590/1977, ἄρθρ. 1§1) βλ. Π. Χριστινάκη, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 202 ἐπ.

10. Βλ. ἐπ' αὐτοῦ Κ. Μουρατίδου, Τὸ αἰώνιον κύρος τῶν ἱερῶν κανόνων, Ἀθήνα 1972. — Παν. Μπούμη, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 8 ἐξ.

11. Βλ. κατωτέρω ὑπὸ στοιχ. 12.

12. Γ. Κονιδάρη, Αἱ προσφοραὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος καὶ ἡ ἐπιβίωσις αὐτοῦ, Ἐν Ἀθήναις 1962. Π. Χριστινάκη, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 169 ἐπ., ἐνθα καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία.

13. Διάταγμα τῶν αὐτοκρατόρων Οὐαλεντινιανοῦ καὶ Μαρκιανοῦ τοῦ ἔτους 451, ἐν Cod. Just. I. 2.12: «Omnes san-pragmaticas sanctiones, quas contra canones ecclesiae sticos interventu gratiae et ambitionis elicitaes sunt, robore suo et firmitate vacuatas cessare praecipimus».

14. Π. Χριστινάκη, Ἡ ἀπόπειρα ἐκκλησιαστικοῦ ἐγκλήματος, Ἀθήνα 1978, σελ. 223 ἐπ. καὶ 236 ἐπ.

15. Συντάγμα Ἀστρους (Νόμος τῆς Ἐπιδαύρου) § Π'. Τὸ κείμενον βλ. ἐν Κ. Μαυριά — Α. Παντελή, Συνταγματικὰ κείμενα ἑλληνικὰ καὶ ξένα, Ἀθήνα - Κομοτηνὴ 1981, σελ. 22. Βλ. καὶ Α. Σβώλου — Γ. Βλάχου, Τὸ Συντάγμα τῆς Ἑλλάδος, τόμ. Α', Ἀθήνα 1954, σελ. 60 ἐπ.

16. G. Vlachos Eglise et état en Grece, ἐν Conscience et Liberté, εἰς τὴν σειράν Dossier s Eglises et état dans l'Europe des douze, τ. 32 (1986), σελ. 88 ἐξ. καὶ ἰδίως 92-96.

17. Βλ. σχετικῶς Π. Χριστινάκη, Ἡ ἀπόπειρα ἐκκλησιαστικοῦ ἐγκλήματος, Ἀθήνα 1978, σελ. 219-247.

18. Συνοδικὸς Τόμος 1850 ἐν Ἐμμ. Κωνσταντινίδου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 66 καὶ 76.

έν συνεργασία μετὰ τῆς Πολιτείας συντελουμένη, ἐφ' ὅσον διαπιστωθῆ ὅτι εἶναι ἀντικανονικὴ εἶναι ὡσαύτως αὐτομάτως καὶ ἀντισυνταγματικὴ καὶ ἄρα δὲν ὑποχρεῶναι οὔτε τὰ ὄργανα τῆς Ἐκκλησίας¹⁹, οὔτε τὰ ὄργανα τῆς Πολιτείας²⁰, νὰ τὴν ἐφαρμόσουν. Σημειωτέον, ὅτι μόνη ἀρμοδιὰ νὰ ἀποφανθῆ, ἐὰν συγκεκριμένη διάταξις τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου παραβιάζει ἢ ὄχι τοὺς ἱεροὺς κανόνες, εἶναι ἡ Ἐκκλησία καὶ ὄχι οἷον-δήποτε ὄργανον τῆς Πολιτείας²¹.

8. Ἡ Πολιτειακρατία²² δὲν εἶναι μόνον ἀντισυνταγματικὴ, ἀλλὰ καὶ ἀντεθνικὴ, ἐφ' ὅσον παραγινώσκει ὅτι ἡ Ἐκκλησία — παλαιότατος θεσμὸς ἐνωτικὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους — εἶναι ὁ παράλληλος πρὸς τὴν Πολιτείαν θεσμὸς τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὁ καίριος συνεκτικὸς δεσμὸς εἰς τὸν Ἀπόδημον «Οἴκου μενικόν» Ἑλληνισμόν.

Πᾶσα ἀποδυνάμωσις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος βλάπτει τὰς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας τῆς Οἰκουμένης καὶ ἐξασθενεῖ ἕνα παράγοντα βαρυσήμαντον διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ταυτότητος τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὴν ὑπὸ δημιουργίαν Ἠνωμένην Εὐρώπην.

9. Ἡ αὐθαίρετος ἀφαίρεσις ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς κυριότητος, νομῆς καὶ κατοχῆς καὶ γενικώτερον τῆς διοικήσεως, διαχειρίσεως καὶ ἐκπροσωπήσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, ἡ ὁποία κατὰ τὸ μέγιστον ποσοστὸν αὐτῆς προέρχεται ἐξ ἀφιερωμάτων εὐσεβῶν πιστῶν, ἢ ἐκ τῆς περιουσίας μοναχῶν πρὸς θεραπείαν τῶν σκοπῶν τῆς Ἐκκλησίας, ἀποτελεῖ κατάφωρον παραβίασιν ὄχι μόνον τῶν ἱερῶν κανόνων²³ καὶ τῶν ἀρθρῶν 3, 4, 5, 13, 17 τοῦ Συντάγματος, ἀλλὰ καὶ τῆς εἰδικῆς διατάξεως τοῦ ἀρθροῦ 109 αὐτοῦ, διότι παραβιάζει τὴν θέλησιν τῶν δωρητῶν-πιστῶν, οἵτινες ἐδώρησαν ἐν ζωῇ ἢ αἰτίᾳ θανάτου διὰ διαθήκης περιουσιακὰ των στοιχεῖα εἰς τὰς μονὰς, τοὺς ἱεροὺς ναοὺς καὶ τὴν Ἐκκλησίαν γενικώτερον. Πρόκειται ὄχι μόνον περὶ ἀντικανονικότητος καὶ ἀντισυνταγματικότητος τῶν ἐν λόγῳ διατάξεων²⁴, ἀλλὰ καὶ περὶ προσβολῆς τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ. Ἐπὶ πλέον δὲ ἀποθαρρύνονται οἱ μέλλοντες μεγάλοι εὐεργεταὶ καὶ δωρηταὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἔθνους, ὅταν γνωρίζουν ὅτι ἡ βούλησις των δὲν θὰ γίνῃ σεβαστὴ ἀπὸ τὴν Πολιτείαν.

19. Κατ' ἐφαρμογὴν τῆς γνωστῆς ἐπιταγῆς «πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις». Πρβλ. Π. Μ π ο ὕ μ η, Ἡ ἀύθεντικὴ ἐκκλησιαστικὴ παράδοση, Ἀθήναι 1984, σελ. 20 ἐξ.

20. Πρβλ. καὶ ἀρθρ. 87 § 2 τοῦ Συντάγματος κατὰ τὸ ὅποιον οἱ δικασταὶ δὲν πρέπει νὰ ἐφαρμόζουν νόμους ἀντισυνταγματικούς.

21. Π. Χ ρ ι σ τ ι ν ἄ κ η, Αἱ εἰς βάρος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας «καινοτομίαι» τοῦ νέου Συντάγματος, Ἀθήναι 1975, σελ. 14-15.

22. Ὡς καταργοῦσα τὸ αὐτοκέφαλον τῆς Ἐκκλησίας.

23. Τοὺς βασικωτέρους ἐξ αὐτῶν ὄρα ἀνωτέρω ὑπὸ στοιχ. I, Γ'.

24. Βλ. κατωτέρω ὑπὸ στοιχ. 12 καὶ III, 3.

10. Ἡ Ἐκκλησία δύναται, ἐὰν ἀφεθῆ ἐλευθέρᾳ²⁵, νὰ καταστῆ οἰκονομικῶς αὐτάρκης καὶ οὕτω νὰ προγραμματίσῃ: α) τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς Πολιτείας ἀπὸ τὰς δαπάνας τῆς διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ β) τὴν παραχώρησιν εἰς πράγματι ἀκτήμονας, πένητας, πολυτέκνους καὶ ἄλλους ἔχοντας ἀνάγκην καλλιεργητὰς σημαντικοῦ μέρους τῆς περιουσίας τῆς, συμφώνως πρὸς ὅσα οἱ ἱεροὶ κανόνες ἐπιτάσσουν²⁶.

11. Ὡς σαφῶς συνάγεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω παρατεθέντων ἱερῶν κανόνων, ὁ ἐπίσκοπος δὲν ἔχει μόνον τελετουργικὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ καὶ διοικητικὴν τοιαύτην, ἀπορρέουσαν ἐξ αὐτοῦ τούτου τοῦ μυστηρίου τῆς χειροτονίας καὶ καλύπτουσαν τὴν ὑπ' αὐτοῦ διοικήσιν ὅλων τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὡς ἐντολοδόχου Θεοῦ («ὡς τοῦ Θεοῦ ἐφορῶντος»), Κανῶν ΛΗ' τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων).

Ἐξ ἄλλου κατὰ τὸν ΜΑ' κανόνα τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ἀφοῦ ὁ ἐπίσκοπος ἔχει τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ψυχῶν τῶν πιστῶν, κατὰ μείζονα λόγον, προστάζει ὁ κανὼν, ὅτι πρέπει νὰ ἔχη τὴν ἐξουσίαν (αὐτῶν τῆς Ἐκκλησίας πραγμάτων... ὥστε κατὰ τὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν πάντα διοικεῖσθαι).

12. Ἡ συνταγματικὴ κατοχύρωσις ὅλων τῶν ἱερῶν κανόνων στηρίζεται, παραλλήλως πρὸς τὸ ἀρθρον 3 τοῦ Συντάγματος 1975²⁷, ἐμμέσως μὲν πλὴν ἐπὶ ἀσφαλῶν βάσεων, καὶ εἰς τὸ ἀρθρον 13, ὅπου, ὡς γνωστόν, κατοχυρώνεται τὸ ἀτομικὸν δικαίωμα τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας²⁸, περιεχόμενον καὶ ἐκδηλωσιν τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖ ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ἐλευθερία τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ ἐλευθερία τῆς λατρείας. Ἐκαστος πολίτης, καὶ συνεπῶς καὶ ὁ ὀρθόδοξος Χριστιανός, εἶναι ἐλεύθερος νὰ πιστεύῃ εἰς ὅποιον Θεὸν θέλει καὶ νὰ λατρεύῃ τὸν Θεὸν του συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνες τῆς πίστεώς του. Περὶ τῶν Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν εἰδικώτερον πρέπει νὰ λεχθῆ ὅτι ὁμοῦ μετὰ τῶν δογμάτων καὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, οἱ ἱεροὶ κανόνες εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι κατευθύνουν π ρ α κ τ ι κ ῶς τὸν Χριστιανὸν εἰς ψυχικὴν σωτηρίαν, διὸ καὶ ὅλοι ἔχουν ἐντονὸν δογματικὸν ὑπό-

25. Δὲν εἶναι ὑπερβολικὸν νὰ ὑποστηριχθῆ ὅτι εἰς τὸ νεώτερον Ἑλληνικὸν Κράτος ἡ Ἐκκλησία οὐδέποτε ἀφέθη πραγματικῶς ἐλευθέρᾳ νὰ ρυθμίσῃ τὰ τοῦ οἴκου τῆς. Βλ. καὶ ἀνωτέρω ὑποσ. 8.

26. Οἱ ἱεροὶ κανόνες πράγματι διαγράφουν τὴν χρυσὴν τομὴν εἰς τὸ δύσκολον θέμα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς πεποισίας, διότι προβλέπουν τὴν ἐξ αὐτῆς ἐνίσχυσιν ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῶν πενήτων, πτωχῶν γεωργῶν κλπ., ἀπαγορεύουν ὅμως τὸν διασκορπισμὸν τῆς, διότι τοιοῦτό τι θὰ ἐστέρει τοὺς ἀναγκαίους διὰ τὸ φιλανθρωπικὸν καὶ ἱεραποστολικὸν τῆς ἔργον πόρους.

27. Περὶ τῆς συνταγματικῆς κατοχυρώσεως τῶν ἱερῶν κανόνων ἐπὶ τῆς βάσει τοῦ ἀρθρ. 3 § 1 τοῦ Συντάγματος βλ. μετὰξὺ ἄλλων ἐν Κ. Μ ο υ ρ α τ ῖ δ ο υ, Ἡ συνταγματικὴ κατοχύρωσις τῶν ἱ. κανόνων, Ἀθήναι 1974. Βλ. ἀκόμη καὶ τὴν σχετικὴν γνωμοδότησιν τοῦ Βλ. Φ ε ἰ δ ᾱ, Πιὰ τὸ πρόβλημα τῆς συνταγματικότητος διατάξεων τοῦ νόμου: «Ρύθμιση θεμάτων ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας», ἐν ΕΚΚΛΗΣΙΑ ἘΔ' (1987), σελ. 319-324.

28. Περὶ τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας βλ. Α. Μ α ρ ἰ ν ο υ, Ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία, Ἀθήναι 1972.

Ο ΝΟΜΟΣ 1700/87 ΓΙΑ ΤΗ «ΡΥΘΜΙΣΗ ΘΕΜΑΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ» ΚΑΙ ΤΑ ΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ *

5.2 Πότε και από ποιόν παραχωρείται και αϊρείται τὸ Αὐτοκέφαλο.

Στὴν προκειμένη περίπτωση μας πρέπει νὰ πρυτανεύσουν τὰ ἐπιστημονικὰ κριτήρια. Ἀντικειμενικὴ ἐπιστημονικὴ θεώρηση τοῦ ὅλου προβλήματος ποὺ δημιούργησε στὴν Ἐκκλησία ὁ ψηφισθεὶς Νόμος, ἐπιβάλλει τὴν ἐνέργεια τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου νὰ ἄρῃ τὸ Αὐτοκέφαλο. Τὸ Αὐτοκέφαλο, ὡς γνωστό, δόθηκε ὑπὸ τὸν ὄρο τῆς αὐτοδιοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας μὲ δικό της ὄργανο καὶ τῆς ἀπαγορευ-

σεως πάσης ἀναμείξεως τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας ἀνεξαιρέτως εἰς τὴν διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπιβάλλεται ἡ ἐνέργεια αὐτὴ νὰ γίνῃ σύντομα, γιατί ἡ Ἐκκλησία δὲν βρίσκεται σὲ μιὰ ἀπλὴ σύγκρουση μὲ τὴν Πολιτεία. Βρίσκεται μπροστὰ σ' ἓνα πελώριο κίνδυνο, τὸν κίνδυνο μιᾶς καταλυτικῆς αἰρέσεως. Μιᾶς αἰρέσεως ποὺ εἰσάγει στὴ διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας καὶ στὴ θρησκευτικὴ τῆς ζωὴ τὸ κοσμικὸ πνεῦμα. Πῶς ἀλλιῶς μποροῦν νὰ χαρακτηρισθοῦν οἱ κανόνες τοῦ πολιτικοῦ παιχνιδιοῦ, ἡ «λαϊκὴ κυριαρχία», οἱ κομματικοὶ ἀνταγωνισμοὶ στὴν ἐσωτερικὴ διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας; Πῶς θὰ χαρακτηρισθῇ ἡ καθημερινὴ «θεολογία» τοῦ Κράτους καὶ μάλιστα ἄρμοδιων ὑπουργῶν καὶ τοῦ πρω-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 453 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11 τεύχους.

βαθρον, ἐκκλησιολογικὸν καὶ σωτηριολογικὸν, ποὺ ἐπιβάλλει εἰς πάντα Χριστιανὸν τὴν τήρησιν ὅλων τῶν ἱερῶν Κανόνων, «δι' ὧν ἀποστήσονται μὲν οἱ λαοὶ τῆς χειρόνος καὶ ταπεινωτέρας διαγωγῆς, ἐπὶ δὲ τὸν κρείττονα καὶ ὑψηλότερον μεταθῶνται βίαν»²⁹. Καὶ κατὰ τὸν 2ον κανόνα τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, οἱ ἱεροὶ Κανόνες ἐθεσπίσθησαν «πρὸς ψυχῶν θεραπείαν καὶ ἰατρειαν παθῶν» καὶ πρὸς «τὴν τοῦ χριστιανικωτάτου ποιμνίου οἰκοδομήν καὶ ἀσφάλειαν»³⁰. Καὶ ὁ 1ος κανὼν τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, θεωρῶν σαφῶς τοὺς ἱεροὺς Κανόνας ὡς ἐνιαῖον ἀδιάσπαστον ὅλον, τονίζει ὅτι «ἀσπασίως τοὺς θεῖους κανόνας ἐνστερνιζόμεθα καὶ ὁλόκληρον τὴν αὐτῶν διαταγὴν καὶ ἀσάλευτον κρατύμεν», διότι πρόκειται περὶ κανόνων «ἐκτεθέντων ὑπὸ τῶν ἁγίων σαλπύγγων τοῦ Πνεύματος», «Ἐν αὐτοῖς οὐκ ἔστι προσθεῖναι καὶ ἀπ' αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἀφελεῖν»³¹. Ἡ ὑπὸ τῶν χριστιανῶν παράβασις οἰουδήποτε ἱεροῦ κανόνος συνεπάγεται τὴν ἐπιβολὴν ἐκκλησιαστικῆς ποινῆς ἐν εὐρείᾳ ἐννοίᾳ³²: «Εἰ δὲ τις ἄλλῳ κανόνα τινὰ τῶν εἰρημένων καινοτομῶν ἢ ἀνατρέπειν ἐπιχειρῶν, ὑπεύθυνος ἔσται κατὰ τὸν τοιοῦτον κανόνα, ὡς αὐτὸς διαγορευεῖ, τὴν ἐπιτιμίαν δεχόμενος»³³. Εἶναι σαφές, κατόπιν τῶν ἀνωτέρω, ὅτι ἡ ὀρθόδοξος χριστιανικὴ πίστις ἐπιβάλλει εἰς τοὺς Ὀρθοδόξους

τὴν τήρησιν ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν ἱερῶν Κανόνων, πρὸς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς των. Συνεπῶς, ὁ ὑπὸ τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου ἐξαναγκασμὸς τοῦ πιστοῦ εἰς μὴ τήρησιν μέρους τῶν ἱερῶν Κανόνων, μὲ τὸ πρόσχημα ὅτι εἶναι δῆθεν μόνον διοικητικοί, ἀποτελεῖ εἰς τὴν οὐσίαν μεταβολὴν τοῦ ἐκκλησιολογικοῦ καὶ σωτηριολογικοῦ χαρακτῆρος τῶν ἱερῶν κανόνων, συνεπῶς μεταβολὴν τοῦ περιεχομένου τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀνεπίτρεπτον περιορισμὸν τῆς θρησκευτικῆς του ἐλευθερίας, ὁ ὁποῖος προσκρούει εὐθέως εἰς τὸ Σύνταγμα τοῦ 1975, κατὰ τὸ ὁποῖον: «Ἡ ἐλευθερία τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως εἶναι ἀπαραβίαστος» καὶ διὰ τοῦτο «πᾶσα γνωστὴ θρησκεία εἶναι ἐλευθέρη καὶ τὰ λατρεία αὐτῆς τελούνηται ἀκωλύτως ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν νόμων»³⁴. Τέλος σημειωτέον, ὅτι τὰ ἄρθρα 3 καὶ 13, τὰ ὁποῖα κατοχυρώνουν συνταγματικῶς ὅλους τοὺς ἱεροὺς κανόνας, εἶναι τόσο σημαντικά, ὥστε δὲν ὑπόκεινται εἰς ἀναστολὴν οὔτε κατὰ τὴν κατάσταση πολιορκίας»³⁵.

(Συνεχίζεται)

29. Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, Λόγος προσφωνητικῆς... ἐν Ράλλη-Ποτλῆ, Σύνταγμα... τ. Β', σελ. 298.

30. Ράλλη-Ποτλῆ, ἔνθ' ἄνωτ., τ. Β', 308.

31. Αὐτόθι, σελ. 556.

32. Π. Χριστινῆ, Τὰ ὑποκειμενικὰ στοιχεῖα τοῦ ἀδικου κατὰ τοὺς ἱ. κανόνες, ἐν «ΘΕΟΔΡΟΜΟΣ» Γ' (1986), σελ. 105 ἐπ.

33. Πενθέκτης Οἰκουμ. Συνόδου, κανὼν 2 (Ράλλη-Ποτλῆ, τόμ. Β', σελ. 310).

34. Περὶ τοῦ σωτηριολογικοῦ χαρακτῆρος τῶν ἱ. κανόνων βλ. Παν. Μπούμη, Ἡ συμβολὴ τῶν ἱ. κανόνων εἰς τὴν βεβαίαν διὰ τῆς Ἐκκλησίας σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, Ἀθήναι 1974, passim. Π. Χριστινῆ, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 100.

35. Σύνταγμα 1975, ἄρθρ. 13 § 1 καὶ 2.

36. Σύνταγμα 1975, ἄρθρ. 48. Τὸ ἄρθρον τοῦτο σαφῶς ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Συνταγματικὸς Νομοθέτης δὲν ἠθέλησε τὴν ἀναστολὴν τῶν ἁρθρῶν 3 καὶ 13 οὔτε εἰς περιπτώσιν πολέμου ἢ ἐπιστρατεύσεως ἢ ἄλλης καταστάσεως ἀνάγκης. Τοῦτο δεικνύει ὅτι κατὰ μείζονα λόγον δὲν πρέπει νὰ παραβιάζωνται ταῦτα ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ ἀνευ καταστάσεως ἀνάγκης. Τοιαύτη δὲ κατάσταση δὲν ὑφίσταται σήμερον, οὔτε βεβαίως διευτυπώθῃ ἀνάλογος ἰσχυρισμὸς ἀπὸ τὸν Νομοθέτην τοῦ Ν. 1700/1987. Συνεπῶς καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁ νόμος αὐτὸς εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Συντάγματος.

θυπουργοῦ σὲ λαϊκὲς κομματικὲς συγκεντρώσεις; Παρατηροῦμε ὅτι κρίνονται καὶ ἐπικρίνονται χωρὶς καμμιά ἀρμοδιότητα οἱ διάδοχοι τῶν Ἀποστόλων, ἀπὸ πρόσωπα ποὺ δὲν ἔχουν θέση στὴν κλίμακα τῆς Ἱεραρχίας. Περιφρονεῖται ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν εἶναι αὐτὰ πλάνη καὶ ἀντιορθόδοξος διδασκαλία; Μεταβλήθηκαν ἀπρόσκλητα σὲ ὑπερασπιστὲς τῆς Ὀρθοδόξου Πίστεως. Θέλουν αὐτοὶ νὰ καθορίσουν τὸ μέλλον τῆς Ἐκκλησίας! Ὅλα αὐτὰ συνιστοῦν αἵρεση καὶ πλάνη. Τὴν πορεία τῆς Ἐκκλησίας στὸν κόσμον τὴν καθορίζουν οἱ Ἱεροὶ Κανόνες καὶ νὰ ἀρμόδια Συνοδικὰ ὄργανα. Τὸ πῶς θὰ ὀργανωθῆ ἡ Ἐκκλησία στὰ κλιμάκιά της (ἐνορίες, Μητροπόλεις) εἶναι ἔργο τῶν Ἱεραρχῶν καὶ τῶν κληρικῶν.

Οἱ κοσμικὲς κυβερνήσεις δὲν ἔχουν κανένα λόγο στὴ θρησκευτικὴ ὀργάνωση. Σὲ ὅλα τὰ συντάγματα τοῦ κόσμου αὐτὴ τὴν ἔννοια ἔχουν οἱ διατάξεις περὶ ἐλευθερίας τῆς θρησκείας. Νὰ τις προστατεύουν ἀπὸ τὶς ἐπεμβάσεις τῆς Πολιτείας. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἱστορικὸς λόγος τῶν περὶ θρησκείων διατάξεων.

Συνέπεια τῶν ἀνωτέρω εἶναι ὅτι, ἐφ' ὅσον ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος δὲν δυνήθη μόνη της νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν αἵρεση καὶ τὴν πλάνη, τότε τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ὀφείλει καὶ ὑποχρεοῦται, ἐπειδὴ ἡ αἵρεση προέρχεται ἀπὸ τὴν Πολιτεία καὶ ἐπειδὴ ἡ Πολιτεία δὲν τηρεῖ τοὺς ὅρους τοῦ Πατριαρχικοῦ Τόμου τοῦ 1850 καὶ τῆς Συνοδικῆς Πράξεως τοῦ 1928, νὰ ἄρῃ καὶ τυπικῶς τὸ Αὐτοκέφαλο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ὑποχρέωση αὐτὴ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀπορρέει ἀπὸ τὶς συγκεκριμένους περιστάσεις, ὅταν ἡ Αὐτοκέφαλος Τοπικὴ Ἐκκλησία καθίσταται ἐμπερίστατος καὶ δάκεται, ὅταν κινδυνεύῃ ἀπὸ πλᾶνες καὶ αἱρέσεις καὶ ὅταν ὁ προσανατολισμὸς της καὶ ἡ πορεία της δὲν βρίσκονται στὸν ὀρθόδοξο δρόμο, ὅπως ἡ Ἱεροὶ Κανόνες τὸ ὑπαγορεύουν. Ὅταν ἡ Τοπικὴ Ἐκκλησία κινδυνεύῃ νὰ χάσῃ τὴν ἀνεξαρτησία της, ὅπως στὴν προκειμένη περίπτωση

Ἐξ ἑτέρου πρέπει νὰ παρατηρηθῆ ὅτι ἡ ὑποχρέωση τοῦ Πατριαρχείου νὰ ἄρῃ τὸ Αὐτοκέφαλο ἀνήκει ἀποκλειστικὰ στὴ δικαιοδοσία του καὶ μόνου.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἶναι τοπικὴ Ἐκκλησία. Ὑπόκειται στὸν Οἰκουμενικὸ Θρόνον, ὅπως καὶ ὅλες οἱ τοπικὲς Ἐκκλησίες. Καὶ ὅταν κληθῆ ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ὀφείλει νὰ ὑπακούσῃ.

Γνώρισμα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ οἰκουμενικότης καὶ ἡ καθολικότης. Αὐτὰ τὰ γνωρίσματα ἔχει καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος. Συνεπῶς ἀντίρρηση στὴ δικαιοδοσία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου δὲν χωρεῖ. Τὸ Πατριαρχεῖο ἔδωκε τὸ Αὐτοκέφαλο καὶ δικαιούται νὰ τὸ ἄρῃ κατὰ τὴν κρίση του. Τὸ τι μονομερῶς ἔγραψε στὸ Σύνταγμα ὁ Ἑλληνας νομοθέτης εἶναι ἀδιάφορο γιὰ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο.

Δὲν πρέπει νὰ λησμονεῖται ὅτι τὸ Αὐτοκέφαλο δόθηκε ἀπὸ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη τὸ 1850. Μέχρι τότε ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος παρὰ τὶς διακηρύξεις τῆς Πολιτείας ἦτο σχισματικὴ γιὰ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο. Ἀπὸ τὴν ἐπομένη τοῦ Αὐτοκεφάλου ἄρχισε ὁ σταυρὸς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, οἱ συνεχεῖς ἐπεμβάσεις τῆς Πολιτείας. Στὴν Ἱερά Σύνοδο κάθησε καὶ ἓνας κυβερνητικὸς ἐκπρόσωπος. Ἔτσι τὸ Αὐτοκέφαλο ἐβλάψε τὴν Ἐκκλησία καὶ τὸ Ἔθνος.

Ἡ ἱστορία τῆς χορηγήσεως τοῦ Αὐτοκεφάλου εἶναι ἀπαραίτητος στὴν κατανόηση τῶν Συνταγματικῶν διατάξεων.

5.3 Ἡ Πολιτεία δὲν μπορεῖ νὰ θεσπίσῃ Αὐτοκέφαλο.

Τί λέγει τὸ Σύνταγμα;

Στὸ ἄρθρο 3 ὀρίζει ἐπὶ λέξει «ἐπικρατοῦσα θρησκεία ἐν Ἑλλάδι εἶναι ἡ τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας...». Ἀπὸ τὴ διατύπωση αὐτὴ ἐξάγεται ὅτι ὁ ὅρος Ἀνατολικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι ταυτόσημος μὲ τὸν ὅρο «θρησκεία». Βασικὴ συνέπεια τούτου εἶναι, ὅτι τὸ ἄρθρο 3 τοῦ Συντάγματος, καίτοι ἔχει τὸν ὑπότιτλο «Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας», δὲν κυριολεκτεῖ, ἀλλὰ οὐσιαστικὰ προβλέπει ἀτομικὸ δικαίωμα, ἔστω καὶ μόνου τῆς ἐπικρατοῦσης θρησκείας. Ἐπομένως τὸ ἄρθρο 3 δὲν μπορεῖ πλέον νὰ ἐρμηνευθῆ ξέχωρα ἀπὸ τὸ ἄρθρο 13 τοῦ Συντάγματος. Ἔτσι τὸ ἄρθρο 3 προβλέπει, ἀσχετῶς τῆς θέσεώς του στὸ κείμενο τοῦ Συντάγματος, γιὰ τὸ ἀτομικὸ δικαίωμα τῆς ἐπικρατοῦσης θρησκείας.

Στὸ ἰσχύον Σύνταγμα ἐγίνε μετατόπιση τῶν περὶ θρησκείας διατάξεων ἀπὸ τὸ ἄρθρο 1 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1952 στὸ ἄρθρο 3. Ἀκόμη οἱ σχετικὲς διατάξεις τοῦ ἁρθροῦ 13 τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος, ποὺ βρίσκεται στὸ δεύτερο μέρος, ὑπὸ τὸν τίτλο «ἀτομικὰ καὶ κοινωνικὰ δικαιώματα», στὸ Σύνταγμα τοῦ 1952 περιείχοντο στὰ ἄρθρα 1 καὶ 2. Εἶναι λοιπὸν φανερὸ ὅτι τὰ ἄρθρα 3 καὶ 13 τοῦ Συντάγματος συμπλέκονται καὶ καθορίζουν τὰ ἀτομικὰ δικαιώματα τῶν θρησκείων.

Γιὰ τὶς ὑπόλοιπες συνέπειες ἐγίνε ἐπαρκῆς λόγος στὴν § 1.

Σύμφωνα λοιπὸν μὲ τὰ ἄρθρα 3 καὶ 13 ἡ Πολιτεία ἐποπτεύει τοὺς λειτουργοὺς τῶν θρησκείων. Ἡ ἔννοια τοῦ λειτουργοῦ εἶναι διάφορος ἀπὸ τὴν ἔννοια τοῦ διοικητικοῦ ὄργανου. Τὰ διοικητικὰ ὄργανα τῶν θρησκείων ὑπόκεινται στὴν κοινὴ ἐποπτεία ὅπως ὅλοι οἱ πολῖτες. Ὀφείλουν τὰ ὄργανα νὰ τηροῦν τοὺς γενικοὺς νόμους, π.χ. τὸν ποινικὸ νόμο. Δὲν ὑπάρχει ἐξαιρετικὴ ἐποπτεία γιὰ τὰ ὄργανα τῶν διοικητικῶν τῶν θρησκείων. Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ ἐξαίρεση γιὰ τὰ διοικητικὰ ὄργανα τῆς ἐπικρατοῦσης θρησκείας. Δηλαδή, ὁ κοινὸς νομοθέτης δὲν μπορεῖ, μέσα στὰ ὄρια τοῦ Συντάγματος, νὰ θέσῃ εἰδικούς καὶ ἐξαιρετικούς

κανόνες δικαίου, ἐξαιρετικῶς, μόνο γιὰ τὰ διοικητικὰ ὄργανα τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἐξαίρεση θὰ εἶναι ἀντισυνταγματική καὶ ἀδικαιολόγητη.

Ἄν ἡ Ἱερά Σύνοδος δὲν μπορεῖ νὰ καθορίσῃ αὐτὴ μόνη μὲ τὰ δικά της κριτήρια, τὴν συγκρότηση τῶν διοικητικῶν ὀργάνων τῶν ἐκκλησιαστικῶν νομικῶν προσώπων (ΟΔΕΠ, ἐνοριῶν, Μητροπόλεων, φιλανθρωπικῶν κατιστημάτων, Ἰ. Μονῶν κλπ.) τότε δὲν εἶναι αὐτοδιοικητός. Τότε δὲν εἶναι καὶ αὐτοκέφαλος. Γιατί ὁ ὅρος «αὐτοκέφαλος» περιέχει καὶ τὸν ὅρο «αὐτοδιοικητός». Τότε διοικεῖται ἀπὸ τὴν Πολιτεία. Εἶναι ὑπὸ ἀπαγόρευση τῆς Πολιτείας. Δὲν ἔχει ἴδιαν βούλησιν καὶ ἐλευθερίαν. Εἶναι διοικητικὰ ὄχι αὐτοκέφαλος, ἀλλὰ ἀκέφαλος, ἄνευ ἀρχῆς.

Τὸ ἄρθρο 3 δὲν ἰδρύει τὸ αὐτοκέφαλο. Δὲν τὸ θεσπίζει. Δὲν εἶναι ἡ πηγή του. Καίτοι περιέχει τὸν ὅρο αὐτό. Δὲν μπορεῖ ἡ κοσμικὴ ἐξουσία νὰ δώσῃ αὐτοκέφαλο στὴν Ἐκκλησία πού εἶναι ἄλλος θεσμός, θεῖος θεσμός. Ἀπλῶς στὸ ἄρθρο ὁ συνταγματικὸς νομοθέτης κάμνει διαπιστώσεις πραγματικῶν καταστάσεων, π.χ. ὅτι οἱ ὀρθόδοξοι ἐπικρατοῦν, ὅτι ἡ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὁ Χριστός. Μὲ αὐτὸ δὲν καθιερώνει τὸν Χριστὸ ὡς κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας. Κάμνει μίαν διαπίστωση περιγραφικὴ πού χαρακτηρίζει τὴν ἐπικρατοῦσα θρησκεία. Προσέτι διαπιστώνει ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι δογματικῶς (πνευματικῶς) ἐνωμένη μὲ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, ὅτι αὐτὴ τηρεῖ τοὺς ἀποστολικούς καὶ ἱερὰς κανόνες καὶ τὶς ἱερὰς παραδόσεις.

Εἶναι φανερό ὅτι οἱ διαπιστώσεις αὐτὲς δὲν θεσπίζουν τὸ αὐτοκέφαλο. Ἀπλῶς τὸ ἀναγνωρίζουν καὶ τὸ κατοχυρώνουν. Ὅχι ἔναντι τῆς ἴδιας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου πού ἔδωκε τὸ αὐτοκέφαλο, ἀλλὰ ἔναντι τῆς ἴδιας τῆς Πολιτείας καὶ τοῦ κοινῶν νομοθέτη. Μὲ ἄλλα λόγια ὁ συνταγματικὸς νομοθέτης παρέχει στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καὶ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, μέσα ἀπὸ τὸν Καταστατικὸ Χάρτη τῆς Πολιτείας, τὴν διαβεβαίωση ὅτι ἀναγνωρίζει ὅτι ἡ ἐπικρατοῦσα θρησκεία εἶναι ἡ τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ ὅτι θὰ σεβασθῇ τὸ Αὐτοκέφαλό της. Εἶναι δηλαδὴ τὸ Αὐτοκέφαλο καὶ ἡ αὐτοδιοίκησις ἀτομικὸ δικαίωμα, ἔστω προσωπικὸ τῆς ἐπικρατοῦσης θρησκείας καὶ ὀφείλει ἡ Πολιτεία νὰ τὸ σέβεται, ὅπως ὅλα τὰ ἀτομικὰ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα ἔνα λόγο ἔχουν στὰ Συντάγματα: νὰ φράσσουν τὴν ἐπέμβαση τῆς Πολιτείας. Ἡ Πολιτεία παραβιάζει τὸ Αὐτοκέφαλο καὶ τὸ αὐτοδιοικητὸ ὅταν π.χ. διορίζει ἀριστίνδην Σύνοδο, ὅταν συγκροτεῖ κατὰ τὶς θελήσεις της τὰ ὄργανα τῶν θρησκευτικῶν κλιμακίων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ποικιλονόμων ἰδρυμάτων της.

Ἀπόδειξη ὅλων αὐτῶν εἶναι τὸ ἐξῆς: Ἄν οἱ ὀρθόδοξοι ἀλλάξουν θρησκεία στὰ πλαίσια τῆς ἀπολύτου θρησκευτικῆς ἐλευθερίας των, ἂν ἡ Ἐκκλησία δὲν τηρεῖ τοὺς ἀποστολικούς κανόνες, ἂν

παύσῃ νὰ εἶναι δογματικῶς ἐνωμένη μὲ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, δὲν ὑπάρχουν κυρώσεις. Ἡ Πολιτεία δὲν μπορεῖ νὰ κάνῃ ἀπολύτως τίποτε. Τὸ Σύνταγμα δὲν προβλέπει τίποτε. Καὶ σωστά. Ὅπως δὲν μπορεῖ νὰ προβλέψῃ τὸ τι θὰ γίνῃ μετὰ τὴν τυχὸν κατάργησή του. Ποιὸς εἶναι ἀρμόδιος νὰ πῇ ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος δὲν τηρεῖ τοὺς ἀποστολικούς κανόνες ἢ ὅτι δὲν εἶναι ἐνωμένη μὲ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο; Τὸ κράτος; Ἡ Πολιτεία; Ἀσφαλῶς ὄχι. Ἡ Πολιτεία δὲν μπορεῖ νὰ ἀναμιχθῇ σὲ θρησκευτικὰ θέματα. Δὲν μπορεῖ νὰ θεολογήσῃ. Ἡ ἀρμοδιότητα πέφτει σὲ κάποια Οἰκουμενικὴ Σύνοδο.

Ἐδῶ πρέπει νὰ παρατηρηθῇ ὅτι ἔχομε τὸ παράξενο φαινόμενο, μὲ τὸν ψηφισθέντα νόμο ἡ Πολιτεία νὰ «θεολογῇ». Νὰ ἐκφράξῃ θρησκευτικὴς ἀπόψεις καὶ ἀντιλήψεις. Ξεπέρασε τὰ ὄρια τῆς δικαιοδοσίας μίᾶς συγχρόνου δημοκρατικῆς πολιτείας. Παρατηροῦμε ὅτι ὄργανα τῆς Πολιτείας, ὑπουργοὶ κλπ., ἐρμηνεύουν ποιά εἶναι ἡ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, ποιοὶ εἶναι οἱ ἱερεῖς. Καθορίζουν τὴν πορεία τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ κάμνουν μὲ κοσμικὰ κριτήρια, ὄχι ἐκκλησιαστικά. Εἰσάγονται στὴν Ἐκκλησία κανόνες πολιτικοῦ παιχνιδιοῦ, σύμφωνα μὲ τὰ μέτρα τῶν διαφόρων σωματείων. Εἰσάγεται ἡ ἀρχὴ τῆς «λαϊκῆς κυριαρχίας», πού εἶναι ἀρχὴ καθαρῶς τοῦ κοσμικοῦ πολιτεύματος. Εἰσάγεται ἡ ἔννοια τοῦ δικαίωματος μὲ τὰ μέτρα καὶ τὸ περιεχόμενο τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας. Ὅλα αὐτὰ εἶναι ξένα πρὸς τὴν διδασκαλία καὶ τὸν τρόπο ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐύρισκόμεθα δηλ. ἐνώπιον μίᾶς ἐνεργείας τῆς Πολιτείας πού συνιστᾷ αἵρεση καὶ πλάνη. Σὲ μίαν ἐνέργεια καθυποτάξεως τῆς Ἐκκλησίας. Σὲ μίαν ἄρνηση τῆς Ἐκκλησίας. Σὲ μίαν κοινωνικὴ περιθωριοποίηση τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ αἵρεση αὐτὴ δημιουργεῖ στὴν Ἐκκλησία πρόσθετα βάρη. Γιατί δὲν μπορεῖ νὰ ἀρθῇ, μετὰ τὴν ψήφιση τοῦ νόμου, ἀπὸ πολιτειακὰ ὄργανα, οὔτε ἀπὸ τὰ δικαστήρια. Ἀπαιτεῖται ἀλλαγὴ τοῦ νόμου. Κατάργησις τοῦ νόμου. Καὶ αὐτὸ θέλει πολιτικὴ βούλησις. Καὶ ἀντιμετωπίζεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία πάλι μὲ ἀνάλογα μέσα, ὅπως π.χ. ἡ ἐπανυπαγωγὴ στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο. Καὶ αὐτὸ γιατί ἡ πνευματικὴ ὑπόστασις τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὁ κίνδυνός της ἀπὸ μίαν αἵρεση πού τὴν ἀπειλεῖ μὲ ἀφανισμό δὲν μπορεῖ νὰ τεθῇ ὑπὸ τὴν κρίση πολιτειακῶν ὀργάνων. Ἀπόδειξη τῆς ἀληθείας τῶν ἀνωτέρω εἶναι ὅτι ἡ «θεολογία» καὶ οἱ ἐσφαλμένες ἀντιλήψεις γιὰ τὴν χριστιανικὴ θρησκεία δικαστηρίων τῆς χώρας, ὡδήγησαν παλαιότερα σὲ λανθασμένες δικαστικὰς ἀποφάσεις, πού ἀντὶ νὰ ἐλευθερώσουν ἀλλοσοδένουν τὴν Ἐκκλησία στὴν κρατικὴ ἐξουσία. Τὰ πολιτειακὰ ὄργανα, Κυβέρνησις, Βουλὴ καὶ δικαστήρια, μεταβάλλονται σὲ Πατριαρχεῖα καὶ Συνόδους.

Κάτω ἀπὸ αὐτὲς τὶς συνθήκες εἶναι τραγικὴ εἰ-

ρωνεία να μιλάμε για θρησκευτική ελευθερία και για τήρηση του αυτοκεφάλου και του αυτοδιοικήτου της Έκκλησίας, για τήρηση των Πατριαρχικών κειμένων.

Πηγή του αυτοκεφάλου της Έκκλησίας δεν είναι οι διακηρύξεις του 1833 και του Συντάγματος του 1844. Το Αυτοκέφαλο δόθηκε στην Έκκλησία το έτος 1850 από το Οικουμενικό Πατριαρχείο σύμφωνα με την δικαιοδοσία του. Μέχρι τότε η Έκκλησία ήτο σχισματική έναντι του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Κάτι περισσότερο. Ήτο διαμαρτυρομένη και άμυνομένη στις αυθαίρετες κρατικές ενέργειες. Γιατί είχαν μείνει στην ελεύθερη τότε Ελλάδα μόνο 4 μητροπολίτες. Και επειδή ήξεραν ότι κεφαλή της Έκκλησίας είναι το Πατριαρχείο, το σεβάστηκαν. Και δεν έκαναν καμμία άπολύτως χειροτονία επισκόπου. Καιτοι ήσαν όλοι γέροντες και έκινδύνευε η Έκκλησία. Η άποκατάσταση έγινε το 1850.

5.4 Αυτοκέφαλο και Έθνική Άνεξαρτησία.

Για να μη συγχέονται τα πράγματα και για να μη δημιουργούνται έσφαλμένες έντυπώσεις, κυρίως στον λαό, πρέπει να διευκρινίσουμε τι περιλαμβάνει το αυτοκέφαλο. Στο αυτοκέφαλο δεν περιλαμβάνονται όλες οι μητροπόλεις της Έκκλησίας της Ελλάδος. Οι μητροπόλεις των λεγομένων «Νέων Χωρών» ήτοι της Μακεδονίας, της Ήπειρου (πλήν της Άρτης), της Έλασσόνας, της Δ. Θράκης, των νήσων του έλληνικού Αιγαίου, εξακολουθούν να ανήκουν κανονικώς στο Οικουμενικό Πατριαρχείο και είναι έξω από το Αυτοκέφαλο. Το άρθρο 11 του Καταστατικού Χάρτου της Έκκλησίας αναφέρει όνομαστικά τις μητροπόλεις.

Άκόμη σημαντικά τμήματα του Έλληνικού κράτους εκτός από τις μητροπόλεις των νέων χωρών, όπως το Άγιο Όρος, τα Δωδεκάνησα και η Κρήτη υπάγονται εκκλησιαστικώς άπ' εϋθείας στο Οικουμενικό Πατριαρχείο. Δηλαδή, στο Αυτοκέφαλο μένουν οι Μητροπόλεις της Πελοποννήσου και της Στερεάς Ελλάδος.

Δηλαδή περισσότερη από την μισή Ελλάδα και σημαντικώτατα από γεωγραφικής άπόψεως τμήματα αυτής υπάγονται στο Οικουμενικό Πατριαρχείο. Και οι μητροπόλεις τους παραχωρήθηκαν άπλως διοικητικά «κατ' έπιτροπήν». Τίποτε περισσότερο. Και το σημαντικό είναι ότι μνημονεύουν ύποχρεωτικά τον Οικουμενικό Πατριάρχη.

Άκόμη σημαντικότερο είναι το γεγονός ότι ο ίδιος ο συνταγματικός νομοθέτης στο άρθρο 3 αναγνωρίζει αυτή την εκκλησιαστική κατάσταση και την θεωρεί ότι δεν αντίκειται στο Σύνταγμα. Και θεωρεί άκόμη ως εκ τούτου ότι δεν προσβάλλεται η «λαϊκή κυριαρχία» και τα κυριαρχικά δικαιώματα του κράτους. Έτσι είναι πολύ παράξενες οι φωνές που ισχυρίζονται ότι τυχόν έπανυπαγωγή της

Έκκλησίας στον Οικουμενικό θρόνο είναι πράξη άντισυνταγματική, θίγει την λαϊκή κυριαρχία και τα έθνικά συμφέροντα γιατί ύπεισέρχεται η τουρκική έπιρροή.

Το Σύνταγμα δεν έρμηνεύεται κάτω από πολιτικές σκοπιμότητες. Έχει όρισμένο νόημα, σταθερό. Τα πολιτικά και έθνικά προβλήματα τα λύουν οι κυβερνήσεις εφαρμόζοντας το Σύνταγμα, όχι καταπατώντας το και έρμηνεύοντας αυτό σύμφωνα με τις μονομερείς, κομματικές, ιδεολογικές κατευθύνσεις. Οι κυβερνήσεις νομοθετούν έθνικά, για το συμφέρον όλου του λαού, όχι του μισού. Το Σύνταγμα όρίζει τον τρόπο των πολιτικών αποφάσεων και την διαδικασία που ακολουθούν οι κυβερνήσεις στην λήψη τους. Δεν άσχολούνται με τις έπιλογές της κάθε Κυβέρνησης οι συνταγματικές διατάξεις. Αυτές είναι ένα γενικό πλαίσιο κατεύθυνσης. Η εϋθύνη αποκλειστικά για το τι πρέπει να γίνει και τι όχι ανήκει στην κάθε κυβέρνηση. Τα δεοντολογικά στοιχεία για το τι είναι συμφέρον στο Έθνος και στον τόπο τα βρίσκει η Κυβέρνηση και η Βουλή που ψηφίζει τους νόμους. Τα δεοντολογικά αυτά στοιχεία δεν μπορεί ποτέ να άποτελέσουν έρμηνευτικά κριτήρια των συνταγματικών διατάξεων. Γι' αυτό υπάρχει η πολιτική εϋθύνη της κάθε κυβέρνησης. Έπομένως ο σύνδεσμος των άναφνομένων έθνικών και πολιτικών προβλημάτων με την έρμηνεία του Συντάγματος και των νόμων είναι έπιστημονικά άπόβλητος. Γιατί οδηγεί σε έρμηνεία σκοπιμότητας. Στην προκειμένη περίπτωση αν υπάρχη πρόβλημα, το πρόβλημα το δημιούργησε η κυβέρνηση και η Βουλή με την ψήφιση του άντισυνταγματικού νόμου. Και όταν ένας νόμος είναι άντισυνταγματικός είναι χωρίς άλλο τυραννικός και όλοκληρωτικός. Υπ' αυτή την έννοια ο σχετικός ισχυρισμός ότι η άπόφαση της Έκκλησίας είναι άντισυνταγματική γιατί δεν συμφέρει έθνικά, είναι συνταγματικά άβάσιμος.

Άβάσιμος είναι και ο ισχυρισμός ότι η Έκκλησία δεν περιορίζεται στην προσευχή, αλλά άσκει μέσα από την έλληνική νομοθεσία σημαντική έπιρροή και έξουσία στην έλληνική έξουσία. Είναι φανερό από τον ισχυρισμό αυτό ότι επιδιώκεται η κοινωνική άπομόνωση της Έκκλησίας. Όμως η Έκκλησία δεν άσκει κοσμική έξουσία. Δεν είναι θεσμός κοσμικός. Η χριστιανική Έκκλησία είναι θρησκεία. Και ξεχνάμε ότι είναι θρησκεία. Χρησιμοποιούμε τον όρο «Έκκλησία» καθημερινά και τον ταυτίζουμε με τις κρατικές ύπηρεσίες. Η Έκκλησία είναι θρησκεία. Και σαν θρησκεία κρύβεται βαθειά στις ψυχές των ανθρώπων. Και είναι φυσικό η Έκκλησία σαν θρησκεία να έχη κοινωνική έπιρροή, γιατί άπευθύνεται με τους κανόνες της στο έσωτερικό της ψυχής των ανθρώπων. Και όταν αλλάζει η ψυχή των ανθρώπων, αλλάζει και η κοινωνία. Γίνεται πιο ήθικη. Πιο ανθρώπινη. Την έπιρροή αυτή την άσκει η Έκκλησία στην κοινωνία μόνο με ένα μέσο: με τον λόγο του Θεού. Αυτή είναι η κοινωνική έπιρροή της Έκκλησίας. Δεν έχει καμμία

σχέση ή έπιρροή αυτή με την κοσμική έξουσία και με την άσκηση της έλληνικής έξουσίας.

Φαίνεται καθαρά για ποιο λόγο ζητείται ή άπομόνωση της Έκκλησίας, γιατί δέν είναι έπιθυμητή σε ώρισμένους ή κοινωνική της άποστολή και ή χριστιανική αντίληψη. Όμως ή Έκκλησία έχει όπαδούς. Και οι όπαδοί της είναι πολίτες ένός κράτους. Και δικαιούνται να έχουν όλα τα δικαιώματα του πολίτου και να διαμορφώνουν πολιτική βούληση και να τοποθετούνται σε όλα τα έθνικά και κοινωνικά προβλήματα. Το πολίτευμα και το Σύνταγμά μας δέν κάνει διακρίσεις πολιτών ανάλογα με τις θρησκευτικές πεποιθήσεις. Η άνωτέρω άποψη άρνείται βασικά ή άτομικά και κοινωνικά δικαιώματα των όρθοδόξων χριστιανών.

Η Έκκλησία είναι θρησκεία. Και το γνώρισμά της είναι ή καθολικότης και ή οικουμενικότης. Στην Ελλάδα υπάρχει και λειτουργεί όχι διότι της το έπιτρέπει το Σύνταγμα και «με βάση τις σχετικές έπιλογές του Συντάγματος», όπως προβάλλεται σχετικός ισχυρισμός, για να στηριχθή ή άποψη ότι ή τυχόν άπόφαση της Ίεραρχίας είναι άντισυνταγματική. Λειτουργεί στην Ελλάδα ή θρησκεία ή χριστιανική έλεύθερα όπως όλες οι θρησκείες, δυνάμει της συνταγματικώς κατοχυρωμένης θρησκευτικής έλευθερίας και μόνον, και όχι με κάποιες άλλες έπιλογές του Συντάγματος που δέν προσδιορίζονται.

Είναι όντως παράδοξα και παράξενα να άκούονται ότι προσβάλλεται ή λαϊκή κυριαρχία και τα έθνικά συμφέροντα με ένα τέτοιο ένδεχόμενο της Ίεραρχίας.

Άπόδειξη της ύποκρισίας είναι ένα γεγονός: Οι καθολικοί έπισκοποι της Έκκλησίας της Ελλάδος ύπάγονται στο Βατικανό. Και σωστά. Οι θρησκείες δέν έχουν όντορα. Δέν προσβάλλεται ή λαϊκή κυριαρχία και τα έθνικά συμφέροντα στην περίπτωση αυτή;

Στόν Οικουμενικό Θρόνο ύπάγεται ή άρχιεπισκοπή Β. και Ν. Άμερικής, ή άρχιεπισκοπή Ουατεϊρών (Άγγλίας), ή άρχιεπισκοπή Αυστραλίας, οι Μητροπόλεις της Εύρώπης. Οι χώρες αυτές άραγε να έχουν προβλήματα λαϊκής κυριαρχίας;

Πρέπει να τονισθή ότι το Αύτοκέφαλο της Έκκλησίας της Ελλάδος είναι έντελώς ιδιόμορφο. Υπονοείται ως κεφαλή της Έκκλησίας ό Πατριάρχης. Αυτό το ξέρουν όλοι οι Έλληνες και το κατανοούν. Άπόδειξη: ύπάρχει άκόμη το δικαίωμα του εκκλήτου εις τόν οικουμενικό θρόνο.

Και κάτι άκόμη: Η Κρήτη, τα Δωδεκάνησα και το Άγιο Όρος ύπάγονται άπ' εϋθείας στόν Πατριάρχη. Στις περιπτώσεις αυτές τι κίνδυνος της έθνικής κυριαρχίας και της λαϊκής κυριαρχίας ύπήρξε μέχρι σήμερα;

5.5 Προσβολή των ανθρώπινων δικαιωμάτων.

Η Πολιτεία φέρει άκεραία την εϋθύνη για όποια-

δήποτε άπόφαση της Συνόδου. Γι' αυτό όφείλει να καταργήση τόν νόμο. Η Έκκλησία της Ελλάδος που πάντοτε έπρομάχησε για τα έθνικά συμφέροντα του έλληνικού λαού δέν είναι διατεθειμένη να χάση την έλευθερία της και την ανεξαρτησία της με κανένα τρόπο. Θα άγωνιστή μέχρι τελικής νίκης. Γιατί ξέρεi ότι άγωνίζεται για τα θρησκευτικά δικαιώματα του λαού. Για τα ανθρώπινα δικαιώματά του. Είναι ντροπή να συζητάμε σήμερα για φυσικά και ανθρώπινα δικαιώματα. Για προστασία της θρησκευτικής έλευθερίας που να καλύπτει όλη την θρησκευτική ζωή και δραστηριότητα. Προηγούμενες άποφάσεις δέν μπορεί να δεσμεύσουν το μέλλον και τα φυσικά ανθρώπινα δικαιώματα, μεταξύ των όποιων είναι και τα θρησκευτικά.

Θεωρώ σημαντικό να καταχωρήσω έδώ το κατώτερο άπόσπασμα από το νόμο περί θρησκευτικής έλευθερίας των ΗΠΑ της 16 Ίανουαρίου 1786: «Και μολονότι γνωρίζομεν καλώς πάντες, ότι ή παρούσα συνέλευσις εκλεγείσα υπό του λαού μόνον διά συνήθους φύσεως νομοθετικούς σκοπούς, στερείται της άρμοδιότητος να περιορίζη την ισχύν πράξεων μεταγενεστέρων συνελεύσεων με έξουσίας ίσας προς τας της παρούσης και ότι συνεπώς το να κηρύζομεν τόν νόμον τούτον άνέκκλητον δέν θέλει έχει οϋδεμίαν νομικήν συνέπειαν' έν τούτοις όντες έλεύθεροι να διακηρύζομεν, ήδη διακηρϋττωμεν ότι τα έν τῷ παρόντι νόμῳ διεκδικούμενα δικαιώματα άνήκουν εις την χορείαν των φυσικών δικαιωμάτων της ανθρωπότητος και ότι εις περίπτωση καθ' ήν οίσοδήποτε νόμος ήθελε ψηφισθῆ, από τουδε και εις το έξῆς προς άκύρωσιν του παρόντος ή περιορισμόν της ισχύος του, ό τυχόν νέος οϋτος νόμος θέλει άποτελέσει παραβίασιν φυσικών δικαιωμάτων».

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Έν συμπεράσματι, έπειτα από τις άνωτέρω σκέψεις και αναλύσεις, έξάγεται το συμπέρασμα ότι ό ψηφισθείς έσχάτως νόμος διά την Έκκλησίαν, παραβιάζει το σύνταγμα του έτους 1975. Και έτσι είναι άντισυνταγματικός. Παραβιάζει άκόμα και τα ανθρώπινα δικαιώματα της θρησκευτικής έλευθερίας, για τα όποια ύπάρχουν πανανθρώπινες διακηρύξεις, διεθνείς συμβάσεις και διακηρύξεις διεθνών όργανισμών.

Η Έκκλησία της Ελλάδος είναι έλεύθερη στις έπιλογές της, να καθορίση το μέλλον της, γιατί είναι τοπική Έκκλησία.

Δέν ύπάρχει συνταγματική δέσμευση για την άρση του Αύτοκεφάλου των Μητροπόλεων ένός τμήματος της Έλληνικής Έπικρατείας. Πολύ περισσότερο δέν ύπάρχει θέμα για τις μητροπόλεις των Νέων Χωρών.

Το όλον πρόβλημα συνέχεται άπόλυτα με την άσκηση των ανθρώπινων δικαιωμάτων, για τα όποια

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΥΛΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ*

Ἄνθρωποι καὶ περιβάλλον στὸν Χριστιανισμό.

Στὸν Χριστιανισμό ἡ σχέση μεταξύ ἀνθρώπου καὶ φυσικοῦ κόσμου τοποθετεῖται σὲ διάφορη ἔναντι τοῦ ὕλισμοῦ καὶ τοῦ ἰδεαλισμοῦ βάση. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος διακρίνει ποιοτικά τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸν ὑπόλοιπο κόσμο. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἡ κορωνίδα τῆς κτίσεως, συγχρόνως ὅμως εἶναι κτίσμα Θεοῦ, ὅπως καὶ ὀλόκληρη ἡ κτίση, ἡ ὁποία εὐρίσκεται σὲ διαρκή ἐξάρτηση ἀπὸ αὐτόν. Ἡ ἰδέα ποὺ διέπει ὅλες τὶς ἐπιστολές του εἶναι, ὅτι ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ περιβάλλον εἶναι ἀρρηκτα συνδεδεμένα μετὰ τὸν δημιουργὸ Θεό. Ὁ Θεὸς «ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ»²³ εἶναι ὁ κύριος τῆς κτίσεως.

Μέσα στὴν ἀγάπη του «ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν»²⁴. Ἐκεῖνος δίδει σὲ ὅλα τὰ δημιουργήματα «ζωὴν καὶ πνοὴν κατὰ πάντα»²⁵.

Ὁ Θεὸς ἐποίησε τὸν ἄνθρωπο «χοῦν λαβῶν ἀπὸ τῆς γῆς»²⁶ καὶ τὸν ἐτοποθέτησε στὸν παράδεισο «ἐργάζεσθαι αὐτόν καὶ φυλάσσειν»²⁷. Ἐδημιούργησε εἰδικὸ περιβάλλον καὶ τοῦ τὸ ἔδωσε σὰν χῶρο ζωῆς: «Καὶ ἐφύτευσε Κύριος ὁ Θεὸς παράδεισον ἐδὲμ κατὰ ἀνατολὰς καὶ ἐκεῖ ἔθετο τὸν ἄνθρωπον ὃν ἐπλασε»²⁸. Τοῦ ἔδωσε τὸ δικαίωμα τῆς ἐξουσίας καὶ ἐκμεταλλεύσεως,

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 457 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11 τεύχους.

23. Πράξ. ιζ', 24.

24. Πράξ. ιζ', 28.

25. Πράξ. ιζ', 25.

26. Γεν. β', 7.

27. Γέν. β', 15.

28. Γεν. β', 8.

ἢ συμβολὴ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἀνέκαθεν ὑπῆρξε ἀποφασιστικὴ.

Οἱ θρησκείες, καὶ ἐπομένως ἡ Χριστιανικὴ Θρησκεία δὲν ἔχει τοπικὰ ὄρια. Ἡ Χριστιανικὴ Θρησκεία ἔχει τὸ γνῶρισμα τῆς καθολικότητος καὶ οἰκουμηνικότητος. Δὲν εἶναι ἐθνικὴ θρησκεία.

Ἡ συμβολὴ τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας στὴν συναδέλφωση τῶν λαῶν καὶ τὴν εἰρήνευση τοῦ κόσμου εἶναι ἀναντίρρητος.

Ἡ Χριστιανικὴ Θρησκεία δὲν ἀσκεῖ κοσμικὴ ἐξουσία. Ἐχει ὅμως κοινωνικὴ παρουσία καὶ προβολή.

Ἄρχιμ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΡΑΜΙΩΤΗΣ
τ. Πρωτοδίκης

ἀλλὰ τὸν ἐπεφόρτισε καὶ μετὰ τὸ καθῆκον τῆς προστασίας καὶ διαφυλάξεως. Ἐδωσε τὴ χρήση καὶ ὄχι τὴν κατάχρηση τῆς φύσεως. Ὁ ἄνθρωπος ὅμως θέλησε νὰ ζῆσει αὐτόνομα. Ἡ ἔπαρσή του τὸν ἀπομόνωσε ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ τὸν ἐτοποθέτησε ἐχθρικά ἀπέναντι στὸν κόσμο τῆς κτίσεως ποὺ τὸν περιέβαλε. Ἡ διατάραξη τῶν ἀρμονικῶν σχέσεών του μετὰ τὸν Θεὸ εἶχε σὰν συνέπεια τὴ διατάραξη τῶν σχέσεών του μετὰ τὸ περιβάλλον²⁹, «τῆ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἐκούσα ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα... καὶ συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν»³⁰. Ἐρμηνεύοντας ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος τὸ χωρίο αὐτὸ γράφει: «Τί ἐστι; τῆ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη; Φθαρτὴ γέγονε. Τίνας ἔνεκεν καὶ διὰ τί; Διὰ σὲ τὸν ἄνθρωπον. Ἐπειδὴ γὰρ σῶμα ἔλαβες θνητὸν καὶ παθητὸν καὶ ἡ γῆ κατάραν ἐδέξατο καὶ ἀκάνθας ἤνεγκε καὶ τριβόλους»³¹. Μετὰ τὴν πτώση ἡ κτίση ἔλαβε ἐχθρικὴ στάση ἀπέναντι στὸν ἄνθρωπο. Ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ νέος Θεολόγος σχολιάζοντας τὴ διαταραχὴ τῶν σχέσεων ἀνθρώπου καὶ φύσεως γράφει: «Ὅλη ἡ κτίσις σὰν εἶδε τὸν Ἀδὰμ νὰ ἔχει βγεῖ ἀπὸ τὸν Παράδεισο δὲν ἤθελε πιά νὰ ὑποταγεῖ στὸν παραβάτη ὁ ἥλιος δὲν ἤθελε νὰ λάμψει, ἡ σελήνη δὲν ἀνεχόταν νὰ φέγγει, τὰ ἄστρα προτιμοῦσαν νὰ μὴ φανοῦν στὰ μάτια του, οἱ πηγές δὲν ἤθελαν νὰ ἀναβλύζουν, τὰ ποτάμια δὲν ἤθελαν νὰ κυλοῦν, ὁ ἀέρας μελετοῦσε νὰ συσταλεῖ καὶ νὰ μὴ δώσει ἀναπνοὴ στὸν ἀποστάση, τὰ θηρία καὶ ὅλα τὰ ζῶα τῆς γῆς σὰν τὸν εἶδαν γυμνὸ ἀπὸ τὴν προηγουμένη δόξα του τὸν περιφρόνησαν, σκληρύνθηκαν ὅλοι ἐναντίον του. Ὁ οὐρανὸς ἔκανε νὰ μετακινήθῃ καὶ νὰ πέσει ἐπάνω του»³².

Τὴν ἀρμονικὴ σχέση ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ ὀνομάζει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος «κατὰ φύσιν» καὶ τὴν διεστραμμένη «παρὰ φύσιν»³³. Τὸ «παρὰ φύσιν» προῆλθε ἀπὸ τὴν κατάχρηση τοῦ αὐτεξουσία. Καὶ μετὰ τὴν ἁμαρτία δὲν ἀπώλεσε τὸ λογικὸ καὶ τὸ αὐτεξουσία. Διέστρεψε μόνο τὴ θέλησή του, ὥστε μετὰ αὐτὰ νὰ πράττει τὸ κακό. Ἡ λατρεία τῆς τεχνολογίας σὰν ἐκδήλωση ὑπεροφίας τοῦ χαικοῦ ἀνθρώπου ἀπέναντι στὸ δημιουργὸ δὲν εἶναι πρόοδος καὶ ἀνάπτυξη, ἀλλὰ βιασμός τῆς φύσεως καὶ διαφθορά. Ἡ κακομεταχείρι-

29. Χαρακτηριστικὸ εἶναι τὸ χωρίο τοῦ Μεγάλου Βασιλείου: «Ὁρᾶτε τοῖνον, ὡς τὸ πλῆθος τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων καὶ τὰς ὥρας τῶν ἰδίων ἐξήγαγε φύσεων καὶ τῶν κτιστῶν τὰς ἰδέας ὡς ἀλλοκότους κράσσεις διήμειψεν» (Μ. Βασιλείου ΒΕΠ, τ. 54, σ. 78).

30. Ρωμ. η', 20-22.

31. Ι. Χρυσόστομος, Ρ.Μ., τ. 60, σ. 530.

32. Συμεὼν νέου Θεολόγου SC 122, 190.

33. Ρωμ. α', 26-27.

ση τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος ὁδηγεῖ στήν «παρά φύσιν» ζωή.

Ἡ «ἐν Χριστῷ» ἀνακαίνιση τῆς κτίσεως.

Ἡ Ἰησοῦς Χριστός ἔθεσε ἕνα νέο ὄντολογικό θεμέλιο ἀποκαταστάσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὁλοκλήρου τῆς κτίσεως. Ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος «ἐφανερώθη ἐν σαρκί»³⁴. Προσέλαβε καὶ ἀπελευθέρωσε τὴν ἀνθρώπινη φύση ἀπὸ τῆ δουλεία τῆς φθορᾶς. Ὁ ἀνθρώπος «ἐν Χριστῷ» δὲν εἶναι πιά ὑποδουλωμένος στὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου³⁵ (Γαλ. δ', 3) ἀλλὰ ἐλεύθερος. Μὲ τὴν δική του ἀνακαίνιση μεταμορφώνει τὸν κόσμ³⁶, ἐνοποιεῖ τὴν κτίση καὶ δίδει νόημα στὴ φύση μὲ τὴν εὐλαβική στάση του ἀπέναντι στὸ Θεό. «Πάντα γὰρ ὑμῶν ἔστιν, εἴτε κόσμος, εἴτε ζωή, εἴτε θάνατος, εἴτε ἐνεστώτα, εἴτε μέλλοντα, ὑμεῖς δὲ Χριστοῦ, Χριστός δὲ Θεοῦ»³⁷.

Ἡ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ συνεγέρει σὲ ἀνεκλάλητη χαρὰ καὶ εὐγνωμοσύνη τὴν κτίση. Καθένα ἀπὸ τὰ δημιουργήματα προσφέρει στὸ Θεὸ τὴν εὐχαριστία: «Οἱ Ἄγγελοι τὸν ὕμνον· οἱ οὐρανοὶ τὸν ἀστέρα· οἱ Μάγοι τὰ δῶρα· οἱ ποιμένες τὸ θαῦμα· ἡ γῆ τὸ σπῆλαιον· ἡ ἔρημος τὴ φάτνην· ἡμεῖς δὲ Μητέρα Παρθένον»³⁸. Εὐφραίνεται καὶ χορεύει (εὐφραίνεται ἡ κτίσις, χορευέτω ἡ φύσις)³⁹ γιατί μαζί μὲ τὴν σάρκωση τοῦ Κτίστου ἀποβάλλει τὴν παλαιώση, καινουργεῖται καὶ ἐπανάρχεται στὸ «πρῶτην κάλλος»⁴⁰.

Ἡ ἐναρμόνιση τῆς ζωῆς μας μὲ τὸν Θεὸ ἔχει σὰν ἀποτέλεσμα τὴν καταλλαγὴ τῶν πάντων. Ἐκεῖνος ποὺ «ἀποκατήλλαξεν ἐν τῷ σώματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ» τὸν ἀνθρώπον μὲ τὸν Θεό, μπορεῖ νὰ ἀποκαταλλάξει, τὰ πάντα εἰς αὐτόν», «εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς»⁴¹.

Ἡ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι «πρωτότοκος πάσης κτίσεως»⁴² καὶ δι' αὐτοῦ πορεύεται ὁ κόσμος πρὸς τὸν Θεό, πρὸς ὑπέρβαση τοῦ παλαιοῦ καὶ «τῆς ματαιότητος αὐτοῦ»⁴³. Μόνο «ἐν Χριστῷ» εἰρηνεύει ὁ ἀνθρώπος μὲ τὴν κτίση. «Ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν»⁴⁴ γιατί ὁ ἀνθρώπος ὕψωσε μέγα τεῖχος ἀνάμεσα στὸ Θεὸ καὶ στὸν ἑαυτό του. «Ὅταν καθαιρεθεῖ τὸ τεῖχος τοῦ μίσους, τότε θὰ ἐπέλθει στὴν ψυχὴ καὶ στὸν κόσμ⁴⁵ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ.

Ἡ «ἐν Χριστῷ» καταλλαγὴ ἀνθρώπου καὶ φύσεως φανερῶνται στὴ ζωὴ τῶν Ἁγίων. Οἱ Ἅγιοι ζώντας τὴν προπρωτική κατάσταση ἔχουν ἀρμονικὴς σχέσεις μὲ τὴ φύση. Ἡ καρδιά τους φλέγεται ἀπὸ ἀγάπη γιὰ ὁλόκληρη τὴν κτίση καὶ νιώθουν τοὺς στεναγμούς καὶ τὶς ὀδύνας τῆς ἀπὸ τὴν κακομεταχείριση τοῦ ἀνθρώπου. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ κτίση τους σέβεται καὶ πρόθυμα ὑπακούει στὶς προσταγές τους. Τὰ ἄγρια θηρία κοντὰ τους ἡμερεύουν. Τὰ βουνά, οἱ ποταμοὶ καὶ οἱ θάλασσες ὑποτάσσονται στὶς ἐντολές τους. Τὰ πουλιά τοὺς συντροφεύουν καὶ τὰ δένδρα τοὺς μιλοῦν. «Ὅλα τὰ κτίσματα μαζί τους κινεῖνται στὸν ἴδιο ρυθμὸ τῆς δοξολογίας τοῦ Δημιουργοῦ. Ὁ ἅγιος Θεόφιλος Ἀντιοχείας ἐπεξηγώντας, ὅτι αἴτιος τῆς διαταραχῆς τῆς κτίσεως εἶναι ὁ ἀνθρώπος γράφει: «Τὰ θηρία δὲν ἐπάσθησαν κακὰ ἢ δηλητηριώδη, ἀλλὰ καλὰ λίαν. Ἡ ἁμαρτία τὰ ἔκαμε κακὰ. Μὲ τὴν παράβαση τοῦ ἀνθρώπου καὶ αὐτὰ συμπαρέβησαν. Ὅπως ἔταν ἕνας οἰκοδεσπότης ἐὰν ζεῖ καλά, τὸ ἴδιο καὶ οἱ δοῦλοι του ζοῦν μὲ εὐταξία, ἐὰν δὲ ἁμαρτήσει καὶ οἱ δοῦλοι του συναμαρτάνουν, τὸ ἴδιο ἔγινε μὲ τὸν ἀνθρώπο. Ἄμαρτησε αὐτὸς καὶ μαζί του παρασύρθηκαν τὰ δοῦλα. Ὅταν πάλι ὁ ἀνθρώπος ἐπιστρέψει στὴν «κατὰ φύσιν» ζωὴ καὶ ἐκεῖνα θὰ ἀποκατασταθοῦν στὴν ἀρχική ἡμερότητα»⁴⁵.

Ἡ παραδεισιακὴ κατάσταση τῶν Ἁγίων σὰν γενικὸ φαινόμενο, ὅπως τὴν ὄνειρεύεται ὁ ἥρωας τοῦ Ντοστογιέφσκυ στὸ διήγημά του «τὸ ὄνειρο ἐνὸς γελοίου ἀνθρώπου» δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθεῖ, καθόσον ἡ ἁμαρτία ὁλοένα ἀπλώνει τὰ δίχτυα τῆς καὶ εἰσχωρεῖ στὰ βάθη τῆς ζωῆς⁴⁶.

Ὁ μοναδικὸς χῶρος, ὅπου βιώνεται ἡ συμφιλίωση ἀνθρώπου καὶ φυσικοῦ κόσμου, εἶναι ἡ Ἐκκλησία. Ἡ Ἐκκλησία προσλαμβάνει τὴν ὕλη, τὴν μεταμορφώνει καὶ διὰ μέσου αὐτῆς διαβαίνει στὸ πνεῦμα. Εὐλογεῖ καὶ ἀγιάζει τὰ ὕλικά ἀγαθὰ⁴⁷, τὸ νερό, τὸν ἄερα, τὴ θάλασσα καὶ τὴ στεριά, τὰ δένδρα καὶ τὰ ζῶα. Στὴν Ἐκκλησία συνεχίζεται τὸ ἔργο τῆς οἰκονομίας δηλ. τὸ σχέδιο τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸν κόσμ⁴⁸ καὶ τὸν ἀνθρώπο, τὸ σχέδιο τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸν οἶκο Του. Ἡ οἰκολογία σὰν κίνημα προστασίας καὶ φροντίδας τοῦ

45. Θεοφίλου Ἀντιοχείας πρὸς Αὐτόλυκον β', 17. ΒΕΠ, τ. 5, σ. 33-34.

46. Μακράκη Μιχάλη, Ἡ λυτρωτικὴ δύναμη τοῦ πόνου στὴ ζωὴ καὶ στὸ ἔργο τοῦ Φιοντόρ Ντοστογιέφσκυ, ἐκδόσεις Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθήνα 1984, σ. 189.

47. Στὸ Εὐχολόγιο τῆς Ἐκκλησίας ὑπάρχουν εἰδικὲς ἀκολουθίες καὶ εὐχές, ποὺ ἀναφέρονται στὴ φύση καὶ στὴ ζωὴ τῶν πιστῶν μέσα σ' αὐτὴ: Ἀγιασμὸς τῶν ὑδάτων, Ἀκολουθία ἐπὶ ἐγκαινίους ἀρδευτικῶν ἔργων, Ἀκολουθία ἐπὶ ἐγκαινίους πλοίου, Εὐχὴ εἰς φύτευμα ἀμπελώνος, Εὐχὴ ἐπὶ σπόρου, Εὐχὴ εἰς τὸ εὐλογῆσαι δίκτυα, Εὐχὴ ἐπὶ ἀνομβρίας, Εὐχὴ ἐπὶ ἀπειλῇ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν, Εὐχὴ εἰς δυσκρασίαν ἀνέμων καὶ κλύδωνα θαλάσσης, Εὐχὴ εἰς νόσον βοῶν κ.ἄ. (Μέγα Εὐχολόγιο, ἐκδόσεις Ἀστέρος) Ἀθήναι, στὸν πίνακα περιεχομένων). Ἐπίσης γιὰ τὸ νόημα τῶν ἑορτῶν Χριστουγέννων καὶ Θεοφανεῶν στὴν ἀνάπλαση τῆς κτίσεως, βλ. Μητροπολίτου Ζακύνθου Παντελεήμονος «Ἡ Ἀνάπλαση τῆς κτίσεως, Θεολογικὴ προσέγγιση στὸ πρόβλημα τῆς οἰκολογίας», Ἐκκλ. Ἀλήθεια. Φ. 104, 1-2-81, σ. 6.

34. Α' Τιμ. γ', 18.

35. Γαλ. δ', 3.

36. Ρωμ. ιζ', 2.

37. Α' Κορ. γ', 22-23.

38. Στιχ. ἰδιόμ. τοῦ Ἑσπερινοῦ τῶν Χριστουγέννων, Μηναῖο Δεκεμβρίου, ἐκδόσεις Ἀποστολικῆς Διακονίας, σ. 200.

39. Ἀπὸ τοὺς ὕμνους τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ τῶν Χριστουγέννων.

40. Ἡ κτίσις νῦν τὴν παλαιώσην πᾶσαν ἀπόρριψεν τὸν Κτίστην κτιζόμενον καὶ καινουργοῦντά σε βλέπουσα, νήπιον γενόμενον καὶ πρὸς τὸ πρῶτην σε κάλλος ἐπανάγοντα (τροπάρια προεορτίου Κανόνος, Μηναῖον Δεκεμβρίου ὅπ. παρ., σ. 182).

41. Κολ. α', 21.

42. Κολ. α', 15.

43. Ρωμ. ζ', 6—η', 20. Α' Κορ. ε', 7.

44. Ρωμ. η', 20.

οἴκου τοῦ ἀνθρώπου, μέσα στήν οἰκονομία τῆς Ἐκκλησίας βρίσκει τὸ πραγματικὸ νόημα καὶ περιεχόμενο.

Τὸ ἔργο τῆς οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ τὸ ὁποῖο καθημερινὰ ἐπαναλαμβάνεται μέσα στήν Ἐκκλησία συνεχώνει γῆ καὶ οὐρανὸ, συμφιλιώνει ἄνθρωπο καὶ Θεὸ καὶ καθαρίζει τὴν κτίση ἀπὸ τὶς πληγὰς καὶ τὰ τραύματα, τὰ ὁποῖα τῆς προκαλεῖ ἡ κακία τοῦ ἀνθρώπου. Μέσα στὸ Μυστικὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἀνακαινίζεται ὁλόκληρη ἡ κτίση καὶ ἐπανακτᾶ τὴν πρώτη ἁρμονία.

Γενικὸ λοιπὸν συμπέρασμα, ποῦ ἐξάγεται ἀπὸ τὴν διδασκαλία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, εἶναι, ὅτι ἀπὸ τὶς σχέσεις ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ ἐξαρτῶνται οἱ σχέσεις ἀνθρώπου καὶ περιβάλλοντος.

Καὶ τίθεται τὸ ἐρώτημα: Γιὰ τὴν ἐπίλυση τοῦ πολὺπλοκου οἰκολογικοῦ προβλήματος τί ἔχει νὰ προτείνει ἡ Ἐκκλησία;

Θεμελιώδεις ἀρχές ἁρμονικῆς συμβιώσεως.

Κατ' ἀρχὴν κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ἀγνοήσει τὴν ἀνάπτυξη τῆς τεχνικῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Μὲ τὴν τεχνικὴ ἐπέτυχε ὁ ἄνθρωπος ἐντυπωσιακὰ ἀποτελέσματα στήν ἐξυπηρέτηση τῆς ζωῆς. Ἡ τεχνικὴ καὶ ὁ πολιτισμὸς ἀποτελοῦν νόμιμη καὶ χριστιανικὴ ἐνέργεια τοῦ ἀνθρώπου. Νὰ συνεχίσει λοιπὸν τὴν κυριαρχία του ἐπάνω στὴ φύση, μὲ περισσότερη ὅμως ἐπιδειξιότητα καὶ σοφία ἀπ' ὅ,τι στὸ παρελθόν. Νὰ ἀσκήσει πῶς προσεκτικὸ ἔλεγχο στήν τεχνολογία ὥστε νὰ μὴ τὸν ὑποδουλώσει, ἀλλὰ νὰ τὸν ἐλευθερώσει. Παράλληλα μὲ τὴν ὑπεύθυνη χρησιμοποίησή της νὰ θέσει ἀρχές ἁρμονικῆς συμβιώσεως μὲ τὴ φύση⁴⁸.

Βασικὴ θέση τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἶναι, ὅτι «ὁ ἐὰν σπεῖρει ἄνθρωπος τοῦτο καὶ θερίσει»⁴⁹. Ἐὰν συμπεριφερθεῖ στὴ φύση μὲ σεβασμὸ καὶ ἐκείνη θὰ συμπεριφερθεῖ σ' αὐτὸν μὲ ἀγάπη. Ἐὰν τὴν κακομεταχειριστεῖ καὶ ἐκείνη θὰ τοῦ ἀποδώσει τὰ ἴσα. Θεμελιώδεις ἀρχές γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ οἰκολογικοῦ προβλήματος καὶ τὴν ἐπιβίωση ἁρμονίας στὶς σχέσεις ἀνθρώπου καὶ περιβάλλοντος γιὰ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο εἶναι:

1. Ὁ σεβασμὸς στὸ Δημιουργὸ Θεὸ ἐνώπιον τοῦ ὁποῖου «οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανῆς, πάντα δὲ γυμνά καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ»⁵⁰. Συνεχῶς ἐπιστᾶ τὴν προσοχή μας, ὅτι σκοπὸς τῆς ζωῆς μας δὲν εἶναι ἡ θεοποίηση τῆς ὕλης, ἀλλὰ ὁ ἁγιασμὸς ὑμῶν⁵¹ καὶ αὐτὸς ἐπιτυγχάνεται, ὅταν βαδίζουμε «τὴν καλὴν στρατείαν»⁵².

2. Ἡ δημιουργία σχέσεων εὐκρινῶν ἀγάπης καὶ δικαιοσύνης μὲ τὸν συνάνθρωπο. Μᾶς καλεῖ «εἰς παρ-

οἰσμὸν ἀγάπης καὶ καλῶν ἔργων»⁵³ καὶ συνεχῶς προτρέπει: «Διώκετε τὴν ἀγάπην»⁵⁴, «εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων»⁵⁵.

3. Ἡ συναίσθηση ὅτι εἴμαστε «οἰκονόμοι Θεοῦ»⁵⁶ καὶ διαχειριστὲς τοῦ πλοῦτου τῆς ἀγάπης του καὶ ὅτι θὰ πρέπει νὰ εἴμαστε ἐργατικοὶ⁵⁷ καὶ αὐτάρκεις⁵⁸. Κατακρίνοντας τὴν ἐπιθυμία τοῦ πλουτισμοῦ σὰν ρίζα πάντων τῶν κακῶν, ποῦ βυθίζει «τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν» παραγγέλλει: «Σὺ δέ, ὡς ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, ταῦτα φεῦγε· διώκε δὲ δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονήν, πραότητα»⁵⁹.

4. Ὁ σεβασμὸς στὴ φύση σὰν ἔργο καὶ δῶρο Θεοῦ. Ἀφοῦ ἀπᾶν κτίσμα Θεοῦ καλὸν⁶⁰ δὲν ἐπιτρέπεται ἡ κατάχρηση καὶ ἡ κακοποίησή του: «Οἱ χρώμενοι τῷ κόσμῳ τούτῳ ὡς μὴ καταχρώμενοι»⁶¹. Ὅπως τὸ σῶμα εἶναι «ναὸς τοῦ Θεοῦ»⁶² ἔτσι καὶ ἡ φύση εἶναι ναὸς τῆς ἐμφύχου εἰκόνας τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπιβάλλεται σεβασμὸς πρὸς αὐτήν, διότι ἄλλως «εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ Θεός»⁶³.

5. Ἡ πίστη στήν ἀνακαινιστικὴ ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖο «πάντα τὰ κτιστά, ὡς Θεὸς ὢν δυναμοῖ, συντηρεῖ ἐν Πατρὶ δι' Ἰῆσῴ»⁶⁴ καὶ «ἐξ οὗ χάρις καὶ ζωὴ πάση τῇ κτίσει»⁶⁵.

6. Ἡ προσδοκία τῆς μελλοντικῆς ἀπολυτρόσεως. Ἡ φύση, ποῦ ἀκολουθεῖ τὸ δρᾶμα τῆς ἱστορίας, τῆς πτώσεως καὶ τῆς σωτηρίας, τοῦ πάθους καὶ τοῦ πόνου, τοῦ φυσικοῦ καὶ πνευματικοῦ κακοῦ, τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου, ταυτόχρονα προσμένει τὴν ἀπολυτρόσωση καὶ ἐλπίζει στήν ἴδια μὲ τὸν ἄνθρωπο ἀπελευθέρωση σὰν δημιουργημὰ τοῦ Θεοῦ «ἐπ' ἐλπίδι ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται»⁶⁶. Ὅπως μαζὶ μὲ τὸν ἄν-

53. Ἐβρ. ι', 24.

54. Α' Κορ. ιδ', 1.

55. Ἐβρ. ιβ', 14.

56. Τίτ. α', 7.

57. Α' Θεσ. δ', 11. Β' Θεσ. γ', 1.

58. Α' Κορ. θ', 8.

59. Α' Τιμ. στ', 9-11.

60. Α' Τιμ. δ', 4.

61. Α' Κορ. ζ', 31.

62. Α' Κορ. στ', 19.

63. Α' Κορ. γ', 17.

64. Γ' Ἀντίφωνο Ἀναβαθμῶν ἕρθρου Κυριακῆς Γ' ἤχου, Παρακλητικὴ, ἐκδόσεις Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθήναι 1976, σ. 109.

65. Β' Ἀντίφωνο Ἀναβαθμῶν ἕρθρου Κυριακῆς Β' ἤχου, Παρακλητικὴ, ὅπ. παρ., σ. 63.

66. «Τί ἐστὶ καὶ αὐτή;» γράφει ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος. «Οὐχὶ σὺ μόνος, ἀλλὰ καὶ ὅσος ἐστὶ καταδεέστερον καὶ ὁ οὐ μετέγει λογισμοῦ, οὐδὲ αἰσθήσεως καὶ τοῦτό σοι κοινωνήσει τῶν ἀγαθῶν. Ἐλευθερωθήσεται γὰρ φησι ἀπὸ τῆς δουλείας, τῆς φθορᾶς τουτέστιν, οὐκέτι ἐστὶ φθαρτὴ, ἀλλὰ ἀκολουθήσει τῇ τοῦ σώματος εὐμορφίᾳ τοῦ σοῦ· ὥσπερ γὰρ γενομένου φθαρτοῦ, γέγονε φθαρτὴ καὶ αὐτὴ· οὕτως ἀφάρτου καταστάτος καὶ αὐτὴ ἀκολουθήσει καὶ ἐψεται πάλιν... ὁρᾶς τὸν ἄνθρωπον πανταχοῦ προηγούμενον καὶ δι' αὐτὸν ἅπαντα γινόμενα;» (Ἱ. Χρυσόστομος Ρ.Μ. τ. 60, ὁμιλία ιδ', σ. 530).

48. Στόλιου Εὐθυμίου, ὅπ. παρ., σ. 45.

49. Γαλ. στ', 8.

50. Ἐβρ. δ', 13.

51. Α' Θεσ. δ', 3.

52. Α' Τιμ. α', 19.

θρωπο συμπαρασύρθηκε στη φθορά, ἔτσι πάλι μαζί με τὸν ἄνθρωπο θὰ εἰσέλθει στὴν ἀφθαρσία.

Ἄνάγκη ἀναθεωρήσεως καὶ ἐπιστροφῆς στὴ πηγὴ τῆς ζωῆς.

Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ προστατεύουμε τὸ περιβάλλον. Ὅχι ἐπειδὴ εἶναι ὠφέλιμο καὶ ὠραῖο, ἀλλὰ γιατί εἶναι ὕλη πού ἀνήκει στὴν κτίση, εἶναι ὀργανισμὸς ἀνεπανάληπτος μετὰ τὸν ὁποῖο ἐμεῖς οἱ ἴδιοι ταυτιζόμαστε μετὰ ἐνδόψυχη ὕλική καὶ πνευματικὴ σχέση, ἢ ὁποῖα ὑπαγορεύει τὸ καθῆκον τῆς προστασίας καὶ διαφυλάξεως⁶⁷. Αὐτὸ τὸ ἰδεολογικὸ ὑπόβαθρο χρειάζονται τὰ οἰκολογικὰ κινήματα γιὰ νὰ φέρουν ἀποτελέσματα, γιατί ἄλλιῶς οἱ κινήτοποιήσεις γιὰ τὴν ἀπομάκρυνση ἢ κατάρρευση τῶν βιομηχανιῶν, οἱ ἐξορμήσεις γιὰ ἀναδεδειγμένους, οἱ προτάσεις γιὰ πολεοδομικοὺς σχεδιασμοὺς, οἱ προτροπὲς γενικὰ γιὰ τὴν προστασία τοῦ περιβάλλοντος μόνο πρόσκαιρες ἐντυπώσεις δημιουργοῦν χωρὶς κανένα ἀποτέλεσμα.

Γεγονὸς εἶναι, ὅτι μᾶς λείπει αὐτὸ τὸ θεμέλιο. Γι' αὐτὸ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος μᾶς παραγγέλλει νὰ ἐπιστρέψουμε, νὰ ἀλλάξουμε νοοτροπία, νὰ θέσουμε τὰ θεμέλια τῆς ὀρθῆς σχέσεως Θεοῦ, ἀνθρώπου καὶ φυσικοῦ περιβάλλοντος.

Γιὰ νὰ προστατευθεῖ τὸ περιβάλλον πρέπει πρῶτα νὰ ἀνακαινισθεῖ ὁ ἄνθρωπος. Γιὰ νὰ σωθεῖ τὸ περιβάλλον πρέπει πρῶτα νὰ σωθεῖ «ἐν Χριστῶ» ὁ ἄνθρωπος.

Κανείς δὲν ἀμφισβητεῖ τὴν προφητεῖα τῆς Ἀποκαλύψεως⁶⁸, ἢ ὁποῖα προδιαγράφει μετὰ ἐντυπωσιακὴς λεπτομέρειες τὴν προβλέψεις τῶν οἰκολόγων καὶ μελλοντολόγων γιὰ τὴν καταστροφή τοῦ περιβάλλοντος⁶⁹.

Ἄν καὶ ἡ οἰκολογικὴ καταστροφή εἶναι δεδομένη, ἀφοῦ ἡ ἁμαρτία ὀλοένα καὶ ἀπλώνει τὴν ρίζα τῆς μέσα στὴν ζωὴ, ὁ ἄνθρωπος πού πιστεύει καὶ ζεῖ τὸν Θεὸ δὲν μελαγχολεῖ, ἀλλὰ πορεύεται μέσα στὸν κόσμον, μεταμαρφώνει μετὰ τὴν μετάνοια τὸν τόπο του σὲ παράδεισο καὶ προσδοκᾷ «καινοὺς οὐρανοὺς καὶ γῆν καινήν»⁷⁰. Ἄς μὴ ἀναζητήσουμε σὲ ἐξωτερικοὺς παράγοντες τὴν αἰτία τῆς οἰκολογικῆς ἀκαταστασίας «ἀλλὰ τῆς ἐν ἑαυτῶ κακίας ἕκαστος ἑαυτοῦ ἀρχηγὸν γνωρίζετω»⁷¹. Ὁ Θεὸς διὰ στόματος τοῦ Ἀποστόλου Παύ-

λου «παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν»⁷². Μόνο ἡ μετάνοια, σὰν ὀδὴ καὶ πένθος γιὰ τὴν ἐμπαθῆ πραγματικότητα τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας μπορεῖ νὰ θεμελιώσῃ ὑγιεῖς καὶ ἀρμονικὲς σχέσεις μεταξὺ Θεοῦ, ἀνθρώπου καὶ φυσικοῦ περιβάλλοντος. Ἡ μετάνοια, ὅπως βιώνεται μέσα στὴν Ἑλληνορθόδοξη παράδοσή μας, ἢ ὁποῖα χωρὶς νὰ θεοποιεῖ ἢ νὰ ὑποτιμᾷ τὴ φύση, τὴν θεωρεῖ νὰ τοῦ Θεοῦ μέσα στὸν ὁποῖο μετὰ ἱερέα τὸν ἄνθρωπο ἱεραυγεῖται τὸ μυστήριον τῆς ζωῆς.

Μακαριώτατε Πρωθιεράρχα,

Ὅπως στὴν ἐποχὴ τοῦ κατακλυσμοῦ ἡ κιβωτὸς τοῦ Νῶε διεφύλαξε τὴ ζωὴ, ἔτσι καὶ σήμερον ἡ κιβωτὸς πού θὰ διαφυλάξῃ τὴ ζωὴ ἀπὸ τὰ δεινὰ τοῦ πνευματικοῦ κατακλυσμοῦ εἶναι ἡ κιβωτὸς τῆς σωτηρίας, ἢ Ἑκκλησία.

Ὅσο κι ἂν ἀναπτύσσεται ἡ τεχνολογία, ὅσο κι ἂν προσδεύει ὁ πολιτισμὸς, ὅσο κι ἂν ψηφίζονται νόμοι καὶ ἐπιβάλλονται κανόνες γιὰ τὴν πρόληψη τῆς οἰκολογικῆς καταστροφῆς, ἐφ' ὅσον λείπει ὁ Θεὸς ἀπὸ τῆ ζωῆς μας, ὁ κόσμος ποτε δὲν θὰ γίνῃ παράδεισος ἀλλὰ θὰ πορεύεται μετὰ καλπάζοντα ρυθμὸν πρὸς τὴν καταστροφή ἀπὸ τὴν ὁποῖα τίποτε δὲν θὰ μπορεῖ νὰ τὸν λυτρώσῃ, παρὰ μόνο ἡ «ἐν μετάνοιᾳ» ἐπιστροφή σ' Αὐτὸν πού κυβερνᾷ «τὸν οὐρανόν, τὴν γῆν, τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς»⁷³.

Ὁ «Πρωτόθρονος τῶν Ἀποστόλων»⁷⁴ ἀπὸ τὸν Ἀθηναῖκὸ ἄμβωνα τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ σήμερον διαγγέλλει σ' ὀλόκληρο τὸν κόσμον τὴν ἀνάγκη ἀναθεωρήσεως τῆς πορείας του καὶ ἐπιστροφῆς στὴν πηγὴ τῆς ζωῆς ἀπὸ τὴν ὁποῖα ἐκπορεύεται τὸ πολύτιμο ἀγαθὸ τῆς εἰρήνης, πού ἐξαγιαρίζει τὴν σχέσεις Θεοῦ, ἀνθρώπων καὶ φυσικοῦ περιβάλλοντος.

Ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῶ, αὐτὸς οὐρανοῦ καὶ γῆς Κύριος ὑπάρχων, ὁ δίδους πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν»⁷⁵.

(Τέλος)

Ἄρχιμ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΣ
Δ) ντῆς Ὑπηρεσιῶν Ἀποστολικῆς Διακονίας

67. Νησιώτῃ Νικολάου, Ἡ φύση ὡς κτίση, Συμβολὴ στὸ πρόβλημα τῆς μόλυνσης τοῦ περιβάλλοντος ἀπὸ φιλοσοφικὴ καὶ θεολογικὴ ἀποψη, Συναξη, τ. 19, Ἀπρίλιος-Ἰούνιος 1985, σ. 19.

68. Στὴν Ἀποκάλυψη γίνεται λεπτομερὴς ἀναφορὰ γιὰ τὴ μόλυνση καὶ καταστροφὴ τῆς βλαστῆσεως (η', 7), τὴ μόλυνση τῶν πηγῶν καὶ τῶν ποταμῶν (η', 10-11), τοῦ ἀέρος (θ', 1 ἐξ.), τὴν καταστροφὴν τοῦ ἐνὸς τρίτου τῆς ἀνθρωπότητος μετὰ φωτιά, καπνὸ καὶ θεῖο (θ', 15-18), τὴν ἐμφάνιση θανατηφόρων ἐπιδημιῶν, τὴν ἀλλοίωση τοῦ κλίματος, τὴν καταστροφὴ τῶν οἰκισμῶν καὶ τῶν μεγαλουπόλεων (ιστ', 1-21).

69. Οἰκονόμου Ἡλία, ὅπ. παρ., στὸ κεφ. «Ἡ φαινομενολογία τῆς καταστροφῆς τῆς γῆς καὶ τὸ βιβλίον τῆς Ἀποκαλύψεως», σ. 6, 7 καὶ 8.

70. Β' Πέτρ. γ', 13.

71. Μεγάλου Βασιλείου, ΒΕΠ, τ. 51, σ. 153.

72. Πράξ. ιζ', 31.

73. Ψαλ. ρμ', 6.

74. Στιχηρὸ ἰδιόμελο τῆς Λιτῆς, Μηναιο Ἰουνίου ΚΘ', ἐκδόσεις Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθήναι 1972, σ. 110.

75. Πράξ. ιζ', 24, 31.

Παρακαλοῦνται ὅσοι ἀποστέλλουν ταχυδρομικὲς ἐπιταγὲς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Θεολογία», «Ἑκκλησία» καὶ «Ἐφημέριος», νὰ σημειώσουν καὶ τὴν αἰτία τῆς ἀποστολῆς.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Ο ΣΤΟΥΔΙΤΗΣ*

ὡς ἀνακαινιστῆς τοῦ μοναχικοῦ βίου

Παρά τῷ Θεόδωρῳ ἀπαντοῦν καὶ αἱ λέξεις Πριμηκήριος καὶ Ἑβδομαδιαῖος, ἀλλ' αὐταὶ ἦσαν ἀπλοῦ μόνον τίτλοι καὶ δὲν ἐσήμαινον ὑπηρεσίαν τινά. Οὕτω ὁ μὲν τοῦ Πριμηκηρίου ἐδίδετο εἰς τὸν ἀρχηγὸν οἰασθήποτε ὑπηρεσίας (π.χ. πριμηκήριος ἀναγνώστῶν ἢ πρωτοαναγνώστης)¹⁶⁹, ὁ δὲ τοῦ Ἑβδομαδιαίου ἐδίδετο εἰς τὸν μοναχόν, οὕτως ἢ ὑπηρεσία δὲν διήρκει περισσότερον ἀπὸ μίαν ἑβδομάδα, ὁ δὲ ἐπιβλέπων διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν ἑβδομαδιαίων ἐκαλεῖτο «ἀρχιεβδομαδιαῖος».

15. Ὁ Ὀργιάριος. Οὗτος ἦτο ἐπὶ τῆς σιταποθήκης καὶ ὠφείλει νὰ προσέχη τὴν καλὴν διατήρησιν τοῦ σίτου.

16. Ὁ Μάγειρος. Ἡ ὑπηρεσία αὕτη, ἄλλοτε ἐξετελεῖτο διαδοχικῶς ὑφ' ἐνὸς ἐκάστου τῶν μοναχῶν¹⁷⁰, ἀλλ' ἔνεκα τῆς ἀγνοίας τῆς τέχνης μετ' ὀλίγον τὸ ἔθιμον τοῦτο ἐγκατελείφθη. Κατὰ τὸν Θεόδωρον ὁ μάγειρος ὡς καὶ ὁ ἡγαύμενος ἦσαν ἰσόβιοι¹⁷¹.

Ἐκτὸς τῶν ὑπηρεσιῶν τούτων ὑπῆρχον καὶ ἄλλαι τοιαῦται καὶ μάλιστα εἰς τὰς πολυπληθεῖς μονάς.

Οὕτως, ἐκτὸς τοῦ Ἱατροῦ καὶ Νοσοκόμου¹⁷², ὑπῆρχεν ὁ Θυρωρός, ὁ ράπτης, ὁ ὑποδηματοποιός, ὁ φαναροποιός, ὁ ἀρτοποιός¹⁷³, ὁ ἱματιοφύλαξ, ὁ παραγγελιοδόχος, ὁ κηπουρός¹⁷⁴, ὁ ἀμπελοουργός, ὁ ξυλοουργός, ὁ σιδηρουργός, ὁ ὑφαντής¹⁷⁵, ὁ ἀροτριῶν¹⁷⁶. Ἐπίσης εἷς μοναχός ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ καθαρίζῃ δις τῆς ἑβδομάδος ὅλην τὴν μονήν, ἕτερος περιεποιεῖτο τὰ ζῶα τῆς μονῆς καὶ ἄλλος ἐφύλασσε τὰ ὄργανα (ἐργαλεῖα), ἅτινα ἦσαν ἀναγκαῖα διὰ τὰς ὑπηρεσίας τῶν μοναχῶν¹⁷⁷.

Οὕτω λοιπόν, ἐν τῇ μονῇ τοῦ Στουδίου «πᾶσα χρειώδης τέχνη τούτοις ἔνδον διήσκητο, οἰκοδομική, χαλκευτική, ὑφαντική τε αὐτὴ καὶ σκυτοτομική καὶ ὅση διὰ σειρᾶς ἔχει τὴν ἐργασίαν» καὶ ὅση τῆς βαναύσου ἐστίν¹⁷⁸, ἐξ ὧν οὐ μόνον τὰ πρὸς συντήρησιν αὐτῶν ἐλάμβανον, ἀλλὰ τὸ περίσσευμα ἐπώλουν καὶ τὸ προερχόμενον χρηματικὸν ποσὸν διέθετον ὑπὲρ φιλανθρωπικῶν σκοπῶν.

Χάριν δὲ τῶν ἐν ταῖς διαφόροις ὑπηρεσίαις ἐργαζομένων συνέθεσεν ὁ Θεόδωρος καὶ διαφόρους Ἱάμβους ἐν οἷς ἐπαινεῖ ἐκάστην ἐργασίαν¹⁷⁹.

Ἄλλ' ὡς ἐλέχθη ὁ Θεόδωρος ἐν τῷ μεταρρηθμιστικῷ αὐτοῦ σχεδίῳ δὲν εἰσήγαγε μόνον τὴν σωματικήν, ἀλλὰ καὶ τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν. Διότι μορφωμένος ὢν, ὡς εἶδομεν, ὁ Θεόδωρος, ἐσπούδαζεν ὅπως οἱ μοναχοὶ ἐλαττώσωσι τὰς ἀνωφελεῖς ἀσκήσεις, καὶ διαθέσωσιν ὥρας καὶ διὰ τὴν πνευματικὴν αὐτῶν κατάρτισιν, μελετῶντες τὰς ἀγίας Γραφὰς καὶ τὰ συγγράμματα τῶν Πατέρων, καὶ οὕτως οἱ μοναχοὶ οὗτοι ἐνοῦντες ἐν ἑαυτοῖς τὴν θρησκευτικὴν εὐσέβειαν μετὰ τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης, καταστήσωσι τὰ μοναστήρια σχολεῖα τῆς ἀληθοῦς μορφώσεως καὶ κέντρα πνευματικά.

Διὸ ἐκεῖνο, ὅπερ διακρίνει ἰδίᾳ τοὺς μοναχοὺς τοῦ Στουδίου εἶναι καὶ ἡ εἰς τὰ γράμματα ἐπίδοσις τούτων. Ὁ Θεόδωρος, ὡς καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος, ἐπιστᾶ τὴν προσοχὴν τῶν μοναχῶν αὐτοῦ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ μελέτην τῶν ἀγίων Γραφῶν, δεικνύων διὰ διαφόρων παραδειγμάτων ὅτι εἰς αὐτὰς ὑπάρχει ὁ κανὼν ὅχι μόνον περὶ τοῦ τί πρέπει νὰ πιστεῦθῃ τις, ἀλλὰ καὶ νὰ πράττῃ. Ἐπίσης, λέγει, ἐν ταῖς Ἀγίαις Γραφαῖς εὐρίσκεται μυστικὴ τις ιδιότης ἀνταποκρινομένη εἰς τὰς διαφόρους πνευματικὰς ἀνάγκας τῶν ἀναγνωστῶν αὐτῶν¹⁸⁰.

Ὡσαύτως ὁ Θεόδωρος ἔχων ὡς ἰδεῶδες καὶ τὴν υπεράσπισιν τῆς ἀληθείας ἔδρυσεν εἰς τὸ μοναστήριον αὐτοῦ μίαν πρότυπον σχολήν, ἐν τῇ ὅποια ἐδιδάσκοντο ὅχι μόνον ἡ μοναχικὴ πειθαρχία καὶ οἱ κανόνες, ἀλλ' ἀκόμη καὶ ἡ γραμματικὴ, ἡ φιλοσοφία, ἡ θεολογία καὶ ἡ σπουδὴ τῶν πατερικῶν δογμάτων¹⁸¹.

Διὰ τῆς τοιαύτης σπουδῆς οἱ μοναχοὶ ἐγένοντο κάτοχοι τῆς πνευματικῆς ἐκείνης ζωρότητος, ἥτις ἦτο ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἀπόθησιν τῶν ἐπιχειρημάτων τῶν αἰρετικῶν, τῇ βοήθειᾳ τῶν συλλογιστικῶν ἀποδείξεων, ἐφ' ὅσον, ὡς γνωστόν, συχνὰ οὗτοι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὑπεδύοντο τὸν ἀγῶνα τῆς ὑποστηρίξεως τῶν δογμάτων τῆς πίστεως ἡμῶν, ὁσάκις ταῦτα προσεβάλλοντο ὑπὸ διαφόρων αἰρετικῶν.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 265 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6 τεύχους.

169. Migne σελ. 1748.

170. M. Βασίλ. συν. καν. 1181.

171. Migne σελ. 261, 1737, 1785.

172. αὐτ. σελ. 1741, 1785.

173. αὐτ. σελ. 1744.

174. Αὐτόθι.

175. Αὐτόθι σελ. 1748.

176. Αὐτόθι 1744.

177. Les Moines de Con/ple... σελ. 117 κ. ἐ.

178. Migne «Vita» σελ. 168.

179. Αὐτόθι σελ. 1780 καὶ ἐ.

180. Les Moines de Con/ple... σελ. 391. Ὁ Ἰουστινιανός ἀναφερόμενος εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀναγνώσεως τῶν Ἀγίων Γραφῶν λέγει: «ὅταν οἱ μοναχοὶ ἀναγινώσκωσιν ἐπιμελῶς τὰς Ἀγ. Γραφὰς οὐδέποτε θὰ περιπέσουν εἰς ἀμαρτίαν καὶ δὲν θὰ κατορθώσωσι νὰ παρασύρωσιν αὐτοὺς τὰ ἐγκόσμια» (Nouvel. 133. C, 2) καὶ ἀλλαχοῦ: «δεῖ γὰρ διπλοῦν τοῦτο ἔργον τοῖς μοναχοῖς καθιστάναι ἢ ταῖς θείαις ἐνασχολεῖσθαι γραφαῖς ἢ τὰ μοναχοῖς πρόποντα ἄπερ καλεῖν εἰκόθασιν ἐργόχειρα μελετᾶν τε καὶ ἐργάζεσθαι» (Αὐτόθι C, 6).

181. Migne «Vita» σελ. 238. Les Moines de Conple... σελ. 394.

Ἐσαύτως ὁ Θεόδωρος εἰς τὴν μονὴν αὐτοῦ ἔδρουσε καὶ καλλιγραφικὴν σχολήν, ἐν τῇ ὁποίᾳ πλεῖστοι μοναχοὶ ἠσχολοῦντο εἰς τὸ καλλιγράφειν καὶ ἀντιγράφειν τὰ διάφορα χειρόγραφα μετὰ μεγάλης προσοχῆς καὶ ἐπιμελείας¹⁸², διετέλουν δὲ οὗτοι ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ πρωτοκαλλιγράφου¹⁸³, ὅστις προητοίμαζε τὴν γραφικὴν ὕλην καὶ διεμοίραζε τὴν ἐργασίαν εἰς ἑκάστον καλλιγράφον. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς ἀπλοῦς ἀντιγραφεῖς παρηγγέλλετο ἐπὶ αὐστηρᾷ ποιῆ ἵνα φροντίζωσιν ἐπιμελῶς διὰ τὴν καθαριότητα τῆς ἀντιγραφῆς, διατηρῶσιν ἀκριβῶς τὰς γραμμὰς καὶ τὰ διαστήματα, νὰ σημειώωσιν πιστῶς τὰ στίγματα καὶ τοὺς τόνους καὶ τέλος ἵνα ὑπακούωσιν εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ πρωτοκαλλιγράφου.

Ἡ ἐργασία ὄλων τούτων ἦτο μία προσευχὴ καὶ μία ἀκατάπαυστος διδασχὴ, διότι ἡ ἀντιγραφή τῶν βιβλίων εἶναι διδασκαλία διὰ χειρὸς, εἶναι ὡσάν νὰ κηρύττει τις μετὰ τὴν σκυπὴν τὰ λόγια τῆς εἰρήνης καὶ ἀγωνίζεσθαι ἐναντίον τοῦ δαίμονος διὰ τῆς μελάνης καὶ τῆς γραφίδος¹⁸⁴, ἐν τούτοις ἦτο ἐπικίνδυνον, ἂν ὄχι ἀδύνατον, νὰ συνδυάζηται ἡ διὰ ζώσης προσευχὴ μετὰ τῆς ἐργασίας αὐτῶν ταύτης, διὰ τοῦτο εἰς τοὺς καλλιγράφους κατὰ τὴν Μεγάλην Τεσσαρακοστὴν ἐπεβάλλετο ἡ καθημερινὴ ἀποστήθις τοῦ ψαλτῆρος, πρᾶγμα ὑπερὸ κανονισμοῦ τῆς μονῆς ἐπέβαλλε καὶ εἰς τὰ ἄλλα ἐργαστήρια μετὰ τὴν α' ὥραν¹⁸⁵.

Ἡ τοιαύτη ἐξαιρέσις ἦν ἕκαμνεν ὁ Θεόδωρος πρὸς τοὺς ἀντιγραφεῖς δεικνύει τὴν σημασίαν, ἣν ἔδιδεν οὗτος εἰς τὸ ἔργον τῶν καλλιγράφων¹⁸⁶. Συνεπῶς δὲν εἶναι ἀξιοθαύμαστον, ὅτι ἡ καλλιγραφικὴ σχολὴ τοῦ Στουδίου ὑπὸ τὴν μεγαλοφυᾶ τοῦ Θεοδώρου ἐπίβλεψιν ἐγένετο ὡς ἐν φυτῶριον περιφῆμων ἀντιγραφῶν, τῶν ὁποίων τὰ ἔργα ἐζητοῦντο μετὰ μεγάλην προθυμίαν¹⁸⁷. Διότι εἶναι ἀληθὲς ὅτι καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ Θεόδωρος παρὰ τὰς πολυειδεῖς φροντίδας καὶ ἐργασίας διέθετε χρόνον καὶ εἰς τὴν καλλιγραφίαν¹⁸⁸, δίδων πολλάκις τὸ παράδειγμα τῆς συνεχοῦς καὶ πιστῆς ἐργασίας καὶ εἰς τοὺς μοναχοὺς αὐτοῦ¹⁸⁹.

Οἱ μοναχοὶ τοῦ Στουδίου ἐπίσης, ὅσοι βεβαίως εἶχον τὴν κλίσην καὶ ἱκανότητα, ἐπεδίδοντο καὶ εἰς τὴν σύνθεσιν ὕμνων λειτουργικῶν, ἱερῶν ᾠδῶν καὶ

πνευματικῶν ψαλμῶν¹⁹⁰. Τὴν πρώτην θέσιν καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο κατέχει ὁ ἡμέτερος Θεόδωρος¹⁹¹, ὅστις συνέθεσε μέγα ἀριθμὸν ποιημάτων ἱαμβικῶν, ἐπὶ διαφόρων θεμάτων, ᾠδῶν, τροπαρίων καὶ ἄ.

Γενικῶς δὲ ἡ πνευματικὴ ἐνασχόλησις τῶν μοναχῶν δὲν ἔπαυεν οὐδὲ κατὰ τὰς ἐορτασίμους ἡμέρας, καθ' ἃς οἱ μοναχοὶ ἀνεπαύοντο. Διότι αἱ ὄραι αὐτὰ τῆς ἀναπαύσεως κατὰ τὸν Στουδίτην δὲν ἔπρεπε νὰ καταναλισκῶνται εἰς ὀκνηρίαν καὶ παντελεῖ ἀργίαν, ἀλλ' ὄφειλον οἱ μοναχοὶ κατ' αὐτὰς νὰ λαμβάνωσιν ἀπὸ τὸν βιβλιοφύλακα βιβλία εἰδικὰ διὰ τὴν ἰδίαν ἐκάστου ἐργασίαν πρὸς τελειότεραν κατάρτισιν τούτων¹⁹² καὶ κατὰ τὴν ὠρισμένην ὥραν νὰ ἐπιστρέφωσιν ταῦτα εἰς τὸν ἀρμόδιον. Ἐὰν δὲ τις ἐκ τῶν μοναχῶν ἤθελεν ὑστερήσει εἰς τοῦτο ὑπεβάλλετο εἰς ἀνάλογον τιμωρίαν¹⁹³.

Τοιαύτας μελέτας οἱ Στουδίται μοναχοὶ ἔπραττον καὶ κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀναπαύσεως, ἣτις ἐπετρέπετο καθ' ἐκάστην μετὰ τὸ γεῦμα¹⁹⁴. Πλὴν ὅμως εἶχον καὶ ἰδιαιτέρας ὥρας, καθ' ἃς ὅλοι οἱ μοναχοὶ συνήρχοντο ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ ἐγίνοντο ὑπὸ τῶν καταλληλοτέρων ἐκ τούτων διαλέξεις ἐν αἷς ἐκτὸς ἄλλων ὑπεδείκνυνεν ὁ εἰς εἰς τὸν ἄλλον καλὰ παραδείγματα. Τὸ τοιοῦτον δὲ ἦτο ὑποχρεωμένον εἰς πάντας καὶ ἂν τις ἐπὶ τεσσαράκοντα φορὰς δὲν παρευρίσκετο εἰς τὰς τοιαύτας συναθροίσεις ἐστερεῖτο τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ ἓν ἔτος.

Τοιαῦται λοιπὸν ἦσαν ἐν γένει αἱ ἀσχολίαι καὶ τὰ εἰδικὰ καθήκοντα τῶν μοναχῶν τοῦ Στουδίου, εἰς τὰς ὁποίας πάντες οἱ μοναχοὶ ὄφειλον νὰ ἀπέρχονταν κατὰ τὰς ὠρισμένας ὥρας καὶ ἀνελλιπῶς νὰ ἐργάζωνται. Αἱ ὄραι δὲ τῆς ἐργασίας κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Θεοδώρου δὲν ἦσαν αἱ αὐταὶ καθ' ὄλον τὸν ἐνιαυτὸν, ἀλλὰ κατὰ μὲν τὰς τεσσαρακοστὰς αἱ ὄραι ἦσαν ὀλιγώτεραι, κατὰ δὲ τὰς ἐπιλοίπους ἡμέρας, καθ' ἃς δὲν ἐγίνετο

190. Migne «Vita», σελ. 168 «ἄτεροι δ' αὖ πάλιν ἄσκησι τῶν ἐν Ἐκκλησίᾳ καὶ μελωδῆμασι καὶ τοῖς ἄλλοις δὴ τῶν ἐν ταύτῃ ψαλμολογήμασι καθ' ὅσον ἐξῆν, ἑαυτοὺς ἐπιδιδόντες· ὅτι δὴ κἀν τούτων πολλὴν ἴσμεν τὴν ὠφέλειαν, εἶγε ρυθμῶ καὶ τάξει καὶ φωνῇ εὐσῆμφ καὶ μελωδῶ καὶ πᾶσα σχεδὸν τῆς Ἐκκλησίας ἐνορᾶται κατὰστασιν.

191. Παρὰ τὸ δυσμεταχειρίστον τῆς ὕλης (γλώσσης) συκταντᾶ τις πάντοτε εἰς τὰ ποιήματα τοῦ Θεοδώρου μίαν ἀφθονίαν χάριτος ἀβίαστον καὶ ἀληθῆ εὐγλωττίαν. Ἡ ἔμπνευσις του εἶναι ὀλιγώτερον μεγαλοφυῆς ἀπὸ τὴν ἔμπνευσιν τῶν διδακτικῶν του ἔργων, ἕνεκα τῆς μονοτονίας τοῦ ὕφους καὶ τῆς σκέψεως. Les Moines... σελ. 503.

192. Τὰ βιβλία τῆς Στουδίτου βιβλιοθήκης δὲν ἦσαν μόνον θεολογικὰ ἀλλὰ ἀνήκον καὶ εἰς ἄλλους ἐπιστημονικοὺς κλάδους.

193. Migne σελ. 1713. Ἰποτυπῶς. «Δεῖ εἰδέναι ὅτι ἐν αἷς ἡμέραις ἀργίαν ἄγομεν τῶν ποιμαντικῶν ἔργων, κρούει ὁ βιβλιοφύλαξ τὸ ξύλον ἀπαξ καὶ συναγονταὶ οἱ ἀδελφοὶ εἰς τὸν τόπον τῶν βιβλίων, καὶ λαμβάνει ἕκαστος βιβλίον καὶ ἀναγινώσκει ἕως ὅψε' πρὸ δὲ τοῦ λυχνικοῦ κρούει πάλιν ἀπαξ ὁ ἐπὶ τῶν βιβλίων καὶ ἐρχόμενοι πάντες... ἐπιστρέφουσιν αὐτὰ· εἰ δὲ τις ὑστερήσει εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῆς βιβλίου ἐπιτιμῶ ὑποβάλλεται» (Ἰποτ. κστ'.) καὶ Μεγ. Κατήχ. σελ. 634 καὶ ἔ.

194. Migne σελ. 1717. Ἰποτυπ. λγ'. «Μετὰ δὲ τὴν βρωσιν (τῆς μεσημβρίας) ἰδιάζει ἕκαστος ὡς βούλεται εἴτε μελετῶν, εἴτε κοιμώμενος.»

182. Migne σελ. 1740 — Ποινὰι 53-60.

183. Les Moines de Conple..., σελ. 410.

184. Cf. Martigny art. Moines σελ. 472.

185. Migne σελ. 1717 Ἰποτυπ. 33.

186. Migne «Vita», σελ. 273.

187. Les Moines... σελ. 411.

188. Ὁ μαθητὴς τοῦ Θεοδώρου Ναυκράτιος εἰς τὸν ἐπικήδειον καὶ τὴν βιογραφίαν τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ ἐξυμνεῖ σὺν ἄλλοις καὶ τὴν κλίσην καὶ ἐπιτηδεύματα τούτου περὶ τὸ καλλιγράφειν, κάμων συγχρόνως μνεῖται τῆς ἀξίας ἔργων τινῶν διασωθέντων καὶ καλλιγραφέντων διὰ χειρὸς τοῦ Θεοδώρου καὶ λέγων σὺν ἄλλοις καὶ ταῦτα ἀεὶ ὦν καὶ τινα τῶν βιβλίων ἔτι μένουσι παρ' ἡμῶν, τῆς αὐτοχειροῦ γραφῆς κάλλιστα ὄντα πονήματα» (αὐτόθι).

189. Migne σελ. 1829.

νηστεία, ἡ ἐργασία ἦτο μέχρι μεσημβρίας, ὅποτε ἔτρωγον, εἶτα ἐπετρέπετο ἡσυχία μέχρι τῆς 2ας μ.μ. ὥρας καὶ μετ' αὐτὴν ἐσυνεχίζετο ἡ ἐργασία μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου¹⁹⁵.

Ἡ εἰς τὰς ἀσχολίας δὲ ταύτας διακονία καὶ ἐπίδοσις τῶν μοναχῶν καὶ ἡ μέχρι θανάτου εὐπειθεία τούτων κατὰ τὸν Θεόδωρον ἔπρεπε νὰ γίνηται μετὰ προθυμίας καὶ φόβου Θεοῦ¹⁹⁶, διότι «τοιαύτη, λέγει, διακονία οὐκ ἀνθρωπίνη, οὐδὲ σαρκική ἐστίν, ἀλλὰ ἁγία καὶ σωτήριος θεοπρεπῶς ἐκτελουμένη»¹⁹⁷, καὶ εἴτε καλλιγραφεῖ τις· εἴτε διακονεῖ, εἴτε ἀροτριᾷ, εἴτε σπάσσει, εἴτε ἄλλο ποιεῖ «ποιεῖτω ὡς ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου»¹⁹⁸, χωρὶς νὰ ἐτεροθελῇ ἢ νὰ ἰδιογνωμῇ ἢ νὰ ἀργῇ ἢ νὰ γογγύξῃ, ἀλλὰ πάντες νὰ εἶναι πρόθυμοι, εὐχάριστοι καὶ εὐκίνητοι, καὶ οὕτω θὰ θερίσωσι προθύμως πάντες τὰ πάντα ἐν πᾶσι καθ' ὅσον οἶόν τε τοὺς πνευματικὸς καρποὺς καὶ ὁ διδάσκων τὴν διδασκαλίαν, καὶ ὁ προϊστάμενος τὴν σπουδὴν καὶ ὁ οἰκονομῶν τὴν οἰκονομίαν καὶ ὁ διακονῶν τὴν διακονίαν¹⁹⁹.

Ῥσαύτως κατὰ τὸν Θεόδωρον οἱ μοναχοὶ ἀσχο- λούμενοι εἰς τὰς ὑπηρεσίας αὐτῶν ταύτας καὶ «κιν- οῦντες τὰς χεῖρας αὐτῶν τοῖς ἔργοις» ἔπρεπε νὰ ψάλλωσι διαφόρους ψαλμοὺς τοῦ Δαβὶδ καὶ νὰ προσ- εῦχωνται νοερώς, οὕτως ὥστε ὁ νοῦς αὐτῶν νὰ μὴ περιίσταται ἔνθεν κἀκεῖθεν καὶ ἀποσπᾶται εἰς τὰ τοῦ κόσμου μάταια πράγματα, οὐδὲ νὰ ἀνοίγῃ τὴν θύραν εἰς τὰ διάφορα πάθη. Οὕτω δὲ ποιοῦντες καὶ αὐτοὶ νὰ ὠφελῶνται καὶ τοὺς ἐπ' αὐτοὺς ἐνορῶντας πολλὴν τρυφᾶν τὴν ὠφέλειαν²⁰⁰.

Πάντες λοιπὸν οἱ μοναχοί, οἵτινες ἦσαν ἐπιφορ- τισμένοι μετὰ τὰς προλεχθεῖσας ὑπηρεσίας, τὰς τε σω- ματικὰς²⁰¹, ἐξηρτῶντο, ὡς προέφημεν, ἐκ τοῦ ἡγου- μένου καὶ δὲν ἐπετρέπετο αὐτοῖς νὰ πράξωσι τι ἄνευ τῆς γνώμης καὶ εὐλογίας τοῦ ἡγουμένου. Ῥφειλον δὲ οὗτοι νὰ δίδωσιν ἐκθεσίαν τῶν πεπραγμένων εἰς τὸν ἡγούμενον καὶ οὕτω ἡ ἐξέλεξις αὐτῆ ἦτο ὡς εἰς χαλινὸς εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῶν ὑπηρεσιῶν τούτων. Τοιοῦτοτρόπως ὁ Θεόδωρος ἐδραίωνεν εἰς τὴν μονὴν τοιαύτην ἐνόητα διοικήσεως καὶ τάξεως, ὥστε ἄνευ αὐτῆς δὲν θὰ ἦδύνατο νὰ ὑπάρξῃ εἰρήνη, ὁμόνοια,

195. Migne σελ. 1717 Ὑποτ. λγ'.

196. Μεγ. Κατ. PB'. σελ. 747: «Ἴδου ὑπέδειξα ὑμῖν τὴν δύναμιν τῶν διακονιῶν παρακαλῶ ὑμᾶς μὴ ἀφρονεῖν, ἀλλὰ γινώσκειν ἐν ἡ ἐστέ, καὶ μὴδ' ἀξίους ἡγεῖσθαι τῆς ὑποδοχῆς· ἐὰν γὰρ οὕτως ἕκαστος χαίρων καὶ προθυμούμενος ἐνεργεῖ τὴν διακονίαν, ἐν αὐτῇ εὐρίσκων τὸν Θεὸν καὶ οὐ πρὸς ἄλλην ἐξ αὐτοῦ ἐπεκινούμενος, εἰ μὴ ὅτε κρινεῖ ὁ κρίνων καὶ μεθιστᾷ ὁ μεθιστῶν· εἰ δὲ οὐχ οὕτως, ἐντεῦθεν αἱ ταραχαί, αἱ ἀταξίαι, ἀργούντων τῶν διακονιῶν καὶ ἐπιπεροχόμενης τῆς ἀταξίας».

197. Αὐτόθι PKI'. σελ. 920.

198. Αὐτόθι ΑΔ'. σελ. 251.

199. Μικρὰ Κατήχ. ΙΖ'. σελ. 62.

200. Migne «Vita» σελ. 168 καὶ Ἐπιστολ. Β'. (Κατήχ. Ἐστ'.) σελ. 1292.

201. Μικρὰ Κατ. 4 Η'. σελ. 336.

202. Αὐτ. Κατ. ΜΗ'. σελ. 175.

ἀδελφωσύνη καὶ κοινοβιακὴ ζωὴ²⁰², ἀλλὰ τὸναντίον, ἂν δὲν συνέβαινε οὕτω, θὰ ἐδημιουργοῦντο ἐν τῇ μονῇ ἀργίαι διακονιῶν, ταραχαὶ καὶ ἀταξίαι²⁰³.

Πρὸς καλλιτέραν δὲ καὶ εὐσυνειδεστέραν ἐκτέ- λεσιν τῶν ὑπηρεσιῶν τούτων ὤρισεν ὁ Θεόδωρος καὶ διαφόρους ποινὰς ἐπιβαλλομένας ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου κατὰ τῶν μοναχῶν ἐκείνων, οἵτινες ἤθελον παραβῆ- τὰ ἐαυτῶν καθήκοντα ἢ ἤθελον πταίσει ὅπως δῆποτε εἰς τὰς μοναχικὰς διατάξεις. Περὶ τῶν ποινῶν δὲ τούτων κάμνομεν λόγον εἰς τὸ ἀμέσως ἐπόμενον κε- φάλαιον.

Κεφάλαιον Δ'

Παιδ'αγωγικὰ μέσα καὶ ἐπιτιμία.

Θὰ ἦτο παράλειψις καὶ μάλιστα μεγάλη τοιαύτη εἰς τὸ ἀνακαινιστικὸν τοῦ Θεοδώρου ἔργου, ἐὰν οὗτος δὲν ἔκαμνε λόγον καὶ περὶ τοῦ ζητήματος τῶν ποινῶν καὶ ἐπιτιμιῶν διὰ τοὺς παραβάτας μοναχοὺς. Διότι ὅπως μία πολιτεία ἐκδίδουσα νόμους δὲν παραλείπει νὰ μὴ ὀρίσῃ καὶ ἀναλόγους ποινὰς καὶ τιμωρίας διὰ τοὺς παραβαίνοντας τοὺς νόμους αὐτῆς πολιτίας, τοιου- τοτρόπως καὶ ὁ Θεόδωρος, ἐφ' ὅσον καθώρισε νόμους καὶ κανόνας ὑφ' οὓς ἔδει νὰ ζῶσιν οἱ μοναχοί, φυσικὴ συνέπεια, οὕτως εἶπεῖν, ἦτο, ἵνα ἐπισυνάψῃ εἰς τοὺς νόμους αὐτοὺς καὶ ἀναλόγους τιμωρίας διὰ τὴν τυχὸν παράβασιν τούτων.

Ἡ τοιαύτη δὲ πράξις τοῦ Θεοδώρου ἐπεβάλλετο καὶ ὑπὸ τῶν πραγμάτων, δεδομένου ὅτι ὁ μοναχισμὸς κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτοῦ, ὡς ἐτονίσσαμεν καὶ ἀνωτέρω, εἶχεν ἐκκλινῆ καὶ ἐβάδιζεν ἐν πολλοῖς διαφορετικῆν ὁδῶν ἢ τὴν ἀρμόζουσαν αὐτῶ, τὴν δὲ ἐπιστροφὴν τού- του εἰς τὴν εὐθείαν ὁδὸν θὰ ἐπετύγχανεν ὁ Θεόδωρος καὶ δι' ἄλλων μὲν μέσων, ἰδίᾳ δὲ καὶ διὰ διαφόρων ποινῶν καὶ ἐπιτιμιῶν²⁰⁴.

Συνεπῶς δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι τὸ περὶ τῶν παιδαγωγικῶν μέσων καὶ ἐπιτιμιῶν σημεῖον τοῦ μεταρρυθμιστικοῦ σχεδίου τοῦ Θεοδώρου συμπληροῖ καὶ τελειοποιεῖ τοῦτο. Πᾶσαι δὲ αἱ ποιναί, δι' οἷον δῆποτε μοναχικὸν παράπτωμα, ἦσαν ἐγγεγραμμένα εἰς τοὺς νόμους τοῦ Στουδίου. Πάντως δὲ ἔπρεπεν ἵνα, αἱ παραβάσεις δι' ἃς ἐτιμωρεῖτο μοναχὸς τις μὴ ἔχων φθᾶσῃ τὰς ἐπτά, ὅποτε ἐὰν ὑπερέβαινον τὸν ἀριθμὸν τούτων αἱ ποιναὶ ἐλάμβανον βαθύτερον χαρα- κτήρα²⁰⁵.

Καὶ ἤδη ἃς ἴδωμεν ἐν ὀλίγοις ὁποίας ποινὰς ὀρί- ζει ὁ Θεόδωρος εἰς τοὺς ἀμελεῖς μοναχοὺς, τοὺς μὴ ἐκπληροῦντας δηλ. πιστῶς τὰ ἐαυτῶν καθήκοντα.

Ἐν πρώτοις δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ Θεόδωρος ἀπαγορεύει τὴν ἐπιβολὴν σωματικῶν ποινῶν εἰς τοὺς μοναχοὺς ὡς μὴ ἀρμοζουσῶν τούτων τοῖς μοναχοῖς λέγων σὺν ἄλλοις καὶ ταῦτα: «ἢ διὰ μαστίγων παιδευ-

203. Μεγ. Κατ. PB'. σελ. 747.

204. Migne «Vita», σελ. 149.

205. Theodore et Studium. His Life and Times. Alice Gardner σελ. 82.

σις, ὡς τοῖς κοσμικοῖς ἀρμόζουσα, τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἀπόβλητος εἰκότως ἐκρίθη»²⁰⁶, περιορίζεται δὲ οὗτος εἰς ἄλλου εἴδους ποινάς.

Οὕτως εἰς τὸν μοναχὸν ἐκεῖνον ὅστις δὲν παρευρίσκεται εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκάστης ἀκολουθίας καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὸ «δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῶ», ἢ εἶναι ἀπὸν ἄνευ ἀσθενείας ἢ ἄλλης τινὸς ἀδικαιολογήτου ἀνάγκης εἰς τὴν τράπεζαν ἢ δὲν παρευρίσκεται εἰς τὴν κατήχησιν, τῷ ἐπιβάλλεται ἡ ποινή τῆς νηστείας καὶ ἡ κατὰ τὴν ὥραν τῆς «εὐλογίας» ζήτησις συγχωρήσεως παρὰ τῶν ἀδελφῶν²⁰⁷.

Ἐπίσης ἐφαρμόζεται ἡ ποινή τῶν 50 μετανοῶν εἰς τὸν μοναχὸν ἐκεῖνον, ὅστις δὲν τηρεῖ σιωπὴν μετὰ τὸ ἀπόδειπνον· «ὁ συντυγχάνων, λέγει, ἀπὸ τῶν ἀποδείπνων βαλλέτω ἀνὰ μετανοίας 50»²⁰⁸, ὁ δὲ ὑπὸ τινος καλούμενος καὶ μὴ ἀποκρινόμενος ἔπρεπε νὰ βάλῃ 30 μετανοίας²⁰⁹.

Ὁσαύτως ἐκατὸν μετανοίας ὀρίζει εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἀκούει ἀπηγορευμένας συζητήσεις καὶ δὲν ἐμποδίζει ἢ δὲν καταγγέλλει ταύτας εἰς τὸν ἡγούμενον²¹⁰. Εἰς ἐκεῖνον δὲ ὅστις διεγείρει τοὺς μοναχοὺς ἐναντίον τοῦ ἡγουμένου ἢ δημιουργεῖ σκάνδαλα εἰς τὴν ἀδελφότητα ὁ Θεόδωρος ἐπιβάλλει τὴν ποινὴν τοῦ ἀποχωρισμοῦ ἀπὸ τὴν ἀδελφότητα ἐπὶ μίαν ἕως δύο ἡμέρας καὶ ἐκατὸν μετανοίας²¹¹.

Ὁ αὐτὸς τύπος καὶ αἱ ἴδιαι ποιναὶ παρατηροῦνται καὶ προκειμένου διὰ τὰ διάφορα παρεμφερῆ πρὸς τὰ ἀνωτέρω σφάλματα τῶν μοναχῶν. Οὕτω π.χ. ὁ μοναχός, ὅστις ἐνοχλεῖται ὑπὸ τῆς σαρκὸς πρέπει 40 ἡμέρας νὰ ξηροφαγῇ καὶ νὰ ποιῇ 300 μετανοίας καθ' ἐκάστην²¹², ὅστις δὲ «καθ' ὑπνοῦς» ἐνυπνιάζεται βλέπων ὄνειρα μὲ θέμα τὴν πορνείαν δέον νὰ μείνῃ ἀκοίμητος κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ νὰ ποιήσῃ 40 μετανοίας²¹³.

Ὁ μοναχός δὲ ὅστις θέλει περιπέσει εἰς ἀπάθος (=πορνείαν) ἐὰν μὲν εἶναι μεγάλοςχημος ὀφείλει ν' ἀπέχη τῆς θ. κοινωνίας ἐπὶ 5 ἔτη, ἐὰν δὲ εἶναι μικρόσχημος ἐπὶ 2 ἔτη, ὁ δὲ μαλακός, ὁ ψεύστης, ὁ κατάλαλος καὶ ὁ βλάσφημος ἐπὶ 40 ἡμέρας²¹⁴. Εἰς τὴν ἰδίαν ποινὴν τοῦ πορνεύσαντος μικροσχήμου ὑποβάλλει ὁ Θεόδωρος καὶ τὸν μοναχὸν ἐκεῖνον, ὅστις πίπτει εἰς τὸ ἀμάρτημα τῆς μέθης²¹⁵, εἰς δὲ τὴν τοῦ ψεύστου καὶ καταλάλου, τὸν ἐναγκαλισάμενον οἰανδῆποτε γυναῖκα καὶ φιλήσαντα ταύτην, μοναχόν²¹⁶.

206. Migne σελ. 1713 καὶ 146.

207. Migne, «Ποινὰν» σελ. 1734, 1,12,16,17,34.

208. Αὐτόθι π. 5, 7.

209. Αὐτόθι π. 20.

210. Αὐτόθι π. 27.

211. Αὐτόθι π. 30 καὶ 57.

212. Αὐτόθι π. 39.

213. Αὐτόθι π. 41.

214. Αὐτόθι π. 47, 42.

215. Αὐτόθι κ. 48 «ἐὰν μοναχὸς μεθύσῃ ἐπόρνευσεν καὶ ἔστω ἀκοινωνήτος ἐπὶ ἔτη δύο».

216. Αὐτόθι κ. 10. Τὸ τοιοῦτον ὁ Θεόδωρος ἀπηγόρευε προκειμένου καὶ περὶ τῆς ἰδίας αὐτῶν μητρὸς. Ἡ δὲ ποινὴ αὕτη ἐπεβάλλετο ἀν διεπράχθη τὸ ἀμάρτημα μετὰ συνεζευ-

Διὰ τῆς ποινῆς τῆς νηστείας καὶ τῆς ἀποστηθίσεως ψαλμῶν καὶ ἀναλόγων μετανοῶν τιμωρεῖ ὁ Θεόδωρος καὶ τὸν μοναχὸν ἐκεῖνον, ὅστις δὲν ἀλλάσσει ἔνδυμα καθ' ἐκάστην ἐβδομάδα ἢ μεταβαίνει εἰς ἄλλην ἐργασίαν ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ ἡγουμένου ἢ ἀσχολεῖται μὲ κοσμοπολιτικὰς συζητήσεις ἢ τρώγει ἐκτὸς τῆς τραπέζης ἢ δὲν εἶναι ἐγκρατῆς ἢ ἀντιλέγει εἰς τὸν ἡγούμενον καὶ γελαῖ εἰς μέρος δημόσιον, ἢ ἐν γενεῖ διαπράττει σφάλμα τι ἀντίθετον πρὸς τὴν εὐπείθειαν²¹⁷.

Ἀυστηροτέραν ποινὴν ὁ Θεόδωρος ἐπιβάλλει εἰς τοὺς μοναχοὺς τοὺς διαπράττοντας ἕτερα σοβαρώτερα σφάλματα.

Οὕτω εἰς τὸν ἀθετοῦντα τὸ σχῆμα αὐτοῦ μοναχὸν καὶ μεταβαίνοντα εἰς τὸν κόσμον ἐπιβάλλει ὁ Στουδίτης τὴν ἐπὶ 3 ἔτη ἀποχὴν ἀπὸ τοῦ μυστηρίου τῆς θ. Εὐχαριστίας²¹⁸ εἰς δὲ τὸν ἀποχωρήσαντα τοῦ μυστηρίου κρυφίως καὶ ἐπιστρέψαντα ἐπιβάλλει τὴν ἐπὶ 12 ἔτη ἀποχὴν ἐκ τοῦ ἐν λόγῳ μοναστηρίου καὶ 100 μετανοίας καθ' ἐκάστην²¹⁹.

Ἐπίσης εἰς τὸν μοναχὸν, ὅστις δὲν δέχεται ἵνα συνδιαλλαγῇ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ «μένει ἐπὶ τῷ παροργισμῷ» τιμωρεῖται ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου μὲ ἀποχωρισμὸν τῶν 15 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἀδελφότητος καὶ συγχρόνως μὲ ξηροφαγίαν καὶ 50 μετανοίας²²⁰. Ὁσαύτως τὸν μὴ προσερχόμενον ἄνευ δεδικαιολογημένης αἰτίας εἰς τὴν θ. Εὐχαριστίαν ἢ τὴν ἰ. ἐξομολόγησιν ἐπὶ 15 ἡμέρας, ὁ Θεόδωρος τιμωρεῖ διὰ τοῦ ἀποχωρισμοῦ μόνον ἀπὸ τὴν ἀδελφότητα.

Οὐχ ἤττον λόγῳ τοῦ ὅτι οἱ μοναχοὶ τοῦ μεσαίωνος ἦσαν κατὰ τῆς ἀτομικῆς καθαριότητος, οἱ δὲ μοναχοὶ τοῦ Θεοδώρου εἰς τοὺς ὁποίους ἐπεβάλλετο αὕτη μετὰ δυσκολίας ἐξετέλουν τὸ καθῆκον τοῦτο, εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην ὁ Θεόδωρος ἵνα εἰς τὰς διαφόρους ποινὰς κάμνη λόγον καὶ περὶ τῶν μοναχῶν ἐκείνων, οἵτινες δὲν ἐκαθαρίζοντο ἢ ἐνίοτε κατήντων εἰς τὰ ἄκρα χρησιμοποιοῦντες εἰς τὸ λουτρὸν ἀρώματα. Τοὺς τελευταίους τούτους ὁ Θεόδωρος τιμωρεῖ μὲ ἀποχωρισμὸν ἐκ τῆς ἀδελφότητος ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα καὶ μὲ 300 μετανοίας²²¹.

Ἐκτὸς τῶν ποινῶν τούτων, αἵτινες ὡς βλέπομεν ἔχουν γενικὸν χαρακτῆρα ὁ Θεόδωρος ὥρισε καὶ ἄλλας τοιαύτας ἀναφερομένας εἰδικῶς εἰς ἐκάστην ὑπηρεσίαν τῆς μονῆς²²².

Οὕτω λ.χ. περὶ τοῦ κελλαρίτου (=ἀποθηκαρίου) λέγει, ὅτι ἐὰν χυθῇ ἔλαιον ἢ οἶνος ἢ πᾶν ἄλλο εἶδος

ζυμένης γυναικός, ἀν μετὰ τῆς ἰδίας μητρὸς ἢ μετάνοια ἦτο διαρκείας 35 ἐτῶν, ἐὰν δὲ μετὰ γυναικὸς ἱερέως ἢ διακόνου ὁ ἔνοχος ἐτιμωρεῖτο μὲ τὴν ποινὴν τῆς ρομφαίας. Les Moines de Const. σελ. 158.

217. Αὐτόθι κ. 20,21,22,27,49,52,53.

218. Αὐτόθι κ. 12.

219. Αὐτόθι κ. 21, 54.

220. Αὐτόθι κ. 30.

221. Αὐτόθι κ. 59.

222. Migne «Vita» σελ. 261.

223. Αὐτόθι «Ποινὰν» σελ. 1733 κ. 40.

ἐν τῇ ἀποθήκῃ ἢ γίνῃ σῆψις «παντοίου εἶδους ἢ μείνη δοχεῖον ἀσκέπαστον ἢ συντριβῆ οἶον δήποτε σκευὸς» ὁ τοιοῦτος ὑποβάλλεται εἰς τὴν ποινήν τῶν 100 μετανοιωῶν²²³. Περὶ δὲ τοῦ ὀφοποιοῦ (μαγείρου) λέγει ὅτι ἐὰν οὗτος ῥίψῃ περίσσευμα τροφῆς νὰ ποιῇ 30 μετανοίας, καὶ ἐὰν ἐξ ἀπροσεξίας αὐτοῦ συντριβῆ εἶδος τι τῶν μαγειρικῶν σκευῶν νὰ ποιῇ μετανοίας 100 καὶ 200 καὶ 300²²⁴. Ἐπίσης τὸν βιβλιοφύλακα ἐν περιπτώσει καθ' ἣν δὲν ἐκτελεῖ καλῶς τὸ καθῆκον αὐτοῦ τιμωρεῖ ὁ Θεόδωρος διὰ νηστείας καὶ ὀρθοστασίας²²⁵. Μὲ τὴν αὐτὴν τιμωρίαν τιμωρεῖται καὶ ὁ καλλιγράφος, ὁ ράπτης, ὁ θυρωρὸς, ὁ νοσοκόμος, ὁ κανδηλάπτης, ὁ διάκονος, ὁ ξενοδόχος καὶ ὁ «κτηνίτης»²²⁶. Τοὺς δὲ κηπουρὸν, ἀμπελουργόν, τέκτονα, κανονάρχην, ταξίαρχον, ὑφάντην καὶ ἄ. ὑποβάλλει μόνον εἰς τὴν ποινήν τῶν μετανοιωῶν²²⁷.

Εἰς ἐλαφρότερας ποινὰς ἢ καὶ εἰς ἀπλῆν μόνον ἐπιτίμησιν ὑποβάλλει ὁ Θεόδωρος τοὺς μοναχοὺς ἐκείνους, οἵτινες καταφρονοῦν διατάξεις τινὰς τῆς μονῆς μὴ ἐπαγομένας μεγάλην ἐνοχλήν ὡς λ.χ. ὁσάκις κρυφίως ἐσθίωσιν ἢ γεύονται ὀπίωρας πρὸ τῆς εὐλογίας «τοῦ Πατρὸς» ἢ ἐργάζονται ἀνευ μανδύου ἢ κουκουλίου καὶ ο.κ.²²⁸.

Καὶ ταῦτα μὲν ὅσον ἀφορᾷ περὶ τῶν παιδαγωγικῶν μέσων καὶ ἐπιτιμιῶν τοῦ Θεοδώρου²²⁹.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι αἱ προμνημονευθεῖσαι ποινὰι τοῦ ἱεροῦ τούτου πατρὸς προξενοῦν τὴν ἐντύπωσιν εἰς τὸν ἀναγνώστην ὅτι εἶναι αὐστηραί, πλὴν ὅμως ἡ ἐντύπωσις αὕτη εἶναι φαινομενικὴ καὶ ὄχι πραγματικὴ, καθ' ὅσον δὲν συμβαίνει τοιοῦτόν τι ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἀφ' ἐνὸς μὲν ἢ ἐποχῆς, καθ' ἣν ἤγκασεν ὁ Θεόδωρος, ἀφ' ἑτέρου δέ, ὅπερ καὶ σπουδαιότερον, ἡ μεγάλη διαφορά ἣτις παρατηρεῖται εἰς τοὺς κανόνας τοῦ Θεοδώρου ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς τοῦ Μεγάλου Βασιλείου τοιούτους.

Οὕτω ὁ ἀποχωρισμὸς ἐκ τῆς μονῆς μοναχοῦ τινος, ὅστις καθίστα τούτον ἀνάξιον νὰ συζῆ μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ καὶ ὑπεχρέωνε τούτον ἕνα ζῆ εἰς τὴν ἐξορίαν ἐντὸς βδελυκτῆς φυλακῆς, ὁσάκις οὗτος διέπραττεν ὠρισμένα μέγιστα σφάλματα, καὶ ὅστις ἀποχωρισμὸς παρὰ τῷ Μεγάλῳ Βασιλείῳ ἀπαντᾷ συχνότερον καὶ σπανιώτερον καὶ ποινὴ τῆς νηστείας, παρὰ τῷ Θεοδώρῳ χρησιμοποιοῖται οὗτος σπανιώτερον καὶ εἶναι μικρᾶς διαρκείας.

224. Αὐτόθι κ. 41-46.

225. Αὐτόθι κ. 47-49.

226. Αὐτόθι κ. 53,60,61-75 καὶ 82-87 καὶ 91-95.

227. Αὐτόθι 76 καὶ ἐ.

228. Αὐτόθι 1749 σελ.

229. Ἡ ἐκθεσις βεβαίως τούτων φαίνεται ὡς σχολαστικὴ, ἀλλ' ἐλεπτολογήσαμεν κάπως τὸ ζήτημα διὰ νὰ φανῇ καλύτερον ἢ σημασία, ἣν δίδει ὁ Θεόδωρος εἰς τὰ διάφορα σφάλματα τῶν μοναχῶν, ἔστω καὶ ἂν ταῦτα εἶναι μικρά, διότι εἶναι δυνατὸν ταῦτα νὰ γίνουν πρόξεννα μεγαλειτέρων.

Ὡσαύτως ἡ ποινὴ τῶν μετανοιωῶν ἀγνωστος οὖσα εἰς τὸν Μέγαν Βασίλειον εἶναι ἢ συχνότερον χρησιμοποιομένη ποινὴ παρὰ τῷ Στουδίτῃ, ἢ δὲ ποινὴ τῆς στερήσεως τῆς εὐλογίας τοῦ ἡγουμένου, ἣτις συγχρόνως ὑπεχρέωνε τὸν μοναχὸν νὰ ὁμολογήσῃ τὰ σφάλματα αὐτοῦ ἐνώπιον ὅλων τῶν ἀδελφῶν, συχνότατα ἀπαντῶσα παρὰ τῷ Μεγάλῳ Βασιλείῳ, παρὰ τῷ Θεοδώρῳ ὡς πολὺ ταπεινωτικὴ δὲν χρησιμοποιοῖται²³⁰.

Γενικῶς δὲ ἐξετάζοντες τὸ σημεῖον τοῦτο βλέπομεν ὅτι ὁ Θεόδωρος προσήρμοσε τελείως τὸν ποινικὸν κώδικα μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ, καταρτίσας πληρέστερον τούτον, οὕτως ὥστε εἰς ἕκαστον παράπτωμα νὰ ἀντιστοιχῇ μία ποινὴ ὠρισμένη, καὶ ἐκ τῶν προτέρων γνωστῆ εἰς ὅλους, καὶ εἰς ἐκείνον, ὅστις θὰ ἐπέβαλεν αὐτὴν καὶ εἰς ἐκείνον εἰς ὃν θὰ ἐπεβάλετο αὕτη. Οὕτω δὲ ἐν τῇ πραγματικότητι δὲν ἐτιμῶρει ὁ ἡγούμενος, ἀλλ' αὐτὸς αὐτὸς ὁ νόμος, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ μοναχὸς ὠρκίσθη ὑπακοὴν καὶ εὐπίθειαν μέχρι θανάτου²³¹.

(Συνεχίζεται)

Ἄρχιμ. ΣΥΝΕΣΙΟΣ ΚΤΕΝΑΣ

230. Les moines de Con/ple σελ. 156.

ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Μητροπολίτου Πατρῶν

ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΒΑΛΛΗΝΔΡΑ

Θ Ε Ο Μ Η Τ Ο Ρ Ι Κ Α Μ Η Ν Υ Μ Α Τ Α
ΤΟΜΟΣ Α'

Ἀκάθιστος Ὕμνος· Ἡ Ὡδὴ τῆς Θεοτόκου· Θεομητορικὸν Ἐορτολόγιον (Γενέσιον, Εἰσόδια, Εὐαγγελισμὸς, Κοίμησις, «Ἀπόδοσις», Σύναξις, Ὑπαπαντῆ, Ζωοδ. Πηγῆ, Ἀγία Σκέπη, Τιμία Ἐσθῆς, Ἀγία Ζώνη, Ἐορταὶ θαυμάτων καὶ Εἰκόνων Τῆς).

Ἐνας ἀνεκτίμητος «πανδέκτης», πραγματικὸν θασαύρισμα κηρυγμάτων ἐποικοδομητικοῦ περιεχομένου, πὸν ἀνταποκρίνεται στίς λειτουργικὰς καὶ εορτολογικὰς ἀπαιτήσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Σελίδες 516, δεξ. 800.

Γράφατε: Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἰασιῶν 1 — 115 21 Ἀθήνα (τηλ. 722.8008).

Βιβλιοπωλεῖο: Δραγατσανίου 2, Πλατ. Κλαυθμῶνος, τηλ. 322.8637.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Πορεία αγάπης, ειρήνης και ενότητας.

Μετά συγκινήσεως το άπανταχοῦ τῆς γῆς Χριστιε-
πώνυμον πλήρωμα τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν
παρακολουθεῖ τὴν ὑπὸ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ
Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Δημητρίου ἀρξαμένην
ιεράν πορείαν ἀντιπροσέψεων πρὸς τοὺς Μακαριώ-
τάτους Προκαθημένους τῶν κατὰ τόπους Ἀγίων Ὁρ-
θοδόξων Ἐκκλησιῶν. Οὕτως ὁ Παναγιώτατος ἐπε-
σκέψατο ἤδη, κατὰ τὴν τάξιν, τὰς Ἐκκλησίας Ἀλε-
ξανδρείας καὶ Ἱεροσολύμων καὶ τὴν Ἱεράν Μονὴν
τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης τοῦ Θεοβαδίστου Ὁρους
Σινᾶ, τῆς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν Ἀντιοχείας προγραμ-
ματισθείσης ἐπισκέψεως ἀναβληθείσης διὰ λόγους
τεχνικούς.

Περὶ τῆς σημασίας τῆς ιερᾶς ταύτης πορείας ὠ-
μίλησεν ἤδη αὐτῇ ἡ Σεπτῇ Κορυφῇ τῆς Ὁρθοδοξίας,
ὅταν, ἐν τῇ προσφωνήσει Αὐτῆς πρὸς τὸν Μακαριώ-
τατον Πάπαν καὶ Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας κ.κ.
Παρθένιον, εἶπεν: «Εἶναι θαθεῖα ἡ χαρὰ ἡμῶν, ὅτι
ἀπὸ τῆς ἕδρας Ὑμῶν, Μακαριώτατε, ἐγκαινιάζομεν
τὴν ιερὰν πορείαν ἡμῶν ἀγάπης καὶ ειρήνης καὶ ἐ-
νότητος πρὸς τὰς ἀδελφὰς Ἐκκλησίας, μεθ' ὧν συν-
αποτελοῦμεν τὸ σῶμα τοῦ Ἀνασιάντος Κυρίου, τὴν
Μίαν, Ἁγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ὁρθόδο-
ξον Ἐκκλησίαν. Ἐξεκινήσαμεν ἐκ τοῦ ταπεινοῦ Φα-
ρακίου μετὰ τῶν συνοδευόντων ἡμῖν Ἱερωτάτων ἀ-
δελφῶν ὡς κήρυκες τῆς στοργικῆς ἀγάπης τῆς καθ'
ἡμᾶς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τοὺς ἀ-
πανταχοῦ Ὁρθοδόξους, καὶ τῆς ἀγαθῆς αὐτῆς πρὸς
πάντας διαθέσεως, ἅμα δὲ καὶ τῆς εἰσιμότητος αὐ-
τῆς ἵνα, ἐν ἐλευθερίᾳ καὶ ἀληθείᾳ διαλεγόμενη, συμ-
βάλλῃ εἰς τὴν οἰκοδομὴν τῆς χριστιανικῆς ἐνότη-
τος, μετὰ θάσεως καὶ ἀφειρησίας τὴν ἐνδορθόδοξον
τοιαύτην, ὡς καὶ τὴν ἐδραΐωσιν τῆς ειρήνης μεταξὺ
τῶν λαῶν καὶ τῶν κρατῶν καί, γενικώτερον, εἰς τὴν
ἐπέκτασιν καὶ τὴν ἐπικράτησιν τῆς βασιλείας τοῦ
Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς».

Γενικὴ εἶναι ἡ εὐχή, ὅπως ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἱε-
ρὰ πορεία ὀλοκληρωθῇ, συμφώνως πρὸς τὸ καταρι-
σθὲν σχετικὸν πρόγραμμα, πρὸς ἐπίτευξιν τῶν ὑψη-
λῶν πνευματικῶν στόχων αὐτῆς. Ὅσον ἀφορᾷ εἰδι-
κώτερον εἰς τὴν ἐπιχειρημένην εἰς Ἑλλάδα ἐπίσκεψιν
τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, δέον
νὰ τονισθῇ, ὅτι τὸ εὐσεβὲς παρ' ἡμῖν Ὁρθόδοξον Χρι-
στεπώνυμον πλήρωμα μετὰ συγκινήσεως ἀναμένει τὴν
ἐπίσκεψιν ταύτην, ἵνα διαδηλώσῃ τὰ πρὸς τὴν Ἐκ-
κλησίαν Κωνσταντινουπόλεως διακατέχοντα αὐτὸ αἰ-
σθήματα θαθεῖας ἀγάπης καὶ ἐνότητος.

Ἡ Ἐκκλησία ὡς Στάδιον πνευματικῆς ἀθλήσεως.

Κατὰ τὴν μεγαλειώδη «Γιορτὴ τῆς Νεολαίας»,

τὴν ὁποῖαν ὠργάνωσεν ἡ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν
ἐν τῷ γηπέδῳ τοῦ «Παναθηναϊκοῦ», ὁ Μακ. Ἀρχιε-
πίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ,
κηρύσσων τὴν ἔναρξιν τῆς ἐκτελέσεως τοῦ θαυμασίου
ἐορταστικοῦ προγράμματος, ἀπηύθυνε σύντομον χαι-
ρευτισμὸν, ἐν τῷ ὁποίῳ, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, εἶπε τὰ
ἐξῆς: «Σᾶς καλέσαμε μέσα σὸ χῶρο αὐτό, ὅπου ἐκ-
γυμνάζονται καὶ ἀθλοῦνται νέοι τῆς παιδείας μας, γιὰ
νὰ δῆτε καὶ καμαρώσετε ἀπὸ κοντὰ καὶ τοὺς ἄλλους
ἐκείνους νέους ἀθλητὰς, ποὺ ἐκπαιδεύει ἡ Ἁγία Ὁρ-
δόδοξος Ἐκκλησία, μέσα εἰς τὸ πνευματικὸν στάδιον
αὐτῆς, ὅπου ἐκπαιδεύεται τὸ φρόνημα καὶ ἡ ψυχὴ
αὐτῶν. Μὲ τὴν πνευματικὴν γυμνασίαν, ποὺ παρέ-
χει ἡ Ἐκκλησία μας, οἱ νέοι εὐρίσκουν ὅ,τι δὲν εὐ-
ρίσκουν οἱ ἐκτὸς αὐτῆς συνάδελφοί των νέοι καὶ ποὺ
συνίσταται στὴ λύσι τῶν πνευματικῶν ἀποριῶν, ποὺ
ἔχει κάθε νέος, μὰ καὶ κάθε ἄλλος ἄνθρωπος, καὶ
ποὺ ἡ ψυχὴ των εὐρίσκει τὴν πλήρη ἱκανοποίησιν
αὐτῆς».

Ἐκ τούτων γίνεται φανερόν, ὅτι εἶναι «ἐδλογοη-
μένος ὁ χῶρος τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ εὐλογημένοι
ἄσοι ἐπισκεπτόνται τὸν χῶρον αὐτὸν καὶ ἄσοι μαθη-
τεῦσιν καὶ ἀθλοῦνται σὸ στάδιον τῶν ἀρετῶν, γιὰ
ἁμορφάινον ἐαντοὺς καὶ καθίστανται μόνον ὠφέλι-
μοι μέσα στὴν ἑλληνικὴ κοινωνία μας».

Ἡ ἐν Κύπρῳ τουρκικὴ πολιτικὴ.

Ὡς ὀρθῶς ἤδη ἐπεσημάνθη, ἐν τῷ «Κυπριακῷ
Δελτίῳ» (29.5.87) ἀναφέρεται, ὅτι ἡ εἰδικὴ πεντα-
μελὴς ἐπιτροπὴ ἐκπροσώπων διεθνῶν ὀργανώσεων ἀν-
θρωπίνων δικαιωμάτων, ἐξ ἀφορμῆς τῆς συγκληθεί-
σης ἐν Βιέννῃ διεθνούς διασκέψεως περὶ τῶν «ἐθνι-
κῶν μειονοτήτων ἐν Τουρκίᾳ», κατήγγειλε τὴν ἐν
Κύπρῳ τουρκικὴν πολιτικὴν. Ἡ πολιτικὴ αὕτη, ἐκτὸς
τῶν ἄλλων, ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ τὰ ἐξῆς: «Θανάτωση
πολυαριθμῶν Ἑλληνοκυπρίων, μεταξὺ τῶν ὁποίων
πολλοὶ ἄμαχοι, περιλαμβανομένων γυναικῶν καὶ παι-
διῶν. Προγραμματισμένη τρομοκρατία ἐναντίον τῶν
Ἑλληνοκυπρίων, ποὺ ἀπέμειναν σὸ δόρειο τμήμα μὲ
θασανιστήρια, τραυματισμοὺς καὶ θάσους... Κατα-
στορφή καὶ θεβήλωση θρησκευτικῶν συμβόλων καὶ
θρησκευτικῶν χώρων σὲ τέτοια ἔκταση, ποὺ ὑποδη-
λώνει ὅτι μέρος τῆς ἐπίσημης πολιτικῆς ἀποτελεῖ ἡ
ἐξόντωση μιᾶς θρησκείας καὶ ἐνός πολιτισμοῦ. Πο-
λυάριθμες ἑλληνορθόδοξες καὶ ἀρμενικῆς Ἐκκλησίες
μετατράπηκαν σὲ τεμένη καὶ ἔγιναν στόχος βανδαλι-
σμῶν. Θρησκευτικὰ ἔργα τέχνης πωλοῦνται μέχρι σή-
μερα ἀπὸ Τούρκους στὴ διεθνή μαρῆ ἀγορά».

Τὰ σχόλια εἶναι περιττά. Ἡ ἀπαράδεκτος ἐξ ἐπό-
ψεως ἀνθρωπιστικῆς κατάστασις αὕτη ἀποδεικνύει
τὴν ἐν τῇ πράξει ἀποτυχίαν τῶν διεθνῶν ἀνθρωπι-

οικῶν ὀργανισμῶν, οἵτινες περιορίζονται μόνον εἰς διαπιστώσεις καὶ ἐνχολόγια.

Τὰ ἐν Ἑλλάδι δημογραφικὰ προβλήματα.

Ὁ Ὀμότιμος Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Γεώργιος Μερίκας, ἔμιλλῃσας τὴν 9ην Ἰουνίου ἐ.ξ. ἐν ἐκτάκτῳ συνεδρίῳ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι μεγάλων δημογραφικῶν προβλημάτων, ἔκρουσε ζωηρῶς τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι «ἡ ἑλληνικὴ γονιμότητα κινεῖται σ' ἐπίπεδα, ποῦ δὲν ἐξασφαλίζουν ἱκανοποιητικὴ ἀνάπλαση τῶν γενεῶν». Τὸ ἀνεπιθύμητον αὐτὸ γεγονὸς ἐπιβάλλει, ὅπως ἀρθοῦν κατὰ τὸ δυνατόν τὰ ποικίλα καὶ πολλὰ αἴτια, τὰ ὁποῖα ἀμέσως ἢ ἐμμέσως προκαλοῦν τὴν ὑπογονιμότητα. Καὶ αὐτὰ εἶναι: Ἡ ὑπεραστικοποίηση διὰ κεντρομόλου ἐσωτερικῆς μεταναστεύσεως, ἡ μετανάστευση τῶν νέων μας στὴν ἀλλοδαπή, ἡ χαμηλὴ κοινωνικοοικονομικὴ στάθμη ἰδίως τῶν ἀγροτικῶν περιοχῶν, ἡ ἀμβλύνση τῆς θρησκευτικῆς πίστεως, ἡ ἀπεμπόληση τῶν ἐθνικῶν ἰδεωδῶν καὶ τῶν οἰκογενειακῶν παραδόσεών μας, ἡ ὑποτίμηση τῆς γυναικας ὡς μητέρας, ἡ ὑπογαμηλιότητα, ὁ ἀχαλίωτος ὑπερκαταναλωτισμὸς, ἡ ἀκόρεστη διάθεση πρὸς εὐζώϊαν καὶ ἡ ἐπιδημία τῶν ἀμβλώσεων...».

Αἱ ἐπισημάνσεις αὗται τοῦ διακεκριμένου Ἰατροῦ - Ἀκαδημαϊκοῦ, ὅστις ἀνεφέρθη διεξοδικῶς εἰς τὰ σπουδαιότερα δημογραφικὰ προβλήματα (αὐτοῦ ὑποπληθυσμοῦ, τῆς γήρανσης καὶ τῆς ὑπεραστικοποίησης), ἐπιβάλλουν κινητοποιήσιν καὶ «συνεργασία συνσηματικῆ πολλῶν ἐιδικῶν (γιατρῶν, οἰκονομολόγων, κοινωνιολόγων, δημογράφων, ἱστορικῶν κ.τ.λ.)» πρὸς ὄργανωσιν «στανοφορίας εὐρύτατου φάσματος» διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ ὅλου προβλήματος, τὸ ὁποῖον εἶναι «κολοσσιαῖο, σύνθετο, πολυπαραγοντικόν». Ἡ στανοφορία αὕτη δεόν νὰ ὀργανωθῇ ὑπὸ «ἐιδικοῦ συντονιστικοῦ φορέως». Εἶναι δὲ αὐτονόητον, διὰ τοῦ φορέως αὐτοῦ πρέπει νὰ μετέχουν καὶ ἐκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας, ἐφ' ὅσον τὰ δημογραφικὰ προβλήματα, κατὰ τὰς εὐστοχωτάτας διαπιστώσεις τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Μερίκας, ἔχουν καὶ πολλὰς θρησκευτικὰς καὶ ἠθικοκοινωνικὰς συναρτήσεις καὶ διασυνδέσεις.

«Εἰδικὸ σχόλιο» διὰ τὴν «ἐπιδημίαν τῶν ἀμβλώσεων».

Ἐν συνεχείᾳ δεόν νὰ ἐξαρθῇ ἡ παρρησία, μετὰ τῆς ὁποίας ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Μερίκας ἐν τῇ αὐτῇ ἡμιλίᾳ τὸν προέβη «σὲ εἰδικὸ σχόλιο» διὰ τὴν «ἐπιδημίαν τῶν ἀμβλώσεων». Οὕτως ἐιονίσθησαν ὑπ' αὐτοῦ τὰ ἐξῆς: «Ὁ Ἰπποκράτης ἀπὸ ἠθικοδεοντολογικὸ πνεῦμα ἐλαυνόμενος κατηγορηματικὰ ἀπαγόρευσε στὸν ὄρχο του τὴν ἀμβλώσεις: «Ὁμοίως οὐδὲ γυναικὶ πέσον φθόρον δόσω...». Στὰ μετέπειτα χρόνια μετὰ τὴν ἐπικράτησιν ἀρχικῶς τῶν χριστιανικῶν καὶ θραύτερα τῶν προοδευτικώτερων κοινωνικῶν ἰδεῶν γιὰ τὴν ἀξία τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς περιορίσθη ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνες ἡ ἐπιτέλεση ἀμβλώσεων. Κατὰ τὸν αἰῶ-

να μας μετὰ τὴν εὐρύτατη διάδοσιν τῶν ὑλιστικῶν κηρυγμάτων καὶ τῆς ἀθείας οἱ ἀμβλώσεις πολλαπλασιάσθησαν μετὰ ποικίλας γνωστῆς σὲ ὅλους ἐπιπτώσεις, μετὰ τῶν ὁποίων κατὰ τοὺς περισσότερους καὶ ἡ ὑπογεννητικότητα».

Ἐν συνεχείᾳ, ἀφοῦ τονίζεται ὅτι, συμφώνως πρὸς τὴν προσωπικὴν πεποίθησιν τοῦ ἡμιλητοῦ, αἱ ἀμβλώσεις «συνιστοῦν ἐγκληματικὰς πράξεις» καὶ «δὲν πρέπει νὰ ἐνθαρρύνωνται νομοθετικῶς», ὑποδεικνύεται ὅτι πρὸς καταπολέμησίν των «κύρια θπλα πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἠθικὴ καὶ ἡ ὕλικὴ ἐνίσχυσις τῆς οἰκογένειας διὰ τῆς πρέπουσας νοσηματικῆς παιδείας καὶ ἡ θέσπιση σοβαρῶν κινήτρων ὑπὲρ τῆς πολυτεκνίας».

Τράπεζα Αἵματος εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἐφημέριος» (ἀρ. 9, 1 Ἰουνίου 1987) ὁ Ἐπισκ. βοηθὸς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς κ. Γεώργιος Χρ. Εὐθymiοῦ παρουσίασε «Χρονικὸ τῆς ἐθελοντικῆς αἱμοδοσίας στὴ Θεολογικὴ Σχολή».

Ὡς ἀναφέρεται ἐν τῷ δημοσιεύματι τούτῳ, «ἔγινε πραγματικότητα ἕνα ὄραμα τῶν διδασκόντων καὶ τῶν διδασκομένων» συνεστήθη Τράπεζα Αἵματος ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «ΟΣΙΟΣ ΔΑΒΙΔ Ο ΓΕΡΩΝ». Πρῶτη κατάθεσις στὴν Τράπεζα 65 φιάλας αἵματος, κυρίως Φοιτητῶν καὶ Φοιτητριῶν, μὰ καὶ μελῶν τοῦ Διδακτικοῦ καὶ τοῦ Διοικητικοῦ Προσωπικοῦ».

Τὸ ἐπίτευγμα τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὰς ἀξιεπαίρους ἐπιπόνους προσπάθειας Ἐπιτροπῆς ἐκ Φοιτητῶν καὶ Φοιτητριῶν, οἱ ὁποῖοι βοηθοῦν εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ Παρεκκλησίου τῆς Σχολῆς, καὶ εἰς τὸν μελῶν τῆς ἄριστα ὀργανωμένης ὁμάδος τοῦ Τμήματος Αἱμοδοσίας τοῦ Νοσοκομείου Παίδων «Ἡ ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ», τὰ μέλη τῆς ὁποίας «μετὰ συγκίνηση ἀκουσαν τὴν ἰδέαν καὶ δέχθησαν τὴν προσφορὰ, ποῦ θὰ ἐκάλυπτε μέρος τῶν τεραστίων σὲ αἷμα ἀναγκῶν τοῦ Νοσοκομείου». Ἡ συγκίνησις των ἦτο ἀκόμη μεγαλύτερα, διὰ τὴν Ἐπιτροπὴν ἠτοίμασε μετὰ τὴν αἰμοδοσίαν τράπεζα ἀγάπης, χάριν τῶν μελῶν τῆς ὁμάδος τοῦ Νοσοκομείου, σὲ «ἀρχονταρῖκι» τοῦ Παρεκκλησίου».

Τὸ ὄραϊον «Χρονικὸ» τοῦ κ. Εὐθymiοῦ καταλήγει ὡς ἐξῆς: «Κάποια παιδιὰ, ποῦ νοσηλεύονται στὸ Νοσοκομεῖο Παίδων «Ἡ ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ» θὰ δέχθησαν στὶς φλέβες τους τὸ ζωηρὸ καὶ ὑγιὲς αἷμα τῶν Φοιτητῶν καὶ Φοιτητριῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν... Ἀλλ' αὐτὸ ἦταν μόνον ἡ ἀρχή. Ἡ Τράπεζα Αἵματος θὰ δέχεται ἐθελοντικὰς καταθέσεις ὅλο τὸ χρόνον στὸ Τμήμα Αἱμοδοσίας τοῦ Νοσοκομείου Παίδων», ἐνῶ «ὁμαδικῶς ἐθελοντικὴ αἱμοδοσία στὴ Σχολή θὰ γίνεται δυὸ φορὲς τὸ χρόνον, μὰ κατὰ τὸ χειμερινὸ ἐξάμηνον καὶ μὰ κατὰ τὸ ἐαρινόν».

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ίερά Αρχιεπισκοπή Άθηνών

Ο Μακ. Αρχιεπίσκοπος Άθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Σεραφείμ, τόν μήνα Ίούνιο:

Δέχθηκε σε επίσημη επίσκεψη συνεργασίας τόν Σεβ. Αρχιεπίσκοπο Βορείου και Νοτίου Αμερικής κ. Ίακώβο (10/6).

Προήδρευσε στις συνεδριάσεις τής Δ.Ι.Σ. (2 και 3/6) και τής Ι.Σ.Ι. (4 και 5/6), τού Δ.Σ. τής Άποστολικής Διακονίας (10/6) και τού Δ.Σ. τού Τ.Α. Κ.Ε. (16/6).

Τέλεσε την ημέρα τής Πεντηκοστής την θ. Λειτουργία στόν Καθεδρικό Ί. Ναό, με συνιερουργούς τόν Σεβ. Μητροπολίτη Μονεμβασίας και Σπάρτης κ. Ευστάθιο και τόν Θεοφ. Επίσκοπο Άχελώου κ. Εϋθύμιο, και χειροτόνησε σε πρεσβύτερο τόν εϋλ. διάκονο π. Χρυσόστομο Σταυρόπουλο. Μετά τó πέρας τής θ. Λειτουργίας ó Σεβ. Σπάρτης χειροθέτησε τόν νεοχειροτονθέντα σε άρχιμανδρίτη και ó Μακαριώτατος τόν Ιερομόναχο π. Σεραφείμ Παπακώστα επίσης σε άρχιμανδρίτη (7/6).

Παραβρέθηκε, ως μέλος τού Τιμητικού Συμβουλίου, στην έναρκτήρια συνεδρίαση τού Ε΄ Πανελληνίου Οδοντοστοματολογικού Συνεδρίου στο ξενοδοχείο «Χίλτον» (11/6). Επίσης στην Έορτη Νεολαίας 1987 που διοργάνωσε ή Δ΄νση Νεότητος τής Ί. Αρχιεπισκοπής στο Γήπεδο τής Λεωφόρου Αλεξάνδρας, κήρυξε την επίσημη έναρκτη τής Γιορτής και, στο τέλος, μοίρασε τά ειδικά άναμνηστικά πρós τούς υπερδιακοσίους νέους που παρουσίασαν ένα πλοίοιο παραδοσιακό εορταστικό πρόγραμμα (17/6).

Επισκέφθηκε τó Όρφανοτροφείο Βουλιαγμένης και παρακάθησε σε συνεσίωση τών παιδιών τού Ίδρύματος και τών παιδιών τού Προγράμματος Παιδικής Προστασίας περιοχής Ταύρου, συνοδευόμενος από τόν Πρωτοσύγκελλο, τόν Γ. Αρχιερατικό Επίτροπο, Πατέρες τών Ένοριών Ταύρου, τó Δ.Σ., τόν Διευθυντή και την Κοινωνική Λειτουργό τού Ίδρύματος (13/6).

Μετέβη στη γενέτειρά του για όλιγοήμερη άναφυχη και με την ευκαιρία αυτή επισκέφθηκε την Ί. Μ. Κορώνης, Μονή τής μετανοίας του, και τέλεσε τρισάγιο στόν τάφο τού άειμνήστου Γέροντός του άρχμ. Ίακώβου Κουτρούμπα (19-22/6).

Χοροστάτησε στην Άκολουθία τού Πανηγυρικού Έσπερινού πρós τιμήν τού Άποστόλου Παύλου στόν Βράχο τού Άρείου Πάγου (29/6). Στόν Έσπερινο παρευρίσκονταν συμπροσευχόμενοι οί Σεβ. Μητροπολίτες Ν. Ίωνίας κ. Τιμόθεος, Μεσογαίας κ. Αγαθόνικος, Μεγάρων και Σαλαμίνας κ. Βαρθολομαίος, Νέας Σμύρνης κ. Αγαθάγγελος και Καμπανίας κ. Κοσμάς, οί Θεοφ. Επίσκοποι Εύρίπου κ. Βασίλειος, Άχελώου κ. Εϋθύμιος και Άνδρούσης κ. Αναστάσιος.

Με έξαιρετική έπιτυχία πραγματοποιήθηκε ή Γιορτή Νεολαίας 1987 που διοργάνωσε ή Δ΄νση Νεότητος τής Ί. Αρχιεπισκοπής την Τετάρτη 17 Ίουνίου στο Γήπεδο τής Λεωφόρου Αλεξάνδρας. Η γιορτή ήταν άφιερωμένη στην έλληνορθόδοξη παράδοση και έντασσόταν μέσα στη γενικότερη προσπάθεια τής Αρχιεπισκοπής για τόν έκκλησιαστικό επαναπροσδιορισμό τής

ταυτότητος τού λαού μας. Περιλάμβανε: α) την παρουσίαση τής βυζ. ραψωδίας τού άειμνήστου πρωτοψάλτη και μουσικού Σωκράτη Βενάρδου «Ο Άγιος Κοσμάς ό Αιτωλός», με γενική έπιμέλεια τού μαέστρου Γιάννη Σίμου και συμμετοχή 130μελούς χορωδίας και 30μελούς όρχήστρας νέων και νεανίδων τής Ένορίας Άγίου Δημητρίου Άμπελοκήπων και β) την παρουσίαση παραδοσιακών έλληνικών χορών από τά χορευτικά συγκροτήματα νέων και νεανίδων τών Ένοριών Άγίου Δημητρίου όμωνύμου Δήμου, Άγίου Δημητρίου Άμπελοκήπων, Άγίου Γεωργίου Καλλιθέας και Άγίου Γερασίμου Ίλισίων. Παραβρέθηκαν ό Μακ. Αρχιεπίσκοπος Άθηνών κ.κ. Σεραφείμ, οί Σεβ. Μητροπολίτες Νικαίας κ. Γεώργιος, Πατρών κ. Νικόδημος, Αιτωλίας και Άκαρνανίας κ. Θεόκλητος, Μεσογαίας κ. Αγαθόνικος, Μεγάρων κ. Βαρθολομαίος, Δημητριάδος κ. Χριστόδουλος, Καλαθρύτων κ. Αμβρόσιος, Θήρας κ. Παντελεήμων, ό Θεοφ. Επίσκοπος Άχελώου κ. Εϋθύμιος, Πρωτοσύγκελλοι όμόρων Μητροπόλεων, ό Δήμαρχος Άθηναίων κ. Μιλτιάδης Έβερτ, ό Άντιδήμαρχος κ. Στ. Ξαρχάκος, ό τ. Δήμαρχος κ. Δημ. Μπέης και άλλοι έπίσημοι. Την γιορτή παρακολούθησε πλήθος κόσμου από τίς Ένορίες τής Αρχιεπισκοπής με έπικεφαλής τούς Έφημερίους. Τό Πρόγραμμα άρχισε με την έναρκτήρια προσφώνηση τού Μακαριώτατου, που άπευθυνόταν στους νέους τής Άθίνας, ένω στο τέλος τού Α΄ Μέρους ό Παν. Πρωτοσύγκελλος Άρχιμ. Δημήτριος Μπεκιάρης μίλησε για τη σημασία τής έλληνορθόδοξης παραδόσεως. Ειδικά άναμνηστικά μοίρασε ό Μακαριώτατος στους 240 περίπου νέους που παρουσίασαν τó βμορφο αυτό εορταστικό πανηγύρι.

Για την καλύτερη όργάνωση και έπιτυχία τής Γιορτής ό παν. Πρωτοσύγκελλος είχε άλλεπάλληλες συσκέψεις με τά μέλη τής Συντονιστικής Επιτροπής, τά λαϊκά στελέχη και, τέλος, με υπερεκατό περίπου νέους που είχαν την ευθύνη τακτοποιήσεως τών προσερχομένων.

Για τόν ίδιο λόγο έγινε Γενική Έρατική Σύναξη στο Μητροπολιτικό Ίερό Ναό, κατά την όποια θύχθηκαν επίσης και θέματα γενικότερου ποιμαντικού ενδιαφέροντος, όπως κατήχηση τού λαού στο έκκλησιαστικό ήθος με βάση την πρόσφατη έγκύκλιο τού Μακαριώτατου κατά τής έκκοσμικεύσεως τών Ί. Μυστηρίων, προβολή και ποιμαντική αξιοποίηση τού Έορταστικού Έσπερινού τού Άπ. Παύλου στόν Άρειο Πάγο, έφημεριακές ευθύνες κατά τή διάρκεια τού θέρους κ.ά. (11/6).

Ίερά Μητρόπολις Ζακύνθου

Πανερωπαϊκή Συνάντηση Οικόλόγων πραγματοποιήθηκε στην Ζάκυνθο από 5 έως 8 Ίουνίου έ.έ. Σ΄ αυτήν έλασαν μέρος ειδικοί έπιστήμονες από είκοσι ευρωπαϊκές χώρες και συζητήσαν θέματα σχετικά με την Οικολογία και την προστασία τού φυσικού περιβάλλοντος.

Στην πανηγυρική τελευταία συνεδρία τής Συναντήσεως παρέστη και ό Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ζακύνθου κ. Παντελεήμων, άπήλυθε τόν άκόλουθο σύντομο χαιρετισμό και άπάντησε σε έρωτήσεις δημοσιογράφων σχετικά με την μέριμνα τής Έκκλησίας για την περιβατολογική προστασία:

«Άπευθύνω χαιρετισμό αγάπης και τιμής, ως Έ-

πίσκοπος τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας, πρὸς ὅλους ἐσὸς τοὺς ἐκλεκτοὺς ἐπιστήμονες ποὺ συμμετέχετε σ' αὐτὸ τὸ Πανευρωπαϊκὸ Οἰκολογικὸ Συνέδριο καὶ εὐχομαι ἀπὸ τὰ θάθη τῆς ψυχῆς μου ἐπιτυχία στὸ ἔργο σας καὶ ἐπίτευξη τῶν εὐγενικῶν σας στόχων.

Τὸ ἀντικείμενο τοῦ Συνεδρίου σας, τῆς μελέτης καὶ τῶν ἐρευνῶν σας εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα θέματα τοῦ καιροῦ μας, γιατί ἀναφέρεται ὄχι ἀπλῶς στὴν ποιότητα ζωῆς τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ σ' αὐτὴ τὴν ἴδια τὴν ὑπαρξή τους. Γι' αὐτὸ κάθε λογικός, κάθε σκεπτόμενος, ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ἐνδιαφέρεται ζωτικὰ γι' αὐτό.

Μπροστὰ στὸ πρόβλημα τῆς Οἰκολογίας ἢ Θεολογίας, ποὺ ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν φύση τῆς ἀγκαλιάζει ὅ,τι σχετίζεται μὲ τὴν ζωὴ καὶ τὴν ὑπαρξή, μὲ τὸ παρελθόν, τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον, μὲ τὴν ἀρχὴ καὶ τὸ «τέλος» ὄχι μόνο τοῦ ἀνθρώπου ἀλλὰ καὶ τοῦ κόσμου, δὲν μπορεῖ νὰ μείνει ἀδιάφορη. Ἔχει τὴν ὑποχρέωση, ἀλλὰ καὶ τὸ δικαίωμα νὰ καταθέσει τὴν μαρτυρία τῆς.

Σύμφωνα μὲ τὴν χριστιανικὴ «κοσμολογία», ἡ ὁρατὴ κτίση ἔχει ἱερότητα μεγάλη ὄχι μόνο γιατί ἀποτελεῖ ἔκφραση τῆς δημιουργικῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ γιατί μετέχει στὸ ἀπολυτρωτικὸ ἔργο τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Λόγου τοῦ Θεοῦ, παίρνοντας ἔτσι μεταφυσικὲς καὶ ἐσχατολογικὲς διαστάσεις.

Ἡ ὕλικὴ δημιουργία προσφέρεται ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Δημιουργὸ στὴν ὑπηρεσία τοῦ ἀνθρώπου, γιὰ νὰ συντελεῖ στὴν εὐτυχία καὶ στὴν πρόδοδό του. Σύμφωνα μὲ τὴν πατερικὴ διδασκαλία μὲ τὴν σάρκωση τοῦ Χριστοῦ καθαγιαίνεται καὶ καταξιώνεται ὁ ἄνθρωπος καὶ ταυτόχρονα ἐξανθρωπίζεται τὸ σῶμα καὶ μεταμορφώνεται σὲ Βασιλεία Θεοῦ, ἢ δὲ ὕλη τοῦ κόσμου γίνονται σῶμα ποὺ ἀνήκει σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους (βλ. SERGEI BOULGACOF κ.λπ.). Στὸ μυστήριό τῆς Θ. Εὐχαριστίας καθαγιαίνεται καὶ ἐνώνεται μὲ τὴν θεανθρώπινη φύση τοῦ Χριστοῦ, ὄχι μόνο ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρη ἡ ὁρατὴ κτίση καὶ ἀκόμα τὰ ἐπιτεύγματα τῆς ἀνθρώπινης ἐπιστήμης καὶ τεχνικῆς, ὁλόκληρος ὁ πολιτισμὸς, ἀφοῦ ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος, ποὺ μεταβάλλονται σὲ Σῶμα καὶ Αἷμα Χριστοῦ, εἶναι προϊόντα τῆς φύσεως ποὺ ἔχουν ὑποστῆ τὴν ἐπεξεργασία τῆς γνώσεως τοῦ ἀνθρώπου.

Σύμφωνα μὲ τὴν χριστιανικὴ διδασκαλία ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ κάνῃ λογικὴ χρῆση τῆς φύσεως καὶ ὄχι κατάχρηση. «Χρῶμενοι τοῦ κόσμου, ὡς μὴ καταχρῶμενοι» συνιστᾷ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος (Α' Κορ. 7,31).

Μὲ ὅλα αὐτὰ τὰ δεδομένα ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἰδιαίτερα εὐαίσθητη καὶ ἐνδιαφέρεται ζωηρὰ γιὰ τὰ θέματα τῆς Οἰκολογίας καὶ ὄχι μόνο εὐχεται καὶ προσεύχεται γιὰ τὴν λύση τῶν οἰκολογικῶν προβλημάτων, ἀλλὰ καὶ συμβάλλει σ' αὐτὴ κυρίως μὲ τὴν ἀγωγή καὶ ἐσωτερικὴ καλλιέργεια τῶν ἀνθρώπων, ποὺ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς, ἀφοῦ τὰ οἰκολογικὰ προβλήματα δὲν μποροῦν νὰ λυθοῦν μόνο μὲ νόμους καὶ κυβερνητικοὺς προγραμματισμοὺς καὶ διεθνεῖς συμβάσεις, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν δημιουργία ἀναλόγων ἀγαθῶν διαθέσεων στὴν ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων, μὲ τὴν χαλιναγώγηση τῶν ἐπιθυμιῶν τους, τὴν περιστολὴ τῆς καταναλωτικῆς μανίας τους, τὸν σεβασμὸ στὸ φυσικὸ περιβάλλον ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀντλοῦν τὰ μέσα τῆς ἐπιβιώσεώς τους.

Μὲ αὐτὲς τὶς σκέψεις μετέχω στοὺς προβληματισμοὺς σας, ὑπογραμμίζω τὴν σημασία τῶν πορισμάτων σας καὶ εὐχομαι αἴσια καὶ ταχεῖα τὴν ὑλοποίησή τους γιὰ τὸ καλὸ τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐπικαλοῦμαι τέλος πλοῦσια τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ σὲ σᾶς καὶ τὶς

ἐργασίες σας. Καλὴν ἐπάνοδο στὶς χῶρες σας. Καρποφόρο συνέχιση τῶν προσπαθειῶν σας.

(Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως)

Ἱερά Μητρόπολις Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς

Ἡ Ἱ. Μητρόπολις ἀπέστειλε πρὸς τὴν ΕΡΤ 2 ἔγγραφο (ἀρ. πρ. 243/19.5.87) μὲ τὸ ὁποῖον διαμαρτύρεται διὰ τὴν ἐν γένει συμπεριφορὰν τῆς κατὰ τὸν ἑορτασμὸν τῆς ἐπετείου τῶν «Ἐλευθεριῶν» τῆς πόλεως (14 Μαΐου). Γράφει μετὰξὺ ἄλλων:

«... Εἰδικῶς κατὰ τὴν δοξολογίαν ἦρθε συνεργεῖον τῆς ΕΡΤ νὰ πάρῃ στιγμιότυπα ἀπὸ τὴν τελετὴν. Ὅπως ὅμως πληροφορηθήκαμε, στὸ θραδυνὸ δελτίο εἰδήσεων τῆς τηλεοράσεως τῆς ΕΡΤ 2 παρουσιάσθηκαν στιγμιότυπα ἀκαριαίως, χωρὶς καλὰ - καλὰ νὰ φανοῦν οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίται, ἐνῶ οἱ κάμερες ἐστράφησαν εἰς τὸν Μουφτὴν καὶ τὰ τζαμιὰ τῆς Κομοτηνῆς σκανδαλωδῶς. Σημειωτέον ὅτι ἡ ΕΡΤ 1 οὐδένα στιγμιότυπο μετέδωσε.

Ὡς ἐκ τούτου εἴμεθα ὑποχρεωμένοι ἐκ τῶν πραγμάτων νὰ διαμαρτυρηθοῦμε ἐντόνως γιὰ τὴν ἀδιαφορία καὶ περιφρόνηση ἐκ μέρους τῆς ΕΡΤ πρὸς τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας, πρόσωπα κατ' ἐξοχὴν σημαντικά, προσδίδοντα αἴγλην εἰς τὰ «Ἐλευθερία». Ἡ μείωσις δὲ αὐτὴ ἀντανაკλᾷ καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τοῦτο δὲ πολὺ περισσότερον εἰς τὴν ἰδιάζουσαν νευραλγικὴν περιοχὴν μας μὲ τὸ σύνολο Μουσουλμανικὸ στοιχεῖο.

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἐπισημαίνουμε καὶ ἐκφράζουμε τὴν λύπην μας διότι πολλὰς φορὲς κατὰ τὸ παρελθὸν λόγω τῆς ἀμετακίνητης θέσεως στὴν διακήρυξιν τῆς ἀληθείας κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μεταδόσεως θείας λειτουργίας ἢ ἄλλης ἀκολουθίας ἀπὸ τὸν Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ Κομοτηνῆς ὑπέδειξαν οἱ ἀρμόδιοι νὰ ἀποφεύγουμε τὸν ἔλεγχο καὶ τὴν κριτικὴν εἰδ' ἄλλως θὰ διακόψουν τὴν ἀναμετάδοσιν. [...].

Ἡ ἴδια τακτικὴ φαίνεται ὅτι ἀκολουθήθηκε καὶ στοὺς ἄλλους Ραδιοφωνικοὺς Σταθμοὺς, μὲ ἀποκορύφωμα τὴν κινητοποίηση Ἱ. Μητροπόλεως, Χριστιανικῶν Συλλόγων καὶ Ἐνοριτῶν πιστῶν τῆς Κρήτης οἱ ὁποῖοι διεμαρτυρήθησαν ἐντόνως καὶ ἀπέειλαν ὅτι θὰ ἰδρῶσιν δικὸν τοὺς Ραδιοφωνικὸν Σταθμὸν, γιὰ ἀντικειμενικὴ ἐνημέρωση καὶ προβολὴ τῆς Χριστιανικῆς ἀληθείας καὶ τῶν θέσεων τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐνώπιον αὐτῆς τῆς πραγματικότητος οἱ ἀρμόδιοι κρατικοὶ φορεῖς ἔκαναν στροφὴ 180 μοιρῶν καὶ ἔσπευσαν νὰ ἐπανασυνδέσουν κανονικὰ τοὺς τοπικοὺς ραδιοφωνικοὺς Σταθμοὺς καὶ νὰ μεταδίδουν ἀνελλιπῶς ὅλα τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Προγράμματα.

Ὡς ἐκ τούτου σᾶς παρακαλοῦμε προκειμένου νὰ προλαβαίνουμε ἀνεπιθύμητες καταστάσεις καὶ νὰ διαλαλεῖται ἡ εὐαγγελικὴ ἀλήθεια ἀφήσατε ἀπερίσπαστη τὴν Ἐκκλησίαν στὸ ἔργο τῆς χωρὶς παρεμβάσεις, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ ὀδηγήσῃ τὸ ἔθνος μας σὲ πνευματικὴ προκοπὴ καὶ μεγαλείο.

Ἰδιαίτερος δὲ ἐπιβάλλεται τὴν δεινοπαθοῦσαν περιοχὴ τῆς Ροδόπης νὰ τὴν περιβάλλετε μὲ στοργὴν καὶ νὰ ἀποτελεῖ τὸ κέντρο θάρους τοῦ ἐνδιαφέροντός σας.

Μετὰ τιμῆς καὶ εὐχῶν

Ὁ Μητροπολίτης

† Ὁ Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς Δαμασκηνὸς

Ίερά Μητρόπολις Νέας Ίωνίας

Την Τετάρτην του Πάσχα ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ν. Ίωνίας καὶ Φιλαδελφείας κ. Τιμόθεος, εἰς τὰ πλαίσια σεμνῆς τελετῆς εἰς τὸν ἱ. Ναὸν Ἀγίων Ἀναργύρων Ν. Ίωνίας, προσέφερε 68 τραπεζικά θιβλιάρια εἰς ἰσάριθμα ἄπορα καὶ ὄρφανὰ κορίτσια τῆς Μητροπολιτικῆς Περιφερείας, καθὼς καὶ εἰς παιδιὰ πολυτέκνων οἰκογενειῶν. Διὰ τὰ θιβλιάρια ἐδαπανήθη ποσὸν δραχμῶν 680.000.

Διὰ τὸν ἱερὸν αὐτὸν σκοπὸν, συνέβαλον οἰκονομικῶς ὁ Σεβ. κ. Τιμόθεος, τὸ Γενικὸν Φιλόπτωχον Ταμεῖον τῆς ἱ. Μητροπόλεως, οἱ ἱ. Ναοί, τὰ Ἑνοριακὰ Φιλόπτωχα Ταμεῖα καὶ εὐσεβεῖς δωρηταί. Ἡ ὥραία αὐτῆ ἐκδήλωσις ἔχει καθιερωθῆ ὑπὸ τοῦ Σεβ. κ. Τιμοθέου, ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς ἱ. Μητροπόλεως Ν. Ίωνίας, μέχρι τοῦδε δὲ ἔχουν προσφερθῆ 900 περίπου θιβλιάρια.

(Ἐκ τῆς ἱ. Μητροπόλεως)

Ίερά Μητρόπολις Πειραιῶς

Τὰ νιάτα λένε ΝΑΙ στὴν Ἐκκλησίαν! Τὸ εἶπαν καὶ τὸ ἔδειξαν Σάββατο καὶ Κυριακῇ 16 καὶ 17 Μαΐου, ὅταν περισσότεροι ἀπὸ 10.000 νέοι καὶ νέες κατέκλυσαν τὶς κερκίδες τοῦ «ΒΕΑΚΕΙΟΥ» ἀνοικτοῦ θεάτρου στὴν Καστέλλα τοῦ Πειραιᾶ.

Διοργάνωσαν, γιὰ 8η συνεχῆ χρονιά, μὲ δυναμικὸ παλμὸ καὶ ἐνθουσιασμὸ γεμάτο ζωντάνια, τὴν «8η ΓΙΟΡΤΗ ΝΕΟΛΑΙΑΣ», μὲ τὴν εὐκαιρία λήξεως τῶν Κατηχητικῶν μαθημάτων καὶ δείχνοντας μ' αὐτὸ τὸν τρόπο τὴ χαρὰ γιὰ συμμετοχὴ τοὺς στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τὴν εὐγνωμοσύνη τοὺς, γιὰ ὅλα ὅσα τοὺς προσφέρει καθημερινά!

Τὸ πρόγραμμα τῆς Γιορτῆς, ποὺ φέτος ἦταν ἀφιερωμένη στὶς «ἀλησμόνητες πατρίδες τῆς Μικρασίας», περιελάμβανε:

α) Ἀπόδοση τραγουδιῶν ἀπὸ 16 Νεανικῆς καὶ Παιδικῆς Χορωδίας ἰσάριθμων ἑνοριῶν τῆς Μητροπόλεως καὶ τῆ Χορωδία τῆς Φοιτητικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Δράσεως τῆς Μητροπόλεως,

β) Ἐκτέλεση παραδοσιακῶν ἑλληνικῶν χορῶν ἀπὸ 17 Ἑνοριακὰ Χορευτικὰ Συγκροτήματα καὶ

γ) Μεγαλειώδη παρουσίαση τῆς Θεατρικῆς Σκηπῆς «ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΣΜΥΡΝΗΣ: Ὁ ΕΘΝΟΜΑΡΤΥΡΑΣ τοῦ '22», ἀπὸ νέους φοιτητῆς καὶ ἐπιστήμονες, μὲ τὸ σῆμα ΗΧΟΣ ΚΑΙ ΦΩΣ.

Συνολικὰ 1.500 νέοι καὶ νέες, μέλη τῶν Νεανικῶν Ἑνοριακῶν Συντροφίῶν Γυμνασίου καὶ Λυκείου καὶ τῆς Φοιτητικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Δράσεως τῆς Μητροπόλεως μας, παρουσιάστηκαν στὸ πρόγραμμα τῆς Γιορτῆς.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πειραιῶς κ. Καλλίνικος, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ ὁποίου πραγματοποιήθηκε ἡ Γιορτῆ, ἀπηύθυνε ἀγωνιστικὸ μῆνυμα καὶ κάλεσε τοὺς νέους νὰ συμπαρασταθοῦν στὸν ἀγῶνα τῆς Ἐκκλησίας, εὐχαρίστησε ὅλους ὅσοι συμμετεῖχαν καὶ βοήθησαν γιὰ τὴ διεξαγωγὴ μὲ μεγάλη ἐπιτυχία τῆς Γιορτῆς καὶ τοὺς ἀπένευμε ἀναμνηστικὰ ἐνθύμια.

Στὴν «8η ΓΙΟΡΤΗ ΝΕΟΛΑΙΑΣ» παραβρέθηκαν βουλευτῆς τοῦ Νομοῦ, ὁ Δήμαρχος Πειραιᾶ κ. Ἀνδριανόπουλος, πολλοὶ Δημοτικοὶ Σύμβουλοι, ἐκπαιδευτικοί, ἄλλοι ἐπίσημοι καὶ χιλιάδες γονεῖς, νέοι καὶ παιδιὰ, ζωντανὰ μέλη τῆς Πειραικῆς Ἐκκλησίας.

(Ἀνακοινωθὲν ἱ. Μητροπόλεως)

Θεολογικὴ Σχολὴ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, μέσα στὰ πλαίσια τοῦ πανηγυρικοῦ ἑορτασμοῦ τῆς ἐπετείου τῆς 150ετηρίδος τοῦ Πανεπιστημίου (1837 - 1987), ὠργάνωσε διάφορες πνευματικῆς καὶ ἑορταστικῆς ἐκδηλώσεις καθ' ὅλον τὸν μῆνα Μαΐο 1987. Μὲ τὶς ἑορταστικῆς αὐτῆς ἐκδηλώσεις ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ φανέρωσε τὸ μέχρι σήμερα ἔργο τῆς καθὼς καὶ τὴ συμβολὴ τῆς στὴν πανορθόδοξη καὶ οἰκουμενικὴ προβολὴ τῆς Ὁρθόδοξης Παράδοσης καὶ στὴν προαγωγὴ τῆς καθ' ὅλου Θεολογικῆς Ἐπιστήμης.

Ὁ πανηγυρικὸς ἑορτασμὸς περιλάμβανε ἓνα διήμερο Θεολογικὸ Ἐπιστημονικὸ Συμπόσιο, στὶς 7 καὶ 8 Μαΐου 1987, μὲ γενικῆς εἰσηγήσεις καὶ ἀνακοινώσεις ἀπὸ μέλη ΔΕΠ τῶν δύο Τμημάτων τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, ἐλεύθερες ἀκαδημαϊκῆς ὁμιλίαι καὶ συζητηνοὺς καὶ μετασυζητηνοὺς ὕμνους ἀπὸ Χοροὺς Ψαλτῶν, ὅπως σημειώνονται ἀναλυτικὰ στὸ πρόγραμμα ποὺ ἀκολουθεῖ.

Παράλληλα μὲ τὶς ἐκδηλώσεις αὐτῆς λειτουργῆσε καὶ ἔκθεση κειμηλίων ποὺ καθ' ὅσονδῆποτε τρόπο σχετίζονται μὲ τὴν ζωὴ καὶ τὴ δράση τοῦ Πανεπιστημίου μας, στὸ κτήριο —οἰκία Κλεάνθους— τῆς παλαιᾶς πόλης τῆς Ἀθῆνας, ὅπου πρωτοστεγάσθηκε τὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν. Ἡ ἔκθεση ἐγκαινιάσθηκε στὶς 2 Μαΐου 1987 καὶ θὰ διαρκέσει μέχρι τὸ τέλος τοῦ χρόνου.

Καθ' ὅλον τὸν μῆνα Μαΐο, ἐξ ἄλλου, ἐκτέθησαν στὴν Αἴθουσα Ἐκθέσεων τοῦ Βιβλιοπωλείου «Γρηγόρη» —Σόλωνος 71— δημοσιεύματα τοῦ Ἐπιστημονικοῦ Προσωπικοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Ὅλες οἱ προγραμματισμένες ἑορταστικῆς ἐκδηλώσεις τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς πραγματοποιήθηκαν στὴν Μεγάλῃ Αἴθουσα Τελετῶν τοῦ Κεντρικοῦ Κτηρίου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, κατὰ τὸ ἀκόλουθο πρόγραμμα, ποὺ δημοσιεύεται γιὰ τὴν Ἱστορία:

Α. ΔΙΗΜΕΡΟ ΘΕΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ**«ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΣ»****Η Μ Ε Ρ Α Π Ρ Ω Τ Η**

Πέμπτη, 7 Μαΐου 1987. Πρωϊνὴ Συνεδρία. 9.00: Ἐναρξη.

9.00 - 9.15': Εἰσήγησις τοῦ Κοσμήτορος, Καθηγητοῦ κ. Βασιλείου Τσάκωνα: «Θεολογικὴ Σχολὴ: Μία διαρκὴς προσφορὰ στὸ χῶρο τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς Ἐκκλησίας».

9.15' - 9.45': Τρίλεπτες προσφωνήσεις ἐπιστήμων:

— Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σερὰ φ ε ἰ μ.

— Ὑπουργοῦ Παιδείας καὶ Ἱεροσκευμάτων.

— Πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

— Προέδρου Τμήμ. Θεολογίας, Θεολ. Σχολ. Ἀθηνῶν.

— Προέδρου Τμήμ. Ποιμαντικῆς Θεολ. Σχολ. Ἀθηνῶν.

— Προέδρου Τμήμ. Θεολογίας, Θεολ. Σχολ. Θεσσαλ.

— Προέδρου Τμήμ. Ποιμαντικῆς Θεολ. Σχολ. Θεσσαλ.

— Ἐκπροσώπου Φοιτητῶν Θεολογ. Σχολῆς Ἀθηνῶν.

9.45' - 10.15': Α' Γενικὴ Εἰσήγησις. Καθηγητῆς Ἐμμανουὴλ Κωνσταντινίδης: «Γὰ 150 χρόνια τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν».

10.15' - 10.45': Διάλειμμα. Ἀναψυκτικά.

10.45' - 11.15': Β' Γενικὴ Εἰσήγησις. Καθηγητῆς

Στυλιανός Παπαδόπουλος: «Ο χαρακτήρας της Όρθοδόξου Θεολογίας και οι Πατερικές Σπουδές».

11.20' - 11.40': Ανακοίνωση. Καθηγητής Ηλίας Μουτσούλας: «Τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν τὸν δ' μ.Χ. αἰῶνα καὶ οἱ Κοππαδόκαι Πατέρες».

11.45' - 12.30': Συζήτηση.

Ἀπογευματινὴ Συνεδρία.

17.30' - 18.00': Γ' Γενικὴ Εἰσήγηση. Καθηγητὴς Βλάσιος Φειδᾶς: «Ἐκκλησία καὶ Ἱστορία».

18.00' - 18.20': Ανακοίνωση. Ὁμότιμος Καθηγητὴς Γεράσιμος Κονιδάρης: «Ἡ οὐσιαστικὴ ἐνότης στὸ ἐκκλησιαστικὸ πολίτευμα Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως παρὰ τὴν διαφορὰν τῶν ὄρων».

18.20' - 18.45': Διάλειμμα. Ἀναφυκτικά.

18.45' - 19.10': Ανακοίνωση. Καθηγητὴς Νικόλαος Μητσόπουλος: «Θεῖαι ἐντολαί, ἀνθρωπίνη ἐλευθερία καὶ ἐν Χριστῷ σωτηρία».

19.10' - 19.30': Ανακοίνωση. Ἐπίκουρος Καθηγητὴς π. Γεώργιος Μεταλληνός: «Ἐπακριβώσεις στὴν ἰδεολογικὴ ταυτότητα τοῦ Θ. Φαρμακίδου».

19.30' - 19.50': Ανακοίνωση. Ἐπίκουρος Καθηγητὴς Δημήτριος Γόνης: «Συμμετοχὴ βυζαντινῶν μητροπολιτῶν στὴ Σύνοδος τοῦ Τυρνόβου (1359 μ.Χ.)».

19.50' - 20.30': Συζήτηση.

ΗΜΕΡΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

Παρασκευή, 8 Μαΐου 1987. Πρωϊνὴ Συνεδρία.

9.00' - 9.30': Δ' Γενικὴ Εἰσήγηση. Καθηγητὴς Γεώργιος Γαλίτης: «Ἐκκλησία καὶ Ἑρμηνεία».

9.30' - 10.00': Ανακοίνωση. Ὁμότιμος Καθηγητὴς Σάββας Ἀγουρίδης: «Ἀποστολικὴ διαδοχὴ καὶ καθορισμὸς τοῦ Κανόνα τῆς Καινῆς Διαθήκης».

10.00' - 10.30': Διάλειμμα. Ἀναφυκτικά.

10.30' - 10.50': Ανακοίνωση. Καθηγητὴς Ηλίας Οἰκονόμου: «Βασίλειος Βέλλας: Ἑρμηνεία καὶ Πράξη».

10.50' - 11.10': Ανακοίνωση. Καθηγητὴς Γεώργιος Γαλίτης: «Παναγιώτης Μπρασιώτης: ὁ χριστιανός, ὁ ἐπιστήμων, ὁ ἄνθρωπος».

11.10' - 11.30': Ανακοίνωση. Καθηγητὴς Μάρκος Ὀρφανός: «Ὁ Παναγιώτης Τρεμπέλας ὡς θεολογικὴ προσωπικότης».

11.30' - 11.50': Ανακοίνωση. Ὁμότιμος Καθηγητὴς Ἀνδρέας Φυτράκης: «Ἡ προσωπικότης τοῦ καθηγητοῦ Γεωργίου Σωτηρίου καὶ ἡ συμβολὴ του εἰς τὴν ἔρευνα καὶ βαθύτεραν κατανόησιν τῶν μνημείων τῆς χριστιανικῆς ἀρχαιότητος».

11.50' - 12.10': Ανακοίνωση. Καθηγητὴς Δημήτριος Σταθόπουλος: «Ὁ Νικόλαος Λούβαρις αὐτοβιογραφεῖται».

12.10' - 12.30' Συζήτηση.

Ἀπογευματινὴ Συνεδρία.

17.30' - 18.10': Ε' Γενικὴ Εἰσήγηση. Καθηγητὴς Ηλίας Βουλγαράκης: «Θεολογία σαρκούμενη».

18.10' - 18.30': Ανακοίνωση. Ἐπίκουρος καθηγητὴς Παντελής Πάσχος: «Συμβολές τῶν καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν στὴν Ὑμνολογία καὶ στὴν Ἀγιολογία».

18.30' - 18.50': Ανακοίνωση. Βοηθὸς Ἐμμανουὴλ Περελῆς: «Σταθμοὶ στὴν ἐξέλιξη τῆς σχολικῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς καὶ Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν».

18.50' - 19.10': Συζήτηση.

19.10' - 19.30': Διάλειμμα. Ἀναφυκτικά.

19.30' - 20.00': Λήξη τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συμποσίου.
20.00 - 20.15': Βυζαντινὴ καὶ Μεταβυζαντινὴ Μουσικὴ ἀπὸ τὸν Χορὸ Ψαλτῶν «Οἱ Μαῖστορες τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης» τοῦ Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὑπὸ τὴν διεύθυνση τοῦ Ἀναπληρωτοῦ Καθηγητοῦ Γρηγορίου Στάθη.

Β. ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΕΣ ΟΜΙΛΙΕΣ Γ. ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙ ΥΜΝΟΙ

α. Τετάρτη, 13 Μαΐου 1987.

19.30' - 20.30': Ἐπίκουρος Καθηγήτρια Νικολίτσα Γεωργοπούλου - Λιαντίτη: «Φυσικὴ καὶ Μεταφυσικὴ».

β. Δευτέρα, 18 Μαΐου 1987.

19.30' - 20.15': Ὁμότιμος Καθηγητὴς Μάρκος Σιώτης: «Ὁ Χρυσοῦς Κανὼν».

20.15' - 20.30': Διάλειμμα.

20.30' - 21.15': Βυζαντινοὶ καὶ Μεταβυζαντινοὶ Ὑμνοι. Χορὸς Ψαλτῶν τῆς Ὁμοσπονδίας Συλλόγων Ἱεροψαλτῶν Ἑλλάδος «Οἱ Ἅγιοι Πάντες», ὑπὸ τὴν διεύθυνση τοῦ Προέδρου τῆς ΟΜΣΙΕ - Πρωτοψάλτου τοῦ ἱ. ν. Ἀγίας Παρασκευῆς Χρήστου Χατζηνικολάου.

γ. Τετάρτη, 27 Μαΐου 1987.

19.30' - 20.15': Καθηγητὴς Εὐάγγελος Θεοδώρου: «Πανεπιστήμιον καὶ Θεολογία».

20.15' - 20.30': Διάλειμμα.

20.30' - 21.15': Βυζαντινοὶ καὶ Μεταβυζαντινοὶ Ὑμνοι. Χορὸς Ψαλτῶν τοῦ Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Οἱ Μαῖστορες τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης», ὑπὸ τὴν διεύθυνση τοῦ Ἀναπληρωτοῦ Καθηγητοῦ Γρηγορίου Στάθη.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Ἱερὰ Μητρόπολις Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπάλαιας

Μὲ πρωτοβουλία τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως διοργανώθησαν ἐκδηλώσεις, στίς 10 Μαΐου 1987, πρὸς τιμὴν τοῦ μεγάλου ἐκκλησιαστικοῦ ρήτορος Μιχαὴλ Γαλανοῦ, τέκνου τῆς Νήσου. Εἰς ταύτας παρέστησαν ἐκπρόσωποι τῶν πρεσβυγενῶν Πατριαρχείων Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀλεξανδρείας, ὁ πρωτοσύγκελλος Ρόδου κ. Παΐσιος τοῦ πρώτου καὶ ὁ Μητροπολίτης Ἀζώμης κ. Πέτρος τοῦ δευτέρου, ἐκπρόσωπος τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων, ὁ βουλευτὴς Δωδεκανήσου κ. Κλεάνθης Ζερβός, αἱ Ἀρχαὶ τῆς Νήσου καὶ πλῆθος λαοῦ. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἑορτῶν παύ συνίσταντο σὲ Ἀρχιερατικὸν συλλεῖτουργον καὶ μνημόσυνον εἰς μνήμην τοῦ Γαλανοῦ, ἀπονομὴ βραβείων εἰς διακριθέντας διδασκάλους καὶ μαθητάς, ἐκφωνήσεις λόγων, διοργάνωση τοπικῶν χορῶν ἀπὸ τὸ Λύκειο Ἑλληνίδων μὲ τὴν βοήθεια τῆς μουσικῆς μάντας τοῦ Δήμου κ.τλ. ἔγιναν τὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς προτομῆς τοῦ μεγάλου χριστιανοῦ ἀπολογοῦ Μιχαὴλ Γαλανοῦ ἀπὸ τὸν Δήμαρχον Καλυμνίων Ἰατρὸν Μιχαὴλ Ζαΐρη. Ἐνώπιον τῆς προτομῆς κατετέθησαν στέφανοι ἐκ δάφνης ἐκ μέρους τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων, τοῦ Δήμου Καλυμνίων, τὰ δὲ παιδιὰ τῶν κατηχητικῶν σχολείων ἔρανον τὴν προτομὴν μὲ ἀνθοπέταλα καὶ ἀπήγγειλαν ποιήματα.

(π. Γ. Χ.)

Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴ Θυατείρων καὶ Μ. Βρετανίας

Τὴν 15ῃ Ἰουνίου ἐ.ε. πραγματοποιήθηκε στὴν Κρύπη τῆς Ἀγίας Σοφίας τὸ ἐτήσιο Ἱερατικὸ Συνέδριον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

Ὅπως ἐξήγησε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μεθόδιος ἡ ἐπίσπευση τῆς συγκλήσεως τοῦ Συνεδρίου ἐπεβλήθη ἀπὸ τὴν ἀνάγκη νὰ δοθεῖ ἀρκετὸς χρόνος στοὺς Κληρικούς

της Άρχιεπισκοπής νά προετοιμάσουν τις Κοινότητες και τους άλλους παράγοντες της όμογένειας διά τό Συνέδριο τών Βοηθητικών Άδελφοτήτων τών Κυριών πού θά γίνει στις 30 Ιανουαρίου 1988 καθώς και διά τό Συμπόσιο πού θά γίνει την 31η Ιανουαρίου 1988 και πού θά είναι αφιερωμένο στό ρόλο της Έλληνίδας Άποδήμου.

Στή σύντομη εισήγησή του ό Άρχιεπίσκοπος Μεθόδιος ώμίλησε διά τό CONSENSUS του ιερού Αυγουστίνου, διά την Οικουμενική Κίνηση. Τό θέμα τουτό εξέλεξε ό Άρχιεπίσκοπος επειδή την ίδια ήμέρα ή Έκκλησία έώρταζε τή μνήμη του μεγάλου τουτου Πατρός.

Στή συνέχεια άνεγνώσθησαν οι ένδιαφέρουσες εισηγήσεις του Πρωτοσυγκέλλου της Άρχιεπισκοπής Άρχιμανδρίτου Άθανασίου Θεοχάρους, του Γενικού Άρχιερατικού Έπιτρόπου Άρχιμανδρίτου Γεωργίου Καρθούνη, του Πρωτοπρεσβυτέρου Καθηγητού Γεωργίου Δράγα και του έν CAMBRIDGE έφημερευόντος Άρχιμανδρίτου Άμβρόσιου Γιακαλή.

Στις συζητήσεις έλαθαν μέρος οι Έπίσκοποι και πολλοί από τους Ίερείς με ένδιαφέρουσες παρατηρήσεις πού έδειξαν πόσο ένημερωμένος είναι ό Ίερός Κλήρος σε θεολογικά ζητήματα και σε θέματα όρθόδοξου παραδόσεως.

Ό Ίερός Κλήρος έδέχθη με ένθουσιασμό νά πράξει πάν τό δυνατόν διά την έπιτυχίαν του Συνεδρίου και του πνευματικού Συμποσίου. Έπίσης συνεζήτησε διάφορα πρακτικά θέματα και στο τέλος εξέδωκε ψήφισμα ευχαριστιών και άναγνωρίσεως τών πολυτίμων υπηρεσιών στην Παρουκία πρós τόν άπερχόμενον Γενικόν Πρόξενον της Ελλάδος κ. Άπόστολον Άννινον.
(Έκ του Γραφείου της Άρχιεπισκοπής)

Ίερά Μητρόπολις Αύστρίας και έξαρχία Ίταλίας

Ό Πρόεδρος της Ίταλίας κ. FRANCESCO COSIGA έκτιμών τό έργον και την συμβολήν εις τόν κοινωνικόν, έκπολιτιστικόν, πνευματικόν, έκκλησιαστικόν και έπιστημονικόν τομέα της ζωής της Ίταλίας, του Θεοφ. Έπισκόπου Κρατειάς κ. Γενναδίου, άπένει με εις αυτόν τό Παράσημον του Ταξιάρχου του Τάγματος Άξίας της Ίταλικής Δημοκρατίας.

Κατ' έντολήν του Προέδρου της Ίταλίας, ή Τελετή της παρασημοφορίας έγινε τιμητικώς εις την Νεάπολιν ή όποία άπετέλεσε τό κέντρον και τό όρμητήριο του έκκλησιαστικού και ένθνικού έργου του τιμωμένου Έπισκόπου εις δλόκληρον την Ίταλίαν.

Πρό της άπονέμης του Παρασήμου και της άναγνωσεως του τιμητικού Διπλώματος, φέροντος τās ύπογραφάς του Προέδρου της Ίταλίας κ. F. COSSIGA και του Πρωθυπουργού κ. B. CRAXI, ό Νομάρχης Νεαπόλεως και Καμπανίας κ. A. NERI άνεφέρθη εις τους σπουδαίους λόγους ένεκα τών όποιών ό Πρόεδρος της Ίταλίας άπεφάσισε την άνωτέρω τιμητικήν διάκρισιν, ή όποία άπονέμεται διά πρώτην φοράν εις την Ιστορία τών σχέσεων τών δύο λαών εις Έλληνα όρθόδοξο Κληρικό.

Ό Σεβ. Καρδινάλιος Νεαπόλεως κ. C. URSI έν συνεχεία έξηρε τό πολυσιχίδες έργον του τιμωμένου Έπισκόπου εις δλόκληρον την Ίταλίαν και κατακλείων, έκφράζων την χαράν της ΡΚαθολικής Έκκλησίας, ώνόμασε αυτόν ύποδειγματικόν Πολίτην. Καταλλήλως άντεφώνησε ό Έπίσκοπος κ. Γεννάδιος ό όποιος εξέφρασε τās θερμάς ευχαριστίας του πρós τόν Πρόεδρον της Δημοκρατίας και την ΡΚαθολικήν Έκκλησίαν, άναφερθείς εις τās σχέσεις τών δύο λαών τους όποιους ένώνει κοινός πολιτισμός και κοινή Ιστορία.

Η παρασημοφορία αυτή άποτελεί προβολή και ιστορικό σταθμό της Έλληνικής Όρθοδοξίας εις τό Κέντρον του ΡΚαθολικισμού και άντανακλά πρós την Μητέρα Έκκλησίαν, τό Οικουμενικόν Πατριαρχείον

Κων)λεως, την τιμήν και τό κύρος τών εκπροσώπων του οι όποιοι πιστοί και άφοσιωμένοι εις τās σύγχρονα μηνύματα του Σεπτού Κέντρου της Όρθοδοξίας, καθιστούν ζωντανή την Οικουμενική μαρτυρία του.

Εις την τελετήν τόν Σεβ. Μητροπολίτην Αύστρίας και Ίξαρχον Ίταλίας κ. Χρυσόστομον εκπροσώπησε ό Πανος, Άρχιμανδρίτης Νεαπόλεως κ. Βασίλειος Δρόσος, από ελληνικής δε πλευράς παρευρέθησαν ό Έλληνας Γενικός Πρόξενος κ. Σταύρος Λυκίδης, ό Ταξιάρχος του Έλληνικού Κλιμακίου NATO κ. Νίκος Κυρίτης και Έλληνες όμογενείς.

Ό Έπίσκοπος Κρατειάς κ. Γεννάδιος κατάγεται από την Κρεμαστή Ρόδου, έσπούδασε εις την Πατιμάδα Έκκλησιαστική Σχολή και άπεφοίτησε από την Γεραρά Θεολογική Σχολή της Χάλκης, ή όποια τόν έγαλούχησε και τόν προετοίμασε πνευματικά διά την Ιεραποστολική και ποιμαντική του διακονία.

Εις την Ίταλίαν άνηγορεύθη Διδάκτωρ ύπό της ΡΚαθολικής Ποντιφικής Θεολογικής Σχολής της Νοτίου Ίταλίας και έδίδαξε επί 10ετίαν Όρθόδοξον Θεολογίαν εις τό Ίνστιτούτον Οικουμενικής Θεολογίας «Άγιος Νικόλαος» εις τό ΒΑΡΙ.

Υπό της Άγίας και Ίεράς Συνόδου του Οικουμενικού Πατριαρχείου εξέλεγή Έπίσκοπος Κρατειάς τό έτος 1970 και διά πρώτην φοράν εις την Ιστορίαν Έλλην όρθόδοξος Έπίσκοπος έχειροτονήθη εις Ιταλικόν έδαφος εις τό όποιον επί 27 έτη συνεχίζει την θεοφιλή διακονία του.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΥΠΡΟΥ

Ίερά Μητρόπολις Μόρφου

Στις 13 Μαΐου 1987 ή Ίερά Μητρόπολις Μόρφου έστειλε στο Σεβ. Μητροπολίτη Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομο έπιταγή δρχ. 391.272 ως δεύτερη δόση του έράνου της για τους σεισμοπλήκτους της Καλαμάτας.

—Στις 4 μ.μ. της 25ης Άπριλίου 1987 οργανώθηκε από τό Γραφείο Θρησκευτικής Διαφώτισης της Ί. Μητρόπολης Μόρφου στο Στάδιο του Γυμνασίου Σολέας στην Ευρύχου τό Γ΄ Φεστιβάλ Χριστιανικής Νεολαίας τών Χ.Ο.Μ. της Μητροπολιτικής Περιφέρειας Μόρφου. Την εκδήλωση τίμησαν με την παρουσία τους ό Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας κ. Σπύρος Κυπριανού, ό Μακ. Άρχιεπίσκοπος Κύπρου κ. Χρυσόστομος, ό Πρέσβης της Ελλάδος κ. Εύθύμιος Στοφορόπουλος, άλλοι έπίσημοι και πλήθος κόσμου. Στή διάρκεια του Φεστιβάλ έπαιξε ή Μουσική της Έθνικής Φρουράς. Τό πρόγραμμα άρχισε με μεγαλειώδη παρέλαση τών μελών τών τοπικών Χ.Ο.Μ. και τών παιδιών τών τοπικών Κατώτερων Κατηχητικών με έπικεφαλή τις σημαίες και τās Λάβαρα τών Κεντρικών Έπιτροπών και τών τοπικών Χ.Ο.Μ.. Στή συνέχεια άπαγγέλληκε προσευχή, έγινε έπαρση τών Σημαιών (της Έλληνικής, της Κυπριακής Δημοκρατίας, τών Χ.Ο.Μ. και της Μητρόπολης) και τραγουδήθηκε άπ' όλα τās μέλη ό ύμνος τών Χ.Ο.Μ..

Άκολούθησαν προσφωνήσεις και χαιρετισμοί και διαβάστηκαν μηνύματα. Τό πρόγραμμα περιλάμβανε συμβολικό άναμμα μιās λυχνίας, παρουσίαση από μέλη τών Χ.Ο.Μ. Ευρύχου σκέτες του κ. Άντώνη Στυλιανάκη «Τασιζιος, ό έφηθος Μάρτυρας», παραδοσιακούς χορούς από συγκροτήματα τοπικών Χ.Ο.Μ. και Κατώτερων Κατηχητικών και πυροτεχνήματα. Τό Φεστιβάλ έληξε με προσευχή, ύποστολή τών Σημαιών και τόν Έθνικό Ύμνο.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

Ό Μακαριώτατος Πάπας και Πατριάρχης Άλεξανδρείας και πάσης Άφρικής κ. κ. Παρθένιος άμα τή

ἐνθρονίσει Αὐτοῦ ἐθεώρησε σκόπιμον μετὰ ἕνα περίπου μῆνα νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως κ. κ. Δημήτριον, τοῦτο μὲν πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς τιμῆς καὶ τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὴν Μητέρα Ἀγιοτάτην Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοῦτο δὲ ὡς ἐκδήλωσιν εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν Χάλκης εἰς τὴν ὁποίαν ἐσπούδασεν αὐτός καὶ ἐμορφώθη. Διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ. κ. Παρθένιος, μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπου ἐγένετο δεκτὸς μετὰ τῶν προσηκόντων τιμῶν πρὸς τὸ Σεπτὸν πρόσωπον Αὐτοῦ.

Τὸν Παναγιώτατον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ. κ. Δημήτριον κατὰ τὰς καθιερωμένας ἀρχὰς ἀντιπροσώπευσαν μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ ὑπεδέχθησαν τὸν Ἅγιον Ἀλεξανδρείας εἰς τὸ ἀεροδρόμιον κατὰ τὰς προσηκούσας τιμὰς. Ἐπηκολούθησε δοξολογία εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Πατριαρχείου καὶ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Δημήτριος φιλοφρόνως ὑπεδέχθη τὸν Πάπαν καὶ Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας καὶ ἀντηλλάγησαν προσφωνήσεις καὶ ἀντιφωνήσεις Αὐτῶν.

Κατ' ἀρχὴν δεόν νὰ ἐξηρθῇ προσηκόντως ὁ ἄρρηκτος δεσμὸς τῶν Προκαθημένων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ὁ ὁποῖος ἐξήρθη κατ' ἐπανάληψιν εἰς τὰς συναντήσεις Αὐτῶν.

Λίαν εὐχάριστον καὶ ἱστορικὸν γεγονός εἶναι ὅτι ἀμφότεροι οἱ Πατριάρχαι μετὰ τῶν μελῶν Σεβασμιωτάτων Ἱεραρχῶν συνειλιτοῦργησαν τὴν Κυριακὴν τῶν Μυροφόρων 3 Μαΐου ἐ.ε. ἐν τῇ Ἱερᾷ Πατριαρχικῇ καὶ Σταυροπηγιακῇ Μονῇ τοῦ Βαλουκλῆ. Ἄμα τῷ τέλει τῆς Λειτουργίας Αὐτῶν ἀντηλλάγησαν προσφωνήσεις καὶ ἀντιφωνήσεις ὡς καὶ δῶρα. Πάντα ταῦτα συνιστοῦν ἀξιοσημείωτον γεγονός τῆς συγχρόνου ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας.

Προσφωνῶν τὸν Μακαριώτατον, ἡ Α.Θ.Π. εἶπε μεταξύ ἄλλων:

«Συγχαίρομεν Αὐτῇ ὅτι ἤδη ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς πρωθιεραρχικῆς Αὐτῆς διακονίας μετὰ ζέσεως ἀνεφέρθη εἰς τὴν ἱεραποστολήν, εἰς τοὺς οἰκουμενικοὺς διαλόγους τῆς Ὁρθοδοξίας, μάλιστα δὲ εἰς αἰμίαν συνεργασίαν τῶν Ὁρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν ζωντανὴν εἰς κάθε βῆμα τῆς ζωῆς των», ἥτις ἀποτελεῖ πρώτιστον μέλημα καὶ φροντίδα καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ δὴ κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη, ὅτι ἀπὸ κοινοῦ πορευόμεθα, βραδέως ἴσως ἀλλὰ σταθερῶς, πρὸς τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον ἡμῶν. Ἡ συμβολὴ τῆς Ἱμετέρας Μακαριότητος εἰς τὰ μέχρι τοῦδε στάδια τῆς προετοιμασίας αὐτῆς ὑπῆρξεν ὄντως πολύτιμος, ὡς ὑπῆρξε καὶ ἡ τοιαύτη εἰς τοὺς οἰκουμενικοὺς διαλόγους τῆς ἐποχῆς ἡμῶν.

Ἡ Ἱμετέρα Ἀγάπη πιστεύουσα ὅτι «ἡ Οἰκουμενικὴ Πορεία εἶναι παράδοσις τῆς Ὁρθοδοξίας», ὑπόπτερος περιήρχετο μέχρι τῆς χθὲς τοὺς τόπους τῶν συνεδρίων καὶ τῶν διαλόγων, μεταφέρουσα τὸ μήνυμα καὶ τὴν μαρτυρίαν τῆς πίστεως, τὴν ὁποίαν παρελάβομεν παρὰ τῶν Πατέρων ἡμῶν καὶ ζηλοτύπως,

τῇ χάριτι τοῦ Κυρίου, διακρατοῦμεν. Τοῦτο δὲ ἐπράξατε, Μακαριώτατε, ἐν ἀπλότῃ, ἐν εἰλικρινείᾳ, ἐν συνέσει, ἐν ἀγαθῇ πρὸς πάντας προαιρέσει. Ταῦτα πάντα εἶναι ὡς τόσα προσόντα καὶ ἀρεταί, χαρακτηρίζουσαι ἀνεκάθεν τὴν Ἱμετέραν προσωπικότητα. Ἐναγχος ἀκόμη, κατὰ τὴν ἐνθρόνισιν Ἱμῶν, διεκηρύσσετε τὸ πιστεῖω Ἱμῶν, ὅτι «ἡ Ἐκκλησία ἡ Ὁρθόδοξος, χθὲς καὶ σήμερον καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας ἡ Αὐτή, ἔχει μέσα τῆς τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀγάπην νὰ μείνῃ μετὰ τὸν λόγον καὶ τὴν ζωὴν τῆς κοντὰ εἰς τὰ παιδιὰ τῆς, μαζί με τὰ παιδιὰ τῆς, μετὰ κάθε ἄνθρωπον».

Διὸ καὶ εἴσθε κατηξιωμένοι ἡγέτης εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ ποιμνίου Ἱμῶν, ὡς καὶ εἰς τὴν συνείδησιν ὅλων τῶν Ὁρθοδόξων καὶ τῶν μὴ Ὁρθοδόξων. Καὶ αἱ προσευχαὶ πάντων ὑπὲρ Ἱμῶν ἀνερχονται θερμαὶ πρὸς τὸν Θρόνον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Χριστοῦ, καθὼς ἐγκαινιάζετε ὑπὸ ἀρίστους οἰωνοὺς τὴν Πατριαρχικὴν Ἱμῶν διακονίαν.

Ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία συμπορεύεται μεθ' Ἱμῶν, Μακαριώτατε ἀδελφέ, εἰς τὸ υπεύθυνον καὶ βαρὺ ἔργον ὅπερ ἀνελάβετε. Καὶ πιστεύει ἀπολύτως ὅτι καὶ Ἱμεῖς συμπορεύεσθε μετ' αὐτῆς, ἐν ἀμοιβαιότητι καὶ ἀντιδόσει ἀγαθῆς διαθέσεως καὶ συμπαραστάσεως, εἴ που δεήσει. Διότι οἱ δεσμοὶ τῶν ἡμετέρων Ἐκκλησιῶν εἶναι στενοὶ καὶ ἱστορικοί, ἐὰν δὲ καὶ ὑπῆρξαν σκιάδη τινὰ σημεῖα, ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὸ ἀπώτατον παρελθὸν καὶ οὐδὲ πόρρωθεν εἶναι ἱκανὰ ἵνα διαταραξῶσι τὴν ἐν Χριστῷ ἀδελφότητα καὶ τὴν ἐκ ταύτης ἀπορρέουσαν κοινὴν πορείαν καὶ συνεργασίαν ἡμῶν σήμερον, ἐπ' ἀγαθῇ τῆς μιᾶς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, ἐπὶ προωθήσει τῆς ἱερᾶς ὑποθέσεως τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως, ἐτι δὲ καὶ ἐπὶ προαγωγῇ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου καὶ τῆς ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίας, ἀσχέτως πρὸς τὴν θρησκείαν, τὴν φυλὴν, τὸ χρῶμα, τὴν γλῶσσαν αὐτῶν».

Ἀντιφωνῶν ὁ Μακαριώτατος εἶπε μεταξύ ἄλλων:

«Δὲν πρόκειται περὶ καθήκοντος, ἀλλὰ ἱεροῦ προσκυνήματος. Ἐδῶ δὲν γονατίζουσι τὰ γόνατα, ἀλλὰ ἡ ψυχὴ. Ἐδῶ δὲν μένει ἡ καρδιὰ κλειστή, ἀλλὰ ὀλιγοίτη. Ἐδῶ τὸ πνεῦμα δὲν κοιμᾶται, ἀλλὰ ἀγρυπνεῖ. Ἐδῶ τὸ σῶμα δὲν ραθυμεῖ. Ἐδῶ πάντ' ἀνοιχτά, πάντ' ἀγρυπνα τὰ μάτια τῆς ψυχῆς. Ἐδῶ ὁ Πατριάρχης φυλάσσει τὰ ὄσια καὶ ἱερά, ἐδῶ οἱ φύλακες γρηγοροῦν, ἐδῶ οἱ νεκροὶ εἶναι ἀναστημένοι, ἐδῶ οἱ ζωντανοὶ γίνονται θυσία, ἐδῶ τὰ πάντα ὑπερνικῶνται διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος Χριστοῦ ἡμῶν...»

Τὰ δύο Πατριαρχεῖα μας, τοῦ Ἁγίου Πρωτοκλήτου Ἀποστόλου Ἀνδρέου, καὶ τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου, Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀλεξανδρείας, καθέδρα Ὁρθοδοξίας, μένουσιν σήμερον μετὰ τὸ μικρὸν ποιμνιον. Ὀλίγοι εἰς τὰ κέντρα των, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ οἱ ἐν τῇ Ἱστορίᾳ, ποὺ ὁ Θεὸς γράφει καὶ ὑπογράφει. Σηκῶνομεν βάρη αἰώνια, τοῦ πιστοῦ λαοῦ μας, τοῦ Γένους μας, λαοῦ τοῦ Θεοῦ, σύμβολα ἱερά, ἱστορίαν, ζωὴν καὶ πορευόμεθα, ἐκκλη-

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Ἰερᾶς Μητροπόλεως Δράμας, Λατρεία εὐάρεστος τῷ Θεῷ (Χρονικόν, εἰσηγήσεις, πορίσματα Ἱερατικοῦ Συνεδρίου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δράμας ἔτους 1985), Δράμα 1986, σχ. 8ον, σελ. 108).

Τὸ βιβλίον τοῦτο ἀποτελεῖ ὠραιότατην ἐμβάθυνσιν εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Λατρείαν, ἐμβάθυνσιν ἣτις ἐγένετο τὸ 1985 κατὰ τὸ Ἱερατικὸν Συνέδριον τῆς Μητροπόλεως Δράμας ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Δράμας κ. Διονυσίου. Τὰ κείμενα τῶν εἰσηγήσεων, ἀπλᾶ καὶ σύντομα, διευκρινίζουν καὶ φωτίζουν πλεῖστα λειτουργικὰ ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὴν ἱερὰν διακονίαν τοῦ ἐφημερίου. Αἱ κυριώτεραι εἰσηγήσεις εἶναι αἱ ἐξῆς: «Ὁ ἱερεὺς ὡς τελεουργός» (ὑπὸ ἀρχιμ. Ἰωακείμ Καραχρήστου) — «Ἡ τελεουργία τῆς Θείας Λειτουργίας» (ὑπὸ ἀρχιμ. Διονυσίου Πιλότου) — «Τελεουργία τῶν λοιπῶν ἱερῶν Μυστηρίων» (ὑπὸ Ἀρχιμ. Παντελεήμονος Καλαφάτη) — «Τελεουργίαι Ἱ. Ἀκολουθιῶν καὶ τῶν Ἀγιαστικῶν Πράξεων» (ὑπὸ Ἀρχιμ. Γρηγορίου Μιχαηλίδη).

Εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ Συνεδρίου

ἔγιναν ὠραιόταται Προσφωνήσεις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Δράμας κ. Διονυσίου. Οὕτως ἐν ἀρχῇ ἐλέχθησαν ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ ἐξῆς: «Ὅταν συγκεντρωνόμαστε στὸ Ναὸ μὲ δύο ἢ τρεῖς καὶ περισσότερους πιστοὺς καὶ τελοῦμε τὴν Θεία Εὐχαριστία, συγκροτοῦμε καὶ φανερόνουμε τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, αὐτὸ τὸ μυστικὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, σ' ὅλην ταὺ τὴν πληρότητα... Στὴν εὐχαριστιακὴ αὐτὴ συνάντησιν τῶν πιστῶν (ποὺ εἶναι συννωμένοι μὲ τὸν Ἐπίσκοπό τους) κάθε φορὰ θὰ συγκροτεῖται καὶ θὰ φανερόνεται ὁλόκληρο τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ... Αὐτὸ σημαίνει πὼς καὶ σήμερα, ὅταν ἕνας Ἱερέας ποὺ βρίσκεται ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Ἐπισκόπου του σὲ μιὰ ἀπαμακρυσμένη Ἐνορία ἐνὸς ἄσκητου καὶ ὀλιγάνθρωπου χωριοῦ καὶ στὴ Θεία Λειτουργία ποὺ τελεῖ ἔχει κοντὰ του πέντε ἀνθρώπους ἀπλοῦς, ἴσως γέροντες, δὲν πρέπει νὰ ἀποθαρρύνεται. Ἀσφαλῶς μὲ τὰ κριτήρια τοῦ κόσμου εἶναι μιὰ ἀπογοήτευση αὐτὴ. Ἐὰν ὅμως δεῖ αὐτὴ τὴ σὺνάξιν ὅπως εἶναι στὴν πραγματικότητά, τότε θὰ ἐπαναπαύεται πρὸς ἀνάμεσα στὸν ἴδιο καὶ στοὺς λίγους πιστοὺς του βρίσκεται ὁ Χριστός, ἡ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ

σῖαι Κυρηναίων, — πόσο τὸ αἰσθάνθηκα αὐτὸ, ὅταν περνοῦσα ἀπὸ τὴν Κυρήνην τῆς Πενταπόλεως τῆς Λιβύης, ὅταν ἤμουνα ἐπίσκοπος ταπεινός τῆς Μητροπόλεως Καρθαγένης —, μὲ τὸν Σίταυρόν του, καὶ πιστεύομεν, ὅτι μὲ τὸν Χριστὸν μας, ποὺ καταδέχεται νὰ γίνῃ Κυρηναῖος μας, τὸ φορτίον εἶναι ἐλαφρόν, παρὰ τίς δυσκολίες τῶν καιρῶν καὶ τῶν πονηρῶν ἡμερῶν, καὶ ἐλπίζομεν ἐλπίδα βεβαίαν ἀναστάσεως, ποὺ χορηγεῖ μὲ τὸ ἅγιόν του πνεῦμα ὁ Κύριος καὶ ἡ Κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας.

Σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὴν παραδοσιακὴν πρωτοβουλίαν Σας, τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου μας, τῶν τελευταίων χρόνων, ποὺ ἤνοιξε τὰς θύρας τῶν Διαλόγων μὲ τοὺς Χριστιανοὺς ὅλου τοῦ κόσμου, μὲ τὸ Ἰσλάμ, μὲ τὰς ἄλλας θρησκείας. Ἡ πορεία πρὸς τὴν ἑνωσὴν τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ τὴν ἐνότητα τοῦ κόσμου, εἶναι ἡ παράδοσις τῆς Ὁρθοδοξίας μας, τὸ ἔνα Κύριε τῆς Ἐκκλησίας μας, εἰς τὴν προσευχὴν τοῦ Χριστοῦ μας πρὸς τὸν Πατέρα Του, ἵνα πάντες ἐν ὧσιν. Ἡ Ἀλεξανδρινὴ Ἐκκλησία μένει καὶ θὰ μείνῃ πιστὴ εἰς τὴν πρωτοβουλίαν αὐτὴν, διότι αὐτὸ εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ ὁδὸς Του. Κάθε πρωτοβουλία Σας, ἐν ἀγάπῃ, κινεῖται ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν μας. Σᾶς εὐχαριστῶ περισσότερο ἀκόμη διὰ τὴν πρωτοβουλίαν Σας οἱ Ὁρθόδοξοι νὰ πορευόμεθα ἐνωμένοι πρὸς τὴν Ἀγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδόν μας. Ἡ πορεία αὐτὴ, μὲ τὴν πρωτοβουλίαν Σας δὲν θὰ σταματήσῃ, θὰ συνεχίζεται καὶ ἡ Ἀλεξανδρινὴ Ἐκκλησία θὰ συμπορεύεται μαζί Σας, καὶ θὰ ἀγωνίζεται μὲ τὴν δύναμιν τῆς ἀσθενείας της, μαζί Σας. Κάθε πορεία πρὸς τὴν ἑνωσὴν εἶναι

ἅγια προσφορά, αἰωνία, ἀθάνατος, ὑπὲρ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ συνοδεύεται μὲ τὸν καλὸν ἀγῶνα, τὴν εἰρήνην καὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν εὐδοκίαν ἐν ἀνθρώποις, διὰ τὴν ἐξαφάνισιν τῆς πείνας, κατὰ τῆς πείνας, τῆς ἀδικίας, τοῦ φυλετισμοῦ, τῆς ἀσθενείας, διὰ τὰ δικάϊωματα τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τὴν λύτρωσιν τῶν ἀγωνιστῶν τῆς δικαιοσύνης καὶ ἐλευθερίας, ὑπὲρ τῶν προσφύγων, τῶν μεταναστῶν, τῶν ἀλυτρώτων, ὅπου γῆς, διὰ τὸν ἄρτον τὸν ἐπιούσιον πάντων καὶ πασῶν, διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς θρησκείας καὶ Ἐκκλησίας ἀπανταχοῦ, ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ μας, ποὺ εἶναι τὰ πάντα ἐν πᾶσιν καὶ Αὐτῷ αἰωνίως πειθαρχοῦμεν».

Ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ. κ. Παρθένιος ἐπεσκέφθη ἀξιοθέατα μέρη τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ παρέμεινεν ἐπὶ τετραήμερον τυχῶν ἐξαίρετου φιλοξενίας καὶ ἐγκαρδιότητος μετὰ τῶν συνοδουσάντων Αὐτὸν Σεβασμιωτῶν Μητροπολιτῶν Κεντρῶας Ἀφρικῆς κ. Τιμοθέου, Ἀζώμης κ. Πέτρου καὶ Ἀρχιμανδρίτου κ. Ἰωακείμ Τσακίρη.

Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ.κ. Παρθένιος ἀπῆλθεν ἐκ Φαναρίου συγκινημένος ὁμοῦ μετὰ τῆς συνοδείας Αὐτοῦ καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Αἴγυπτον ἵνα ὑποδεθῇ τὸν Παναγιώτατον Οἴκουμενικὸν Πατριάρχην κ. κ. Δημήτριον, ὁ ὁποῖος ἐπρόκειτο νὰ πραγματοποιήσῃ διὰ πρώτην φορὰν ἔξοδον ἐκ τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν Προκαθημένων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν.

† Ὁ Ταμιάθεος ΤΙΤΟΣ
Πατριαρχικὸς Ἐπίτροπος Ἀλεξανδρείας

Μητέρα και Θεοτόκος, οἱ Ἅγιοι τῆς θριαμβευούσης Ἐκκλησίας και ὁ Ἀγγελικὸς κόσμος. Τί νὰ κάνει κανεὶς τὶς ἄλλες ἀνθρώπινες παρηγοριές, ὅταν ἔχει αὐτὸν τὸν ἀόρατο κόσμο μαζί του;» (σελ. 10-11).

Ἐξ ἄλλου ἐπὶ τῇ λήξει τοῦ Συνεδρίου ὁ Ἅγιος Δράμας ἐτόνισεν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ ἐξῆς: «Πραγματικὰ ποιά ἀγιότητα και ποιά καθαρότητά μας μπορεῖ νὰ μᾶς ἀξιώνει νὰ στεκόμαστε ἐνώπιον τῆς μεγαλειότητος και ἀγιότητος τοῦ Θεοῦ; Ποιὸς μπορεῖ νὰ σταθεῖ «ἐνώπιος ἐνώπιω» μετὰ τὴν ἀναμαρτησίαν και παντελειότητα τοῦ Κυρίου και νὰ μὴ καμφθεῖ ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ἀνθρώπινης ἀναξιότητάς του; Ἐκεῖνο ποῦ μᾶς κάμνει νὰ «τολοῦμε» νὰ σταθοῦμε μπροστὰ στὸ Θυσιαστήριό του, εἶναι τὸ ἄπειρον ἔλεος τῆς εὐσπλαχνίας του». Δι' αὐτὸ «ποτέ νὰ μὴ κλονιζόμεσθε γιὰ τὴ δύναμη τοῦ ἔλεους τοῦ Θεοῦ. Ἡ συνεχὴς ἐπίκληση, ποῦ ἀκούγεται μέσα στὶς λατρευτικὲς συνάξεις τῆς Ἐκκλησίας «Κύριε ἐλέησον», πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀσταμάτητη και ἀδιάκοπη προσευχή μας».

Τὸ ὅλο καμψὸ τομίδιο μαζί μετὰ τὰ τελικὰ «χρήσιμα πορίσματα» εἶναι ἓνα πολὺ εὐσύνοπτο πρακτικὸ ἐγχειρίδιο λειτουργικῆς μορφώσεως και ἀγωγῆς τόσον γιὰ τοὺς ἱερεῖς, ὅσον και γιὰ τοὺς πιστοὺς.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Τίτου Ἐμμ. Ματθαϊάκη, Μητροπολίτου πρώην Παραμυθίας, Φιλιατῶν και Γηρομερίου, Θέματα Ἀγιολογίας, Ἀθήναι 1987, σχ. 8ον σελ. 488.

Διὰ τοῦ ὀγκώδους τούτου τόμου ὁ πολυγραφώτατος Σεβ. Μητροπολίτης πρ. Παραμυθίας κ. Τίτος παρουσιάζει ἐν πρακτικὸν και εὐχρηστον ἐγχειρίδιον θεμάτων Ἀγιολογίας, ἐν τῷ ὁποίῳ, μετὰ τὰ Προλεγόμενα (σελ. 7-12), ἀκολουθοῦν τέσσαρα μέρη.

Τὸ Α' μέρος (σελ. 13-54) ὁμιλεῖ ἀφ' ἐνὸς περὶ τῆς σπουδαιότητος και ἀξίας τῆς Ἀγιολογίας ὡς κλάδου τῆς Θεολογίας και ἀφ' ἑτέρου περὶ τῆς ἀνάγκης και τῶν προϋποθέσεων συγκροτήσεως ἐνιαίου Ἀγιολογίου ἐν ἀπάσῃ τῇ Ὁρθοδόξῃ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ.

Τὸ Β' μέρος (σελ. 55-216) κατατάσσει ἁγίους καθ' ὁμάδας ἢ στήλας παρουσιάζον: Οἰκογενεῖας Ἁγίων μετὰ Μαρτύρων, ὁμαδικὰ Μαρτύρια, Ἁγίους ἐκ Συγκλητικῶν, Ἁγίους ἐκ δούλων, Ἁγίους ἀπὸ δημιῶν και δεσμοφυλάκων, Ἁγίους ἐξ ἱερέων εἰδώλων, Ἁγίους ἀπὸ μίμων, Ἁγίους πρώην ἀκολάστους, Νήπια και Παῖδας Μάρτυρας τῆς Ἐκκλησίας, Ἁγίους ἐκ νόθων, Ἁγίους ἐξ εὐνούχων, Ἁγίους ἐκ βουλευτῶν ἢ τιτλοῦχων ἐν γένει, Ἁγίους ἱατρῶν ψυχῶν τε και σωματίων, Ἁγίους πρότερον ληστὰς διατελέσαντας, Οἰκογενεῖας Ἁγίων (ἀνδρόγυνα, ἀδελφοὺς και συγγενεῖς Ἁγίων), τοὺς διὰ Χριστὸν σαλοὺς, Ὁσίους Στυλίτας, Ἁγίους «αὐτόχειρας» και Ὁσίας προσελθούσας ἐκ τοῦ Γυναικείου Μοναχισμοῦ.

Τὸ Γ' μέρος (σελ. 217-438) παρουσιάζει Ἁγίους ἰδιαίτερος τιμωμένους εἰς τὰς Ἱ. Μητροπόλεις τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης και τῆς Ἐκκλησίας τῆς Δωδεκανήσου.

Τὸ Δ' μέρος (σελ. 439-477) ἀφ' ἐνὸς ἀναφέρεται εἰς τοὺς Μυροβλήτας Ἁγίους και ἀφ' ἑτέρου παρουσιάζει Βιβλιογραφίαν και Ἱεράς Ἀκολουθίας τῶν Ἁγίων. Αἱ τελευταῖαι σελίδες τοῦ βιβλίου παρουσιάζουν κατάλογον τῶν δημοσιευμάτων τοῦ Σεβ. συγγραφέως.

Ὡς συνάγεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω, τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἔργον ἀποτελεῖ ἀξιολογωτάτην και ἐν πολλοῖς πρωτότυπον φαινομενολογίαν τῶν ὁμάδων τῶν ἀναφερομένων σήμερον ἐν τῷ Ἀγιολογίῳ ἁγίων, ἧτις εἶναι ἀπαραίτητος προϋπόθεσις και ὁρητήριον τῆς ἀγιολογικῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης, ἡ ὁποία, διὰ τῆς χρήσεως τῆς ἱστορικοκριτικῆς και ἱστοριογενετικῆς μεθόδου, πρέπει νὰ φθάσῃ εἰς ἀσφαλῆ πορίσματα ἀφ' ἐνὸς περὶ τῆς διαμορφώσεως τοῦ ἰσχύοντος παλαιότερον και νῦν Ἀγιολογίου και ἀφ' ἑτέρου περὶ τῶν ἀκριβῶν ἱστορικῶν περιστατικῶν και πτυχῶν τῆς ζωῆς ἐκάστου Ἁγίου.

Ἄλλὰ πέραν τοῦ ἀφετηριακοῦ διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν Ἀγιολογίαν χαρακτηρὸς τῆς ὑπὸ τοῦ Σεβ. συγγραφέως προσφερομένης φαινομενολογίας τοῦ Ἀγιολογίου, αὕτη ἐξυπηρετεῖ και πρακτικοὺς σκοποὺς και εἶναι λίαν ἐπωφελὴς διὰ τοὺς κληρικούς, τοὺς μοναχοὺς και τὰς μοναχάς, τοὺς θεολόγους, τὰς Ἱ. Μητροπόλεις, τοὺς Ἱ. Ναοὺς, τὰς Ἱ. Μονὰς, τὰ ἱ. προσκυνήματα τῆς Ἐκκλησίας και τοὺς πιστοὺς. Εἶναι τῷ ὄντι διδακτικὴ ἢ καθ' ὁμάδας, ἢ ὁμοιογενεῖς στήλας «ταξινόμησις ἢ παράθεσις τῶν Ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας, ἀναλόγως τοῦ τρόπου κατὰ τὸν ὁποῖον ἔζησαν ἐν τῷ παρόντι κόσμῳ και ἐπολιτεύθησαν κατὰ Θεόν, ὁδεύσαντες πρὸς τὴν τελείωσιν...» (σελ. 7).

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Κ. Μητσάκη, Βυζαντινὴ Ὑμνογραφία (ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς Καινῆς Διαθήκης ἕως τὴν Εἰκονομαχίαν), ἐκδ. «Γρηγόρη», Ἀθήνα 1986, σελ. 591, (6' ἐκδ.).

Πρόκειται γιὰ ἓνα λαμπρὸ ἔργο, γραμμένο μετὰ πολλὴν ἀγάπην και μεράκι και μετὰ ὅλα τὰ ἐπιστημονικὰ μέσα, ποῦ ὁ συγγραφέας του εἶχε στὴ διάθεσίν του ὅταν τὸ ἔγραφε, στὴν Ὁξφόρδην, ὅπου δίδασκε Βυζαντινὴν και Νεοελληνικὴν Φιλολογίαν. Μετὰ τὸ ἔργο ἔχουμε ἀσχοληθεῖ παλαιότερα διὰ μακρῶν (βλ. «Βυζαντινά», τ. 6, Θεσσαλονίκη 1974, σελ. 400-420), δίνοντας και κρίνοντας ἀναλυτικὰ τὰ περιεχόμενά του. Ἡ δ' ἐκδόσὶς του, ἐκτὸς τοῦ ὅτι καλύπτει ἓνα μεγάλο κενὸ (ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἐξάντλησιν τῆς α' ἐκδόσεως), προσφέρει στὸν ἀναγνώστη μιὰ βελτιωμένην σὲ ἀρκετὰ σημεῖα μορφήν, μετὰ πολλὰς προσθήκας, «ποῦ τὶς καθιστοῦσε ἀναγκαῖες τὸ τεράστιον σχετικὸ ὕλικόν, ποῦ εἶχε συσσωρευτεῖ» μετὰ 15 σχεδὸν χρόνια ἀπὸ τὴν α' ἐκδόσὶν του (σελ. 8). Ὁ κ. Μητσάκης διδάσκει τώρα Νεοελληνικὴν Φιλολογίαν στὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, ἀλλὰ δὲν ἀφήνει και τὶς παλιὰς ἀγάπες του γιὰ τὴν Βυζαντινὴν Φιλολογίαν και ἰδιαίτερα τὴν Ὑμνογραφίαν τῆς. Εὐχόμεσθε νὰ βρεῖ και-

ρὸ καὶ νὰ συμπληρώσει τὴν ὅλη ἐργασία του καὶ προσφορά μὲ τὸν Β' τόμο τῆς Β.Γ., πού θὰ καλύπτει τὴ δεύτερη μεγάλη περίοδο τῆς Β.Γ., δηλαδή τὴν περίοδο τῶν ἀσματικῶν Κανόνων.

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

Γ. Β. Μελέτη, *Τί γίνεται μετὰ θάνατο;* (ἀνάσταση, μετενάρκωση, πνευματισμός, εὐθανασία), ἐκδόσεις «ΖΩΗ», Ἔκδ. τρίτη, σελ. 252, Σχ. 8ο.

Γνωστότατος πλέον ἀπὸ τὸ πανελλήνιον ὁ θεολόγος κ. Γ. Μελέτης ὡς ὁμιλητῆς καὶ κήρυξ τοῦ θεοῦ Λόγου, ἀλλὰ καὶ ὡς ἔγκριτος συγγραφεὺς, συγγράφας μέχρι τοῦδε ὑπὲρ τὰ εἴκοσι βιβλία ἰδεολογικοῦ καὶ διαφωτιστικοῦ κυρίως περιεχομένου, τὰ ὁποῖα πολλάκις ἀνετυπώθησαν καὶ εὐρέως διανεμήθησαν ἰδιαίτερος μετὰ τῆς σπουδαζούσης νεότητος.

Παραθέτομεν μερικὸς ἀπὸ τοὺς τίτλους τῶν βιβλίων του: *Γιατί δὲν εἶμαι ἄθεος* — *Γιατί δὲν εἶμαι μαρξιστής* — *Ἐχει μέλλον ὁ Χριστιανισμός;* — *Τί εἶναι γιὰ σᾶς ὁ Χριστός* — *Ποιὸς θὰ μοῦ μιλήσει γιὰ τὴν ἀγάπη* — *Διάλογος μὲ τὰ νιάτα τῆς ἐποχῆς*, καὶ ἄλλα. Γενικά μπορούμε νὰ πούμε ὅτι ὁ κ. Μελέτης ἀποβλέπει κυρίως στὴν καθοδήγησι τῆς δοκιμαζομένης νεότητος, ἀλλὰ καὶ στὴ διαφώτισι κάθε προβληματιζομένου ἀνθρώπου.

Ὅλα τὰ βιβλία αὐτὰ εἶναι καλογραμμμένα, καλοτυπωμένα, μὲ τὶς ἀπόψεις τεκμηριωμένες, χωρὶς πλατειασμούς καὶ περιττολογίες, ἀνταποκρινόμενα στὶς ἀπαιτήσεις τῆς σύγχρονης ἐποχῆς.

Εἰδικώτερα τὸ ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον βιβλίον τοῦ κ. Μελέτης «*Τί γίνεται μετὰ θάνατο*» δὲν ἀπευθύνεται σὲ ὠριμένην μόνον ἡλικία, ἀλλὰ σὲ κάθε ἐνδιαφερόμενο γιὰ πνευματικὰ ζητήματα ἀνθρώπου, πού προβληματίζεται γιὰ τὸ σκοπὸ τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, καθὼς καὶ γιὰ τὰ ὑπερφυσικά καὶ μυστηριώδη ζητήματα.

Οἱ προβληματισμοὶ φουντώνουν προπαντὸς μπροστὰ στὸ φέρετρο ἐνὸς συγγενοῦς, ἐνὸς φίλου, ἐνὸς στενοῦ συνεργάτου. Καὶ τότε ἐρωτῶμεν ὅλοι: *Τί εἶναι ἡ ζωὴ;* *Τί εἶναι ὁ ἀνθρώπος;* *Τί γίνεται μετὰ θάνατον;* Ὑπάρχει ἀνάσταση καὶ συνεχίζεται τέλος πάντων ἡ ζωὴ μετὰ θάνατον; Ἐρχονται ἐν συνεχείᾳ οἱ ἀπορίες σχετικὰ μὲ τὴ θεωρία τῆς μετενάρκώσεως ἢ μετεμψυχώσεως, πού σύγχρονα ἀνατολικά θρησκευτικά ἐπιδιώκουν νὰ διαδώσουν. Ἐνα ἄλλο μεγάλο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Μελέτης εἶναι τὸ περὶ Πνευματισμοῦ καὶ τῶν συναφῶν μὲ αὐτὸν θεμάτων. Ἐνα ἄλλο ἐπίσης εἶναι τὸ ἀναφερόμενο στὴν εὐθανασία, γιὰ τὴν ὁποία γίνεται τόσο πολὺς λόγος τώρα τελευταία. Σὲ μὴ κατάστασι φοβερά ἐπώδυνη, ὅταν ὁ ἀνθρώπος καταστὰ φυτὸ, ἐπιτρέπεται νὰ διακοπῇ τὸ νῆμα τῆς ζωῆς καθ' ὅσον δήποτε τρόπο; Εἶναι αὐτὸ νόμιμο, λογικὸ καὶ προπαν-

τὸς ἠθικό; Ἡ μήπως εἶναι προσβολὴ κατὰ τοῦ Δημιουργοῦ Θεοῦ καὶ παραβίασις τῆς θελήσεώς Του καὶ ἀγαμφοσητήτως φιλανθρώπου σκοποῦ Του;

Βασικώτατο ἀσφαλῶς πρόβλημα τοῦ ἀνθρώπου, πέραν ἀπὸ τὴν καθημερινότητα, εἶναι ὁ θάνατος. Καὶ πολλοὶ μὴ μπορώντας νὰ τὸ ἀντιμετωπίσουν, καταφεύγουν στὸν σπρουθοκαμηλισμὸν καὶ προτιμοῦν νὰ μὴν τὸ σκέπτονται διόλου. Καὶ ἡ λέξις ἀκόμη τοῦ θανάτου καθίσταται ἕνα φοβερὸ «ταμπού». Βεβαίως δὲν ἀμφισβητεῖ κανεὶς ὅτι ὁ θάνατος εἶναι τὸ ἀπεχθέστερο καὶ ἔσχατο βιολογικὸ γεγονός, πού ἡ ἴδια ἡ φύσις τὸ ἀπωθεῖ. Ἡ ρεαλιστικώτερη ὁμῶς ἀντιμετώπισις του, ὅπως καὶ ὁ κ. Μελέτης διεξοδικώτατα τὸ διαπραγματεύεται, γίνεται μόνον διὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Μόνον ὁ Χριστιανισμὸς μὲ τὴν κρυσταλλίνην διδασκαλίαν του, πού ὑπερφυσικά ἀποκαλύφθηκε διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δίδει ἀπάντησιν εἰς ὅλα τὰ ἀνωτέρω καὶ εἰς πλῆθος ἄλλα σχετικὰ ἐρωτήματα. Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου ἀποτελεῖ τὴν μεγαλυτέραν ἀπόδειξιν τῆς ἀνωτέρω ἀληθείας.

Ἡ ὑπερφυῆς, λοιπόν, χριστιανικὴ διδασκαλία, ἡ ἀκράδαντος πεποίθησις ὅτι ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου εἶναι ὁ ἀρραβὼν καὶ τῆς ἰδικῆς μας ἀναστάσεως καὶ ἡ ἐνσυνείδητος συμμετοχὴ μας στὴ μυστηριακὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι τὰ μόνα μέσα ἀπομακρύνσεως τοῦ φόβου τοῦ θανάτου καὶ τῆς γενναίας ἀντιμετωπίσεώς του. Αὐτὸ ἐπιβεβαιοῦν καὶ οἱ διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἄγιοι καὶ μάρτυρες τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἔτσι, ὁ χριστιανὸς πού γνωρίζει ὅτι «οὐκ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν» ἀναφωνεῖ θριαμβευτικὰ μετὰ τοῦ Ἀπ. Παύλου: «Ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; Ποῦ σου Ἄδη τὸ νίκος;».

Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Γ. Μελέτης «*Τί γίνεται μετὰ θάνατο*», πού ἐκδόθηκε μάλιστα σὲ τρίτη ἐκδόση, εἶναι ἀπὸ τὰ κατατοπιστικώτερα ἐπὶ τῶν σχετικῶν μὲ τὸν θάνατον βιβλία, καὶ, σὺν τοῖς ἄλλοις, διακρίνεται γιὰ τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν πληρότητά του κατὰ τὴν διαπραγματεύσει τοῦ ζητήματος τοῦ θανάτου, τῆς μετεμψυχώσεως, τοῦ πνευματισμοῦ καὶ τῆς εὐθανασίας.

ΔΗΜ. Γ. ΚΟΥΤΡΟΥΜΠΑΣ

Θεολόγος - Φιλολόγος, Γεν. Ἐπιθ. Μ.Ε.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ο ΓΛΥΚΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΓΓΕΛΩΝ τοῦ Π. Β. Πάσχου. Εἰσαγωγή στὴν Ὁρθόδοξη λειτουργικὴ πνευματικότητα καὶ ἐνδιαφέροντα ἐρημησιακὰ σχόλια στὸν Ἀκάθιστο Ὑμνο καὶ τοὺς Ὑμνοὺς τοῦ Τριαδίου.

ΕΡΩΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ τοῦ Π. Β. Πάσχου. Περιέχει βίους ἁγίων τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας καὶ κατανυκτικὰ κεφάλαια ὀρθοδόξου πνευματικότητος στολισμένα μὲ πολλὰς εὐζαντινὰς εἰκόνες.

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α

Ίερά Μητρόπολις Μεσσηνίας

Έχοντας ύπ' όψει τās διατάξεις τών άρθρων 33 και 34 του ύπ' άριθμ. 2)1969 Κανονισμού τής Ίεράς Συνόδου τής Έκκλησίας τής Ελλάδος «Περί Ίερών Ναών, Ένοριών και Έφημερίων», τās διατάξεις τών άρθρων 1, 2 και 3 του Ν.Δ. 1398)23.3.1973 «Περί συστάσεως Όργανικών θέσεων Διακόνων κ.λπ.» (Φ.Ε.Κ. 112/23.3.1973 τ. Α'), τās διατάξεις του άρθρου 1, παράγρ. 1, έδάφ. α', του Νόμου 673)1977 (Φ.Ε.Κ. 238/30.8.1977 τ. Α') «Περί ανακατανομής όργανικών θέσεων Διακόνων», και τήν ύπ' άριθμ. 168 Άπόφασιν ήμών τής 20.12.1978, προκειμένου ίνα προβώμεν εις τήν πλήρωσιν τής κενής όργανικής θέσεως Διακόνου του Ένοριακού Ίερού Ναού Άγίου Ίωάννου Προδρόμου Μεσσηνίας, καλούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από τής δημοσιεύσεως τής παρούσης έν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», υποβάλωσιν ήμίν τὰ άπαιτούμενα δικαιολογητικά διά τήν κατάληψιν τής άνωτέρω θέσεως.

Έν Καλαμάτα τῆ 6ῆ Ίουλίου 1987

† Ό Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Κενής ούσης μιὰς θέσεως λαϊκού ύπαλλήλου Κλάδου Δ.Ε. οδηγού αυτοκινήτου τής Ίεράς Μητροπόλεως Μεσσηνίας παραχωρηθείσης διά του άρθρου 20 του Ν. 1476)84 και τής ύπ' άριθμ. Φ. 031/259/Α1/31/18.1.1987 άποφάσεως του Υπουργού Έθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων καλούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τὰ υπό τών κειμένων διατάξεων προβλεπόμενα τυπικά και ούσιαστικά προσόντα όπως υποβάλωσι σχετικήν αίτησιν έντός μηνός από τής δημοσιεύσεως προκειμένου νά καταλάβουν τήν ως άνω θέσιν.

Έν Καλαμάτα τῆ 30ῆ Ίουλίου 1987

† Ό Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Δράμας

Κενής ούσης μιὰς θέσεως λαϊκού ύπαλλήλου Κλάδου Δ.Ε. οδηγού αυτοκινήτου τής Ίεράς Μητροπόλεως Δράμας παραχωρηθείσης διά του άρθρου 20 του Ν. 1476)84 και τής ύπ' άριθμ. Φ. 031/259/Α1/31/18.1.1987 άποφάσεως του Υπουργού Έθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων καλούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τὰ υπό τών κειμένων διατάξεων προβλεπόμενα τυπικά και ούσιαστικά προσόντα όπως υποβάλωσι σχετικήν αίτησιν έντός μηνός από τής δημοσιεύσεως προκειμένου νά καταλάβουν τήν ως άνω θέσιν.

Έν Δράμα τῆ 30ῆ Ίουλίου 1987

† Ό Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Κίτρους

Κενής ούσης μιὰς θέσεως λαϊκού ύπαλλήλου Κλάδου Δ.Ε. οδηγού αυτοκινήτου τής Ίεράς Μητροπόλεως Κίτρους, παραχωρηθείσης διά του άρθρου 20 του Ν. 1476)84 και τής ύπ' άριθμ. Φ. 031/259/Α1/31/18.1.1987 άποφάσεως του Υπουργού Έθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων καλούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τὰ υπό τών κειμένων διατάξεων προβλεπόμενα τυπικά και ούσιαστικά προσόντα όπως υποβάλωσι σχετικήν αίτησιν έντός μηνός από τής δημοσιεύσεως προκειμένου νά καταλάβουν τήν ως άνω θέσιν.

Έν Κατερίνη τῆ 30ῆ Ίουλίου 1987

† Ό Κίτρους και Κατερίνης ΑΓΑΘΟΝΙΚΟΣ

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Έκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ό Πειραιώς ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ

† Ό Καστορίας ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητής Πανεπιστημίου Άθηνών

Σ Υ Ν Δ Ρ Ο Μ Α Ι

Α) Έσωτερικού : Δραχμαί 300 έτησίως.

Β) Έξωτερικού : Δολλάρια 20 έτησίως.

Τιμή έκάστου τεύχους μετά του «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

δρχ. 15.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Ί. Συνόδου τής Ίεραρχίας, Άνοικτή Έπιστολή προς τόν Πρόεδρον τής Δημοκρατίας, τόν Πρωθυπουργόν κ.λπ..

Εδαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Πανεπιστημίου και Θεολογία.

Μητροπ. Γρεβενών Σεργίου, Ή Ί. Μογή του Όσίου Νικάνορος και τό κειμηλιοφυλάκειον ατῆς.

Ί. Μ. Χατζηφώτη, Ή Ίερά πορεία άγάπης τής Α.Θ.Π. του Οικουμενικού Πατριάρχου κ. Δημητρίου στα πρεσβυτερή Πατριαρχεία τής Άνατολής (22.5 - 6.6.87).

Ή επίσημος επίσκεψις του Πατριάρχου Ρουμανίας κ. Θεοκτίστου εις τήν Μεγάλην του Χριστού Έκκλησίαν.

Έπιτροπής Καθηγητών, Περί τής άντικανονικότητος και άντισυνταγματικότητος του Νόμου 1700)87 διά τήν «ρύθμισιν θεμάτων έκκλησιαστικής περιουσίας».

Άρχιμ. Κων)νον Ραμιώτη, Ό ν. 1700) 87 για τή «ρύθμιση θεμάτων έκκλησιαστικής περιουσίας» και τὰ νομικά προβλήματα.

Άρχιμ. Νικ. Πρωτοπαπᾶ, Ό Άπ. Παῦλος και τό οικολογικό πρόβλημα.

Άρχιμ. Συνεσίου Κτενᾶ, Θεόδωρος ό Στουδίτης ως άνακαινιστής του μοναχικού βίου.

Παρατηρήσεις και Σχόλια.

Έκκλησιαστικά Χρονικά.

Βιβλιοκρισία.

Παράρτημα.